SCRIERI COMPLECTE

www.dacoromanica.ro

Stabilimentul grafic I. V. Socecŭ.
59, Strada Berzii, 59.
(46300).

www.dacoromanica.ro

JACOB NEGRUZZI

SCRIERI COMPLECTE

VOLUMUL V.

PE MALUL MÀRII.—DIN CARPAŢI

TRADUCERI DIN SCHILLER:

HOŢII.—CONJURAŢIA LUI FIESCO LA GENOVA

BUCUREŞTI
Editura LIBRĂRIEI SOCECŬ & Comp
21, CALEA VICTORIEI, 21.
1896.

www.dacoromanica.ro

PE MALUL MĂRII

www.dacoromanica.ro

I.

Inspre-a mării nalte maluri
Me impinge al meu gând
Unde sgomotoase valuri
Se aruncă spumegând,

Unde pasĕrea de mare
Intre apă şi 'ntre nor
Spre albastra depărtare
Işi intinde lungul sbor,

Unde es de printre spume
Peşti cu chipul monstruos
Să ne spuie de-altă lume
Jos din fondul misterios.

Ah! Cu-a păserii de mare
Lung, nemĕsuratul sbor
A mea lungă aspirare
Acolo voiu s'o mĕsor.

Cu figura monstruoasă
Ce s'arată jos din fund
In cea lume misterioasă
Voiu cu dînsa să m'afund,

www.dacoromanica.ro

Şi cu undele pornite
Când de stîncă se sdrobesc
Aşteptările-mi sdrobite
Să aseamĕn eu voesc;

Ear când valurile line
Adormì-vor nemişcat
Melancolic să suspine
Al meu piept induioşat.

Inspre mare!

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

— Ear plângi, Leontină?

La această intrebare nu se respunse nimic.

— Câtă vreme or să ţie tânguirile tale? N'ai să înţelegi insfîrşit că nu se poate altfel; că dacă m'aş pleca dorinţelor tale, n'aş fi mamă bună? Durerea ta va trece şi mai târziu vei vedea singură că eu am avut dreptate şi-mi vei fi recunoscĕtoare.

„Aceasta mi-o spui neincetat — respunse un glas slab. — Mĕ mângâi cu viitorul de chinul meu de astăzi când aş putea fi acum atât de fericită!

— Leontină, priveşti lumea cu ochi de copilă, vei vedea, vei vedea!

Leontina nu respunse, însă se auzirĕ suspinuri dese.

www.dacoromanica.ro

Această convorbire avea loc la Nr. 21 al otelului; eu ocupam Nr. 20. Era sara târziu. O ușă incuiată dispărţia apartamentul acestor dame de al meu, aşa incât in tăcerea serei puteam auzì fiecare cuvênt. Fiindcă nu aveam alt nimic de gândit, am inceput a mĕ 'ntreba pentru ce plânge Leontina. Pentru a mĕ oprì la o presupunere mai probabilă, mi-am zis c'aş trebuì să ştiu cine e Leontina; este tênĕră, este frumoasă? Fiindcă nime nu mĕ vedea, mĕ hotării să mĕ uit prin gaura cheei de la ușă. Aceasta nu şade bine, ziceţi? Dar curiositatea! Curiositatea! Apoi să ne-o spunem cu francheţă, nu şade bine când te vede cineva, dar când nu te vede nime, când nime nu ştie... Din nenorocire cheea era in broască şi nu puteam vedea nimic.

Nu ştiu ce fel sunt ceilalţi oameni, dar eu unul atunci sunt mai pornit când dau de o impiedecare. Ideea la care am visat mai mult, de la a cării împlinire fac să atîrne o parte a fericirii mele, işi perde pentru mine toată plăcerea când o pot realiza fără greutate şi cele mai multe ori o părăsesc. Din contra, ideea cea mai neinsemnată când nu o pot ajunge cu uşurinţă, devine pentru mine o dorinţă puternică şi cu cât se aşază inaintea mea mai

www.dacoromanica.ro

multe piedici, cu atâta creşte şi dorinţa şi nu mai am repaos până ce nu o implinesc. Aşa şi astă dată: cheea era in uşă, prin urmare un zid nestrăbătut mĕ impedica să vĕd pe Leontina. Acum *trebue* s'o vĕd numai decât, mi-am spus, şi—am sunat clopoţelul.

— Adă-mi o sulă, zisei servitorului ce intrase.

Ce lucru? respunse el, uitându-se cu ochi mari la mine.

— O sulă, nu auzi?

Servitorul se uită incă odată la mine, şi apoi eşì. Peste câteva momente intră ear in apartamentul meu.

„N'am găsit o sulă in toată casa.

Eram desperat! O! Aş fi dat o impĕrăţie pentru o sulă. N'aveţi o sulă in toată casa? Unde se poate cumpĕra?

„Sara-i inaintată; prăvăliile sunt inchise.

— Adă-mi ceva, ce va fi, un fer ascuţit, un instrument oarecare.

Servitorul imi aduse un rac de dopuri.

— Bine; du-te!

Mĕ apropiai de uşă ca să vîr instrumentul in lemn. Cu cât mĕ apropiai mai tare simţeam o mai mare emoţiune. Eram ingrozitor de privit. Luna plină bătea in odaea mea,

www.dacoromanica.ro

prin fereastra deschisă se vedea marea, şi eu stam palid in mijlocul odăei cu mâna dreaptă ridicată, ţiind instrumentul cel grozav. Mustrări de cuget mĕ impresurarĕ, ar fi fost incă vreme să mĕ opresc... aveam incă doi paşi... deodată mi se intunecă innaintea ochilor, imi perdui cunoştinţa şi când o redobândii mĕ vĕzui sfredelind uşa cu furie.

— A! se auzì deodată in camera vecină.

„Sunt descoperit! am esclamat incet.

Nu! Era un nou suspin.

Apropiai ochiul de gaură... lumina lunei bătea in odae şi imi părù că vĕd ceva. Să fie ea, să fie Leontina? Acest ceva era alb şi şedea pe un scaun lângă fereastră. Eată se mişcă acel ceva alb: este o rochie. Eată şi un braţ... şi altul... şi un gât... O! ce alb era acela!... eată şi pĕr, pĕr mult, blond, care se coboria pe umere, dar faţa, faţa!— Ah! era ascunsă in mâni!

O altă figură se apropiè acum de dînsa. Pe aceasta o puteam vedè bine. Era o doamnă bĕtrână care privea cu multă blândeţă la cea cu faţa ascunsă în mâni.

— Leontină, zise ea, puindu-i mâna pe umĕrul cel alb, e târziu, e timp să ne culcăm.

„Nu voiu să mĕ culc.

— Lasă luna; destul te-ai uitat la dînsa.

„Dar dacă vreau să mĕ uit la lună? dar

www.dacoromanica.ro

dacă vreau să plâng? Nu-i destul că te-ascult in toate, că mĕ plec voinţei tale, sdrobindu-mi fericirea vieţei, acum nu vrei să mĕ laşi nici să plâng, nici să simţesc?

Spuind aceste cuvinte, Leontina ridicase capul. Faţa sa era palidă, ochii sĕi albaştri erau plini de lacrime: două viorele udate de rouă. Ce frumoasă era!

„Leontină, plângi dacă vrei, nu te opresc. Lacrimile vor trece şi-mi vei fi recunoscĕtoare.—Un cântăreţ, un om ce trăeşte din cântece! Ce viaţă te-ar aştepta cu dînsul!

— Dacă-l iubesc!

„Il iubeşti—iţi va trece. Amorul e poesie, căsătoria e prosă. Un altul cu o mai bună poziţiune se va presenta. In viaţă nu se cântă. Aceste sunt bune câteodată... pentru petrecere... vei vedea, vei vedea!

— O! cât sunt de nenorocită! suspină Leontina.

Atunci nu m'am mai putut ţinea şi furios am apostrofat pe mumă cu cuvintele următotre:

„Mumă crudă! Cum poţi să priveşti cu astă nepăsare suferinţa fiicei tale? Tu îi sdrobeşti inima fiindcă iubitul ei nu e bogat şi crezi că va mai fi fericită? Dar ştii tu ce este durerea? Aceasta nu o ştii, sau de ai ştiut-o vre-odată, mulţi ani tre-

www.dacoromanica.ro

bue să fi trecut deatunci de ai putut-o uita astfel! Consimte nenorocito la fericirea ce inima și-a ales! De-ar aștepta-o chiar o viață de lipse, lipsele vieței intregi, nu pot trage in cumpănă cât trage durere de câțiva ani, de acești ani cei mai frumoși ai vieței! Dacă nu știi ce este această durere, intreabă-mĕ pe mine, pe mine care... și nu nenorocì mai mult pe fiica ta!"

Discursul meu nu produse nici un efect; dar nici nu putea produce, căci aceste toate nu le spusesem, ci le gândisem numai.— Atunci m'am culcat.

II.

Cea intăi rază a soarelui mĕ trezì a doa zi dimineața. Prin fereastra deschisă priviam marea cum se frămênta neliniștită. Acufundat in acest tablou uitai tot din jurul meu. Gândurile mele sburau, sburau departe peste valuri spre o lume nevĕzută.—O lume nevĕzută? Cine nu a vĕzut-o? Cine n'a trăit in ea? O! lume frumoasă a inchipuirii, frumoasă și jalnică, sunt oameni care nu au trăit niciodată in tine? Ești tu necunoscută la cei mai mulți din oameni? Ești tu lăsată ca patrimoniu numai la câțiva pentru a-i

www.dacoromanica.ro

despăgubì de bunurile lumii acesteia? Este oare drept că ori și cine are numai alternativa de a trăì sau in una, sau in alta din cele două lumi și că a alege pe una, insemnează a se lepăda de cealaltă? Eu doriam odată să trăesc in amêndouĕ, căci in gândul meu le impreunam; cea de peste valuri o transportam dincoace și cea de-aice o prefăceam in cea de dincolo. Dar intr'o zi un glas imi zise: „Te amăgești! Nu este una singură; sunt două, două bine deosebite. Niměrui nu au fost date bunurile amêndurora, alege!" — Ah! Dureroasă este alegerea, lasă-mĕ să mĕ bucur și de una și de alta. — „Alege!" imi strigă glasul. — Atunci mĕ perdui in gânduri și gândii și gândii și eată că făr' de veste gândirile mele se depărtau de-aice și sburau dincolo de valuri. — Și in acest moment trăiam acolo și oarele treceau, și acum nici valurile nu le mai vedeam; aceea ce vedeam era s'o insemnez pe hârtie. Ah! Ear versuri, ear jale!

Atunci insă cineva bătù la ușă și mi se aduse o scrisoare.

Cine mĕ supĕră in aceste momente? Dacă v'am lăsat, lăsați-mĕ și voi cu miseriile voastre! — Dar ei sunt fără milă și nu te lasă. Cine ce vrea de la mine?

www.dacoromanica.ro

Cine este acest Edmund care a subscris această epistolă? Ce vrea acesta? Nu-l cunosc!

„*Domnul meu!*

„Deşi nu vĕ cunosc, imi iau libertatea de a vĕ adresa aceste rânduri. Pentru Dumnezeu! Dacă aţi iubit odată şi ştiţi ce vrea să zică amorul şi durerea, veniţi-mi in ajutor. Sunteţi vecin cu Nr. 20. Acolo locueşte *Ea*. Faceţi toate chipurile şi daţi-i hârtia alăturată. Puteţi fi sigur de eterna mea recunoştinţă.

Edmund“

Eram foarte nemulţumit. — Mĕ supĕră, pentru a-mi cere serviciuri, şi incă serviciuri de o ciudată natură. Ştiu eu cine-i Edmund, ştiu eu cine sunt vecinele mele... Eternă recunoştinţă! Cum se aruncă asemenea cuvinte in momentele de nevoie! Câte recunoştinţe eterne... ş'apoi ce am să fac eu cu recunoştinţa ta! Poate ea să-mi ajute in ceea ce doresc eu? Nu poate nici a ta, nici a niměrui. Dar ce să fac?

Cum stam gândind, mi se aduse o a doa scrisoare. Aceasta ce mai este? Cine-i subscris? *Curico*. — Curico? Nici pe acesta nu-l cunosc. Ce cântă el?

www.dacoromanica.ro

„*Domnul meu!*

„Aţi primit adinioarea o scrisoare subsemnată „Edmund“, in care acest domn vĕ roagă să daţi o hârtie vecinei d-voastre de la Nr. 21. Vĕ rog să nu impliniţi cererea sa. Implinirea ar putea avea urmările cele mai nenorocite pentru dînsul şi pentru alţii.

Curico.“

Mai cetii odată această scrisoare, apoi mai cetii odată pe cea intăi. Mai stătui pe gânduri câtva timp, apoi le boţii pe amêndouĕ şi aruncându-le pe fereastră luai din nou hârtia pe care incepusem a scrie. In zadar! Unde erau acum ideile mele? Mĕ coborîi pe malul mării.

Marea se retrăsese departe şi in locurile unde se sbuciumase valurile acum era năsip strălucitor. Pe năsip erau o mulţime de copii care se jucau. Intr'un loc ridicase o movilă de năsip mai mare şi imprejurul ei in o mică depărtare alte movile mai mici. Cea mai mare era ocupată de mulţi copii inarmaţi cu sape şi bastoane; lângă cele mai mici stăteau câte doi sau trei tot inarmaţi, insă din copiii cei mai mari. Unul din ei imi esplică că grămada cea mare de năsip reprezentă oraşul locuit de orăşeni liberi, că gră-

www.dacoromanica.ro

mezile cele mici sunt casteluri de cavaleri și că intre cavaleri și orășeni era declarat rĕsboiu. Din cetate eșirĕ vr'o doi ducênd marfă spre mare, insă un cavaler tăindu-le drumul, îi provocă să le dea marfa lor, căci el ar fi cavaler și ei numai niște orășeni și el ar fi mai tare. Ei se opuserĕ, spuind că sunt oameni liberi și că nu ar avè drept cavalerul să se folosiască de averea lor. Cavalerul nu avea alt argument decât că el ar fi mai tare și-i atacă cu putere; locuitorii orașului prinserĕ de veste și venirĕ in ajutorul concetățenilor; cavalerul insă trimise grabnic un sol pe la ceilalți nobili care acum venirĕ și ei să resboiască orașul. Lupta incepù și devenì crâncenă. Vai de voi! orășeni liberi ce vĕ folosesc drepturile voastre? Voi sunteți deprinși a negutitorì și nu vĕ pricepeți la rĕsboaie; aveți să fiți bătuți; averile voastre au să le iee cavalerii; orașul are să plătească un tribut! Eată și comandantul vostru, cel cu ochii negri și chipul isteț este prins, făcut captiv și condus intr'un castel; faceți pace!—Dar orășenii tot se țin incă; ei se luptă pentru vetrele lor și au pentru dînșii bunul drept. Acum toți luptătorii sunt osteniți și se propune un armisticiu de zece minute. Propunerea se primește și ambele armate se despărțesc.

www.dacoromanica.ro

Orășenii propun să se preschimbe captivii. Cavalerii stau la indoială, căci au in mâna lor pe comandantul dușmanilor. Acesta sta trist in castel și privea cu jale la trupele lui pe care nu le mai putea comanda. Din toți numai el are un ornic și poate ști când se trec cele zece minute; de nu-l dați, n'are să spue câte oare sunt—așa amenință orășenii. Cavalerii il preschimbă iute contra unui aliat de-al lor ce era captiv. Comandantul orășenilor imi spuse că se numește *Mimi* și are un plan de resboiu foarte ghibaciu pentru a invinge pe cavaleri, plan pe care aŭ să-l realizeze acum. Ei săpase năsipul in mai multe locuri adânc; bortele le acoperise cu hârtie peste care presurase earăș năsip. Bătălia trebuia adusă pe lângă acele locuri și cavalerii care nu știau despre aceasta, trebuiau să se impiedice și să cadă. Atunci orășenii s'ar fi aruncat peste dînșii, și biruința ar fi fost a lor.

Cele zece minute se trec și lupta se incepe. Orășenii manoperează cu multă dibăcie. Ei transportează câmpul luptei prin locurile cele fatale. Un cavaler cade, eată și altul... orășenii s'arunca deasupra... cavalerii sunt bătuți. Victorie! Victorie! Puterea a fost invinsă de viclenie.—Dar ce vĕd? orășenii nu se mulțumesc cu atâta; acum ei

www.dacoromanica.ro

s'aruncă asupra castelurilor; ei le dărâmă, vor să le prefacă in năsip. Lăsaţi aceste locaşuri, testimoniuri ale mării căzute! Pentru ce le dărâmaţi? Dar planul lor de a dărâma castelurile nu se realizează, timpul le lipseşte, căci venea marea! Toţi fug, cavaleri şi orăşeni. Marea vine sgomotoasă şi acopere cu valurile sale castelurile frumoase şi infloritorul oraş.

In vreme ce priviam aceasta şi făceam reflecţiunile mele, văzui doi bărbaţi apropiindu-se de mine. Ei făceau câţiva paşi şi se opriau, ş'apoi făceau ear câţiva paşi. Imi păru că ar voi să-mi vorbiască, dar că ar sta la indoeală. Unul era mare şi bine făcut, avea ochi negri, barbă plină, neagră, era cam pleşuv şi avea fruntea 'naltă. Imbrăcămintea lui era neagră şi purta haina imbumbietă păn' la gât. Celălalt era tocmai contrariul. Avea păr lung castaniu, buclat; n'avea nici barbă nici musteţe şi hainele îi erau deschise. Amêndoi ţineau pălăriile in mână, făcêndu-şi vênt cu ele, fiind zioa caldă. Acum s'apropie şi cel in negru, făcênd un pas spre mine:

— Domnul meu, eu mĕ numesc *Curico.*

„Şi domnialui *Edmund*", am rĕspuns eu.

— Da. Aţi primit astăzi două scrisori de la noi şi aş voi să vĕ esplic cum s'a intîm-

www.dacoromanica.ro

plat să luăm indrăzneala de a vĕ scrie, fără a vĕ cunoaşte. Dar inainte de a esplica, vĕ rog să-mi rĕspundeţi la câteva intrebări. Sunteţi insurat?

„Eu? Nu. Dar ce are a face?...

— Aţi vĕzut pe vecinele d-voastre de la Nr. 21?

„Le-am vĕzut, insă...

— Gândiţi a vĕ oprì multă vreme aici?

„Cât imi va plăcè, dar nu 'nţeleg, domnule, cu ce drept mĕ supui la un interogatoriu, când nici nu te cunosc.

— Atâta am voit să ştiu. Acum vĕ rog să binevoiţi a asculta esplicările noastre:

Şi Curico imi vorbì in chipul următor:

III.

Amicul meu d. Edmund (aici Edmund se inchină cătră mine), care este artist dramatic şi compositor, tênĕr plin de talent, impodobit de natură cu o voce de tenor frumoasă, e inamorat de o domnişoară numită Leontina, fiica unui bancher. Amorul sĕu fiind impărtăşit, el a cerut mâna domnişoarei. Părinţii insă au refusat, şi el, in loc de a se lăsa de pasiunea sa, precum l'am sfătuit, tot o iubeşte incă şi a urmat-o aici la băi

www.dacoromanica.ro

de mare. De teamă să nu facă vre-o imprudenţă, l'am intovărăşit. Nu ştiu ce planuri de isbutire are, atât ştiu că i-a scris şi că, neavênd alt chip de a face ca scrisoarea să ajungă la adresa ei, v'a trimis-o d-voastre cu rugămintea de a o da domnişoarei. Din norocire am aflat aceasta şi sperez că rândurile mele au ajuns la vreme pentru a vĕ impiedeca de a transmite epistola amoroasă.

— Au ajuns, dar chiar de n'ar fi ajuns vĕ increditez...

Mĕ bucur foarte mult de aceasta căci scopul scrisorii era, după cum presupun...

— Curico!... il intrerupse amicul sĕu.

„Oricare ar fi scopul, urmă Curico, urmările ar fi fatale. Acum il indemn să plece de aici şi el nu vrea. E o mare nenorocire pentru dînsul pasiunea aceasta. De când cu amorul, el a respins angajamente foarte favorabile şi, ce e mai rĕu, bag de seamă că glasul sĕu devine cam tremurător şi cred că d-voastră, dacă sunteţi amator de musică, trebue să urîţi nenorocitul *tremolo* care strică glasurile cele mai frumoase. I-am spus de o mie de ori că amorul nu-i lucru principal in viaţă. El e ca focuriie cele înşălătoare care de departe arată minunate şi când te apropi dai intr'o baltă. Singurul lucrŭ frumos pe lume este arta, căci numai ea ne face să

www.dacoromanica.ro

uităm ticăloşiile vieţei noastre. Din toate cele arta singură rămâne totdeauna frumoasă: tinereţa trece, primăvara e câteodată prea caldă sau ploioasă, petrecerile ţi se uresc, oamenii te aduc la desperare, familia îţi aduce grije şi necazuri nesfirşite; chiar luna creşte şi scade—arţa numai, arta singură...

— Ear incepi asemănările şi maximele tale, îi strigă amicul seu, ear mă ucizi cu principii generale şi cu frase sentenţioase!

„Acel care n'are principii, e ca un orb care se tîrie pipăind şi nu-şi cunoaşte calea. Maximele sunt însă ca stelele ce slujeau pilotului de busolă. Trebue să le avem totdeauna inaintea ochilor de voim a nu perde drumul. Fiecare faptă a noastră trebue să fie o verigă din lanţul ce numim principiu.

— Sfirşeşte cu sentenţele, pentru Dumnezeu! strigă Edmund. Nu este om pe lume, adăogì el către mine, care să-şi iscodească mai multe teorii despre viaţă. El care imi tot vorbeşte de viitor trăeşte insuş fără scop şi fără ocupaţie. A fi filosof ca tine e uşor!

„Dacă e uşor, pentru ce nu faci tot astfel?

— Pentru că eu am un scop pe astă lume şi nu mă las impins de vêntul intîmplărilor.

www.dacoromanica.ro

„Ba că chiar! — Domnul meu, urmă Curico către mine, fiindcă împrejurările au voit să ne cunoaştem şi să trăim câtva timp aici impreună, fiţi bun de ne observaţi pe unul şi pe altul şi judecaţi care din noi ştie să trăiască mai bine. El cu amoruri şi cu scopuri definite, ori eu fără alt scop decât a urma regulele generale cele mai aspre despre viaţă şi a lăsa altfel un liber curs evenimentelor. Când eram de douĕzeci de ani şi eu visam asemenea visuri de statornicie, dar m'am schimbat. Am avut şi eu timpul meu de amărăciune, dar cu virsta omul trebue să se cumineascĕ.

Cum stam toţi trei la vorbă venirĕ spre noi douĕ dame: una bĕtrână şi alta tênĕră— acele pe care le vĕzusem in ajun in camera de lângă mine. Edmund devenì palid, ear figura lui Curico remase serioasă şi rece. Toţi trei salutarĕm. Leontina rĕspunse la salutarea noastră, dar bĕtrâna se uità in altă parte, făcĕndu-se că nu vede, şi amĕndouĕ trecurĕ. Edmund se mai uità câtva timp după ele, apoi işi intoarse ochii spre mare şi privì dealungul valurilor. Nime nu vorbia. După câtva timp Edmund işi luă zioa bună de la noi şi plecă.

Rĕmas cu Curico, ne preumblarĕm incoace

www.dacoromanica.ro

şi incolo pe malul mării, vorbind lucruri indiferente.

— Nu are D. Edmund nici o speranţă? intrebai in sfirşit pe Curico.

Părinţii copilei nu vor nici decum. El nu are altă avere decât talentul său şi acesta nu se preţueşte de majoritatea oamenilor. Copila cam suspină, dar ca la toate fetele dorinţa căsătoriei are să fie mai puternică decât simţirea. Intr'o buna dimineaţă, tot iubindu-l pe dînsul, are să iee pe altul pe care i l'or propune părinţii şi astfel s'a sfirşi romanul.

— Cu toate aceste sunt şi fete mai simţitoare la care amorul. . .

„Bah! In romanuri, dar nu in viaţa comună. Ce-i drept, simţitoare se fac ele câteodată mai tărziu după ce se mărită, când s'apropie de treizeci de ani; atunci le apucă deodată simţirea, aşa din senin, şi nici nu ştii cum se 'ntîmplă o nenorocire. Dar cât sunt incă fete, impresiunile vin şi dispar ca norii in munţi. Şi nici nu e bine ca Edmund se se insoare. Artistul trebue să rămâie necăsătorit, căci femeile nu ştiu să preţuiască arta. După ce trece cel intâiu timp mai plăcut, o să le pară rău la amêndoi. El n'a să-şi mai urmeze nesupĕrat chiă-

www.dacoromanica.ro

marea lui și ea o să se plângă că el nu se ocupă indestul de dînsa.

„Așa dar după părerea D-tale acei ce se ocupă cu știință sau artă, nu trebue să se insoare nici de cum și ceilalți să se insoare târziu când au imbătrânit?

— E foarte greu de hotărit. De te insori mai târziu nu ai timp să crești copii, plăcerea după cum se spune, cea mai mare a bătrâneței; de te insori tênĕr, trebue să te aștepți la o mulțime de necazuri care-ți amăresc viața de bărbat; de nu te insori nici de cum, ear e rĕu, incât poți face cum vrei și tot nu faci bine. Causa este că viața noastră e o mare miserie și ori cum ai invêrtì-o tot nimic nu rĕmâne.

„Ai făcut se vede esperiențe multe și nu prea fericite de ai ajuns a fi atât de pesimist.

— Poate că sunt pesimist. Dar n'am dreptate a fi? Observați singur: de ați avè vre o dorință oare care, vre o dorință mare, ea de sigur nu se implinește. Dar de ați avè vre o temere, vre o ingrijire despre un lucru incă nehotărit; dacă este vre un eveniment viitor de care vĕ e frică, el de sigur se implinește. Puteți pune rĕmășag o sută contra una:

„Tocmai așa nu-mi pare a fi proporția. Ba tocmai așa și incă mai mult. Căci

www.dacoromanica.ro

nenorociri neprevĕzute vin cu grămada, pe când norociri neaşteptate şi mari incă nu am vĕzut viind, nu la mine, dar la nimeni.

„Nu! Vĕ inşalaţi!

— Ei bine, să băgăm sama ce s'a intimpla cu Edmund. Aveţi să vedeţi cum o să strige: *trădare* cu toate jurămintele copilei!

Pe lângă noi trecù o damă cu un copil de mână. Ea era imbrăcată in negru şi era mare şi frumoasă. Ochii ei erau aspri şi mândri şi toată figura avea ceva maestos. Copilul era Mimi, cemandantul orăşenilor in luptă cu cavalerii. Cum ne vĕzù, părăsì pe dama ce-l ducea şi alergă cătră noi. Pe Curico il sărută de mai multe ori, pe mine mĕ strinse de mână.

„I-am bătut, i-am bătut, strigă Mimi. Eu am dat planul bătăliei.

— Bravo Mimi, rĕspunse Curico, bravo! După aceasta, inaintând cătră damă, îi dete mâna şi vorbì mai mult cu dinsa, in vreme ce eu ascultam laudele lui Mimi despre vitejiile lui şi a camarazilor sĕi.

„Cine-i dama care te ţinea de mână şi vorbeşte acum cu Curico? intrebai pe Mimi.

— N'o cunoşti? Nelly, soră mea Nelly. Aşa-i că-i frumoasă? Vino de-i vorbeşte — şi Mimi incepênd a strigà: „Nelly, Nelly! Eaca D-lui e amicul meu şi vrea să te cu-

www.dacoromanica.ro

noască“ mĕ luâ de mână şi mĕ trase cătră dama cea frumoasă. — Vrênd, nevrênd, dar mai mult vrênd, lăsai pe Mimi să mĕ ducă şi Curico mĕ presentâ.

„Cunoştinţa noastră, zise Curico cătră doamnă cea frumoasă, e abie de astăzi, dar intimă. Am făcut păn'acum o mulţime de teorii filosofice impreună.

— Vĕ inştiinţez să vĕ păziţi, imi zise dama cea frumoasă, zimbind. Amicul nostru e foarte pesimist. Ascultându-l multă vreme, iţ vine să te sinucizi.

IV.

Mergênd toţi trei mai departe in convorbiri, intîlnirĕm din nou pe Leontina cu mama ei care se intorceau. Dama cea frumoasă le strinse de mână şi le vorbì. Curico şi eu rĕmăsesem in o mică depărtare şi atâta puteam observa că Leontina din când in când arunca câte o privire inspre noi şi am crezut a inţelege că se miră de lipsa unei a treia persoane ce vĕzuse in societatea noastră. Mimi, intîlnind câţiva amici de ai sei, alergâ şi se jucâ cu dînşii.

— Cine-i dama asta frumoasă? intrebai pe Curico.

www.dacoromanica.ro

— E o damă Engleză, văduvă. Ii zic frumoasa Elena.

— Frumoasa Elena, dar pentru ce?

„Fiindcă se numeşte Elena şi că o găsesc frumoasă.

„In adevĕr e foarte frumoasă. N'am vĕzut încă un tip de brunetă atât de măreţ şi aspru tot odată.

Dac'aţi fi cunoscut-o odinioară cu vre-o zece ani in urmă, aţi găsi că a perdut încă din ceea ce erà.

— O cunoaşteţi de mult?

— Foarte de mult. Eram amêndoi tineri, pot zice că eram copii. — E o damă foarte invăţată. E de spăriat cât a cetit. Literatura antică îi este mai tot atât de familiară ca şi cea modernă. A avè cu dînsa convorbiri serioase e foarte interesant. Vedeţi cum vorbeşte limba franceza fără accent, lucru foarte rar pentru o Ingleză; tot atât de bine cunoaşte limba germană şi mai cu samă cea italiană. Pentru Italia are o adevĕrată adoraţie şi se entusiasmează când vine vorba de artiştii şi poeţii Italiei. — Este din o familie foarte bună şi bogată.

— Unite cu atâta frumuseţă aceste calităţi işi indoesc meritul lor. Dar caracterul ei?

„Pe acela încă nu l'am putut pĕtrunde.

www.dacoromanica.ro

E o amestecătură de bunătate, cochetărie, seriositate, nestatornicie, reverie poetică și maniere lumești. In sumă cred că are mult spirit și puțină inimă. Deși, precum v'am spus, a cetit mult și multe, ba chiar a meditat, totuș n'a putut să se desfacă de bigoteria inglezească. E religioasă și bisericoasă ca o babă pocăită. E drept că nu trebue mult așteptat in astă privință de la o femee, căci ori cât de mare inteligență le-ar fi dat natura totuș aceasta este ingrădită de o barieră sentimentalo—superstițioasă din care nu pot eșì. Vezi de esemplu pe doamna de Staël, o femee cu un geniu atât de mare, in ce contraziceri se aruncă cu religiunea ei, despre care nu-și dă niciodată o samă lămurită, pe când pentru altele are o pătrundere atât de adâncă.

Când eram să rĕspund lui Curico asupra doamnei de Staël, vecinele mele părăsirĕ pe frumoasa Elenă și ne vĕzurĕm siliți de a ne apropia earăș de dînsa și de a urma discuția incepută.

— Știți, domnule Curico, că am avut de ieri incoace o mare supĕrare? zise frumoasa Elenă.

„Imi pare foarte rĕu, dar ce fel?

— S'a imbolnăvit Bijou.

www.dacoromanica.ro

— Care Bijou? intrebă Curico increţind sprincenile.

— Cum? Vĕ faceţi a nu-l cunoaşte? Căţelusul meu cel mic, cel alb, flocos, cu care v'aţi jucat de multe ori.

„A! — Mi se pare c'avem să avem o furtună, adaose el cu o figură din ce in ce mai posomorită. Furtunele imi supĕră nervele; daţi-mi voe să mĕ retrag. — Şi inchinându-se la noi, se depărtă grabnic. Rĕmăsesem singur cu noua mea cunoştinţă.

„Ce idee vĕ faceţi despre D. Curico? imi zise ea.

— Un om prea interesant, am rĕspuns.

„Interesant dar, insă din nenorocire nervos.

— Nervos?...

„Odinioară când era maĭ tênĕr era mult mai plăcut. Acum e atât de capricios, incât une ori e nesuferit. Pĕcat că n'a ştiut să indrepte spiritul sĕu care e atât de deştept spre un scop hotărit; dar nu este ştiinţă cu care să nu se fi ocupat, şi in timpul din urmă se vede mult cu metafisica, căci convorbirea lui e nesfirşit presurată cu sentenţe.

— Nu şi-a ales nici o specialitate?

„Nici una. Dacă s'ar fi născut serman şi ar fi fost silit să muncească pentru a-şi sus-

www.dacoromanica.ro

ţinè viaţa, socot că ar fi devenit un om însemnat, dar avênd de a casă o avere mare, nu s'a apucat de nimic. A făcut de toate, Ancă n'am vĕzut un om care să fi cetit atâtea cărţi.

— Il cunoaşteţi de mult şi bine, precum vĕd.

„O! foart de mult. Eram copilă şi trăim cu tatăl meu in Germania, când l'am vĕzut intăia oară. După ce işi sfirşì studiele nu l'am vĕzut o lungă vreme, in care mi-a spus că a călătorit in orient. L'am intîlnit cinci ani mai târziu in Italia. De câţi-va ani incoace de când sunt vĕduvă, ne vedem in toţi anii la băi.

In vreme ce vorbiam, o dungă neagră ce intuneca valurile se vĕzù departe la orizont.

„Avea dreptate D. Curico, o furtună se pregăteşte. Abia vom avea timp să ne intoarcem a casă. Zicênd aşa, frumoasa Elena chemă pe Mimi şi se duse.

Eu mai privii câtva timp la mare; dunga cea neagră s'apropiè tot mai mult cu o iuţeală neaşteptată. Vêntul incepênd deodată să bată, mĕ grăbii şi eu a me intoarce la otelul meu, care, afară de orăşel, sta singur şi isolat pe malul mării. In camera vecină nu se auzia nimic. Se vede că damele fuseserĕ surprinse in vre-o casă străină de furtună şi că nu avuseserĕ timpul să se in-

www.dacoromanica.ro

toarcă. Mĕ uitai câtva timp prin giamurile ferestrei să vĕd valurile care clocotiau, insă incurênd ploaea incepù a bate aşa de tare, incât tot tabloul se intunecă şi depărtându-mĕ mĕ pusei pe gânduri. Inţelegeam pe Edmund şi pe Leontina: Doi tineri care se iubesc — el e sĕrman, ea bogată — părinţii nu vor să consimţească — mândria aristocraţiei bănești — sunt nenorociţi — toate aceste se mai vĕd nu numai in cărţi, dar şi in realitate. Insă neinţeles imi părea raportul intre frumoasa Elena şi Curico. Ea tênĕră, atât de frumoasă, plină de spirit — el tênĕr, frumos, inteligent şi invăţat. Amêndoi cunoscuţi vechi, amêndoi liberi, părênd a nu atîrna de la nime. Ce imprejurare îi depărtase unul de altul? Ea fusese măritată, prin urmare avusese altă inclinaţie in urma cunoştinţei lui — el rĕmăsese neinsurat. Acum se intîlnesc regulat; sunt, după aparenţă, destul de intimi— ce i opreşte...? Dar şi ce curioase caractere şi unul şi altul, când serioase, când ironice. Au căutat să se studieze unul pe altul, prin urmare a fost interes — prin urmare... dar atunci... insfirşit nu-i inţelegeam.

Trebue să fi convorbit multă vreme astfel in gândurile mele, căci furtuna se trecuse fără ca să bag de samă şi zioa se

www.dacoromanica.ro

pleca spre sfîrșire. Mișcarea ce auziam in apartamentul vecin, imi vestì că damele se intorsese acasă. Curiositatea mĕ impingea să mĕ uit din nou prin borticica ce făcusem in ușă, dar astă dată lupta se hotărì in disfavoarea curiosităţii și avui destulă putere de a mĕ oprì — ah! dece n'am avut totdeauna această putere când m'am luptat intre un instinct bun și unul rĕu!

Sara târziu, mĕ plimbam ear pe malul mării. Nu era nime afară de mine, aerul rece gonise pe toți. Cerul era tot incă nourat incât razele lunei abia puteau străbate. Umezeala mĕ supĕrase și intors acasă, urmam plimbarea prin casă fără a găsì liniște. Noaptea căzuse acum și voiam și eu să cerc a găsì repaos, când jos, la ferestrele mele se auzì un glas sonor de bărbat care cânta incet și slab următorul cântec:

Neguri dese, tunebroase
Trec peste pământ,
Noapte mai intunecoasă
Zace pe-al meu gând.

Lună tu, cu blânde raze,
Lună ce aștept,
Vin' ah! vino! luminează
Noaptea mea din pept!

www.dacoromanica.ro

N'auzi vocea-mi cum şopteşte
Plângeri de amor?
O! te arată, fericeşte
Pe-un biet cântător!

Vocea mea tânguitoare
La vederea ta
Intr'un cânt de desfătare
Dulce s'ar schimba!

Lună tu, cu blânde raze
Lună ce aştept,
Vin' ah! vino luminează
Noaptea mea din pept!

Recunoscui glasul lui Edmund. — In camera vecină auzii intăi şoapte, apoi cuvinte rostite mai tare, apoi o mică convorbire agitată. După acestea nu mai auzii nimica şi se făcù tăcere. — Deschizênd fereastra nu vĕzui pe nime. Pe ceruri norii se indesau tot incă unul peste altul.

Eram cuprins d melancolie şi fără voie tot recitam sfirşitul cântecului luĭ Edmund:

Luná tu cu blânde raze
Lună ce aştept!...
Vin' ah! vino luminează
Noaptea mea din pept!...

Cu cât trecea timpul, cu atâta mĕ făceam mai melancolic.

www.dacoromanica.ro

V.

Eu sunt adese ori melancolic. Melancolia este o simţire... dar n'am nevoie să v'o mai explic fiindcă o cunoaşteţi. Socot că nu v'au lipsit odată aspirări spre o fericire care nu s'a putut realiza sau amintiri la care gândiţi cu mulţămire dar totodată şi cu părere de rău, fiindcă sunt numai amintiri, sau că realitatea lumii vĕ pune pe gânduri şi vĕ interesează cu cât o cunoaşteţi mai bine. Deaceea nu am nevoie să dau o definiţie a melancoliei. Dar pentru a spune adevĕrul, mărturisesc că-mi vine şi greu a definì această simţire. Am să consultez pe Curico care s'a ocupat mult cu filosofia in timpul din urmă, precum mi-a spus frumoasa Elena căci el trebue să poată da ori-ce esplicaţie.

Pe drum spre casa lui intîlnii pe Edmund care da mâna lui Mimi. Am voit să m'apropiiu de dînşii, dar simţindcă apropierea mea nu-i era plăcută, trecui mai departe.

Ajuns la Curico, bătui in uşă şi nu mi se respunse, camera fiind însă descuiată, intrai in lăuntru şi mĕ hotării să-l aştept. Aruncând o privire imprejur, vĕzui pe canapea şi pe scaune mai multe cărţi des-

www.dacoromanica.ro

chise. Intr'un colţ de odaie era un violoncel răzimat de părete şi lângă el pe parchet mai multe note; la o fereastră pe o măsuţă mică un desemn inceput, şi pe masă file de hârtii scrise. Mă uitai pretutindene. Desemnul era copia unei statui antice; cărţile erau: Plutarc, deschis la viaţa lui Caton tênĕrul; Seneca, deschis la epistola a zecea către Luciliu: *de solitudinis utilitate;* scrierea latină a lui Petrarca despre viaţa solitară; Misantropul lui Molière şi Timon a lui Shakespeare. Pe fila de hârtie ce nu era sfîrşită sta sus „Memorie si idei, fila 337". Vĕzênd aşa, nu m'am uitat mai departe pe filele scrise, ci luând una din cărţi m'am pus să cetesc ca să-mi treacă timpul până la intoarcerea lui Curico.

Luasem in mână pe Seneca. Deşi ochii mei se primblau pe deasupra liniilor, preceptele bĕtrânului moralist nu-mi atrăgeau luarea aminte, căci gândul meu era aiurea. Din infăţoşarea cabinetului căutam să deduc consequenţe asupra persoanei: Musica, desemnul, citirea, scrisul cu care se ocupase mai tot in acea vreme, păreau a proba că gândurile lui Curico fugeau de la una la alta. Cărţile tratau mai toate despre isolare şi misantropie — prin urmarea simţiri asemĕnate trebue să fi fost ale lui; dar ce co-

www.dacoromanica.ro

prindeau oare filele scrise? *Memorii şi Idei!* Eram curios, tot cetind in Seneca, să cunosc cuprinsul filelor de pe masă. Să cetesc? — Ba nu!

Lucru ciudat! Venisem la mare să mĕ bucur de singurătate şi eată-mĕ fără voie amestecat in trebi străine, confidentul lui Edmund, chiamat poate a juca un rol in desfăşurarea acestor istorii şi... *fără voie.* Trebue să mărturisiţi că asemenea lucruri mi sa intimplă numai mie. N'ar fi oare mai inţelept din partea mea să mĕ pornesc şi să-i las, căci ce-mi pasă mie? Dar de altă parte pentru ce n'aş rĕmânè, căci earăş ce-mi pasă mie?... Apoi totul nu este fatal? Dacă m'aş pornì aş da poate peste alte persoane şi imprejurări mai ciudate in cas când aşa este hotărit şi ar fi inzadar, sau poate m'ar urmărì ei ori unde m'aş duce căci o repetez incă o dată, totul este fatal — aşa cel puţin gândesc eu, poate sunteţi de altă părere. Eu socot insă că teoria fatalismului are multe avantaje. Câte lucruri neplăcute nu dispar cu dînsa! Responsabilitate morală, plângeri de nedreptatea oamenilor şa lumii, vină, combinaţii pentru viitor, părere de rĕu pentru trecut, ingrijire.... toate aceste şi multe altele nu mai sunt. Nu mai este decât un turban pe cap, un ciubuc, hurii

www.dacoromanica.ro

frumoase care joacă și Allah! — Ai vre o căință, vre o grijă — le alungi departe, iți pui turbanul pe-o ureche și strigi: *Allah!* Ai fost lovit de trădare, ingratitudine, necredință, iți frământă mintea vre o temere, vre o speranță — incolo toate! Turbanul și *Allah!* Minunat lucru un asemenea turban! Dacă n'am isbutit incă a-l ține totdeauna pe cap, deacum inainte n'am să-l mai părăsesc și devisa mea va fi *Allah il Allah!* Aceste idei se primblau prin mintea mea in vreme ce tot ceteam in Seneca, când Curico se intoarse a casă.

— Imi pare bine că m'ai așteptat și că n'ai venit să-mi faci o visită de etichetă.

— Nu prea știu de-ti pare bine. Vĕd aici tot scrieri despre singurătate și misantropie, după care judecând, visitele nu-ți pot face mare plăcere.

— Nu judecați după aceasta. Aceste cărți le-am deschis din intimplare. Intr'un autor antic in care cetiam am găsit o idee despre misantropie și voiam să vĕd dacă voiu găsì și in autorii creștini o idee analogă.

„Am cetit mai dĕunăzi critica scrierii unui autor contimpuran despre singurătate, ținută cam in soiul scrierii lui Zimmermann.

— Nu vreu s'o cetesc. Nu mai cetesc nimic din ceea ce apare astăzi.

www.dacoromanica.ro

„Pentru ce?

— Invenţia fatală a tipografiei a adus o mare nenorocire omenirii. Odinioară când ea nu era cunoscută încă, numai aceia scrieau care aveau în adevĕr ceva de zis semenilor lor, numai acei cari aveau idei. Astăzi ori şi cine scrie şi tipăreşte. Dar ce mizerie! Nici o idee. Numai vorbe, şi când găseşti vre una, ea de sigur nu e nouă, ci a mai fost zisă de vre un autor al antichităţii şi e numai repetată, afară se înţelege de ştiinţele naturale, cu care însă eu unul nu mĕ ocup. Odinioară nimeni nu câştiga un ban cu scrisul, ci avea numai de perdut timpul în care ar fi putut avea vre un câştig real, deaceea scrieau numai acele inteligenţe deosebite, care nu se uitau la binele lumesc şi renunţau la acesta pentru mulţămirea mai mare care îţi dau ocupaţiile ideale. Astăzi toată lumea cetește, prin urmare trebue să scrie mai mulţi şi fiindcă spirite înalte nu sunt mai multe decât la cei vechi, dacă nu cumva mai puţine, apoi scrie cine apucă pentru plată. Deaceea eu, vĕzênd că perd un timp preţios cu cetirea acestor scrieri, am făcut un jurĕmênt să nu mai cetesc decât literatura antică.

„Poate însă să easă şi astăzi vre o scriere care merită a fi cetită.

www.dacoromanica.ro

„Poate, însă ar fi o intîmplare atât de rară, încât poţi pune rĕmăşag o mie contra una la fiecare nouă publicaţie. Deaceea, dacă scrierea are adevĕrată valoare va remânè posterităţii. Eu am destulă treabă de a căuta să cunosc o mică parte din comorile timpului antic şi nu-mi mai remâne vreme de a risca vremea mea cu cele moderne.

„Vĕd că sunteţi sgârcit cu timpul D-voastre. Frumoasa Elena imi spunea cu părere de rĕu că v'aţi ocupat cu prea multe şi nu v'aţi ţinut de nimica special.

— V'a spus aceasta? Nu cred să aibă dreptate; ea judecă ca femee. Ele vor totdeauna să mărginească cercul activităţii, fiindcă se mişcă singure intr'un cerc mic. Specialitate! Ar fi vrut să mĕ ocup mai departe cu paragrafele de legi ce invăţam când am vĕzut'o intâi. E mult de atuncea; lucrurile s'au schimbat.

„Ea incă nu era măritată?

— Nu. Era copilă şi egoistă precum este şi astăzi. Dacă ar fi fost soţia mea, cred că aş fi fost omul cel mai nenorocit. Dar eram têner şi tinereţa nu judecă, ci simţeşte numai.

„Nu ştiu de este indiscret dar aş dorì mult să cunosc intâia D-voastre intîlnire.

www.dacoromanica.ro

— V'o pot spune, căci imi pare un lucru străin, atât de departe sunt acele timpuri și atât s'au schimbat persoanele. Timpul ne preface așa de mult, incât adeseori imi pare că au fost alte persoane și nici nu ne mai înțelegem.

„Dacă se poate, v'aș ruga să-mi vorbiți fără reflecțiuni și comentare, după impresiunile de atunce.

— Va fi foarte greu, dar cu toate aceste mĕ voiu incerca a o face pe cât imi va fi cu putință.

VI.

„Era pe la sfirșitul verei și eu eram pe la sfirșitul studielor mele. După mai multe zile ploioase, aveam earăș o zi senină. Când venì sara mĕ hotării a mĕ urca pe un munte la poalele căruia era așăzat orașul unde studiam, pentru a vedè apusul soarelui. Eram singur căci puținii cunoscuți ai mei plecaserĕ in vacanțe și niciodată nu mi a plăcut a avè mulți așa numiți amici. Amicii nu numai nu-ți fac viața mai plăcută, dar din contra chiar cei mai binevoitori...

— Ai făgăduit că vei lăsa reflecțiile la o parte.

— Prea bine. Pornii dar singur să mĕ urc

www.dacoromanica.ro

pe munte. Erau două drumuri; unul mai lung dar mai puțin răpede și o cărare mult mai scurtă dar greu de urcat. Greșii luând drumul cel mai lung căci când ajunsei în virf, soarele incepuse a apune și perdui jumătate din plăcere. Insă drept compensație intîlnii acolo în virf pe o femee intovărășită de un bătrân, o femee atât de frumoasă — era altfel, nu cum o vedeți astăzi. Ea era imbrăcată în alb, negru îi era numai părul și ochii căci în sufletul ei incă nu incepusem a pătrunde.

Ei erau Ingleji. Bătrânul era tatăl ei, un moșneguț vesel și comunicativ, în opunere cu natura compatrioților săi. Insă mama lui fusese franceză, soția lui tot franceză și el singur trăise mult timp în Franța în copilărie, așa incât se înțelege deosebirea lui de compatrioții sei, precum și la fiica lui amestecul de melancolie și veselie, de asprime și cochetărie. Bătrânul petrecea vara în Germania pe malurile Rinului și iarna în Italia, abie de se intorcea în patrie vre-o lună sau două pe an. De curênd se așăzase pe câtva timp în orășelul universității. Pentru a nu uita nici o amănunțime, trebue să mai adaug că aveau cu dînșii și un cățeluș pe care ea il ținea de o șfoară. A iubit totdeauna cățelușii și chiar acum are unul

www.dacoromanica.ro

nesuferit, mic, alb și flocos pe care-l numește Bijou. Cunoștința noastră se făcu intr'un mod curios. Eu, din nebăgare de samă, am călcat pe coada cățelușului — acela se numia *Charmant* — incât dobitocul începù a chiolălăi și a se văita ca cum s'ar găsi in spasmurile morții. In cea mai mare turburare am cercat să mĕ scusez in tot feliul, insă ea imi aruncă o privire atât de aspră și de mânioasă — o! ce privire a fost aceea și din ce ochi! Am purtat-o mult timp in memorie, intr'o vreme cu fericire, o vreme mai lungă cu durere. Mai târziu am gândit că scena mea de pe munte ar putè foarte bine compune un tablou: Un bĕtrân dă brațul unei dame tinere care ține un cățeluș ce aleargă după dinsa; un tinĕr călcă cățelușul pe coadă. Ea se intoarce și-i aruncă doi ochi grozavi; tênĕrul stă ruşinat, dar tot odată soarbe din privire veninul amorului; cățelușul țipă la pămênt și bĕtrânul zimbește. Zimbești și d-ta, urmă Curico, și eu acum, dar atunci am remas foarte serios și in cea mai mare turburare. Bĕtrânul imi venì in ajutor adresându-mi cuvêntul și intrând cu mine intr'o convorbire intinsă. Ce-i respundeam nu mai știu căci pentru a-mi ascunde turburarea, vorbiam foarte mult. Se vede că nu vorbiam tocmai rĕu, căci

www.dacoromanica.ro

peste puţin se imblânzi şi Nelly — aşa o numia — şi luă parte la convorbirea noastră. Timpul trecù răpede şi când ne trezirĕm era intuneric. Purceserĕm toţi trei spre vale pe cărarea cea răpede fiind drumul mai scurt. In pădure era intuneric de tot, incât abie se zărea rochia ei albă şi căţelusul. Mergênd noi unul după altul, ea intăi, apoi eu, apoi bĕtrânul, după câtva timp se intoarse Nelly să strige pe tatăl seu şi acesta nu respunse. O apucă grija, strigai şi eu — nici un respuns. Sau bĕtrânul, sau noi apucasem o cărare greşită şi ne rătăcisem. Inchipuiţi-vĕ posiţiunea mea: singur cu cea mai frumoasă din femei, in pădure, noaptea şi rătăciţi. Câtva timp am strigat amêndoi fără a auzì vre un respuns; de la o vreme o apucă frica şi incepù a plânge. Abie cu greu o putui mângâiè, arătându-i că nu s'a putut intimpla nimica şi că ori ce drum tot in vale spre oraş trebue să conducă. De la un loc cărarea se mai lărgise şi o luai de mână, rugând-o să se sprijine pe braţul meu; mâna ei tremura şi eu eram ca sub stĕpânirea unui farmec, luminat in intunecimea nopţii de doi luceferi mai strălucitori decât stelele cerului. Drumul se prelungia şi noi tot nu ajungeam. Astfel ne incredinţarĕm că cei rătăciţi eram noi. Tăr-

www.dacoromanica.ro

ziu abia, eşind din pădure vĕzurĕm luminele oraşului nu dedesubtul nostru, ci in lături, in depărtare. Pe drumul mare pe care eram nu mai putea fi nici o grijă şi apucarĕm spre oraş intr'o convorbire din cele mai vii. Când ajunserĕm a casă bĕtrânul ne aştepta la poartă plin de ingrijire.

— V'aştept de douĕ oare, ce v'aţi făcut?

„Am rătăcit drumul şi am fost pe departe, dar cât e de târziu?

— Unsprezece de noapte!

„Cum a trecut timpul de răpede, băgai de samă. Nelly privì in ochii mei ş'apoi la pământ.

— Poftim in casă. Sara e recoare şi ciaiul vĕ aşteaptă. Haide, haide, fără ceremonii, domnul meu; aveţi un drept la recunoştinţa mea. Fata mea se rătăcise şi d-voastrĕ aţi condus-o. Poftim sus.

„Vina este a mea. Eu trebuia să cunosc locurile şi cărările. Nu ştiu cum s'a intimplat....

— Aţi rătăcit drumul amêndoi, adăogì bĕtrânul. Aşa-i tinereţa. Noĭ bĕtrânii visăm mai puţin şi păşim mai sigur.

Dar, rătăcisem drumul amêndoi şi eu mai mult decât dînsa şi pentru mai multă vreme. Insă, ce incântare, ce farmec — o! frumoasă rătăcire! Aşa gândiam atunci căci eram

www.dacoromanica.ro

tênĕr şi neexperimentat. Azi m'am convins că acele bucurii sunt toate deşerte, că singura fericire a omului inteligent...

„Reflecţiunile!... il intrerupsei eu.

— Ne suirĕm sus şi in lumina salonului, Nelly imi părù mult mai frumoasă incă. O lungă convorbire se incinse in care ea desvĕlì atâta spirit şi atâtea cunoştinţe, incât creştea tot mai mult admiraţia mea. Rugată de mine se puse apoi la piano şi cântă un nocturno după care ne despărţirĕm. Veninul amorului intrase in inima mea căci a doa zi dimineaţa mĕ trezii cu imaginea ei in gând şi nu puteam aştepta momentul de a mĕ duce să o vĕd. Găsii aceeaşi prevenire din partea bĕtrânului şi mai multă amabilitate incă din partea ei. Ne mărturisirĕm unul altuia nerăbdarea cu care aşteptasem momentul intîlnirii, făcurĕm proecte de noue plimbări şi vorbirĕm multe impreună despre simţire — convorbire eternă, cu teorii profunde care totdeauna s'arată a fi mincinoase in practică, căci acele teorii, când suntem tineri le culegem, fără a şti, din romanuri şi poesii şi inlocuim astfel realitatea lumii cu inchipuiri poetice. Pe atunci cântam mult din violoncello şi ne hotărirĕm a face musică impreună. In musică, primblări frumoase şi mai frumoase vorbiri tre-

www.dacoromanica.ro

ceau astfel zilele noastre. O lume nouă mi se deschise de gândiri şi de simţiri şi trăiam fără trecut ca şi cum pentru intăia oară aş fi vĕzut lumina zilei. Precum in vis nu avem libertatea voinţei de a ne depărta de imaginile ce ne incunjură şi visam mai departe fără scop şi fără conştiinţă, aşa nu aveam nici eu vre o aspiraţie clară sau vre un scop hotărit—nu ştiam unde merg, nu-mi cunoşteam calea, atât ştiam că era frumoasă acea cale. O! Straniu farmec al amorului! Eu care uresc păseri, câni şi ori ce animale, obiectul de afecţie al multor oameni ce nu ştiu cum să scurteze timpul, acum iubiam căţelusul ei şi-mi părea că şi el se uită la mine cu amor. Cu privirile, cu mii de nimicuri ne mărturisisem amorul până când venì momentul să ne-l şi spunem: la cea intăi simţire un moment mult mai puţin grav, decât mai târziu, căci atunci nu este legat de dînsul nici o consequenţă hotărită, ci aceasta se impune cu vremea de la sine, pe când mai pe urmă de la acel moment mărturisitorul face să atîrne efectele cele mai serioase. Câteva zile după aceea imi venì o veste de-a casă că un moş al meu care-mi era tutor şi-mi ţinea loc de părinte se afla pe patul morţii. Am trebuit să pornesc şi să zic zioa bună iubi-

www.dacoromanica.ro

tei mele. Acel moment era cel intâiu de tristeță in cursul unei luni intregi. Ne asigurarĕm incă o dată despre amorul nostru și pactul fu confirmat prin o sărutare — a fost cea intâi și cea de pe urmă.

A casă mĕ așteptau multe neplăceri și necasuri. Boala consumă incet puterile unchiului meu și se trecură doue luni până ce murì. De mic remăsesem orfan și mĕ deprinsesem a iubì mult pe acest unchiu, care, necăsătorit, concentrase toate afecțiile sale asupra-mi. După moartea lui, interese de avere mĕ mai oprirĕ pe loc, așa incât mai bine de trei luni trecuse până mĕ putui intoarce. Simțirile cele mai profunde imi frămêntarĕ mintea și mĕ intovărășirĕ pe drum. Când mĕ dusei să-i vĕd, găsii aceeași prevenire din partea bĕtrânului, dar mult mai puțină din partea ei. Cățelușul ei nici mĕ mai cunoștea și bătea la mine, ca la unul ce venise să turbure liniștea casei. Misterul mi se esplică a doua zi: puțin timp după pornirea mea venise un june Inglez și făcuse cunoștința lor. Era un bărbat blond, mare — mai mare decât mine — și frumos. Figura sa era palidă și suferitoare și in ochii sei albastri era multă melancolie. Când ne intîlneam toțitrei, preferința era pentru dînsul, nu mai remânea indoeală. Mărturisesc

www.dacoromanica.ro

pentru rușinea mea că simțeam o mare gelosie și avui neghibăcia de a-i face mustrări intr'o zi. Acea zi a fost desființarea desăvîrșită a vechilor noastre legături. Ea imi respunse că nu-mi dă voe a-mi aroga drepturi asupra ei și astfel ne-am dispărțit. In curênd toți trei plecarĕ in Anglia, unde bĕtrânul lăsase un copil mic, astăzi mărișor, și relațiile noastre se sfirșirĕ pentru totdeauna. Nici o veste nu mĕ mai inștiința despre soarta ei și imi era ca și cum m'aș fi trezit dintr'un vis și cu deschiderea ochilor aș fi lăsat in imperiul nopții visul meu. Insă amintirea m'a prigonit incă multă vreme, și simțiam câteodată — mai cu seamă in zile ploioase—adevĕrată durere. Amorul avú insă asupra mea o influență salutară, căci deatunci m'am pus pe studiu și am regăsit in acesta și in iubirea artelor liniște și mulțămire. Relații cu femei am mai avut multe, mai cu seamă in orient unde m'am oprit lungă vreme. Am vĕzut că ele sunt capabile de adevĕrată simțire, am vĕzut gelosia aprinsă in gradul cel mai mare, dar eu singur n'am mai iubit niciodată. Și aceasta imi pare a fi mult mai bine, căci momentele de fericire reală sunt aceleași, și-ți lipsesc necasurile și chinurile sufletești. Ob-

www.dacoromanica.ro

servați bine pe omul simplu și natural, amorul seu este altul...

— Și când a fost reintîlnirea D-v., il intrebai eu, curmând reflecțiile sale.

„Vr'o cinci ani mai târziu in Italia unde venise cu soțul și cu fratele ei cel mai mic, căci bătrânul tată murise.

— Cu soțul ei?

„Da, Inglezul cel blond o luase de soție. Sermanul! Era trimis acolo ca să respire aerul blând al Italiei, căci ducea moartea in pieptul său. Vĕzênd-o pe neașteptate am avut in adevĕr o adâncă emoțiune și ear ca prin minune imi trecurĕ deodată prin gând toate amintirile amorului meu. Presupun că ea n'a avut aceeași simțire, căci de la cel intăiu moment imi arătă așa o amicie și așa o bucurie de a mĕ revedea cum s'arată la amici intimi și cum nu se poate manifesta in momente de emoțiune, căci o emoțiune mare ne pune in neincredere despre simțirea celuilalt și deaceea ne ascundem de a arăta propria noastră simțire. Ea perduse din frumusețea ei; fratele seu Mimi era un copilaș nebun și frumos, cățelușul murise și se inlocuise cu altul, ear soțul ei era un om blând și simpatic. După câteva sĕptĕmâni ce petrecurĕm impreună, soțul ei murì și avui trista sarcină de a-l imormênta.

www.dacoromanica.ro

Era nenorocită, sermana, şi nu mĕ lăsa inima să o părăsesc. După câteva luni când se intoarse in Anglia, o petrecui până la mare.

Se trecuse un an deatunci, când intr'o zi primii de la dînsa o scrisoare in care imi mulţumea de indatoririle ce-i făcusem. De atunci corespondenţa noastră urmează regulat şi tratează despre idei de filosofie practică şi de religiune. De câţiva ani incoace ne intîlnim in fiecare toamnă aici la băi.

— Ei, şi...

„Această intîlnire s'a făcut la noi un obiceiu, zise Curico.

— A iubit mult pe soţul ei?

„Aşa socot, căci altfel nu l'ar fi luat.

— Multe alte imprejurări intervin la o căsătorie şi nu se poate totdeauna deduce din imprejurarea că doi tineri s'au luat la aceea că s'au şi iubit. Apoi au trecut cinci ani de atunci; ea este incă tînără, frumoasă, are tot ce poate cere cineva... istoria dumitale nu are conclusie.

„Natura e altfel decât poesia. In poesie trebue o catastrofă finală pentru armonia intregului, dar in viaţă catastrofele sunt foarte rare. In genere este numai cea de la urma urmelor, aceeaşi la toţi şi care in casuri speciale poate fi in cea mai mare disarmonie cu intregul şir".

www.dacoromanica.ro

Remăsesem uimit și înțelegeam și mai puțin ca până acuma pe acești doi oameni.

. . . . . .

„Aveți să vĕ opriți incă mult timp aice, doamnă, intrebai pe frumoasa Elena intîlnind'o inspre sară la primblarea de lângă mare.

— V'o lună incă, imi rĕspunse ea, dar d-voastră in ce parte aveți să vĕ indreptați de aice?

„Nu sunt incă hoărit. Călătoresc fără a face lungi proiecte și mĕ las la voia imprejurărilor. Poate mĕ voiu răpezì in Inglitera unde n'am fost incă.

— Este cu putință să nu fi fost incă in Inglitera, in țara cea mai liberă și mai civilisată? Trebue numai decât să vĕ duceți, să o visitați și studiați. Veți găsì alte obiceiuri decât ale continentului, alți oameni, altă viață, insă tocmai pentru aceasta cu atât mai interesante. Dacă vĕ hotărîți insă a vĕ duce, stați un timp mai lung; cu Inglejii trebue să se deprindă cineva pentru a găsì plăcere.

„Inglejii își iubesc și laudă mult patria lor, dar pe de altă parte trăesc puțin timp intr'insa. Cea mai mare parte a anului persoanele avute o petrec in țări străine. Chiar d-voastră ați trăit mai mult in alte țări, in Franța, Italia și Germania.

www.dacoromanica.ro

— E drept, dar eu sunt pe jumătate Franceză de naştere, de creştere sunt Germană şi de simţire mai mult Italiană. Cu toate aceste când mi-ar fi lăsat de a-mi alege o patrie, socot că tot Anglia aş alege-o. — D. Curico se vede v'a spus despre copilăria mea?

„Da, mărturisesc că am avut curiositatea a-l intreba.

— Are obiceiul de a nu fi drept cu mine. Imi inchipuesc că m'a fi descris cu culorile cele mai intunecoase.

„Ba nu, din contra...

— Ar fi fost şi o mare nedreptate. Puterea imprejurărilor e totdeauna mai mare decât acea a voinţei noastre şi inainte de a condemna pe cineva pentru o faptă oarecare in gândul nostru, ar trebuì să studiăm bine imprejurările şi să nu judecăm efectele decât după ce cunoaştem causele. — Ce om extraordinar! O viaţă intreagă nu ar ajunge pentru a-l cunoaşte! Sub o aparenţă rece, el ascunde multă bunătate şi cu toate teorile sale egoiste, el va face totdeauna sacrificiuri pentru un amic. In timpuri nenorocite l'am intîlnit earăş după o lungă dispărţire şi departe de a-mi arăta vre-o bănuială, a ştiut ca un adevărat amic să-mi aducă mângăere. Deaceea îi păstrez multă recunoştinţă şi am o adevărată plăcere de

www.dacoromanica.ro

a susţine cu dînsul o corespondenţă in care îşi desfăşură tot spiritul şi frumoasele resultate ale unui studiu lung şi activ. Din nenorocire s'a ocupat cu prea multe, a trăit in ţări prea deosebite şi in imprejurări prea nestatornice. Odinioară când era de douĕzeci de ani avea cunoştinţe mai puţine şi simţire mai multă. Câtă mai este el caută acum să o înăduşe in mod sistematic.

„Poate că vre o simţire a tinereţii resplătită cu nerecunoştinţă l'a adus la această grozavă hotărire.

Frumoasa Elenă tăcù, insă imi parù că vĕd un suspin sburând pe nesimţite din peptul ei.

Schimbând vorba, ea chemă pe Mimi care alerga când intr'o parte, când in alta.

— Te vĕd fără camarazii tĕi, îi zise sora lui, pentru ce nu eşti cu dînşii?

„N'am vreme să mĕ joc.

— N'ai vreme? Dar ce trebi te grămădesc?

„Şi eu am trebi serioase, nu numai d-voastre, sunt acum de unsprezece ani şi nu mĕ pot numai juca. Zicênd aceasta, Mimi se depărtă.

Primblându-mĕ astfel in convorbire cu frumoasa Elena, intîlnirĕm pe Edmund şi pe Curico. Toţipatru merserĕm incă impreună

www.dacoromanica.ro

până veni sara, apoi intrarĕm in saloanele destinate pentru străini. Edmund era foarte tăcut, părea preocupat și se așăzâ intr'un colț ascuns. La clavir era un om mic care cânta și tot salonul era plin de domni și doamne care ascultau. Curico și frumoasa vĕduvă se așăzarĕ in altă parte, opusă celeia unde ședea Edmund, ear eu, ascultând pianistul, observam după obiceiul meu diferitele grupuri. Acum abie băgai de seamă că și Leontina se afla acolo cu muma ei in mijlocul mai multor altor dame cu care șoptiau incet. Mimi se primbla prin sală dând mâna când unuia, când altuia din cunoscuți și se apropriè insfirșit de Leontina cu care vorbì mai mult.

De la diferitele grupuri am cules următoarele fragmente de convorbiri:

Un domn bĕtrân cătră o damă betrână. Azi a fost marea foarte liniștită, mai nu erau valuri.

Bĕtrâna. Mi s'a părut apa cam rece.

Bĕtrânul. Câtă vreme staţi in apă?

Bĕtrâna. Zece minute — așa mi-a spus doctorul.

Un domn tênĕr cătră altul. Vezi pe cea cu rochie albastră? Ea este.

www.dacoromanica.ro

Celălalt. O intîlnesc regulat pe la unsprezece oare. Are pĕr minunat şi-l primblă multă vreme despletit ca lumea să-l vadă bine. Dac'ar fi al ei...

Intăiul. Te indoeşti? E al ei propriu, am luat bine sama. E frumoasă de tot.

Celălalt. Pănă unde ai ajuns?

Intăiul. Pănă a fi luat in samă şi privit cāteodată cu coada ochiului. La balul de mâne am să-i fac cunoştinţa după toate formele. Atunci vom vedea. Observă bine; ear se uită pe furiş la noi.

Un domn bĕtrân cu aparenţă de vechiu militar cătră altul. La dracu cu umezeala asta! Mĕ dor picioarele de abia le pot duce.

Celălalt. Pe mine mĕ supĕră tusa. He! ne-a venit vremea.

Intăiul. Toate naibele să iee vremea şi virsta!

Celălalt. Mai cu samă de când cu ploile, tusa mĕ supĕră tot mai tare.

Intăiul. Ce mai zice afurisitul de barometru?...

O damă cătră alta. Albastru cu lila! Aşa gust!

Cealaltă. Toate costumurile ei sunt aşa.

Intăia. Cine era acel care a cântat la clavir?

www.dacoromanica.ro

Cealaltă. N'am putut afla păn'acum.

Intăia. Ce rochie ai să pui mâne la bal?

Cealaltă. Cea verde cu alb. Dar dumneata?

Intăia. Eu mi se pare că nici n'am să mĕ pot duce. N'are cine să mĕ intovărăşască.

Elena către Curico. El mi-a făcut observarea că o simţire a tinereţei resplătită cu nemulţumire poate să prefacă cu totul caracterul unui om.

Curico. Nu cred. Natura omului este neschimbătoare. Vrista produce efectele sale, dar fondul nu se schimbă niciodată.

Elena. Nu pot crede aceasta. Am vĕzut oamenii cei mai simţitori, prefăcuţi in oameni reci—asemenea trebue să fi cunoscut şi d-voastră.

Curico. Atunci natura lor era aşa, şi numai o intîmplare trecĕtoare i-a făcut să apară altfel.

Elena. Cu toate aceste creşterea are neapărat o influenţă puternică, apoi esperienţele făcute, studiile, virsta...

Curico. Nu au toate nici o influenţă.

Elena. N'am vĕzut incă un om aşa de absolut in ideile sale ca d-ta.

O damă către un domn. Cine este domnul cu care vorbeşte frumoasa Elenă?

www.dacoromanica.ro

Domnul. Nu-l cunosc in persoană. Aud că-i foarte bogat.

Dama. Totdeauna îi vĕd vorbind impreună. Hm! Se spune că-i vĕduvă.

Domnul. Da. Lumea vorbește de un lung roman intre dînșii.

Dama. Spuneți-mi iute, spuneți-mi iute!

Domnul. Ar fi fost relațiuni intre dînșii pe când ea era incă măritată, despre care aflând bărbatul ei, s'ar fi sinucis.

Dama. Grozăvie! Spuneți mai departe!...

Vecinul lui Edmund către acesta. Când veți cetì jurnalul vĕ rog fiți așa bun și mi-l treceți mie.

Edmund. Poftim.

Vecinul. Poate incă n'ați sfirșit...

Edmund. Am sfirșit.

Vecinul. Băile sunt foarte frequentate.

Edmund. Da.

Vecinul. Sunt multe dame frumoase.

Edmund. Da.

Vecinul. Eu sunt venit abia de ieri și am incă prea puține cunoștințe...

(Ne mai rĕspunzênd Edmund, vecinul se hotărește să tacă).

O domnișoară către Leontina. Cântați ceva, vĕ rog cântați. Aveți un glas atât de frumos...

www.dacoromanica.ro

Mai multe altele. Toate vĕ rugăm.

Leontina. Dar vĕ incredintez că nu mi-e cu putinţă...

O domnişoară. Pentru ce nu ne faceţi astă plăcere? O mică romanţă!

Mama. Dacă toată lumea te roagă...

Leontina. Nici nu ştiu ce aş putea cânta.

Domnişoara. O romanţă, un cântec care ar fi.

Leontina se sculă deodată grabnic intovărăşită de mai multe domnişoare, se puse la clavir şi cântă cu un glas frumos de sopran o arie cunoscută după următoarele cuvinte de Victor Hugo:

Dacă nu ai nimic a-mi spune
Dece te-apropii nencetat,
Cu-al tĕu suris, ce prin minune
Ar nebunì pe-un impĕrat?

Dacă nu ai nimic a-mi zice
Dece-mi stringi dulce mâna mea
In visul gingaş şi ferice
Care-l visezi in calea ta?

Dacă voeşti să fug de tine
Dece pe-aice vii şi treci?
Când te zăresc simţesc in mine
De dor şi grijă fiori reci.

Sfirşind, din toate părţile se auzirĕ aplau-

www.dacoromanica.ro

suri, damele venirĕ să-i facă complimente, mai mulţi domni să se presente şi să-i vorbiască, când Edmund care tot sta ascuns in colţul sĕu şi pe faţa căruia observam un mare neastêmpĕr, se sculă deodată şi mergênd la clavir, cântă şi el o romanţă improvisată după aceste cuvinte:

Ah! multe aş avea a-ţi spune
De glasul tĕu aşa iubit,
De-al tĕu suris ce prin minune
Al meu rĕpaos a răpit.

Şi multe aş avea a-ţi zice
De-un nesfirşit, adânc amor,
De visul gingaş şi ferice,
Care-l visam adeseori.

Dar m'au silit să fug de tine,
Să te privesc ca pe-un străin,
Ah! când te vĕd simţesc in mine
Fiori de grijă şi de chin.

Edmund compusese şi cântase iutr'un moment de inspiraţie. Puternicul sĕu glas de tenor era atât de armonios, incât publicul intreg rĕmase câteva secunde incântat. Deodată incepurĕ a resuna aplausuri şi-l trezirĕ şi pe dinsul din farmecul ce părea a-l fi cuprins. Leontina ţintise palidă ochii ei asupra lui şi nu mai putea să-i depărteze,

www.dacoromanica.ro

când muma-sa îi şoptì încet câteva cuvinte la ureche, ş'apoi eşirĕ amêndouĕ aşa de grabnic incât foarte puţini le băgarĕ in samă. Sfirşind aplausurile, se făcù o mică tăcere, apoi auzii multe şoapte de la diferitele grupuri, intre altele pe Curico zicênd către frumoasa Elena:

— Are să se compromită şi pe dînsul şi pe dînsa, dar orice i-aş spune, nu are minte.

„Era ca inspirat, respunse ea, n'am auzit incă o cântare atât de espresivă cum a fost aceasta. Pentru ce s'ar compromite? Publicul nu poate gâcì cele ascunse.

— Ah! este un instinct fatal care face pe oamenii cei rĕi să pĕtrundă orice raport in care ar putea virì o intrigă.

Nu ştiu de avea dreptate Curico, dar şoaptele pe la ureche deveneau din ce in ce mai dese şi in mijlocul lor părăsii sala.

VIII.

In camera vecină avea loc o convorbire foarte agitată.

„Are să mĕ aducă la o grozavă mânie, zicea mama. Ii lipseşte orice modestie, orice respect către noi şi chiar către tine. Ce-a insemnat această romanţă, ce s'a pus să

www.dacoromanica.ro

cânte indată după tine? Voește ca toată lumea să descopere planurile sale? Voește ca lumea să cunoască că am din nenorocire o fată care, departe de a respinge pe un asemenea sumeț, se pune de visează la dînsul și plânge și nu vrea să prindă minte?

— A gândit că nu e bine să ascundă un glas atât de frumos. A voit să facă plăcere publicului.

„Facă plăcere cât va voì. Ducă-se la teatru, căci aceasta este meseria lui, să incânte publicul, dar nu facă toate chipurile de a-mi stirnì mânia.

— A făcut rĕu. Și eu sunt mânioasă.

„N'aș mai sta aice nici un moment dacă n'aș fi promis tatălui tĕu. Insă chiar acum am să-i scriu să vie și să ne iee. Indrăznească numai a ne mai urmărì!

— N'ai nevoie să-i scrii. Și eu am să mĕ fac deacum inainte că nu-l cunosc. Putem sta aice; iți promit că am să fac toate chipurile pentru a-l uita. Chiar nici mai simt acum nici o simpatie pentru dînsul.

„Imi pare bine că pentru intăia oară te aud vorbind cu minte. Insă paza e totdeauna bună. Voiu să scriu scrisoarea.

Bĕtrâna se puse să scrie, ear Leontina se primbla prin casă turburată.

Eu eram indignat. Aceasta este iubirea ta?

www.dacoromanica.ro

gândeam eu; aceasta e resplata pentru încrederea lui Edmund? Cum, toate simţirile tale au trecut deodată? Ai uitat aşa de curênd lacrămile ce ai vărsat şi visurile tale de fericire? Are dreptate Curico. Oamenii sunt toţi netrebnici! Astfel indignaţia mea se intinse de la casul special la generalitate şi-mi readusei aminte de câteva sentinţe ale lui Curico pe care le notez aice:

* * *

Ai visat mult cum trebue să-ţi fie mireasa; ai hotărit cu deamăruntul toate calităţile ce trebue să aibă—de intîlneşti insfirşit pe una ce are tot ce ai visat—fugi!

* * *

Inţeleg ca bunătatea, frumuseţa, delicateţa, graţia, superstiţia, ipocrisia, cruzimea, frica, rĕutatea, simpatia, suferinţa, simţirea, viclenia, să fie toate femenine, dar pentru ce *mintea* şi mai cu seamă *statornicia?*

* * *

Vorbeşte bine despre oameni; ce-i *gândi* despre dînşii nu-i treaba lor.

* * *

Când unei femei îi place o piesă de mu-

www.dacoromanica.ro

sică sau poesie, intreabă de cunoaşte pe compositor sau pe poet.

* * *

De vrei să te insori, nu-ţi alege o mireasă prea frumoasă, dar nici una prea urită; caută să nu fie prea bogată, dar nici prea săracă; vezi să ştie carte, dar să nu ştie prea multă; uită-te inainte de toate ce fel este ea şi apoi cum sunt cei care o incunjoară, dar uită-te mai intăi cum sunt cei care o incunjoară ş'apoi cum este ea; ia una pe care o iubeşti, dar nu pe care o iubeşti din cale afară; gândeşte-te bine păn' a nu te hotărì dar hotăreşte-te păn' a nu gândì prea mult.

* * *

Cu drept cuvênt Grecii au făcut norocul să fie o zeiţă şi nu un zeu, căci in orbirea ei, Fortuna fuge de cel ce o caută şi aleargă după cel indiferent.

* * *

Nimic n'ar fi pe lume aşa de rău ca femeile — dacă n'ar esista bărbaţii. . . . .

. . . . . .

Nu! Nici voiu să mai ştiu de vecinele mele, nici de Edmund, nici de nime. Am să mĕ pornesc. Dar unde? A! In Anglia. Am

www.dacoromanica.ro

să vĕd dacă această ţară e atât de frumoasă cum mi-a spus frumoasa Elenă. Da, mĕ pornesc, şi chiar mâne dimineaţă cu vaporul.

Altfel sunt un om care mĕ hotăresc foarte cu greu. La orice proiect nou imi trece prin gând, de indată ce meditez la executarea lui mi se infăţoşează atâtea argumente *contra* incât, cu cât mai mult cumpĕnesc, cu atâta mĕ incurc mai mult şi cele mai deseori din argumentare in argumentare mĕ inspăimânt de osteneala ce ar trebuì să-mi dau şi de consequenţele ce ar avea executarea proectului şi după o lungă luptă şi o mie de schimbări, il las să cadă. Insă câteodată, in casuri foarte rare, când imi vine o idee cu aparenţă atrăgĕtoare, mĕ pun indată să o executez fără a-i da timp să mĕ preocupe, căci ştiu prea bine că dându-i un timp cât de scurt, ear am să incep a medita şi ear am să mĕ spariu de proporţiile ce are să-i dee inchipuirea mea. In aceste casuri, cum am inceput a-mi executa ideea, pe loc mĕ şi grămădeşte căinţa, insă in zadar, căci odată pe calea executării, nimic nu mĕ mai poate oprì şi merg inainte in ciuda tuturor greutăţilor din afară şi sufleteşti. Aşa şi astă dată: de lăsam ideilor toată libertatea, poate că aş fi rĕmas pe loc să vĕd descălcirea relaţiilor cunoscuţilor

www.dacoromanica.ro

mei, dar inăduşând orice raţionament m'am pus să gândesc la altele până ce am adormit. Adouazi dimineaţa, in mijlocul celor mai mari păreri de rău şi blăstemuri ce aruncam asupra mea, imi gătii lucrurile şi suindu-mă in trăsură, pornii la vapor. In vreme ce eram pe drum hotărisem a mă intoarce şi a-mi părăsì proectul. Cu toată această hotărire nu dădui nici un ordin vizitiului şi mă pomenii pe malul mării. Tot hotărit a mă intoarce, imi luai biletul şi mă suii pe bord. Acolo spectrul boalei mării imi apărù deodată şi numaidecât mi-am zis că trebue să mă intorc, cu toate aceste stătui pe loc păn' ce porni vaporul. Atunci abia mă părăsì căinţa şi redevenind vesel imi reluai divisa: Ce a fi, a fi! *Allah! Il Allah!*

. . . . . .

Vaporul porneşte . . . . marea e cam agitată . . . . oare mă va apuca boala? . . . poate că nu . . . pare că mă simt cam ameţit . . . cum, abia după o jumătate de oară? . . . . nu se poate . . . . să privesc marea ca să uit . . . . Ce frumos spectacul . . . . Vai! . . . . Nu cred incă . . . . Ce frum . . . . Vai ş'amar! . . . . . Ah! cine m'a pus . . . . . Vai ş'amar!

. . . . . .

www.dacoromanica.ro

IX.

Fost-aţi v'odată in Inglitera?

Dacă n'aţi fost, nu vĕ duceţi! — Adeseori vi s'a intîmplat să intîlniţi in călătorii chipuri ciudate, care se deosebesc cu totul de ceilalţi oameni, atât prin figură cât şi prin maniere, fiinţe tăcute, inţepenite, comice şi comode care-şi inchipuesc că lumea şi oamenii sunt făcuţi numai pentru dînsele, care, sau nu te onorează nici cu un cuvênt, sau când iţi vorbesc, te fac să suferi supliciuri, figure a cărora vedere te face să caşti de urit, ori să te infuriezi — intr'un cuvênt: Ingleji! Inchipuiţi-vĕ acum o ţară intreagă, locuită numai de asemenea fiinţe! Deaceea nu vĕ duceţi in ţara acestor oameni! Dacă te imping interesele, şi-ţi place s'auzi vuind maşinele, să resufli aburi şi fum, du-te; ear dacă eşti ca mine, fiul unei ţări meridionale, născut sub un cer limpede şi albastru, deprins, nu la vuetul maşinelor, ci la sunetul talangelor, nu te duce!

Cum ajungi la Londra spune rĕmas bun mulţămirii sufleteşti — cerul se schimbă, coloarea albastră se preface in o culoare sură-cafenie care te face să te indoeşti că mai

www.dacoromanica.ro

este ceva dincolo. Şi dacă din intîmplare vr'un punct albastru se vede câteodată la orizont, de indată se ridică de pe pământ vre un balaur de fum din gura unei maşine şi-l astupă, ca nu cumva să se puie vre un om pe visuri şi să uite a lucra la maşinele din fabrice. Peste tot locul maşine pe pământ, pe apă, pe sub pământ, pe sub apă, pe deasupra caselor... sunt atâtea maşine, incât ţi se pare că şi oamenii sunt fabricaţi in ele. De mergi in *city* din Londra te convingi că aşa trebue să fie, căci suflet nu găseşti in ei. Ei se mişcă cu răpejunea maşinelor fără ca unul să-şi bată capul de altul; toţi fug, mii şi mii, toţi aleargă după trebi şi interese; individul se perde cu totul in această goană grozavă. Ce dar voeşti să cauţi acolo, tu individ? Ce voiam eu acolo, care mĕ interesez numai pentru tine, individule, pentru mişcările sufletului tĕu, a cărui adâncime mĕ uimeşte şi a cărui mister nepĕtruns mĕ atrage cu atâta putere? Ce căutam eu acolo in mijloc de fabrice, de fabricanţi şi fabricate, unde sufletul e mut, unde simţirea e stinsă şi numai mintea iscodeşte şi bratul executează? — Doreşti, o călĕtorule, să-ţi induioşezi sufletul, ascultând o musică frumoasă, să te inspiri de obiecte de arte? — Sermane! Musica este acolo vuetul

www.dacoromanica.ro

mașinelor și artele frumoase sunt lucrările fabricelor. Cum socotești că Inglezul își va perde timpul său (căci timpul său e ban), luând dalta in mână sau penelul și lucrând luni și ani la acelaș op? El e mai practic: peatra necioplită o pune in mașină și scoate mii de statue la minută, pânza și colorile le pune in mașină, ar pune și musica in mașină și ar scoate simfonii dacă s'ar putea.

Chiar tu, o călătorule practic, cu fața veselă și rumenă care nu-ți bați capul cu opuri de artă, ci iți place să bei și să mănânci bine, să ai o cameră indămânatică, să vezi câteva figuri zimbitoare in jurul tău și pentru schimbare să mergi vre odată la un spectacul — ține-te departe de Inglitera! Pe masă iți pun un viței sau o vaca, sau o oaie intreagă și când, inspăimântat iei in mână sabia și furca ce-ți infățoșază și vrei sa tai o bucată, sângele sare in sus și te stropește. Ear dacă vrei să te recorești bênd un pahar, o băutură neagră și groasă, te otrăvește și ești mulțumit de scapi cu zile. Dar poate, ca să uiți acest aspect, vrei să mergi la un spectacul — atunci ie sama de n'ai uitat a lua cu tine in ladă fracul, mănuși și cravate albă, căci altfel te dau afară. Inglejii țin mult la curățenie și pe haina ce ai avut-o la masă poate au rămas pete

www.dacoromanica.ro

de sânge, deaceea trebue să-ţi pui fracul. Poate eşti deprins a face o primblare şi iei una din trăsurile lor, unde vizitiul iţi stă pe ceafă şi te indrepţi spre Hyde-Parc cu speranţă de a respira acolo aer curat şi miros de flori... Amăgire! Ei nu te lasă să intri, dacă n'ai adus cu tine pe corabie o trăsură cu cai, putênd dovedì cu dovezi scrise in limba lor (căci ei nu pricep alta) că eşti drept şi neprehănit proprietar al trăsurei şal cailor. In desperarea ta, te intorci către un om al poliţiei şi-l intrebi ce este de făcut? Atunai el iţi rĕspunde că poţi năimì o trăsură in cutare loc, care ar avea aparenţă de a fi proprietate privată; insă pentru a ajunge la locul indicat trebue să mergi cu vaporul şi cu drumul de fer pe sub pămênt şi peste case o zi şi jumĕtate.—Dar tu, o sermane călĕtor, cu faţă veselă şi rumenă poate fumezi? Nenorocitule! Să nu cumva sé cutezi a oprì pe cineva şi a-i cere foc. Nu'nţelegi că îi furi două secunde, care sunt apreţuite in bani şi că te espui la procese de daune-interese? Si când te judeci, ştii cine iţi sunt judecătorii? Niste oameni raşi la faţă, cu haine negre şi peruce albe cu coadă. Ce dreptate poţi aştepta de la peruci albe—cu coadă? Insfirşit te-ai cuminţit; te-ai convins că nu poţi face alta decât a te

www.dacoromanica.ro

primbla pe stradă, atunci ia bine sama: ţine o mână la lanţujelul ornicului şi alta la punga cu bani—de ai avea o a treia, la basmaoa din buzunar, căci din momentul ce ai eşit de acasă, mii de vênători de buzunare te pândesc şi cu dibăcie meşterească îşi apropiază aceste obiecte câteodată foarte folositoare. Atunci te hotăreşti a nu eşi din casă, ci vrei să stai in odaea ce plăteşti aşa de scump. Ah! Pe un părete stă scris că nu ţi este iertat a fuma şi pe masă ţi-au pus biblia să cetesti. Intr'insa vezi că Moisi opreşte a se mânca carne de porc, fiind prea greu de mistuit, gândul ţi se intoarce la vaca, oaea sau viţelul sângeros ce ţi-au servit la masă şi te acufunzi in tristeţă.

Dar ce este, ce s'a intimplat, ce nenorocire a lovit oraşul de pare mort deodată? Ieri sară te-ai culcat in vuetul asurzitor al maşinelor şi astăzi tăcere grozavă! Ce calamitate publică?... Nici una, te-ai culcat Sâmbătă sara şi te-ai sculat Duminecă dimineaţa. Tăcerea e profundă; maşinele au incetat; trasuri nu se vĕd; magazinele sunt inchise; nici un teatru, nici un concert, nici o petrecere, nici o trăsură, nici un om pe stradă, toată lumea se inchină. De eşi din casă, policemanul se uită strîmb la tine, te inspăimânţi de singurătatea in care te gă-

www.dacoromanica.ro

seşti şi te intorci grabnic a casă ca să iei biblia in mână. După ce ai cetit deajuns te uiţi pe fereastră. Cerul tot e suriu, tot e posomorit, atmosfera tot e aspră şi te pătrunde un fel de groază.

Cine ar zice o? In această atmosferă unde n'ar trebuì să trăiască decât figuri de cele mari, groase şi vînjoase, se găsesc prin o contrazicere a naturii şi nişte fiinţe blânde şi frumoase ca nicăiere. Ce păr blond şi frumos! Ce ochi albaştri! Ce feţe albe ca fildeşul peste care s'ar fi lăsat un suflu de rose! Ce gât, ce mâni! Ah! Ce căutaţi voi in această atmosferă? Mergeţi intr'o ţară unde cerul e albastru, unde lacurile verzi dorm liniştite in imobilitatea naturei parfumate ce le inconjură; unde natura a dat mâna cu arta ca să te inalţe spre o altă lume mai frumoasă, acolo unde Tizian vĕ zugrăvia chipul şi Petrarca vĕ cânta frumuseţele.

In acea ţară frumoasă v'a transportat marele vostru geniu. In oraşul cel poetic, eşit ca şi Venerea din valurile mării, s'a născut Desdemona; in acea atmosferă dulce a trăit Iulia. Acolo mintea se limpezeşte de noroiul vieţei ce o turbură şi inima suspină induioşată ca şi intreaga natură in liniştea ei măreaţă. Acolo mĕ găsiam odată; resu-

www.dacoromanica.ro

flam aerul cel imbălsămit, priviam imaginile eșite din gândurile inspirate ale marilor maistri și amintirea mea transporta de departe un alt chip tot așa de frumos . .

. . . . . .

Deși nimic din țara Inglejilor nu se potrivia cu natura mea, imi făceam silă să mĕ mai opresc pentru a visita tot ce obicĭnuit se arată străinului in Londra; căci sunt un om conștiincios și, precum mi se pare că v'am spus-o, odată ce am inceput un lucru, cu greu mĕ pot hotărî să-l părăsesc. Așa dar am vĕzut o mulțime de biserici și palaturi și vestitul parlament care a servit de model lumii intregi, chiar unor țări unde asemenea institute nu se prea potrivesc. In camera lorzilor sunt mai multe tablouri care se spune că sunt foarte frumoase, dar nu se pot vedea, căci oricum ar sta soarele, ele tot la umbră se găsesc. Asemene este acolo un tron pe care șede regina și un sac de lână pe care șede lordul cancelar in față cu dinsa. In stînga tronului este incă un scăunaș, pe care șede soțul reginei, când il ia femeea lui la adunare. Altfel nu mai sunt alte obiecte de vĕzut decât scaunele pe care șed lorzii din tată in fiu, din neam in neam și din spiță in spiță. Numele acestora se cetește in coridor deasupra cuilor unde își spânzură pă-

www.dacoromanica.ro

lăria şi bastonul. Cele mai multe sunt nume vestite în istoria Engliterei. Deaceea, fiindcă străbunii au fost odinioară oameni mari, şi strănepoţii lor au dreptul să stee acolo pe un scaun şî să-şi anine pălăria şi bastonul în acelaş cuiu tradiţional. Am vĕzut şi palatul de cristal care-i foarte mare, şi vestitul *Tower*. Acolo ţi se arată închisorile multor bărbaţi şi femei vestite. Ici a fost închisă *Jeane Grey*, dincolo *Anna Boleyn;* în altă parte ar fi fost ucis *Enric VI;* aici a pus Ricard să ucidă pe copii lui Eduard IV; dincolo a fost asasinat Clarence, fratele lui Eduard. Toate scenele tragediilor lui Shakespeare ţi se înfăţoşează şi groaza te pĕtrunde. Ca să scapi de aceste impresiuni, alergi afară din acele ziduri întunecoase, să respiri aer liber şi dai ear peste aburi şi fum şi peste oameni care aleargă!

In mijlocul acestor sute de mii ce gonesc şi te silesc a merge cu dînşii, neputênd înainta contra curentului, în mijlocul acestei mişcări generale din aer, de pe pămênt şi dedesupt, mĕ apuca un fel de disperare, intram în casă şi lăsam să mĕ muncească dorul de ţară. Când îmi aduceam aminte că în locul de unde sunt eu, nu e atâta vuet, că oamenii merg încet şi liniştit, avênd toţi vreme destulă; că pe stradă bivoliţele se

www.dacoromanica.ro

primblă nesupĕrate de nime, că sergentul le privește cu nepăsare de pe peatra din colțul stradei unde șede melancolic; că acolo nu auzi alt vuet decât acela al unei trăsuri ce trece, sau a unei bivolițe ce rage cu duioșie, mĕ apucă un dor și o jale ce inzadar m'aș incerca a descrie. Ah! Ce-aș fi dat să mai vĕd un asemenea animal, ori un sergent melancolic ce șede pe o peatră, ori s'aud o serenadă ce dă, urmat de o tarafă de lăutari, un don Juan de mahala mândrei lui de la fereastră care-l ascultă din căsuța ei, țiindu-se ascunsă in dosul unor oale cu busuioc și rosmarin! Nu! Nu mai putui sta in acea țară, dorul era prea puternic și mĕ pusei in mașina care trebuia să mĕ conducă pe pămênt pănă la mașina care mĕ va conduce pe apă earăș spre vechiul continent. Când părăsii insula, cerul incepù a se limpezì și chiar marea, vechea mea dușmană, se liniștì ca să mĕ poarte fără sdruncinare pe spatele ei departe de țara grozavă in care fusesem.

Inaintea mea cerul s'arăta tot mai albastru, pe când in urmă insula era invĕlită intr'un nor suriu.

„*Adio, lung adio și fără revedere!*“

Jur că nu mĕ m'oiu mai duce in tine, țară grozavă! Inzadar mĕ măgulești cu cân-

www.dacoromanica.ro

tecul că poporul tĕu e mare și glorios, și mândru,—vreu să remân fiul unui popor mic și neglorios, și fără mândrie. In zadar ca niște fantome mi se infățoșază inaintea ochilor bărbații măreți ce ai avut; in zadar imi străbate până in suflet ochiul marelui vostru poet... țară a aburilor, tu nu mĕ vei mai vedea! De mi-ai propune o baronie și un scaun in camera lorzilor, de mi-ai da cel mai frumos din palaturile tale de pe Regent Street, cea mai frumoasă trăsură cu cei mai frumoși cai din Hyde-Parc; de mi-ai da chiar avuțiile celui mai bogat lord—jur că nu mĕ vei mai vĕdea! Chiar de-mi vei da cea mai frumoasă femee, pe acea ce am vĕzut intr'o sară in parc, cu ochii cei albaștri și mari melancolici, cu fața cea albă, jur... ba atunci nu jur.

X.

Cu cât mĕ apropiam mai mult de locul din care plecasem, cu atât impresiunile primblarii in Anglia dispăreau mai mult și acele ale persoanelor care am vorbit in capitolele anterioare imi reveniau mai viu in memorie. Ce vor fi devenit Curico și Elena, Edmund și Leontina? Oare in lipsa mea n'a fost nici

www.dacoromanica.ro

o schimbare in bine ori in rĕu, nici o catastrofă? Gândiam că toate trebue să se fi sfîrşit bine, căci aşa suntem noi oamenii, judecăm lucrurile cele mai străine după dispoziţiile noastre. Voios precum eram, imi inchipuiam deci că toate s'or fi sfirşit bine şi mĕ bucuram de aceasta. Intors la otelul meu, nu găsii vechea mea cameră, car era ocupată de un alt domn venit de curênd şi am trebuit să mĕ mulţumesc cu alta in adevĕr mai frumoasă, dar fără oarecare calităţi ce avea cealaltă. Servitorul mĕ inştiinţă că Leontina şi muma ei nu se pornise incă şi că venise de douĕ zile şi tatăl Leontinei.

Eşind pentru a merge la Curico, intîlnii la poarta otelului pe Mimi care părea foarte preocupat.

— Unde mergi, Mimi? il intrebai eu.

„La Leontina. N'am vreme acum, mai tărziu ne-om vedea.

Copilul imi părea schimbat. Fisionomia lui arăta aşa de serioasă, incât mĕ prinse mirarea. Il lăsai să treacă şi-mi urmai drumul la casa lui Curico, pe care il găsii earăş acufundat in cărţi şi manuscripte, cu figura gravă şi tristă.

— Bine ai venit, imi zise el. Te-ai pornit aşa fără de veste, incât cu toţii te acusam de indiferenţă.

www.dacoromanica.ro

„Așa sunt eu, am respuns. Mi se intîmplă adeseori să dispar fără zioa bună, când mĕ apucă dorul pornirii. Nu trebue să se supere cineva pe mine pentru aceasta.

— Și unde ai fost?

„In Inglitera.

— Pentru intăia oară?

„Da.

— Ei bine, impresiunile?

Nu-mi vorbì. Aș voì să le uit cu totul. Nicăiri in lume nu m'am simțit atât de singur și de nenorocit.

— Pentru o scurtă vreme. Mai târziu intimplările neplăcute iau o formă mult mai frumoasă in memoria noastră; le disbrăcăm de toate umbrele și păstrăm numai părțile luminoase, de care ne aducem aminte cu plăcere.

„Poate, domnule filosof, să fie așa mai târziu. Insă deocamdată sunt fericit c'am scăpat și nici n'aș vrea să mai vorbesc de cele intimplate, ca să nu-mi perd buna dispoziție.

— Dacă mĕ consultai, ți-aș fi putut prezice impresiunile ce vei avea. Frumoasa Elenă m'a indemnat adeseori să merg și eu in Anglia, dar pănă acum m'am ferit de-a o asculta.

Cine știe cum vor venì imprejurările, am

www.dacoromanica.ro

replicat. Poate că odată Anglia iţi va presenta multă atragere... când ar fi să nu călătorești singur, ci ai avè un tovarăș, un tovarăș intim... Inglez...

Figura lui Curico se lungì și devenì incă mai gravă.

Nu este o destulă sarcină, zise el, tovărășia propriei noastre persoane, cu toate slăbiciunile și capriciile ei, ce suntem siliţi să suferim, mai trebue să ne ingreuem viața și cu o alta? Când visurile juneţei au trecut și viaţa ţi se infățoșază cu toată seriositatea ei, sunt lucruri pe cari le judeci intr'un mod cu totul deosebit.

„Se spune că mulţămirea bătrâneţei sunt copii. Chiar legea naturei...

— Atâta ar mai trebuì, respunse Curico, să mai populăm lumea cu fiinţe nenorocite.

Dincontra, cea mai mare fericire ce se poate face omenirii ar fi de a o stirpì cu desăvirșire.

„Mĕ infiorezi, pentru Dumnezeu! cu teoriile d-tale pesimiste. Să schimbăm vorba.

— Ce face Edmund?

Nebunii. Suspină, sufere și neingrijește chiamarea lui. Se vede că judecata mea aspră nu-i convine, căci de câtva timp caută mai puţin societatea mea. Nesocotitul! Aș voì să se impliniască dorinţele lui — ceea ce nu

www.dacoromanica.ro

va fi—dar aș voì să fie, numai ca să vadă el singur mai târziu cât i-au fost de deșerte visurile și cum va deplânge vremea perdută pentru artă. Căci realitatea lumii e grozavă; indată ce o aspirațiune a devenit reală...

„Și Leontina ce face?

— Nu știu. Desigur că plânge până ce-i va venì un alt mire, când va zimbì.

„Dar frumoasa Elenă?

— Face teorii optimiste. Se 'nțelege, cât îi rămâne cuiva speranță de fericiri viitoare in paradisuri ce se dobândesc cu rugăciuni borborosite sara și dimineața, trebue să se mângâie. O! nepricepută și oarbă omenire!

„Chiar de-ar fi așa, lasă-i orbirea și nu-i răpì această mângâiere. Dar nu-i așa cum spui, toate nu sunt așa de negre cum le zugrăvește mintea d-tale posomorită.

— Să discutăm!

„Ba să nu discutăm; te-am găsit intr'o zi nefastă. Să eșim la primblare. Vĕzênd lume, ideile negre ne părăsesc.

— Pe mine mĕ părăsesc rar. Și oricum, dacă mĕ intorn a casă mĕ apucă din nou. Dar eu sunt mulțămit cu dînsele și nu vreu să-mi schimb teoriile mele; m'aș simți nenorocit dac'aș avè idei mai bune despre oameni.

www.dacoromanica.ro

Vĕzênd că in zioa aceasta era cu desevirșire furios asupra oamenilor, il grăbii să eșim.

Când ajunserĕm la primblarea de pe malul mării, ni se spuse că se așteaptă o furtună pe mare. Toate corăbiile se grăbise a intra in port și numeroși străini, inștiințați de cătră marinari se mișcau incoace și incolo, așteptând spectaculul prezis. Cu ochianul se vedeau in depărtare la orizont două puncte aibe: era două corăbii care veneau spre noi in pripă pentru a nu fi surprinse de orcanul ce se pregătia.

Incurênd venirĕ inspre noi Leontina intovărășită de muma ei și de un domn mic de stat cu mustețele rase, cu favorite sure și cu un *pince-nez* in ochi. El purta capul ridicat in sus ca s'arate mai mare și să dee figurei sale o espresiune de nobleță și mândrie pe care natura nu binevoise a i-o da. In gură avea o țigară lungă, pe care o mirosia in momentele in care-și depărta ochii de mare. Acesta trebuia să fie tatăl. Mai departe dădurĕm de Edmund care umbla cu Mimi. Edmund slăbise in câteva sĕptĕmâni intr'un chip estraordinar și fața lui era foarte palidă. Abia putù face o cercare de zimbire când mĕ vĕzù, dar nu avù curiositatea de a

www.dacoromanica.ro

mĕ intreba, nici cum mĕ aflu — poate că nici nu știa de am fost absent sau nu.

— Propun să ne ducem in ospĕtăria cea de lângă port, zise Curico. Casa e zidită pe capĕtul de pămênt cel mai inaintat in mare și de la rândul intăiu vom avè o privealà intinsă. Vino cu noi, Edmund!

Edmund venì cu noi fără ca pe fața lui să se manifesteze vre un interes pentru mare sau furtună. Ajungênd, ocuparĕm cel mai bun loc la fereastra din mijloc. După noi, mulți alții avurĕ aceași idee și incurênd ospĕtăria se umplù cu lume.

După o scurta așteptare, vêntul incepù a bate și lumina se intunecà.

Valurile se aruncau in sus și cădeau indĕrăt cu un sgomot grozav; in depărtare marea și cu cerul se confundarĕ așa, incât nu se mai putea cunoaște unde sfirșește una și incepe altul. Cele douĕ corăbii se apropiarĕ de port și cercau să intre dar fără a putea isbutì. Pânzele se coborise și corăbiile păreau o jucărie a valurilor, contra cărora toată dibacia cârmașului părea a fi zadarnică. Vuetul mării și al tunetelor făceau spectacului și mai ingrozitor; valurile se aruncau peste locul primblării până la casele din apropiere. Corăbiile ajunsese până la port dar nu puteau intra, valurile le arun-

www.dacoromanica.ro

cau una contra alteia, cârmele erau sdrobite și corăbiile nu păreau a mai avea nici un chip de scăpare, căci acum se isbeau de zidurile esterioare ale portului și puteau fi sfărmate și spulberate. Atunci mulți marinari curagioși coborîrĕ luntrelele lor de pe mal și le venirĕ in ajutor. După lungi lupte a micelor lor luntri contra puterii valurilor, ele isbutirĕ insfîrșit a eșì din port și a ajunge pănă la corăbii, a lua pe rând pe toți oamenii ce se aflau pe bord și a scăpa chiar toate mărfurile incărcate. Numai corăbiile rĕmaserĕ prada elementului infuriat.

Toți privitorii se uitau cu spaimă la această scenă. Câte bătăi de inimă urmau cele mai mici mișcări ale luntrilor pănă când cel de pe urmă om fù scăpat. Din toți, Edmund nici nu privise la mare; el ascunsese fruntea pe brațe și nu ridicase capul toată vremea. Mimi insă privia cu adâncă emoțiune și esclama in fiecare moment: Eaca ajung... îi acopere valul... es eară... au ajuns... îi scapă... și bătea in mâni de bucurie când vedea că a scăpat o parte din corăbieri. Curico nu-și deslipise ochii de la mare și pe fața lui se observa profund mișcările sufletești. După ce momentele cele mai grele se trecuse și furtuna scăzù, diferiții privitori resuflând, incepurĕ a convorbì

www.dacoromanica.ro

intre dînşii despre ceea ce vĕzuse. Ear Curico se adresâ cătră mine şi arătându-mi pe Edmund:

— O! nesfirşit egoism al amorului! zise el, nimica nu-l mişcă, lumea poate să peară el se vaetă pentru durerile lui. O! simţire nedemnă!

Pe mine insă, când furtuna trecuse şi tablourile grozave ale naturei imi părăsirĕ inchipuirea, puternica simţire a lui Edmund mĕ puse din nou pe gânduri şi imi desvĕlì tablouri tot atât de măreţe.

XI.

Nu era incă bine zioă, când mĕ deştepta un vuet mare din somn. Auziam strigăte prin coridor, oameni mulţi alergau prin toate părţile, urcându-se şi coborindu se pe scări. Intăia idee ce-mi venì a fost că arde casa, căci am mare frică de foc, de când mi s'a intimplat odată la un incendiu o istorie — pe care o voiu spune-o altădată, nevrênd să intrerup şirul acesteia. A doa idee a fost că vine marea, lucru care nu-mi părea extraordinar, avênd in minte furtuna ce vĕzusem cu o zi inainte. Dar şi aceasta dispărù cu reflecţiunea şi făcù loc altora care se urmarĕ cu aceaşi grabă. In vreme ce mĕ

www.dacoromanica.ro

imbrăcam repede pentru a putea eşì din casă imi venirĕ astfel o mulţime de idei despre causa vuetului — numai cea adevĕrată nu. Ce se 'ntimplase?

Intăia persoană ce intîlnii in coridor era un servitor care alerga.

— Ce este, ce alergi aşa?

„Vine indată".

— Cine vine?

„Poliţia" — şi gonì in sus.

Poliţia? Aşa dar talhari! Intrai iute in casă să vĕz dacă nu mi-a fost deschis scrinul cu sila. Incredinţându-mĕ că nime nu se atinsese de dînsul, eşii ear afară şi vĕzui alţi servitori şi servitoare, alergând in jos.

— Nu i-a găsit? intrebai pe una din femei.

„Nu. Am prins de veste prea tărziu, trebue să se fi intimplat incă de cu noapte.

— Perderea e mare?

„Cred şi eu. Amêndoi sunt desperaţi. Mai cu seamă Ea plânge de ţi-e mai mare milă.

— Dar ce fel s'a putut face?

„Pe fereastră. Fereastra s'a găsit deschisă pe jumĕtate.

— Şi alţii n'au fost prădaţi?

„Care alţii? Ce prădare? Doar nu-i crede că au fost tâlhari.

— Cum, cine să fie, dacă nu talhari?

www.dacoromanica.ro

„Dracul! respunse servitoarea zimbind și fugì.

Remăsei câteva secunde in deplină neindumerire. Deodată se coborì pe scări tatăl Leontinei cu figura turburată, in halat, ținând cu o mână ochelarii de pe nas ce tot lunecau in jos și cu cealaltă gesticulând mereu.

— Hoțul! Tâlharul! Banditul! Răpitorul! strigă el. Unde i? L'a prins? Fugiți, la poliție, la telegraf, dați de știre in toate părțile. Nelegiuitul!

„Ce este, domnule? îi strigai eu. Ce vuet faci? Ce ai pățit?

— Ah! sermana, sermana — respunse bancherul — cu silă, cu putere mi-a răpit-o. Nu pot crede că s'a dus de bună voie, mĕ iubia așa de mult. Draga copilă, sermana!

— Ce-i cu copila dumitale?

„A furat-o nelegiuitul, cu silă, cu putere. A intrat pe fereastră noaptea. Ah! Ah! — Venind și mama cu ochii plânși, începù și ea a se tânguì:

„Ah! Ce nenorocire! Ce nenorocire! Nici măcar o manteluță mai groasă n'a luat. A să se recească pe umezeala asta și noaptea...

— Ce poliție rea, strigă ear bătrânul, la noi i-ar fi găsit la moment, ce poliție! Trebuia să-l prindă, să-l spânzure cu cântecele lui cu tot. O! de mi-ar cădea in mână!

www.dacoromanica.ro

Nu vĕ supĕraţi — căutai atunci a-i mângâiè inţelegênd ce se intimplase — peste câteva zile i-or găsì desigur.

— Poliţie-i asta! strigă bancherul.

„Peste câteva zile! suspină mama, uitându-se in jos.

— Sermana copilă! strigă bancherul.

„Peste câteva zile! tot suspină mama, neridicând ochii.

Eu unul simţiam o mare dorinţă de a ride, nu ştiu pentru ce, căci altfel nu sunt om reu care mĕ bucur de necazurile altora. Neputêndu-mĕ oprì mai mult, îi lăsai să gândiască singuri la supĕrarea lor.

Dispărţindu-mĕ de dînşii, cugetai la purtarea Leontinei, in timpul din urmă ce o vĕzusem. Indiferenţa aparentă, mânia ce simula contra lui Edmund era deci numai o mască pentru a amăgì mai bine pe părinţii ei ca să nu aibă nici un prepus. Aşa dar ea era inţeleasă cu dînsul şi nu aştepta de cât ocasiunea favorabilă. Ce bine se prefăcea! E greu de a străbate ideile ce s'ascund sub fisionomia ce luăm. Acum inţelegeam şi pe Edmund, preocuparea vecinică ce se vedea in faţa lui schimbată, distracţia lui, indeferenţa pentru toate dimprejur, pentru persoane ca şi pentru fenomenele naturei.

www.dacoromanica.ro

Ideea ce-l preocupa era prea puternică pentru a mai lăsa loc și altor impresiuni.

Mărturisesc că eram mulțămit că istoria lor avusese acest sfirșit. Altfel eu sunt pentru legalitate, insă când aceasta nu se poate nici cum impreuna cu alte legi ale naturei, mai grave, atunci aleg din două rele pe cel mai mic și las legalitatea la o parte. Mai eram mulțămit pentru că puteam arăta lui Curico eroarea teoriilor sale. Acum nu va avea incotro, gândiam eu, și va trebui să mărturisiască că inimile oamenilor nu sunt totdeauna așa de rele cum și le inchipuește el. Mĕ grăbii deci să merg la Curico pentru a-i ținè un cuvênt in care să-i dovedesc cât de neintemeiate sunt părerile sale. Era insă tocmai timpul când lumea se ducea obicĭnuit la baie și deaceea am socotit că-l voiu găsì acolo mai degrabă decât la dînsul a casă. După o scurtă căutare, il găsii in adevĕr, șezênd pe o bancă cu frumoasa Elena.

— Sunteți bine dispus astăzi, imi zise frumoasa Elena, respunzênd la salutarea mea, des-de-dimineața aveți figura zimbitoare.

„Aduc vești bune, respunsei eu; in otelul meu s'a intimplat in astă noapte un eveniment dramatic: Un tênĕr, plin de speranță era inamorat de o domnișoară plină de simțire. Părinții ei erau plini de mândrie și-l

www.dacoromanica.ro

isgonire; ei insă plini de iubire, inlăturare piedecele şi in astă noapte turturica sburâ in braţele alesului ei.

— Edmund a răpit pe Leontina in astă noapte! strigă frumoasa Elenă.

„Da, in astă noapte pe fereastră, cu cea mai bună voie şi plecare a copilei, pentru a proba părinţilor ei că e rău a se opune la pasiuni adevărate; pentru a neliniştì in somnul dimineţei pe toţi oespeţii; a da ocupaţie poliţiei şi mie a-mi da ocasia să restorn teoriile pesimiste ale amicului meu Curico.

— Ce bine imi pare, esclamă frumoasa Elenă. Sermana copilă! Aveam eu o presimţire că indiferenţa ei aparentă nu era decât prefacere pentru a ascunde o hotărire estremă. Acum vor fi fericiţi amêndoi.

„Ei amêndoi de sigur, dar părinţii sunt foarte supăraţi. Mama plânge necontenit şi tatăl strigă şi chiamă poliţia. Pentru ca in toate cele să nu lipsiască şi nota comică, trebue văzut cum se manifestează desperarea bancherului; abia te poţi ţine de ris.

In vreme ce noi vorbiam, figura lui Curico devenia tot mai intunecată. Avea aerul de-a fi aflat o mare nenorocire. Atunci văzurăm pe Mimi care alerga spre noi plin de bucurie.

www.dacoromanica.ro

— Eu am făcut aceasta, eu, ne strigă Mimi de departe. Făr' de mine nu fura Edmund pe Leontina.

„Tu Mimi? îi strigă frumoasa Elena, in vreme ce toţi ne uitam la dînsul cu mirare.

— Da, eu. Edmund mi-a spus că nime nu vra să-l ajute, că toţi îi sunteţi duşmani şi m'a rugat să duc scrisorile sale Leontinei şi să-i aduc respunsurile. De mine nu se temea nime.

„Ce-ai făcut, Mimi! — il mustră Elena — să taci şi să nu spui la nime!

— Pentru ce? răspunse Mimi! Edmund mi-a spus că părinţii Leontinei sunt duşmanii lui, că nu-l primesc fiindcă nu-i bogat şi că e nenorocit. Mi-a spus că numai eu pot face ca să triumfeze amorul asupra oamenilor răi şi aceasta am făcut-o şi am tăcut toată vremea, precum mi-a spus şi el şi Leontina şi deaceea n'aţi aflat nimica. Amorul a triumfat, amorul a triumfat!

Strigând aşa, Mimi alergă plin de bucurie la alţi camarazi ce văzù de departe ca să se joace cu dînşii.

„O! miserie omenească, esclamă insfirşit Curico. Ei au intrebuinţat nevinovăţia unui copil pentru a isbutì in planurile lor egoiste. Ce purtare nedemnă!

— Demnă san nedemnă, intimpinai, dar

www.dacoromanica.ro

amorul a triumfat. Ce mai zici, domnule moralist? Adă-ţi aminte ce-mi spuneai: „La fete impresiile vin şi dispar ca nourii in munţi. La dînsele dorinţa căsătoriei e mai puternică decât simţirea. Intr'o bună dimineaţă, tot iubind pe unul, ele se mărită cu altul pe care-l aleg părinţii". Ei, cum s'au adeverit teoriile d-tale? Intr'o bună dimineaţă, nu mai departe decât astăzi, in loc de a merge după altul, a sburat prin fereastră in braţele celui iubit. Respunde!

„Spuneţi-i, nu-l cruţaţi, mĕ rugă frumoasa Elenă, cu un aer de mulţămire.

Respundeţi, domnule Curico, să te vedem!

— Tot eu am avut dreptate, zise insfirşit Curico. Escepţiile confirmă regula. Chiar pentru acest cas, am convingerea că, dacă s'ar fi presentat altul, copila nu ar fi luat niciodată o asemenea hotărire. Un moment numai dè s'ar fi infăţoşat in inchipuirea ei o altă imagine, totul s'ar fi schimbat. Părinţii au fost nepriceputi, trebuiau să atragă pe mai mulţi tineri in cercul lor—lucru foarte uşor pentru persoane bogate—şi rĕul ar fi fost inlăturat.

„Cum nu cunoşti femeile! il intrerupse frumoasa Elenă.

— Eu le cunosc, respunse Curico, le cunosc mai bine decât se cunosc ele inşele.

www.dacoromanica.ro

Leontina nu probează nimica contra celor zise de mine, căci nu ea, ci imprejurările au făcut ceea ce s'a făcut. Cel mai mic eveniment, o pornire cu o zi inainte, intervenirea unei alte persoane, o noapte mai puţin agitată, ar fi schimbat totul. Nici ea nu e incă simţitoare. Cum are să easă o fiinţă cu inimă din asemenea părinţi? Nu, tot eu am avut dreptate.

„Om incorigibil!" esclamă frumoasa Elenă.

— Inzadar imi vii cu regule matematice, intimpinai eu. Din asemenea părinţi ese o copilă cu inimă, in ciuda tuturor regulelor d-tale. Dar lăsând aceasta, ce crezi despre viitor? Vor fi fericiţi?

— O! Aceasta-i cel mai mare rĕu ce li se putea intimpla. Prevĕd un şir intreg de suferinţe pentru dînşii. Edmund incurênd are să se simtă omul cel mai nefericit şi are să blăsteme momentul când s'a hotărit la un asemenea pas. Păn la bĕtrâneţe au să sufere, dacă nu cumva s'or despărţi chiar unul de altul. Fapta lor n'are să aibă alte resultate decât de a preface suferinţe trecĕtoare in altele mai mari constante, care le vor amări chiar zilele bătrâneţelor. O tineri nesocotiţi!

Era chip de a discuta cu dinsul mai departe?

www.dacoromanica.ro

XII.

Intorcêndu-mĕ a casă, găsii un bilet din partea mumei Leontinei prin care mĕ ruga să le acordez o convorbire de câteva momente. Deşi nu prea bucuros de aceasta, mĕ grăbii a-i face visita cerută. Găsii pe amêndoi părinţii impreună in cea mai mare turburare. Poliţia nu dĕduse de urmele fugarilor şi amêndoi, ne mai ştiind ce să facă, se hotărise a se consulta cu vre un cunoscut al lui Edmund. Bancherul nu mai striga contra poliţiei, ci se preumbla in tăcere prin casă, ţiind mânile la spate, ear muma şedea pe un scaun lăsând braţele să spânzure in jos şi cu ochii ţintiţi la pământ. După ce se scusă către mine de libertatea ce-şi luase să mĕ invite la dînşii fără a mĕ cunoaşte, ea mĕ conjură să le spun, dacă ştiu, in ce parte an apucat tinerii, ca unul ce eram cunoscut cu Edmund. Apoi convingêndu-se din respunsurile mele că sunt cu totul străin celor intimplate, mĕ rugă să le dau un sfat ce ar fi de făcut.

— De-mi daţi voie a vĕ rĕspunde, i-am zis eu, nu-mi pare alta nimica de făcut decât a recunoaşte faptul implinit şi de a binecuvênta insoţirea lor.

www.dacoromanica.ro

„Niciodată, esclamă bancherul, niciodată! Singurul meu copil care va moștenì toată averea mea, tot fructul unei vieți de muncă, o copilă cu așa creștere pe care am iubit-o atâta, s'o dau după un actor, niciodată!

Căutai să-i conving că nenorocirea nu e atât de mare, că Edmund e un om onorabil, că insfîrșit oricum ar fi, o altă urmare din partea lor ar fi mult mai fatală.

După multă discuție, muma se plecă la părerea mea, și impreună cu mine se incercă să induplece și pe bătrân. Insfîrșit ne mai avênd ce face se plecă și el și se hotărîră amêndoi să pornească chiar de a doa zi și să le scrie că-i iartă și că consimt la căsătoria lor.

Mulțămit de acest resultat, mĕ despărții de dînșii. Ei insă chiar de a doa zi părăsiră băile de mare.

Frumoasa Elenă se gătia și ea să pornească peste câteva zile in Inglitera. Ideea plecării imi părea că o face tot mai tristă. La o visită de congediu ce-i făcui, dobândii convingerea că toate ideile ce avea Curico despre dînsa erau greșite. Din cuvintele ei străbătea intristare și resignație, simțiri care asupra mea au produs totdeauna efectul cel mai profund.

„Vința noastră, imi zise ea, nu este de-

www.dacoromanica.ro

cât un șir de nenorociri, pe care cele mai dese ori, noi singuri ni le facem. Când am putea fi fericiți, atunci dispreţuim norocul și de bună voie ne depărtăm de el, ear când mai târziu voim a ne intoarce spre dînsul, atunci el ne despreţuește și se depărtează de noi. Singura mângăiere ce avem in necasurile vieţei este că o lume mai bună ne așteaptă după moarte, pe care trebue s'o dobândim prin credinţă și prin fapte bune. Din ce in ce convingerea mea devine mai puternică că aceia au inţeles scopul vieţei mai bine care s'au retras de lume in zidurile singuratice ale unei mŏnăstiri unde s'au pregătit in timpul scurt ce ne este hotărit și stăm aice la viaţa lungă care ne așteaptă dincolo.

Un fior mĕ pĕtrunse la auzul acestor cuvinte, dar ele păreau a pornì dintr'o convingere atât de adevĕrată, incât nici indrăznii a opune alte păreri contrare ce aveam eu.

Peste douĕ zile când Elena plecă impreună cu fratele ei cel mic, Curico și eu o intovărășirĕm la vapor. Curico părea cam palid ear frumoasa Elena era tăcută deși arăta mai veselă decât obicĭnuit. Momentul dispărţirii viind, amêndoi își intinserĕ mâna și se uitarĕ drept in ochi. Ochii ei se umezirĕ deși se incercă să zimbiască, Curico insă

www.dacoromanica.ro

plecă pe ai sĕi la pămênt. Mimi imbrăţoşâ pe Curico cu amêndouĕ braţele şi-l sărută de multe ori.

„Tu nu mĕ iubeşti, îi zise copilul. Totdeauna eşti aşa de rece cu mine când eu numai la tine gândesc şi la plăcerea ce ţi-aş putea face.

— Imi eşti drag, Mimi, respunse Curico incet.

De pe vasul ce alerga peste valuri vĕzurĕm incă multă vreme o basmă albă ce ne făcea semne de despărţire. Apoi nu se mai vĕzù nimic; vaporul singur se prefăcù in un punct negru care şi el se perdea în depărtare.

Remaşi amêndoi singuri, ne preumblarĕm unul lângă altul in tăcere. Simţiam necas asupra lui Curico şi aş fi dorit să fiu eu în locul lui: altfel aş fi făcut.

După mai multă vreme, i-am zis insfirşit:

„Mi s'a părut că frumoasa Elenă era foarte tristă. Plecarea a impresionat-o mult.

— Da, imi respunse el, era foarte impresionată. Insă aşa este in toate tomnele când porneşte. In anul acesta mi s'a părut in adevĕr mai puţin capriţioasă şi mai blândă decât in alţi ani. Dar poate m'am inşălat eu.

— Te ai inşălat in toată persoana ei şi totdeauna. Este o femee incântatoare şi rĕu

www.dacoromanica.ro

păcătueşte acela contra sine insuş care se depărtează de la cea mai nemerită din tovarose ce şi-ar putea găsi pentru viaţă. Ea ar indulci zilele juniei şi ar mângâia timpul trist al bătrâneţei când omul se simte slab şi isolat.

„Omul nu se simte singur câtă vreme are gânduri in cap. Tovarăşele cele mai plăcute sunt artele, care singure nu produc niciodată neplăcere.

După câteva momente de reflecţiune imi vorbi in modul următor:

„Poate că cei mai mulţi oameni nu au aceleaşi idei ca mine despre viaţă. Eu nu am scopuri ce aş voi să ating, nici câştiguri ce aş voi să fac. Nu vreu să lucrez nici pentru umanitate, nici pentru patrie, nici pentru familie, nici pentru mine. Nu am credinţă in resplătiri şi pedepse după moarte şi sunt convins că in lume totul este deşertăciune, aş voi să trec prin anii vieţei cât se poate mai răpede nebăgat in seamă şi nebăgând nimic in seamă. Grijile ce trebue să intimpine pe oricine, mă cerc să le depărtez cu nepăsare şi când voinţa mea e prea slabă pentru a isbuti, caut distracţiune in artă. In Wilhelm Meister a lui Goethe, in această carte care singură cuprinde mai multă inţelepciune decât

www.dacoromanica.ro

tot ce s'a scris de multe secule incoace, una din persoane zice: „că ar trebui in fiecare zi să auzim cel puţin un cântec, să citim o bună poesie, să vedem un frumos tablou şi, dacă ar fi realizabil, să vorbim câteva vorbe cuminte". Aceasta este programa ce mi-am propus să urmez şi nu cred că s'ar putea găsi o alta mai nimerită. E drept, şi pe mine mă grămădesc câteodată visuri de fericire în viaţa asta; metamorfose incântătoare ce s'ar produce prin părăsirea vieţei isolate, mulţămiri casnice şi altele, insă aceste gânduri le alung pe cât pot, până ce cu tinereţa care trece, ele nu vor mai veni de la sine!

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

De când avui această convorbire cu Curico şi ne despărţirăm a trecut un şir de ani. Despre dînsul, precum şi despre frumoasa Elenă n'am mai auzit deatunci nimic, insă adesea figurile lor mi se înfăţoşază şi in oare de singurătate gândesc fără voie la teoriile acestui om estraordinar.

www.dacoromanica.ro

DIN CARPAŢI[1)]

[1)] Fragmente din „O descriere de călĕtorie prin munţii Moldovei şi Bucovinei“ care s'a perdut (1865).

www.dacoromanica.ro

Baia şi Slatina.

In depărtare de o oară de la Folticeni la poalele munţilor, se află Baia, odinioară numele unei cetăţui, astăzi o mare moşie, proprietatea unui Spaniol care a dobândit-o prin căsătorie cu o Romîncă. Baia se deosebeşte prin posiţiunea sa pitorească, prin frumoasa aşăzare a proprietarului şi prin trei ruine rămase din timpurile Marelui Ştefan. Casele proprietarului sunt in mijlocul unui parc englezesc destul de intins. Prin el curge o ramură a Moldovei care formează mai multe lacuri frumuşele. O parte a grădinei e mai selbatică şi primblătorul străbătênd prin strimte şi intunecoase alee se află, fără de veste, in mijlocul unor ruine care fac cel mai frumos efect. Zidurile de peatră de o lărgime de vre o 15 picioare, inălţimea unor părţi a zidurilor care se intrec falnic cu inălţimea dealurilor din apropiere, petrele căzute cu inscripţiile lor, toate aceste insuflă

www.dacoromanica.ro

mirare și respect. Pe cât se poate presupune după forma ruinelor, ele trebue să fi fost din vechi o biserică; inscripțiile de pe petre sunt în limba slavonă și un filolog ar descoperì desigur știri interesante asupra acestor locuri, mai cu seamă când ne aducem aminte de bătălia ce Românii au purtat acolo sub Ștefan Cel Mare. In mijlocul ruinelor se află un mormênt in care, după cât se lămurește de pe inscripția grecească, se odihnește Cantacuzin, un vechiu proprietar al moșiei Baia. Acest Cantacuzin, care trăia cu un secul in urmă, a fost, pe cât povestesc locuitorii din Baia, un bărbat de un caracter ciudat. El nu avea palaturi in capitală, nici era servitor al tronului ca cei mai mulți boerì; el afla plăcere in singurătate și in vênat. Pasiunea lui pentru vênat era atât de mare, incât se acufunda cu sute de săteni in adâncul munților, unde petrecea vênând timp de luni intregi. Când se coboria in vale după asemenea vênătoare, aducea cu el mulțime de urși și de cerbi uciși cu a căror pei și coarne își impodobia palatul. Când nu vêna, îi plăcea a rătăcì singur prin păduri și se opria cu deosebită mulțumire in ruinele din grădină care erau locul sĕu favorit. Acest pasionat vênător atinse o virstă inaintată. La sfirșitul vieței

www.dacoromanica.ro

risipise o mare parte din avere; sătenii ce erau sub stăpânirea sa, uitând intrebuinţarea plugului, erau prefăcuţi in sumeţi vênători, şi moştenitorii lui Cantacuzin nu dobândiră prin testamentul său, decât un mare număr de piei de fiare sălbatice cu indatorirea de a l inmormênta in mijlocul ruinelor atât iubite de el.

Celelalte două ruine ce se află la Baia sunt mai bine conservate. Una din ele, o biserică părăsită, in care, după superstiţia sătenilor locuesc duhuri rele, a rămas intreagă afară de clopotniţă. A doua, earăş o biserică, e conservată şi mai bine şi a fost prefăcută şi inoită, aşa incât infăţoşază un aspect ridicul cu largele sale ziduri pe care se razemă o clopotniţă de lemn. Deşanţat contrast intre energicul trecut şi neputinciosul present!

După vísitarea acestor locuri ne intoarserăm in Folticeni, cu gândul de a pleca a doua zi la mănăstirea Slatina şi in munţii Bucovinei; tîrgul atinsese toată floarea sa; petrecerile deveneau din zi in zi mai numeroase şi caţiva cetăţeni din Folticeni, deveniţi acum amicii noştri, voiau să ne opriască incă puţin timp pentru ca să luăm parte la baluri, adunări şi preumblări ce erau să se facă in acele zile. Noi insă nu ne induple-

www.dacoromanica.ro

carĕm a ne oprì mai mult. Nu ceream plăceri şi jocuri; abia scăpaţi din inăduşala oraşelor, dorul nostru era să gustăm simplicitatea şi frumuseţa naturei!

A doua zi când se revărsa de zioă plecarĕm la mŏnăstirea Slatina, ce se afla cale de trei oare de la Folticeni. Drumul e neumblat şi selbatic. Trăsura e silită să treacă de multe orî prin apa Moldovei care curge limpede şi curată. In acele momente imi venì in minte o poesie adresată către rîul Moldova de un amic al meu, poesie insuflată de o frumoasă simţire:

La riul Moldova [1]).

Cine-ar zice, vĕzênd apa-ţi limpede, curată, lină,
Mai albastră decât cerul, tresărind pe bolovani,
Cine-ar zice că jăleşte, cine-ar zice că suspină
Ca o vĕduvă sdrobită de durere şi de ani?

Ah! tu plângi, tu plângi, Moldovă, timpul cel de bărbăţie
Când Românul plin de sânge şi de lupte obosit
Arunca spada pe ţĕrmuri dup'o zi de bătălie
Şi spăla faţa şi pĕrul in valul tĕu strălucit.
. . . . . .

[1]) Din poesiile d-lui N. Neculeanu.

www.dacoromanica.ro

Pe la opt oare de dimineaţă ajunserĕm la Slatina. Această mŏnăstire este aşăzată la picioarele Carpaţilor intr'o ângustă şi adâncă vălişoară, prin care curge un mic pêrău numit tot Slatina. Treizeci de călugări locuesc in ea; cu toţii sunt bĕtrâni şi mulţi din ei infirmi. Spiritul timpului şi legile nu mai favoresc recrutarea de călugări ca odinioară. Deaceea unul după altul din aceşti oameni se vor trece fără a găsì inlocuitori şi peste câtva timp acest cuvios locaş va rĕmânea pustiu. Ziduri inalte şi munţi mai inalţi ingreuiază raportul intre mŏnăstire şi lume. Monahii ţinuţi intre ei la regule foarte aspre sunt supuşi la necontenite inchinări zi şi noapte, la lipsele tuturor indĕmânărilor şi plăcerilor vieţei şi la un post necurmat. Viaţa lor e aceeaşi in toate zilele. Monahii nu aşteaptă şi nu doresc nici o schimbare in uniformitatea tristă a traiului lor. Aceea ce au făcut astăzi, au s'o facă şi mâne, şi aşa necurmat fără schimbare, păn la moarte. Din toate mŏnăstirile noastre, Slatina a păstrat mai mult acest regim de post şi privaţiune. Visitatorul acestui locaş se simte cuprins de tristeţă la asemene aplecări ale minţii omeneşti, dar totodată nu se poate apăra de un profund

www.dacoromanica.ro

simțimênt de respect față cu așa credință, cu așa umilință și cu atâta abnegare.

Mŏnăstirea Slatina a fost zidită in sec. XVI de domnul Alexandru Lăpușneanu in timpul domniei sale a doua. Legenda care s'a păstrat in gura poporului despre intemeierea monăstirii este următoarea: Intr'o noapte intunecoasă, toți acei ce locuiau in vecinătatea văei unde astăzi se află mŏnăstirea furĕ deșteptați din somn printr'o melodioasă cântare ce se auzia din pădure. Cântarea era așa de dulce, incât fără indoială, nu era a unui glas omenesc. Unii din locuitori se luarĕ după acel glas și cufundându-se in pădure, vĕzurĕ deodată inaintea ochilor o flamă ce respândia de pe un arbore o cerească lumină imprejurul ei.

Ințelegênd atunci că acea cântare ce auzise era glasul unui ânger și că flama era raza dimprejurul capului sĕu, ei căzurĕ in genunchi și mulțămirĕ lui Dumnezeu de această minune. A doua noapte glasul se auzì și flama lucì din nou; toți oamenii cuviosi se apropiarĕ și se inchinarĕ. Aparițiile cerești prelungindu-se, se făcù mare svon in țară despre această minune și sgomotul pĕtrunse până la urechile Domnului. Alexandru se induplecă să meargă in persoană pentru a se incredința de adevĕrul

www.dacoromanica.ro

vestei ce aflase. Niciodată lumina nu fusese mai strălucitoare și cântarea mai dulce decât in noaptea in care domnul se găsia față. Se spune că in momentele in care Lăpușneanu vĕzù cu ochii sĕi această minune, el ar fi căzut in genunchi cu fața la pământ, muncit de cumplite mustrări de cuget și ar fi rugat pe D-zeu să-i erte toate nelegiuirile și uciderile cu care nenorocise țara. Sculându-se, el jură in ființa tuturor celor adunați că va zidì o monastire pe locul unde se arătase cereasca vedenie. Abia pronunțase jurământul, lumina și cântecul dispărurĕ pentru a nu se mai arăta niciodată. Credincios jurământului sĕu, Alexandru puse de indată să se inceapă zidirea și incurênd se vĕzù inălțându-se in mijlocul codrului o frumoasă mŏnăstire care după pêrâu primì numele Slatina.

Douĕ tablouri representând pe Alexandru Lăpușneanu se găsesc in mŏnăstirea Slatina. Unul, care pare a fi posterior secului XVI și se află in locuința starițului, infățoșază pe Lăpușneanu in tot ornatul domnesc, precum il descrie autorul care a scris istoria sa, in momentul când venì la Mitropolie ca să se impace cu boerii. Fisionomia lui Lăpușneanu e regulată și impodobită cu plete negre care se cobor pe umeri largi și bine fă-

www.dacoromanica.ro

cuți. Privind frumoasa sa față care pare a esprima atâta blândeță, cine ar crede că Lăpușneanul a fost un țiran atât de crud și de despotic a căruia domnie a lăsat „*o pată de sânge in istoria Moldaviei?*“ Al doilea portret se află in însăși biserica pe păretele deasupra ușei intrării. Acolo Lăpușneanu stă in picioare țiind cu mâna dreaptă pe Doamna Rucsanda care earăș ține pe fiul lor Bogdan de care se țin in rând mai multe rude ale Domnului ear in mâna stingă ține mănăstirea Slatina pe care o binecuvintează Isus Christos șezênd pe globul pământului. Toți părețiì sunt inpodobiți cu frescuri care representă pe Christos, pe Sfinți, scene din istoria sfântă etc. Aceste icoane, impreună cu tabloul de pe ușă, sunt toate din timpurile zidirii mănăstirii și s'au conservat foarte bine. Monumentul cel mai insemnat din biserică e insă mormêntul lui Lăpușneanu care se află intr'un unghiu adâncit. Deasupra mormêntului se găsesc incă icoanele Maicei Domnului și a lui Christos, amêndouĕ de lemn, așăzate acolo indată după inmormêntarea lui Alexandru. Trupul Doamnei Rucsandra a fost impreunat cu oasele soțului ei Peatra de pe mormênt e acoperită cu multe inscrieri care insă sunt toate in limba slavonă. Mitropolitul Molda-

www.dacoromanica.ro

viei şi Sucevei, Veniamin, avea o mare preferenţă pentru mŏnăstirea Slatina. Aceasta era locul său favorit şi in el petrecea cu mulţămire zilele in care se afla departe de Iaşi. Prin voinţa sa de pe urmă, poruncind a fi inmormêntat la mŏnăstirea Slatina, rĕmăşiţele sale furĕ coborite in mormêntul lui Lăpuşneanu şi aşa se află mestecate in aceeaşi urnă, cenuşa despotului celui mai crud, doamnei celei mai blânde şi archiereului celui mai cuvios!

Arborele de pe care, după legendă, se auzise glasul cel ceresc, a fost cuprins in zidul mŏnăstirii şi printr'o bortă lăsată sau făcută in urmă in zid, se putea rupe o bucată din acel arbore, devenit incurênd putregaiu. Credincioşii ce visitau mŏnăstirea, nu lipsiau niciodată a virî mâna prin bortă şi a rupe o bucăţică de lemn sfânt, ca aceasta să le slujiască de talisman mântuitor in nenorocirile şi ispitele vieţei.

Slatina a suferit ca multe alte mŏnăstiri in timpul revoluţiei greceşti. Toate casele de primprejurul bisericei furĕ arse de Turci, biserica scăpă singură din mâna păgânilor care au respectat sfântul locaş. Lupta de la Slatina la 1821 intre Turci şi voluntari şi arderea unei părţi a mŏnăstirii, a

www.dacoromanica.ro

fost descrise de Beldiman, in poemul sĕu intitulat „*Jalnica tragedie a Moldaviei*".

Munţii Bucovinei.

Trecênd hotarul, am visitat mai intăi Suceava, odinioară oraş insemnat şi capitala Moldovei, astăzi in cea mai deplină decădere. Suceava se deosebeşte astăzi numai prin ruinele cetăţii din marginea oraşului şi prin biserica St. Ioan. In această biserică se află intr'un sicriu bogat moaştele Sântului Ioan de la Suceava. Pe capul sfântului este aşăzată o mitră episcopală, impodobită cu multe petre preţioase. Această mitră precum şi alte obiecte de preţ sunt dăruite de către Mitropolia Moldaviei şi Sucevei. Ruinele cetăţii sunt in adevĕr frumoase: un şanţ mare ce se poate incă bine recunoaşte le inconjură. Apoi se vĕd pe ici pe cole rĕmăşiţele unor ziduri măreţe şi pe urmă un alt şanţ mai mic care inconjură imediat zidurile interioare ale cetăţii.

Mai multe oare am rătăcit prin aceste ruine, indreptând gândurile noastre spre timpul trecut. De câte ori oştiri străine se vor fi oprit inaintea acestor ziduri şi de câte ori

www.dacoromanica.ro

trupe române, eşind din cetate sub comanda unui viteaz comandant, vor fi alungat din ţara lor pe străinii care cutezau a o călca! Astăzi autoritatea municipală a Sucevei se zice că pune să care petrele ruinelor ca să paveze cu ele stradele oraşului! Românii din Bucovina, martori la acest sacrilegiu ce se comite asupra gloriosului lor trecut, sunt siliţi să tacă, căci suspecti in faţa guvernului ce-i apasă, ei trebue să înăduşe precum durerea lor, aşa şi aspiraţiile spre un viitor mai bun.

Nimica nu e mai frumos decât şoseaoa, care pornind de la Cornul Luncei, merge pe malurile Moldovei, intâi pe la poalele munţilor până la oraşul Gura Homorei, apoi prin mijlocul lor, până ce se perde in Carpaţii Transilvaniei. Mergênd pe valea Moldovei care curge răpede şi sălbatic, drumul este silit să-şi facă loc prin munţii cei mai groşi şi să treacă până la Câmpul-Lung de multe ori Moldova incoace şi incolo. Varietatea stincelor ce schimbă de formă in fiecare minut, Moldova care se grăbeşte cu violenţă şi vuet a intra in adevărata sa patrie, in România liberă, vălişoarele ce se ivesc şi redispar cu iuţeală, orăşelele frumoase, toate aceste, impreună cu un aer subţire şi curat, incântă simţurile şi inalţă cugetul.

www.dacoromanica.ro

Orașul Vama cu Stilpul lui Vodă are una din poșițiile cele mai incântătoare. Așăzată intr'o vale verde și plăcută, Moldova și multe alte isvoare ce se aruncă in ea, o recoresc și munții o umbresc din toate părțile. Indărătul acestor munți, ce incunjură Vama, se ridică alții de o coloare mai deschisă și in dosul acestora ear alții, care se amestecă cu firmamentul.

Stilpul lui Vodă este o columnă patrată de peatră, cu vîrful ascuțit, tăiată dintr'o singură bucată. De la vîrf până la temelie, columna e plină de inscripții, a cărora ințeles numai un espert l'ar putea pătrunde. După aparență, ea trebue să fie o peatră comemorativă pentru vre o faptă de vitejie. Fiind stilpul așezat in mijlocul unui câmp liber, un Român „Ioan Moldovanul“ a inconjurat-o nu de mult cu un zid pentru ca să nu fie espusă la o prea grabnică stricăciune. Pe zidul de peatră se cetește inscripția: „Acest zid a fost făcut de Ioan Moldovanul in anul 1852“.

Un aspect nu mai puțin frumos decât al Văimei, infățoșază și orașelele Cărli-Baba, Pojorita și Prisaca. Oprindu-ne peste tot locul, am fost siliți să mânem la orașul Câmpu-Lung, unul din cele mai mari din acea parte a Bucovinei. A doua di timpul devenì fur-

www.dacoromanica.ro

tunos și munții luară un aspect de tot sălbatic. Tunetul bubue asupra crêștetului, norii se ridică de la poalele munților și sboară incet și mĕsurat spre ascuțitele culmi. Culmile se uită intăi cu dispreț la aburii ce se inalță cu indrazneală spre ei, până ce dispar invĕluiți de nori. Ear norii ridicându-se și mai sus, părăsesc munții care păstrează o răcoroasă și veselitoare umezeală.

Munții Bucovinei sunt partea cea mai avută a Carpaților Români. Ei cuprind in sinul lor toate metalele in mari cantități și acestea, căutate prin mine, aduc impĕrăției austriace un insemnat venit. La Cărli-Baba se scoate aur și argint, la Pajorita aramă, din sînburele munților. Minele cele mai insemnate sunt insă cele de la Prisaca și de la Iacobeni unde se scot insemnate cantități de fer. De când s'a așăzat in Prisaca o colonie de nemți, numele acesta a fost schimbat in *Eisenau* și pare tot așa de curios de a găsì in mijlocul unei țări și a unui popor român o denumire de oraș nemțesc, precum ar părè deșanțat de a afla in munți din Germania orașe ce s'ar numì Câmpu-Lung sau Prisaca. Asemenea colonisări și prefaceri cerea insă sistemul de desnaționalisare, prin care își mănținù guvernul Austriac atăta timp intr'un mod artificial, prestigiul sĕu politic.

www.dacoromanica.ro

La Iacobeni, călătorul părăsește valea Moldovei și, intrând in valea Bistriței, alearga impreună cu aceasta la Dorna-Vatra, orășel cunoscut prin apele sale minerale. Aceste băi sunt frequentate de locuitorii din Bucovina și din Moldova. Orașul e așăzat pe malurile Dornei, riu care la capătul tirgului se varsă in Bistrița. Dorna-Vatra are trei biserice: una mică catolică și două mai insemnate ortodoxe. Aceste din urmă sunt zidite și intreținute de Românii Dorneni, oameni cuvioși și activi. Posiția Dornei e mult inferioară in frumuseță celorlalte orașe din munții Bucovinei. Dealurile ce incunjură orașul sunt goale și triste, valea Dornei e largă și infățoșază puțină variație, pe de altă parte băile sunt rău căutate și scăldătorul nu află indămănările trebuincioase. Societatea, in stagiunea băilor, se compune din Poloni, Germani și Români, parte veniți din Moldova, parte din Bucovina. Esclusivitatea predominând mai mult sau mai puțin intre aceste naționalități, mișcare mai nu se vede. In Dorna nu se fac preumblări și petreceri comune, care dau altor băi atâta viață. Inzadar se incearcă o mică trupă de lăutari Țigano-Ungureni să inveseliască societatea Dornei, viața remâne tristă și uniformă.

www.dacoromanica.ro

După o petrecere de cinci zile in Dorna, ne hotărirĕm a ne coborî pe Bistriţa in munţii Moldovei. Suindu-ne pe plute şi depărtându-ne de Carpaţii Bucovinei, ne despărţirĕm cu durere de aceste frumoase locuri. Orice bun Român, călĕtor in Bucovina trebue să se simtă cuprins de aceleaşi simţiri. Preumblându-se in acei munţi incântători, in mijlocul acelor verzi Români, călĕtorul ar uita că această parte e supusă unei dominaţii străine, dacă pajora nemţească infiptă in toată părţile nu l'ar face să-şi aducă aminte de nedreapta desmembrare a Moldaviei. El işi oglindeşte atunci in gândire modul viclean in care răpirea a fost săvirşită fără a ţine in samă sfinţenia tractatelor şi dreptul popoarelor. El se simte pĕtruns de speranţă că mai curênd sau mai târziu, România va redobândî locurile ce i-au fost răpite şi indreaptă ca mulţămire memoria sa spre Grigorie Ghica domnul Moldaviei, care prin cutezătoarea sa impotrivire şi patriotica sa moarte a inscris numele seu cu litere mari in paginele istoriei.

. . . . . .

Fraţi din mândra Bucovină
Ce pĕcat, ce neagră vină
Astăzi resplătiţi,

www.dacoromanica.ro

Vedeţi pajura nemţească
Cum vrea să vĕ nimicească
Vai! şi voi dormiţi!

Aţi uitat c'odinioara
Intr'a voastră mândră ţară
Ştefan strălucea.

Cel viţeaz a cărui nume
L'a purtat pr'intreaga lume
Mândra spadă sa?

Din aramă faceţi zale
Şi din fer viteze pale
Gloanţe din argint.

Ş'aruncându-vĕ la vale
Spulberaţi pe-a voastră cale
Duşmanii fugind.

Şi cu glorioasă frunte
Vĕ urcaţi atunci pe munte,
Bravilor eroi

Şi 'nălţând a voastră pală
Strigaţi lumii plini de fală,
„Liberi suntem noi!“

www.dacoromanica.ro

Bistriţa.

Inaintam incet şi lin cu pluta, până ce ajunserĕm la locul unde Neagra se varsă cu impetuositate in Bistriţa. Deacolo acest riu devine mai răpede şi duce pluta cu mare iuţeală. Plutaşul nostru se numia George şi era ajutat la cârmă de trei feciori ai lui din cari doĭ flĕcăi, Arsenie şi Mihail şi un copil, numit Pamfil.

— Adevĕrat să fie, domnule, zise George adresându-se către unul din noi, că Bucovina o să facă ear parte din ţara Românească?

— De unde ai auzit aceasta?

— Adică aşa s'a imprăştiat vorba intre noi. Se spune că Domnul Românilor s'ar fi inţeles cu impĕratul nostru şi că impĕratul s'ar fi indatorit să-i intoarcă Bucovina după trei ani de zile, aşa de bună voie fără bătaie şi sânge.

— Nu mai crede tătucă, zise Arsenie, cât e lumea nu mai dau Nemţii de bună voie inapoi o ţară pe care au pus odată mâna.

— Şi adică de ce n'ar da-o Impĕratul inapoi, n'are el destule ţări mai mari, cică, şi mai bogate decât a noastră?

— Eŭ ştiu ce ştiu, rĕspunse Arsenie: şese ani de zile am fost catană şi m'au trimes prin multe ţări. Când eram in Ţara

www.dacoromanica.ro

Ungurească și acolo era vorba că Imperatul le-a da cutare lucru sau cutare de bună voie și toate au rĕmas vorbe. Când ne-am dus dincolo la Talieni câte s'așteptau și acolo de la Impĕrat, și Impĕratul se făcea că nu știe. La urma s'au sculat toți Talienii și au fost lupte și vărsări de sânge.

— Te-ai luptat și D-ta in Italia il întrebă tovarășul meu.

— Cum nu? rĕspunse Arsenie, am fost chiar rănit la piciorul drept, dar m'am indreptat in câteva sĕptĕmâni.

— Și unde ți-a plăcut mai bine la Italieni sau la Unguri?

— Apoi, cât nu era bătaie mi-a plăcut mai bine la Talieni. Ei sunt oameni mai de omenie cu care te poți înțelege, dar Ungurenii ceia sunt mândri și ingâmfați de ferească Dumnezeu!

— Și când vorbiai Italienilor românește, te înțelegeau pe acolo?

— Cum să nu mĕ 'nțeleagă, bată-i focul! Dă-i incolo domnule, știu românește ca d-ta și ca mine numai se fac că nu pot bine vorbì! Și după ce s'a inceput bătaia, rĕi mai erau și ei și Franțujii. Dar din toți mai a dracului erau niște Turci pe care tot

www.dacoromanica.ro

la urmă îi trimeteau și când năvăliau ei, noi tot ne dam inapoi.

— Aceia nu erau Turci, ci Franțuji ca și ceilalți.

— Nu știu ce-o fi fost, dar erau imbrăcați ca Turcii și țipau și strigau de mama focului.

— Tătucă, zise de odată copilul Pamfil, mai deunăzi la cumătrie zicea unchesul Vasile c'a n'a să mai ție trei ani până ce o să ne sloboadă de sub Nemți.

— Nu te amesteca și tu in vorbă, măi băete, răspunse tată-so și ia sama la cârmă! Doamne, bine ar fi, domnule, dacă ne-ar da Impĕratul inapoi. Da cine mai știe dacă aceste vorbe sunt adevĕrate; mĕ tem c'oiu murì sub Nemți cum am imbĕtrânit.

— Nu ne mai dau inapoi cânii cei de Nemți până ce n'om face și noi ca Talienii, zise Mihail, care până acuma nu luase parte la vorbă.

— Taci mă! strigă tată-so, uitându-se cu ingrijire imprejurul sĕu. — Imprejur erau insă numai stînci și munți. In depărtare se zăriau schelile unde se opriau plutele. Convorbirea se sfirși și peste câteva minute trăsesem la mal.

Dorna Românească e o moșie răzășească de o mare intindere, in care locuesc vr'o

www.dacoromanica.ro

patru până la cinci sute de familii. Munții pe acolo sunt foarte sălbatici și Dornenii nu au alt mijloc de hrană decât vânzarea lemnelor și puține vite pe care le cresc cu multă greutate. Răzeșii Dorneni nu pot comunica cu restul lumii: drumuri pentru trăsuri sau care nu există și ei sunt siliți să transporte pânea și toate celelalte trebuincioase vieții pe micii lor căișori cari păsesc incet dar sigur pe ângustele, ades primejdioasele carări ce se coboară in vale. Viața in aceste familii e incă de tot primitivă și patriarcală. Am cunoscut un bătrân răzăș, care — după incredințarea lui — număra peste o sută de ani. El avea o moșie de trei sute de fălci și trăia liniștit in mijlocul unei numeroase familii. Strănepoții lui pe cari îi trimetea cu plute la Peatra sau călare la Neamțu și Folticeni, ei spuneau despre orașe in care locuesc ceilalți oameni impreună, despre palaturi frumoase, despre vuetul lumii; bătrânul îi asculta cu minunare, căci nu părăsise nici odată munții in care se născuse, in care trăise așa de mult și in care voia să sfirșească indelungata lui viață.

Ar fi o eroare de s'ar inchipui cineva că răzășii nu se impărțesc și ei in diferite clase; și intre dînșii esistă aristocrație și

www.dacoromanica.ro

plebe. Aristocraţii rĕzăşi, puţini la numer, insă avuţi in comparaţie cu ceilalţi, tiranizează şi subjugă pe conrăzeşii lor şi fac toate chipurile ca nici unul din plebe să nu se ridice şi să se inavuţiască. Aceste două clase nu se căsătoresc impreună şi când amorul rupe barierele ce le desparte, o asemenea căsătorie se priveşte ca o neertată „*mésalliance*“. Când erau inainte alegerile de vornici, precum sunt acuma de primari şi de ajutori, rĕzăşii intrebuinţau toate mijloacele ca nu cumva să ajungă unul din majoritatea locuitorilor la funcţiile săteşti. In chipul acesta ei işi păstrează pururea egemonia moştenită. Cei săraci inţeleg prea bine nedreptatea ce li se face insă nu au energia de a se opune, şi se mulţămesc cu plângeri deşerte.

In Dorna Românească, plutaşul George şi cu fii sĕi ne părăsirĕ şi se intoarserĕ in Bucovina. După ce petrecurĕm câtva timp in mijlocul rĕzăşilor, urmarĕm călĕtoria noastră pe altă plută in jos. De pe acolo incep locurile cele mai sĕlbatice şi mai frumoase. Bistriţa işi taie o strimtă cărare prin stînci măreţe şi adese ori când cârmaşul e nepriceput, se sfarmă pluta in mii de bucăţi şi se nenorocesc acei ce se află pe ea. Afară de plutaşi, nu călĕtoreşte pe acolo nime pe

www.dacoromanica.ro

plută. Cu mulți ani inaintea noastră, se preumblase numai câțiva Ingleji cari au rămas incântați de acele frumusețe ale naturei și așa au trebuit să afle Românii de la străini cât de frumoasă este țara lor!

Nu este mod mai plăcut și mai indemânatec de a călători decât pe plută. Pe jos te obosești, călare te sdruncini, trăsura te hurducă, in drumul de fer șuerul iți irită nervele și ochiul n'are timp să priviască, vuetul monoton al mașinei te satură incurênd de vapor și pe corabie boala mării te face să blăstemi oceanul cu toată măreția sa. Pluta singură nu infățoșază nici o neplăcere. Pe o duzină de grinzi prinse una de alta, iți faci un pat indêmânatec de scânduri pe care poți ședea in toate posițiile. Când ești sătul de șezut, te primbli de la un capĕt al plutei până la celalalt; sau câteva minute de cârmă iți dau o nouă viață; când trupul se simte obosit, o baie in Bistrița, il rĕcoresce și reinsuflețește.

Puțin ingrijiți de necesitățile stomacului, nu luasem cu noi nici o provisie, ci umplusem o valisă cu toți poeții Romani câți au tipărit inspirațiile lor și tocmisem un muntean care cu buciumul sĕu zicea cele mai duioase doine și cele mai energice cântece voinicești. Auzisem vorbindu-se că unele

www.dacoromanica.ro

locuri sunt periculoase, insă nu ne puteam inchipui cât de frumoase sunt insuşi periculele. Plutele erau in depărtare ca de vr'o oră de şchelele Dornei, când se vĕzurĕ de odată in culmea unui munte ascuţit, nişte ruine grandioase care păreau a fi un castel incântat.

— Ce palat se vede colo sus pe virful muntelui, bade Simioane? (Astfel se numia unul din plutaşi).

— Acela nu-i palat, domnule, acele sunt *Petrele doamnei.*

— Ce feliu petrele doamnei ?

— Aşa le zic. Imi spunea bunica că in vremile când năvăliau Tătarii in ţară şi prefăceau in pulbere şi cenuşă târguri şi sate, ogoare şi păduri şi ucideau fără milă pe creştini, o Domniţă s'ar fi suit in stîncile cele, ca să scape de dînşii şi că ar fi trăit acolo până la moartea ei.

— Nu ştii cum o chiama pe Domniţa aceea ?

— Nu ştiu cum o fi chiamat-o. Atâta am auzit că Tătarii ar fi urmărit-o până acolo şi că Domniţa ar fi pus să arunce cu stînci pe capetele lor şi că i-ar fi omorît pe toţi ; de aceea se numeşte pădurea cea de colo, vezi tocmai colo..... colo ....

www.dacoromanica.ro

— Vĕd.

— Aceea se numeşte *Lunca Tătarului.*

— Bade Simioane, eu vĕd că stîncile au cu totul forma unei cetăţui, oare n'a fost prefăcute aşa de mâna omului?

— Doamne fereşte! Dacă te-ai suì sus şi ai vedea stîncile mai de aproape, te aì incredinţa că mâna omului nu e in stare să le mute din loc sau să le dee o altă faţă. O singură stîncă e cât un munte.

— Te-ai suit vr'o dată acolo sus?

— Până la un loc m'am suit de multe ori, dar mai sus nu te poţi suì, căci stîncele se fac drept ca nişte ziduri.

— Bine, dacă e aşa, cum s'a putut suì Domniţa de care-mi spuneai?

— Apoi dă ştiu eu, se vede că pe atunci or fi fost schipuri.

Deodată stîncele de sus dispărurĕ şi se auzì un vuet de valuri ce se isbiau de maluri. Bistriţa se făcù atât de ângustă, incât pluta abia avea loc printre stînci şi apa se arunca cu o impetuosìtate in jos, care făcea să şboare pluta mai iute decât orice maşină cu aburi. Plutaşii lucrau la cârme cu o putere nedescrisă. Vĕzêndu-ne pe neaşteptate in această posiţie, ne uitam cu mirare unul la altul fără a rostì vre un cuvênt. O privire aruncată imprejur ne arătă pericului in

www.dacoromanica.ro

care ne aflam. O singură greşală de cârmă şi pluta putea să se sfarme ear noi să cădem in mijlocul şiroiului căruia nici o putere omenească nu este in stare a se opune. Tovarăşul meu pronunţă câteva vorbe, dar vuetul apei era atât de tare, incât nu auzii nimic. Tăcurĕm deci amêndoi şi privirĕm bine locul: Virfurile stîncoşilor munţi se apropiese unele de altele; pietre desprinse din munţi căzuse in Bistriţa şi aceasta, făcêndu-şi cale prin ele şi pe deasupra lor, luase o coloare albă ca zăpada şi se răpezia cu iuţala unei săgeţi spre un loc mai larg şi mai puţin stîncos. Pe când ne opriam resuflarea, emoţionaţi de astă năprasnică schimbare, pe când plutaşii lucrau cu atâta muncă inotând in sudoare, buciumaşul se lungise pe o scândură şi se uita in sus la cer cu nepăsare. Cinci minute mai târziu valea se lărgise, valurile incetase şi pluta se coboria lin intre aceste ziduri naturale de munţi.

— Mai sunt multe locuri ca acesta? zisei către unul din plutaşi.

— Mai sunt! Aice am trecut pe la *Colţul Acrei* şi pe la *Chei.* Dar avem alte locuri mai grozave de trecut. V'a fost frică?

— Ba tocmai frică nu, dar când te vezi deodată aşa... pe neaşteptate...

— Apoi lasă că-ţi vedea incă altele, când

www.dacoromanica.ro

vom ajunge la *Căldare* și mai cu samă la *Toance*. Ia de Tonce dacă a da Dumnezeu să scăpăm cu bine! Mĕ cam tem să nu ne se intimple vre-o poznă, apa-i foarte mică, n'a ploat de mult...

— Pe acolo-i și mai rĕu?

— Apoi acolo-i rĕu, rĕu, rĕu!

Ne acufundasem in gândiri, făcênd tot felul de presupuneri, când buciumașul incepù deodată a cânta un cântec duios. Sute de ecĥouri respundeau din mijlocul stîncilor la apelul sĕu. Bistrița se intrecea in albăstrime cu firmamentul și munții luau forme din ce in ce mai mărețe. Asemenea frumusețe gonesc ideile cele mai negre; omul inălțat prin aspectul unei naturi așa de incântătoare se uită pe sine și incurênd pericolul insuș prin care trecusem, și primejdiile ce erau să vie, își perdurĕ caracterul spaimei și luarĕ aspectul frumosului in inchipuirea noastră. Pluta se afla acuma pe o baltă — așa se numesc locurile lipsite de stînci pe unde Bistrița e adâncă și curge atât de lin, incât pare abia a se mișca din loc. Cu toate că adâncimea era de mai mulți stânjeni, fundul se putea foarte bine vedea: atât de limpede era apa. Buciumașul propuse o baie, și noi adoptarĕm cu entusiasmu propunerea

www.dacoromanica.ro

lui. Eată-ne toţitrei inotând pe lângă plută într'un basin de cristal.

— Pe plute, pe plute! strigă Simion, eată ne la Căldare.

Abie avurĕm timp să ne aruncăm pe plute şi să ne imbrăcăm şi eată-ne într'un loc mai selbatic decât cel prin care trecusem cu două ore mai inainte. In asemene şipote pluta face in câteva minute calea ce face in altele in mai multe oare: ea aleargă ca gândul şi munţi şi stînci sboară, se arată şi dispar in dreapta şi in stînga ca nişte fantasme. Spectacului deşi măreţ nu mai era nou şi neaşteptat pentru noi, şi grabnica deprindere ne goni orice emoţie.

— Vedeţi stînca asta ce ese ascuţită din mijlocul apei?

— Vedem.

— Se cheamă *Peatra lui Vlad* fiindcă aici s'a nenorocit unul numit Vlad cu toate rudele lui, voind să părăsiască munţii şi să se aşăze in vale.

— N'a scăpat nici unul dintr'ai lui?

— Nici unul! Şiroiul e prea mare ca să poată impotrivi cineva. In vale, unde Bistriţa se face liniştită, poate că creştinii care şed pe acolo vor fi culeş şi ingropat oasele lor. Sunt mai multe stînci care se numesc după Românii care au perit. Mai

www.dacoromanica.ro

incolo veţi vedea *Peatra lui Stan* şi la Toance *Peatra lui Toader*.

— Cine a fost acest Stan?

— Stan a fost unul din plutaşii cei mai inimoşi. Primăvara când nime nu indrăznia să se coboare pe plută nici măcar cale de o sută de stînjeni, el se coboria pe catarguri în jos până la Peatra.

— Ce fel, pe catarguri?

— Vedeţi că primăvara când zăpezile se disghiaţă şi şiroaele sunt mari, apa e aşa de răpede, incât te duce de la Dorna până la Peatra intr'o jumătate de zi, unde vara trebue să mergi două, trei, chiar şi patru zile. Pe atunci plutele nu se pot coborî fiindcă nici o sută de oameni nu pot dovedì cârma. Dornenii leagă atunci patru brazi lungi şi mari unul de altul şi se coboară cu dînşii la Galaţi. Acolo corăbierii le cumpără şi le fac catarguri. Sunt însă timpuri, in care apa e aşa de răpede, incât nu te poţi coborì nici pe catarguri fără a fi sigur că vei perì. Miile aceste de stînci care eş din apă sunt atunci acoperite şi nici nu prinzi de veste când te loveşti de o peatră şi te faci bucăţi. Intr'o asemenea vreme Stan s'a coborît cu catarguri la Galaţi. Cât i-au spus bunica şi alţii să nu se ducă că are să peară, dar el n'a vrut să-i asculte şi a perit, sărmanul!

www.dacoromanica.ro

Nu mântuise încă bine și ne simțirĕm deodată aruncați de o palmă în sus și vĕzurĕm pluta înfiptă în mijlocul apei. Plutașul vorbind, nu luase sama la un virf de stîncă ce eșia din apă și pluta se oprise. Fără a mai sta pe gânduri, plutașii se desbrăcarĕ iute amêndoi de iți și cămașă și se aruncarĕ în apă cu câte un drug în mână. Puind un cap de drug sub plută și altul pe umĕr, îi căutau să cârniască pluta din loc fără a se îngriji de valurile ce se isbiau cătră umerele lor. După o muncă de o jumĕtate de oară, pluta se desprinse de stînca ce o oprise și urmă a sbura la vale. Plutașii se răpezirĕ grabnic pe plute, se îmbrăcarĕ iute și luarĕ din nou locurile lor la cărme, ca și când nimic nu s'ar fi întîmplat.

— Nu sunteți obosiți? îi întrebai.

— Nu! Asta se întîmplă de multe ori! Noroc încă că ne-am oprit într'un loc ca acesta, decât dacă ne-am fi înfipt, doamne ferește, la *Caldare!*

Pluta se tot coboria când încet și lin prin bălți, când sălbatic și impetuos prin șipote. În unele locuri ca la Aramă ori la Liți locurile sunt periculoase, dar cârmașii prece peau treaba lor de minune și pluta trecea fără împiedicare. Noi admiram astă frumoasă apă și munții care-i sunt maluri. Aceștia se

www.dacoromanica.ro

ridică drept in sus şi se perd in albastrul cerului. Din când in când puneam pe buciumaş să ne cânte din resunătorul seu instrument sau pe vre unul din plutaşi să ne spue vre o poveste, sau declamam in gura mare vre o poesie română. Astfel treceau oarele in necurmata plăcere. Lipsele fisice alungă insă adeseori din om cugetările cele mai poetice. Aşa se intîmplă şi cu noi care de la plecarea noastră din Dorna, adică de la patru oare dimineaţa şi până ce incepuse soarele a se coborî nu mai mâncasem nimica. Foamea ne muncì până pe la patru după amează când ajunserĕm la locul numit Crucea, unde se aflau vre-o două locuinţe ţĕrănesti. Acolo speram că vom potolì cu lapte şi cuĕ cererile stomachului, dar era o zi de post şi ne vĕzurĕm siliţi a ne mulţămì cu mămăligă. Ce era de făcut? Ne mângâerĕm cu ideea că mămăliga este mâncarea cea mai naţională. Amicul meu, scoţind iataganul sĕu turcesc făcù parte dreaptă pentru toţi şi plutaşii, buciumaşul şi noi prânzirĕm veseli imprejurul unei mămăligi uriese. După prânz toată trupa, afară de buciumaş care remase la Crucea, se suì din nou pe plute şi urmă frumoasa cale a Bistriţei.

— Bade Simioane, intrebai pe unul din

www.dacoromanica.ro

plutaşi, oare de la stîncele cele in formă de cruce care se vĕd colo in culmea muntelui să vie numele Crucea pentru locul unde ne-am oprit?

— Deacolo, domnule. Acele cruci sunt aşăzate, după cum zic bĕtrânii, pe nişte morminte de urieşi. Dar acu-i acù, peste puţin avem să dăm in Toance.

— Locul cel rĕu de care spuseseşi?

— Da, acolo-i tare rĕu; mĕ tem să nu se intîmple vre un pĕcat!

Peste puţin munţii incepurĕ a se apropia, pluta a se isbì când cătră un mal, când cătră altul, valurile o acoperiau şi o aruncau in jos de la o inălţime insemnată. Apa bubuia pe deasupra stîncelor şi printre dînsele, toate impreună infăţoşau un aspect atât de fioros incât curajul celui mai voinic se găsia in ispită.

— Stînca asta se numeşte *Peatra lui Toader*, strigă Simion plutaşul cătră noi, arătând cu degitul o stîncă neagră ce se afla in mijlocul Bistriţei.

— Cine a fost acel Toader? il intrebai. Dar cuvintele mele nu mai furĕ auzite, vuetul se făcuse pre mare.

Pluta se ridica şi coboria, se isbia in dreapta şi in stînga, când acoperită de valuri, când sburând pe deasupra stîncelor.

www.dacoromanica.ro

Deodată se auzì un vuet ca cum pluta ar fi fost spintecată in două şi ne vĕzurĕm spânzurând cu tot vasul nostru in virful unei stînci care eşia ameninţătoare din apă. Un moment remăserĕm cu toţii in nemişcare, uitându-ne unii la alţii; apoi ambii plutaşi se disbrăcarĕ, işi făcurĕ cruce, luarĕ drugii şi se acăţarĕ pe stînci; amicul meu şi eu puserĕm mâna pe cârme şi toată lumea lucra la postul sĕu, pricepênd că aici nu mai era vorba de petrecere. Intr'adevĕr puterea valurilor incepea a despărţi şi a desprinde grinzile plutei şi nu lipsea mult ca toată pluta să se facă bucăţi. Fără plută este insă cu neputinţă de a scăpa; furia apei covîrşeşte puterile omului celui mai tare şi miile de stînci peste care se aruncă valurile nu ar lăsa in câteva secunde nici o urmă din omul pe care nenorocirea l'ar fi făcut să cadă in apă.

Plutaşii se incercau să miste pluta cu drugii lor din loc, insă aflându-se insuşi pe stânci lunecoase puteau să cadă in fiecare minută in mijlocul apei. Deşi din moment in moment acoperiţi de valuri, ei nu perdeau capul, ci munceau cu cumplită osteneală. Noi pe de altă parte lucram voinic la cârme şi instinctul ne spunea cum trebuia să manoperăm. A descrie acel sfert de

www.dacoromanica.ro

cias de cumpănă este prea greu, destul că deodată ne vĕzurĕm ear inaintând, locurile deviind mai puţin periculoase şi peste zece minute Bistriţa era ear lină şi liniştită.

— Am scăpat, zise tovarăşul meu resuflându-se adânc.

— Scăpat, slavă Domnului! respunse un plutaş. Dar cine m'a pus pe mine să vin cu pluta când e apa atât de mică! Ştii domnule, că puteam să ne ingropăm acolo?

— Am simţit-o!—Când e apa mai mare locul e mai puţin primejdios?

— Mai puţin. Atunci treci lesne pe deasupra stîncelor dar aşa te opreşti şi poţi prea bine să dai pelea popei.

— Ce spuneai de Peatra lui Toader? Se vede că s'a nenorocit unul Toader acolo?

— Aşa. E o povestire jalnică. Dragostea a fost de vină.

— Mări ce spui? Ia istoriseşte-ne povestea lui Toader.

— Acuş domnule, numai să mĕ mai resuflu.

După câteva minute, plutaşul Simion îşi aprinse luleaua şi începù in modul următor:

www.dacoromanica.ro

Istoria luĭ Toader şi a Măriucăĭ.

Era odată—dar de-atunci trebue să fie mult căci eu ştiu povestea asta de la bunica care earăş a auzit o de la bunica ei — era odată un om numit Toma care trăia in locul cel mai selbatic al munţilor din partea dreaptă a Bistriţei. Acest Toma fugia de alţi oameni şi trăia pururea in singurătate. Cum se ascund urşii prin vizuinile lor şi es numai când îi sileşte foamea, aşa şedea şi el ascuns in peştera lui şi eşia numai din când in când; atunci umbla rătăcind prin codri şi se intorcea cu tot soiul de vênat a casă. La un an odată coboria o plută şi o ducea la tîrg s'o vindă. La Paşti sau la alte şerbători mari se arăta şi el la adunările Românilor dar nu se amesteca in petrecerile şi jocurile flĕcăilor. Toată lumea îl poreclise „selbaticul“ şi fetele fugiau de dînsul cu groază. Unii işi făceau cruce când il vedeau şi şoptiau in sine: nu e lucru curat, alţii il luau in ris şi-i ziceau: ce cauţi printre oameni, du-te de petrece cu tovarăşii tei, cu urşii şi cu mistreţii. Aceste vorbe îi inveninau sufletul şi mai tare, şi-l făceau tot mai selbatic şi adeseori se uita posomorit la cei ce-l luau in ris şi-i ameninţa cu moartea.

www.dacoromanica.ro

Intr'un sat din ceea parte a Bistriței era o văduvă tênără și bogată numită Catrina. Toma o văzuse de mai multe ori și intr'o zi il apucă o dragoste nebună după dînsa. De unde fugia inainte de oameni, acum căuta să se apropie și să se amestece cu dînșii, numai pentru ca să placă Catrinei, dar cum se intîmplă ades in lumea asta ca din doi numai unul să fie amorezat ear celalt nu, Catrina nu-l putea suferì și când Toma voia să se apropie de dînsa ea se tot depărta. Intr'o zi Toma își luă o inimă, se duse la Catrina a casă și o intrebă dacă nu voește să meargă după dînsul. Catrina îi rĕspunse că nu are de gând să trăiască cu urșii și cu lupii și că voește să trăiască cu oamenii; că ar fi făgăduit lui Trohin a Mărgărintei că se va mărita cu dînsul și că Toma să-și aleagă una de seama lui. Toma s'a supĕrat tare de acest rĕspuns, a lăsat pe Catrina și s'a făcut nevĕzut cine știe câți ani de zile, ear Catrina s'a măritat cu Trohin cu care a și trăit mulți ani. De la o vreme îi făcù un băiat pe care-l botezarĕ Toader și Toader era toată bucuria lor, căci de mic incă se arăta mai deștept și mai cu inimă decât alți copii. Ii intrecea pe toți in putere și dibăcie și-i păcălia pe toți in vorbă. Intr'o zi murì Trohin și Catrina remase ear

www.dacoromanica.ro

vĕduvă. Acuma era prea bĕtrână ca să mai gândească la căsătorie și singura sa mulțămire era Toader. Cum sunt la munte unii din brazi mai nalți și mai frumoși decât ceilalți, așa era Toader mai voinic și mai mândru decât toți ceilalți flĕcăi. La vênătoare nime nu era mai indrăzneț decât el, nime nu se acăța așa de bine pe virful stîncelor celor mai răpezi, nici se mĕsura cu dînsul la joc și la trîntă, nici se intrecea la fugă sau la inotat. Toate fetele îi duceau dorul și toți părinții ar fi dorit să-l aibă ginere, dar Toader nici voia să iee pe fete in samă și trăia numai pentru fericirea mamei sale.

In vremile acele Toma se arătă ear prin locurile din care se făcuse nevĕzut atât amar de ani. Bĕtrânii care-l mai cunoșteau il intrebară ce se făcuse atâta vreme, dar el se tot apăra de respuns și nu voia să le spue nimic. Cu dînsul adusese și o fetică Măriuca, frumușică și blândă ca razele lunei. Unii ziceau că Toma fusese insurat in vale și că, murindu-i nevasta, s'a intors să-și sfirșască zilele cu fata lui, Măriuca, in munții părintești; alții, mai rĕi la limbă, spuneau că fusese hoț prin codri și că fata era de furat, alții propuneau că Toma trebue să fi fost ostaș. Așa potrivea fiecare după gândul și inchipuirea sa. Cât de necredincios și sel-

www.dacoromanica.ro

batic fusese Toma in tinereță, pe fata lui o creștea bine și cu frica lui Dumnezeu, și nu trecea o Duminică sau o zi de serbătoare, in care să nu trimită pe Măriuca la biserică. Toma se schimbase mult. El nu mai fugia, nici se ascundea de oameni ca mai inainte, ci umbla și sta la sfat cu dînșii. Când venia vorba despre Catrina sau despre Toader sau când intîlnea pe acesta, fața lui se făcea posomorită și amenințătoare. Toader insă se făcuse mare și voinic ca un zmeu. Catrina il tot indemna să se insoare și-i zicea: „La ce nu gândești la căsătorie, Todirică? Eu acuma sunt bătrână și ca mâni, poimâni am să mor. Nu vrei să am mulțămirea să te văd gospodărit până a nu mĕ duce? Dumnezeu știe cât pătimesc, văzêndu-te burlac și singur unde ar trebuì să ai nevastă și copii și să te bucuri de dînșii cum m'am bucurat eu de tine".

Ear Toader se tot apăra, zicênd că mai are vreme, că de s'ar insura, ar trebuì să se caute de femee și de copii și că n'ar putea să mai poarte de grijă mamei lui. Aceste toate erau numai vorbe. Pricina adevĕrată pentru care nu voia să se insoare era că se dăduse in dragoste cu Măriuca, fata lui Toma. Intîlnindu-se adeseori la biserică, ei avuse prilej să se vadă și să-și

www.dacoromanica.ro

vorbiască, și ce trebue mai mult decât o vedere și o vorbire pentru ca doi tineri să se înțeleagă când sufletele lor sunt de o potrivă? Toader și Măriuca se intîlneau adeseori și petreceau impreună oare fericite, când Toader era dus de a casă la vênat sau la treabă. Amêndoi se feriau in toate chipurile ca nu cumva să se afle ceva despre dragostea lor fiindcă știau prea bine cât de mare era ura lui Toma asupra lui Toader și că Toma ar fi in stare să și resbune grozav. Dar cât de bine să se păziască doi amorezați, lumea tot află despre dragostea lor. Fie că li se cetește in ochi, fie că se amestecă dracul ca să le facă rău, oamenii află tot. Intăi lumea se face că nu știe, ba incă le dă prilej ca să se 'ntîlnească și să se prindă bine in dragoste pănă ce nu mai pot trăi unul fără altul, ș'apoi incep babele a increți fruntea, a scornì vorbe rele, a le pune piedici, a vorbì rău de unul in casa altuia pănă ce insfirșit se nenorocesc amêndoi. Așa se intîmplă și data asta, vorba se lățì că Toader a să iee pe Măriuca; unul se duse și o spuse Catrinei, altul o spuse lui Toma și amêndoi părinții erau foarte ingrijiți. Catrina chemă pe Toader și-i spuse ce vorbe se vorbesc in sat, dar Toader se rușina și tăgăduia și spunea că nu-i adevĕ-

www.dacoromanica.ro

rat până ce mama lui il crezù. Toma însă nu spuse nimic către fata lui, numai o păzia mai bine și era foarte supĕrat. De multe ori se ducea de-a casă zicênd că are treabă și s'ascundea ca să vadă ce o să facă Măriuca. Intr'o sară o vĕzù cum se ducea de a casă și o urmărì pe departe. Pe malul Bistriței auzì o șuerătură, apoi șuerà și Măriuca indreptându-se spre acel loc. Acolo vĕzù și pe Toader care o aștepta. Toma se ascunse și ascultă tot ce vorbiau impreună. Măriuca-i spunea plângênd cum tată-sĕu de o bucată de vreme e foarte posomorit și nu mai este cu dînsa ca mai inainte. Toader i povestì că mama lui aflase despre dragostea lor. Apoi se sărutau și Toader incepù a o mângâiè zicêndu-i că trebue să fugă amêndoi; că el nu mai poate trăì fără dînsa și că Toma e un om rĕu și uricios care n'are s'o dee după dînsul. Măriuca se impotrivì intăi dar apoi vĕzênd că a trăì fără Toader e numai chin și durere, se hotărì să urmeze pe iubitul ei. După ce puserĕ la cale să fugă a doua zi, ei se sărutarĕ de multe ori și se despărțirĕ plângênd. Viind a casă, Măriuca își făcù o bucceluță din toate lucrușoarele ei și aștepta să vie ciasul hotărit ca să se ducă, dar Toma se primblase toată noaptea fără ca să doarmă ș'a doua zi era galben

www.dacoromanica.ro

şi arăta sălbatic la faţă. Despre sară luă zioa bună de la fata lui, zicêndu-i că se duce să taie lemne in pădure şi că are să se intoarcă târziu. Atunci se despărţise şi Toader de la mama lui şi se duse la locul hotărit pe malul Bistriţei şi scoborî o luntre ca să iee intr'insa pe Măriuca şi să fugă. Măriuca sosì şi amêndoi se strinserĕ in braţe şi se coborau pe mal in jos. Toader era in luntre şi voia să tragă după dînsul şi pe Măriuca când se ivì şi Toma pe virful unei stînci şi-i strigă turbat de mânie: „hoţ fără de lege, vrei să-mi furi fata!“ Zicênd aşa aruncă cu toporul după dînsul şi-l lovì drept in frunte. Toader căzù de-a lungul in luntre, ear Mariuca ţipând grozav se aruncă după dînsul. Tocmai atunci se risipì şi stânca cea neagră din virful muntelui şi căzênd peste dînşii i-a ingropat in fundul apei. Toma insă se făcù nevĕzut şi de atunci nime nu l'a mai zărit nici n'a mai auzit despre el.

In adâncul nopţilor trecĕtorul aude adeseori glasuri jalnice care es din simburile stîncei şi plâng cu amar!

. . . . . .

Când sfirşì Simion istoria lui Toader şi a Măriucăi, sara incepuse a lăţì umbrele sale imprejurul nostru. Tovarăşul meu şi eu eram cufundaţi in gânduri. Povestea lui Si-

www.dacoromanica.ro

mion cuprinse cu tristeţă pe amicul meu şi in mine deşteptase amintiri pe care timpul de mult le ştersese, ear al doilea plutaş de la capĕtul celălalt al plutei, începù deodată a cânta cu glas duios un cântec de jale, pe care deatunci nu l'am mai putut uita :

Tună Doamne şi trăsneşte
Pe acel ce dispărţeste
Dragostea cea infocată
De-un fecior şi de o fată!

www.dacoromanica.ro

TRADUCERI DIN SCHILLER

www.dacoromanica.ro

HOȚII

TRAGEDIE IN CINCI ACTE

www.dacoromanica.ro

PERSOANELE

Maximilian de Moor, conte domnitor.
Carol și **Franz**, fii lui.
Amalia de Edelreich.
Herman, bastardul unui gentilom.
Spiegelberg, **Schweizer**, **Grimm**, **Razmann**, **Schufterle**, **Roller**, **Kosinsky**, **Schwarz**, } libertini ș'apoi banditi.
Daniel, servitor la contele de Moor.
Pastorul Mozer.
Un păstor.
Ceată de hoți, persoane secundare.

Scena se petrece in Germania, acțiunea ține doi ani.

www.dacoromanica.ro

ACTUL I.

SCENA I.

FRANCONIA

Un salon in castelul lui Moor.

Franz, Bětrânul Moor.

FRANZ

Dar te simţi bine, tată? Eşti aşa de palid.

BĚTRÂNUL MOOR

De tot bine, fiul meu. Ce aveai să-mi spui?

FRANZ

Poşta a ajuns. O scrisoare de la corespondentul nostru din Lipsca.

BĚTRÂNUL MOOR

Veşti de la fiul meu Carol?

FRANZ

Hm, hm. Aşa e. Insă mĕ tem... nu ştiu... dacă... sănătatea... — Te simţi de tot bine, tată?

www.dacoromanica.ro

MOOR

Ca peştele 'n apă! Scrie despre fiul meu? — Dar ce eşti atât de ingrijit? De două ori m'ai intrebat.

FRANZ

De eşti bolnav — dacă ai cea mai mică dispoziţie a te imbolnăvì, lasă-mĕ. Ţi-oiu vorbì intr'o oară mai potrivită (a parte, insă aşa ca tatăl sĕu să poată auzì). Vestea asta nu e pentru un bĕtrân fără putere.

MOOR

Doamne! Doamne! Ce-oiu să aud?

FRANZ

Lasă-mĕ intăi să mĕ duc intr'o parte, să vărs o lacrimă de compătimire asupra perdutului meu frate. Ar trebuì să tac pentru totdeauna căci iţi este fiu. Ar trebuì să-i ascund ruşinea pentru totdeauna căci imi este frate. Insă a te asculta e datoria mea cea intăi, — cea mai tristă — deaceea, iartă-mĕ.

MOOR

O! Carol! Carol! De ai şti cum purtarea ta sfâşie inima părintească! De ai şti cum o singură veste bună de la tine mi-ar prelungì viaţa cu zece ani, m'ar reintinerì. Când acuma vai! fiecare veste, mĕ apropie cu un pas de mormênt.

FRANZ

Dacă e aşa tată, lasă-mĕ să mĕ duc, căci astăzi chiar ne-am smulge părul la săcriul tĕu.

www.dacoromanica.ro

MOOR

Stăi! Nu mai am decât un pas de făcut — împliniască-se voia sa! (se pune jos). Păcatele părinţilor se pedepsesc până în a treia şi a patra generaţie. Lasă-l să împliniască voia lui D-zeu!

FRANZ (scoţênd scrisoarea din buzunar).

Cunoşti pe corespondentul nostru? Vezi, mi-aş da degetul din mâna dreaptă, ca să pot spune că e un mincinos, un mincinos negru, infam! Stăpâneşte-te! Mă iartă de nu-ţi dau scrisoarea s'o citeşti singur, incă nu trebue să auzi tot.

MOOR

Tot, tot, fiul meu, n'oiu mai avè nevoe de cârjă!

FRANZ (cetind).

„Lipsca 1 Maiu: De nu m'aş fi indatorit cu solemnitate să nu-ţi ascund nici lucrul cel mai mic din cele ce aflu despre soarta fratelui tău, niciodinioară, iubite amice, pana mea nevinovată n'ar fi devenit un chin pentru tine. Mai bine de o sută de scrisori de la tine mi-au dovedit cum asemenea ştiri îţi străpung inima ta de frate. Imi pare că te şi văd vărsând mii de lacrime pentru nevrednicul, ticălosul... (Bătrânul Moor îşi ascunde faţa). — Crede-mă, tată, că cetesc numai cele mai plăcute. — „Mii de lacrime pentru nevrednicul şi ticălosul". Ah! am vărsat — au curs lacrimile ca un şiroiu din ochiul meu compătimitor — „pare că văd pe bătrânul, venerabilul tău părinte, palid ca moartea", — Dumnezeule, ai îngălbenit în adevăr şi incă până a nu afla nimic.

www.dacoromanica.ro

MOOR

Cetește! Cetește!

FRANZ

„Palid ca moartea, căzênd in jilțul sĕu și blăstĕmênd zioa in care pentru intâia dată a fost numit tată. N'a cutezat să-mi descopere totul și din cele puține ce am aflat iți scriu numai pe jumĕtate. Fratele tĕu a umplut mĕsura rușinei sale: cel puțin nu știu nimic ce ar putea intrece gradul la care au ajuns dacă geniul sĕu nu intrece intr'asta pe al meu. Eri la mezul nopții a luat măreața hotărire, după ce făcuse patruzeci de mii de galbeni datorii", — frumușică sumă, tată — „după ce desonorase mai intâi fata unui bancher bogat și rănise de moarte in duel pe amorezul ei, un tênĕr onorabil de bună familie, să fugă cu alții pe care-i impinsese spre o viață pătată de vițiuri, să fugă de brațul dreptății" — tată, pentru D-zeu! tată, cum te simți?

MOOR

Destul, destul, fiul meu!

FRANZ

Voiu să te cruț (cetește). „Pretutindene s'a trimis semnalementul sĕu și ordinul de a-l prinde. Insultații cer in gura mare satisfacere. Pe capul seu e pus un preț—numele de Moor"—Nu! Nu! limba mea niciodată nu va strâpunge inima părintească (rupe scrisoarea) Nu crede tată, nu crede nici un cuvênt.

MOOR

Numele meu, numele meu onorabil!

www.dacoromanica.ro

FRANZ (aruncându-se in brațele lui).

Infame, de trei ori infame Carol! N'o presimțiam eu când, incă copil, alerga după fete, când se gonia cu strengarii, cu gunoiul drumului pe dealuri și pe văi, când fugia de biserică cum fuge un făcător de rele de inchisoare, și arunca banii ce-i storsese de la tine in pălăria unui cerșitor; in vreme ce noi ne inălțam a casă prin rugăciuni pioase și lecturi sfinte? N'o presimțiam eu, când îi plăcea mai bine să cetească aventurile lui Juliu Cesar și lui Alexandru cel Mare sau altor negri păgâni, decât istoria piosului Tobia? De sute de ori ți-am prorocit-o, căci dragostea mea pentru dînsul nu m'a făcut să es niciodată din marginile datoriei de fiu— băetul acesta are să ne tăvăliască pe toți in miserie și rușine! O, de n'ar purta numele de Moor! O, de n'ar bate inima mea cu atâta foc pentru dînsul! Iubirea profană ce nu pot înăduși, are să mă acuse intr'o zi inaintea tronului lui D-zeu.

MOOR

O! Speranțele mele! Visurile mele de aur!

FRANZ

Știu, știu! Tocmai asta zic și eu. „Spiritul cel infocat, care arde in peptul său, spuneai necontenit, care-l face atât de simțitor, pentru tot ce e mare și frumos — francheța care-i oglindește sufletul in ochi—sensibilitatea care-l face să verse lacrime de simpatie când vede orice suferința — curajul bărbătesc care-l face sa se acațe până la virful stejarilor celor mai bătrâni și să sară pe deasupra șanțurilor, gardurilor și apelor celor mai răpezi — ambiția copilărească — neinvinsa indărătnicie

www.dacoromanica.ro

şi toate virtuţile cele mai frumoase şi strălucitoare cari se cociau in desmerdatul copilaş, l'or face să devie intr'o zi, pentru un amic, un adevĕrat amic, un brav cetăţean, un erou, un om mare, mare.— Ei, vezi tată, acuma spiritul cel infocat s'a desvĕlit, s'a lăţit şi au adus roduri minunate. Vezi francheţa cât de frumos s'a prefacut in obrăznicie, vezi sensibilitatea cum geme cu dragoste pentru nişte cochete, cât e de simţitor pentru frumuseţele unei Phryne! Priveşte geniul acest infocat. Şi-a ars aşa de bine in zece ani oloiul vieţei, incât seamănă cu un cadavru mergĕtor, şi pe urmă vin oameni neruşinaţi şi zic: *„C'est l'amour qui a fait ça"*. Ah! Ia priviţi pe acest cap sumeţ şi intreprinzĕtor cum pregăteşte şi esecută planuri, cari intuneca faptele cele mai eroice ale unui Cartouche sau Howard! — Ş'apoi, când aceste fructe strălucitoare se vor coace de tot — căci ce perfecţie se poate aştepta de la o virstă atât de gingaşă? — poate, tată, vei avè incă bucuria să trăeşti şi să-l vezi in fruntea unei trupe onorabile, care locueşte in tăcerea sacră a pădurilor şi uşurează de sarcină pe călĕtorul obosit; poate incă inainte de a intra in mormênt, vei putea face un peregrinaj la monumentul ce-i vor ridica intre cer şi pământ; poate o tată! tată! tată! caută-ţi un alt nume ca să nu te arate cu degetul strengarii şi colportorii ce vor fi vĕzut portretul domnului fiu pe piaţa publică din Lipsca.

MOOR

Şi tu Franz, şi tu? O copii mei! cum ţintesc drept in inima mea!

FRANZ

Vezi, şi eu pot fi cu spirit, insă spiritul meu

www.dacoromanica.ro

samănă cu ghimpele scorpionului. Şi apoi acest Franz, atât de sec şi rece, acest om de lemn — mai ştiu eu toate titlurile cele frumuşele ce-ţi inspira contrastul intre el şi mine, când iţi şedea pe genunchi şi-ţi pişca obrazul — acesta, adecă eu, are să moară intre cei patru pereţi ai castelului sĕu şi acolo are să putrezească şi o să fie uitat, pe când gloria acestui cap universal are să sboare de la un pol la altul. Ha! iţi mulţămesc din toată inima, o, cerule! că recele, sĕcul Franz nu seamănă cu acesta.

MOOR

Iartă-mĕ, fiul meu! Nu bănui unui părinte care se vede inşălat in speranţele sale. D-zeu care-mi trimite lacrimi prin Carol, are să le şteargă din ochii mei, prin mâna iubitului meu Franz.

FRANZ

Da, tată, le va şterge din ochii tĕi. Franz işi va jertfi viaţa ca să prelungiască pe a ta. Viaţa ta e oracolul ce voiu consulta la faptele mele, oglinda prin care voiu privì la toate cele — nici o datorie nu-mi e atât de sacră, ca să nu fiu gata a o sfârâma, pentru a-ţi prelungì viaţa ce-mi e atât de preţioasă. Nu te indoeşti?

MOOR

Mai ai incă datorii mari de implinit, fiul meu.— D-zeu să te binecuvinteze pentru aceea ce ai fost şi vei fi deacum inainte pentru mine!

FRANZ

Aşa dar, mărturiseşte, dacă ai putea să nu-l mai numeşti fiu — n'ai fi un om fericit?

www.dacoromanica.ro

MOOR

Taci! o, taci! Când mi l'a adus moaşa, l'am ridicat spre cer, şi am spus: Nu sunt un om fericit?

FRANZ

Aşa ai spus. Insă fost-ai fericit? Acuma invidiezi pe cel mai miserabil din ţăranii tei că nu e părintele unui asemenea... Ai să ai supĕrări şi necasuri cătă vreme va fi fiul tĕu. Intristările vor creşte cu Carol şi ele iţi vor scurta viaţa.

MOOR

O! El a făcut din mine un bĕtrân de optzeci de ani.

FRANZ

Ei bine—de te-ai lepăda de acest fiu?

MOOR (tresărind).

Franz! Franz! ce spui?

FRANZ

Numai dragostea ce ai pentru dînsul, iţi pricinueşte toate supĕrările. Făr' de această dragoste vinovată el ar fi mort pentru tine. Ar fi ca şi când nu s'ar fi născut niciodată. Nu carnea şi sângele, inima ne face părinţi şi fii. De nu l'ai mai iubì, această vlăstare degenerată n'ar mai fi fiul tĕu, chiar de ţi-ar fi fost tăiată din carne. Până acuma el ţi-a fost lumina ochiului; acuma insă de te supĕră ochiul, zice scriptura, scoate-l. Mai bine e să intri cu un ochiu in raiu, decât cu amêndoi in iad. Mai bine să intri in raiu fără copii, decât să intre amêndoi, şi părinte şi fiu, in iad. Aşa a zis D-zeu.

www.dacoromanica.ro

MOOR

Vrei să-mi blăstĕm fiul?

FRANZ

Ba, ba — Nu voiu să-ţi blăstemi fiul. Pe cine numeşti fiu? Pe cel căruia i-ai dat viaţa, şi care se sileşte să scurteze pe a ta?

MOOR

O, adevĕrat, prea adevĕrat! Aşa a voit cerul! Dumnezeu a voit-o!

FRANZ

Vezi cu câtă dragoste se poartă cu tine copilaşul tĕu cel desmerdat. Te ucide prin insaşi dragostea părintească; te omoară prin iubirea ce simţeşti; ţi-a corupt insaşi inima ca să-ţi facă un sfîrşit. — Când nu-i mai fi, atunci el va fi stĕpânul averilor tale şi domn faptelor sale. Stavila se va sparge, şi şiroiul patimelor sale va curge liber. Ceteşte in gândul lui! De câte ori a dorit să-şi vadă părintele in mormênt — de câte ori pe fratele sĕu — cari sunt o piedică neindurătoare pentru nelegiuirile sale? Aceasta e dragostea cu care resplăteşte dragostea ta? Este aceasta recunoştinţă fiască pentru bunătatea părintească? Nu jertfeşte el zece ani din viaţa ta pentru ca să petreacă un moment in voluptate? Nu compromite el gloria strămbunilor sei, care s'a conservat şepte seculi nepătată, intr'o minută de desfrênare? Pe unul ca acesta il numeşti fiu? Respunde! Pe unul ca acesta il poţi numì fiu?

MOOR

Un fiu desnaturat! Ah! dar cu toate aceste tot remâne fiul meu.

www.dacoromanica.ro

FRANZ

Frumuşel fiu, drăgălaş fiu, a cărui singură ţintă este să se desfacă de tătăl seu. — O! de ai putea înţelege! De ţi s'ar deschide ochii! Insă chiar indulgenţa ce ai pentru dînsul il întăreşte in desordinile sale, şi ajutorurile ce-i dai tu le autorisează. A să depărtezi blăstĕmul de pe capul sĕu şi pe tine tată, are să cadă blăstemul eternităţii.

MOOR

Aşa va fi drept, prea drept! Numai a mea este vina.

FRANZ

Câte mii de ticăloşi cari s'au imbătat din cupa voluptăţii, s'au indreptat prin pedeapsă! Durerea trupească care intovărăşeşte fiecare esces neertat nu e o indicaţie a voinţei divine? Este ertat omului s'o indrepte prin o crudă iubire? Este ertat părintelui să peardă pentru eternitate gajul ce i-a fost incredinţat? — Gândeşte, tată, de-l vei lăsa câtva timp in miseria sa, nu va fi silit să se prefacă şi să se indrepte? Dar de va rĕmânea un miserabil şi in măreaţa şcoală a vieţei, atunci — vai! de părintele care prin o dragoste vinovată sfarmă sentenţa inţelepciunii supreme! — Ei bine, tată?

MOOR

Voiu să-i scriu, că-l părăsesc.

FRANZ

Vei face bine şi inţelept.

www.dacoromanica.ro

MOOR

Să nu se mai arate inaintea ochilor mei.

FRANZ

Asta va produce un efect salutar.

MOOR (cu dragoste).

Până ce se va schimba.

FRANZ

Bine! Bine! Dar dacă va venì cu masca ipocrisiei şi va plânge până ce te vei indura, şi va mângulì păn' ce-l vei erta, şi pe urmă s'a duce din nou şi-şi va bate joc de slăbiciunea ta in braţele prostituitelor lui? Nu, tată! De bună voie se va intoarce, când va simţì că conştiinţa lui l'a ertat.

MOOR

Indată voiu să-i scriu aşa.

FRANZ

Stăi! Incă un cuvênt, tată! Mĕ tem ca mânia in care te afli, să nu te facă să-i scrii cuvinte prea aspre care-i vor sfâşia inima, şapoi nu s'ar crede ertat—dacă-l găseşti încă demn să-i scrii cu insaşi mâna ta? Deaceea va fi mai bine să scriu eu.

MOOR

Bine, fiul meu.—Ah! Asta mi-ar fi sfârâmat inima! Scrie... că...

FRANZ (iute).

Aşa dar eu să-i scriu?

www.dacoromanica.ro

MOOR

Scrie-i că am vărsat mii de lacrime de sânge, că am petrecut mii de nopți fără somn — dar nu aduce pe fiul meu la desperare!

FRANZ

N'ar fi bine să te culci, tată? Vestea te-a slăbit tare.

MOOR

Scrie-i că inima părintească... Îți spun nu aduce pe fiul meu la desperare! (Ese trist).

FRANZ (îl urmează cu ochii, surizênd).

Mângâe-te, bătrâne, nu-l vei stringe niciodată la pept; cum e incuet cerul pentru iad, așa i-am închis eu drumul. Il smulsesem din brațele tale, inainte de a ști că ai fi in stare s'o voești. Aș fi un miserabil incepător, de n'aș putea smulge un fiu de la inima părintelui seu, chiar de-ar fi legat de dînsa cu lanțuri de aramă. Am tras imprejurul tău un cerc magic de blăsteme peste cari n'ar putea păși. Noroc bun, Franz, copilașul desmerdat e inlăturat: calea s'a lărgit. Ia să string aceste bucățele de hârtie, ar putea recunoaște cineva că sunt scrise de mine (culege bucățele de hârtie). Intristarea va ridica in curênd și pe bătrân.— Și din inima *Ei* trebue să smulg pe Carol, chiar de-ar fi să peardă jumătate din viața sa. Am drepturi mari de a fi mânios pe natură, și pe onoarea mea! mă voiu folosì de aceste drepturi. Dece n'am eșit eu cel intăi din pântecele mamei mele? Dece n'am fost eu singurul fiu? Dece am fost ingreuiat cu astă sarcină a slujteniei? Dece tocmai eu? Nu este ca și cum aș fi fost plămădit din drojdii? Dece mi-a

www.dacoromanica.ro

dat tocmai mie acest nas turtit de Lapon? Dece mi-a dat tocmai mie aceste buze de Harap; acești ochi de Hotentot? Intr'adevĕr, mi se pare c'a adunat intr'o singură movilă ce este mai slut din toate soiurile omenești și m'a plămădit din ea. Moarte și blăstem! Cine i-a dat imputernicirea, să dee unuia și să nu dee altuia? Putea cineva s'o roage inainte de a se naște? Ori s'o insulte inainte de a fi? Dece au fost atât de părtinitoare? Dar nu! nu! Sunt nedrept. Nu ne-a inzestrat cu spirit bogat in iscodiri, când ne-a depus goi și miserabili pre țĕrmurile acestui mare ocean, numit lumea? — Inoate, cine poate; cine nu se precepe, inece-se! Mie nu mi-a dat nimica: treaba mea e să chibzuesc ce am să mĕ fac. Fiecare are un deopotrivă drept la mare și la mic; pretenția se sfarmă de altă pretenție, sirguința de altă sirguință, puterea de altă putere. Dreptul este a invingĕtorului și marginile puterilor noastre se fac legi. — Sunt in adevĕr oaresicari pacte comune ce au fost incheiate pentru a mănținea lumea intr'un cerc prescris. — Nume onorabil! — Intr'adevĕr, o monedă cu care oamenii ce-i cunosc bine prețul pot trafica de minune. Conștiința! — O! da, sigur! O matahală minunată de spăriet vrăbiile de pe cireși! O poliță subscrisă după forme, care insă nu impiedecă pe trăgĕtor să facă bancrută.

Intr'adevĕr, instituții minunate de a ținea pe proști in respect și pe norod sub talpă, pentru că celor mai ințelepți să le fie mai ușoară. Zeu! ciudate instituții! Imi fac efectul sfardurilor cu cari țăranii mei își ingrădesc ogoarele ca să le păziască de iepuri! Da! de epuri le păzesc! Insă Inălțimea sa dă pinteni calului și aleargă ușor peste lanuri și fĕnețe.

www.dacoromanica.ro

Bietul iepure! E un trist rol de a fi iepure pe lumea asta, insă Înălțimii Sale, îi trebue iepuri!

Așa dar să trecem pe deasupra! Cel ce nu se teme de nimic e tot așa de puternic ca și cel de care se tem toți. A eșit acum moda a purta cătărămi la pantaloni ca să-i poți strânge și lărgi după plac. Am să pun să-mi iee măsura de o conștiință după moda astă nouă ca s'o pot lărgi când mi-a venì la socoteală. A cui e vina? A croitorului! Se vorbește atât de mult de *legătura sângelui*, încât poate ameți de cap pe un biet om. Cutare iți e frate! care se traduce: a eșit tot din cuptorul din care ai eșit și tu, prin urmare trebue să-ți fie sacru! Luați bine sama ce consequență șchioapă, ce consequență deșanțată de-a conchide de la vecinătatea trupurilor la armonia spiritelor, de la identitatea locului nașterii, la identitatea simțirilor, de la identitatea alimentelor, la identitatea plecărilor... Dar mai departe: Cutare iți e părinte! El ți-a dat viața, tu ești carnea și sângele sĕu, prin urmare să-ți fie sacru! Earăș o consequență dibace! Dar voiu intreba, pentru ce m'a făcut? Doar nu de dragoste pentru mine care încă nu eram un *eu?* Mĕ cunoștea inainte de a mĕ face? Ori a gândit la mine când m'a făcut? Ori mĕ doria când mĕ făcea? Știa el ce am să fiu? Nu-i doresc s'o fi știut, căci atunci m'aș resbuna că tot m'a făcut! Ii pot fi recunoscĕtor că m'a făcut bărbat? Nici de fel! Cum nu m'aș putea plânge de m'ar fi făcut femee. Pot să recunosc o dragoste care nu se intemeiază pe stima persoanei mele? Unde e deci caracterul sacru? Poate in insuș actul ce mi-a dat viața? Ca și când ar fi aceasta altă ceva decât un proces animal pentru a satisface dorințe animale? Ori in resultatul actului, care doar nu e

www.dacoromanica.ro

alta nimic decât necesitatea neapărată. N'ar dorì de atâtea ori s'o inlăturez, de s'ar putea, fără a vătăma carnea şi sângele? Să-l desmerd eu pentru că mĕ iubeşte? Asta e deşertăciune din partea lui; e pĕcatul tuturor artiştilor de a cocheta cu operele lor, cât de urite să fie. Vedeţi dar, acesta e tot farmecul pe care-l învĕliţi intr'o negură sacră, pentru a abusa de mişelia noastră. Să mĕ adoarmă şi pe mine asemene cântece ca pe un copil?

Aşa dar! Voinic la treabă! Voiu stĕrpì dimprejurul meu tot ce mĕ impedecă de a fi stĕpân. Stăpân voiu fi şi voiu dobândì prin silă aceea ce nu pot dobândì prin blândeţă (ese).

SCENA II.

O crâşmă la hotarele Saxoniei.

Carol de Moor (adâncit in cetirea unei cărţi); *Spiegelberg* (bĕnd la o masă).

CAROL DE MOOR

Mi-e greaţă de seculul ist muiet in cerneală, când cetesc in Plutarc despre oamenii cei mari.

SPIEGELBERG (dându-i un pahar şi bĕnd).

Trebue să ceteşti pe Iosefus.

CAROL DE MOOR

Focul sacru a lui Prometeus s'a stins, astăzi arde o pară de pae — foc artificial la care nu-ţi poţi aprinde nici pipa. Se mişcă ca nişte guzgani pe măciuca lui Ercule. Un abate Frances predică că Alexandru era un iepure; un profesor oftícos vorbeşte in şcoală despre putere şi miroase la fiecare vorbă

www.dacoromanica.ro

dintr'un sipuşor de salmiac. Nişte miserabili cari cad in leşin când fac un copil, critică tactica lui Anibal — nişte mucoşi compun frase frumoase asupra bătăliei de la Cannae şi se adâncesc in studiul victoriilor lui Scipion, când au să le esplice de pe catedră.

SPIEGELBERG

Superbe elegii, zĕu!

MOOR

Frumoasă resplată pentru sudorile voastre din bătălii, să trăiţi incă prin şcoli şi nemurirea voastră să fie incuiată in pupitrul unui şcolar! —Frumoasă resplată pentru vărsarea sângelui vostru să fiţi intinşi pe masa unui bacal de la Nürnberg şi să serviţi de invĕlitură pentru turtă dulce. Ori de aveţi noroc un autor dramatic frances vĕ pune pe catalici şi vĕ trage cu o sforişoară ca pe marionete. Ha, ha, ha!

SPIEGELBERG

Ceteşte pe Iosefus, te rog ceteşte-l!

MOOR

Ruşine de acest secul de castraţi, ce nu e bun de nimica, decât a rumega faptele antichităţii, de a dispoia eroii timpurilor trecute cu comentarii, ori de a-i desfigura in tragedii. Puterea musculelor noastre a sĕcat şi trĕbue ca drojdiile de bere să ne ajute să propagăm soiul omenesc.

SPIEGELBERG

Ce ai frate, ce ai?

www.dacoromanica.ro

MOOR

S'au baricadat incontra naturei sănătoase prin conventii sarbede; n'au inimă să deşerte un pahar pentru a bea in sănătatea cuiva — ling mânele lacheului ca s'aducă aminte de dînşii Excelenţii sale şi insultă pe un biet om de care nu se tem. Se indumnezeesc pentru un prânz şi s'ar otrăvi unul pe altul pentru că la un mezat a dat un preţ mai mare pentru o saltea. — Blastemă pe Saduceanu care nu se duce regulat la biserică, şi fac socoteala cametelor pe altar — cad in genuchi ca să vadă lumea cât sunt de credincioşi şi ţintesc ochii asupra preotului ca să vadă daca peruca i-e frisată — leşină când vĕd curgênd sânge dintr'o gâscă, şi bat in palme când rivalul lor ese bancrut de la bursă.— Cu cât foc le-am strâns mâna—„incă o singură zi".— In zadar! — La inchisoare cânele! Rugăminte! Lacrimi! Jurăminte! In zadar! (dând cu piciorul in pământ). Iad şi diavoli!

SPIEGELBERG

Şi asta pentru biete două mii de galbeni.

MOOR

Nu! Nici mai vreu să gândesc! Să sufer eu să-mi strângă pieptul intr'un corset, şi voinţa in legi! Legea a silit să meargă ca culbecul pe cel ce ar sbura ca vulturul. Legea n'a produs nici un om mare, libertatea insa naşte colosalul şi sublimul. O! de ar arde sub cenuşă spiritul lui Arminius! - Pune-mĕ in capul unei oşti de voinici ca mine şi voiu face din Germania o Republică pe lângă care Roma şi Sparta or fi fost mŏnăstiri de călugăriţe. (Aruncă spada pe masă şi se scoală).

www.dacoromanica.ro

SPIEGELBERG (sărind de pe scaun).

Bravo! Bravissimo! Tocmai bine-mi vii cu acest capitul! Am să-ţi spun ceva in ureche, Moor, care de mult imi urlă in cap, şi tocmai tu eşti omul de care am nevoe.— Be, intâi frate, be!— Ce zici? Daca ne-am face jidani şi am pune din nou impărăţia lui Israel pe tapet! Zĕu! Acesta nu e un plan dibaciu şi bărbătesc? Trimitem un manifest in toate patru părţile lumii şi convocăm la Palestina pe tot ce nu mănâncă carne de porc. Acolo dovedesc prin documente solide că Erod, tetracul, a fost restrăbunul meu şi celelalte. Ce victorie, fârtate, când s'or vedea ear pe pământul părintesc, când vor putea ridica Ierusalimul. Iute gonim pe Turci din Asia, până e cald ferul, tăiem cedrii Libanului, facem corăbii şi tot poporul neguţătoreşte cu marfă mărunţişuri. După câteva luni...

MOOR (il ia de mână surizênd).

Camarade, timpul nebuniilor s'a trecut.

SPIEGELBERG (cu mirare).

Fi! Nu cumva vrei să joci rolul fiului risipitor? Tu care ai sgâriet mai multe feţe decât ar putea sgâria la hârtie trei substituţi intr'un an bisect! Să-ţi aduc aminte de inmormêntarea cânelui tĕu? Ha! Am să te infăţoşez ear ochilor tĕi cum ai fost odinioară, asta ţi-a sufla ear foc in vine daca nimica nu te mai poate reinsufleţi. Iţi aduci aminte cum domnii din senat au pus să taie laba cânelui tĕu şi tu ca să-ţi rĕsbuni ai proscris post mare in tot oraşul? Au ris de prescriptul tĕu. Dar tu, voinic, ai pus să cumpere toată carnea din Lipsca, incât in opt oare nu se mai găsia cale de o poştă

www.dacoromanica.ro

nici un ciolonaş de ros şi peştii incepuse a se urca in preţ. Magistratul şi cetăţenii furioşi clociau resbunare. Noi tinerii, ca o mie şapte sute, eşirĕm sub comanda ta din oraş. După noi măcelarii, croitorii, negustoraşii, birtaşii, bărbierii şi toate breslele. Jurarĕm c'om lua oraşul cu asalt de se vor atinge de un fir de pĕr al unui student. Au trebuit să se retragă cu nasul in jos. Tu convoci atunci un consiliu intreg de doctori şi promiţi trei galbeni celui ce va scrie o reţetă pentru câne. Noi credeam că domnii vor avea prea mult amor propriu şi nu vor voì, şi luasem mĕsuri să-i silim. Insă de prisos, domnii se băturĕ de la cei trei galbeni şi preţul căzù pănă la zece bani; intr'o oară se scriserĕ doĕsprezece reţete, dar şi bietul dobitoc crăpâ pe loc.

MOOR

Ticăloşi!

SPIEGELBERG

Inmormêntarea se făcù cu cea mai mare pompă. Se compuserĕ o mulţime de poesii pentru câne. Noi ca vre o mie, trecurĕm prin tot oraşul in sunetul clopotelor şi cu musica, ţiind intr'o mână o torce şi in cealaltă spada de student, pănă la mormêntul cânelui. Pe urmă masă mare ce ţinù pănă in zioă. Apoi tu mulţămeşti domnilor celora pentru căldurosul lor interes şi pui să vêndă carnea cu jumĕtate preţ. *Mort de ma vie!* Noi aveam atunci respect de tine, ca o cetate luată, de garnizoana ei.

MOOR

Şi nu-ţi e ruşine să te făleşti cu asemenea lucruri?

www.dacoromanica.ro

N'ai nici atâta amor propriu să te ruşinezi de asemene ştrengării?

SPIEGELBERG

Mergi! Mergi! Nu mai eşti Moor. Nu-ţi mai aduci aminte de câte ori iţi băteai joc cu paharul în mână de tatăl tău şi ziceai: Jasăl-l să stringă şi să culeagă, are să-mi lunece tot prin gâtlej.—Nu-ţi mai aduci aminte, he, nu mai ştii? O fanfaron miserabil ce eşti! Ia acele erau vorbe bărbăteşti şi nobile, dar acum...

MOOR

Blăstĕm asupra ta că-mi aduci aminte de ele; blăstĕm asupra mea că le-am rostit! Insă vorbiam în ameţiala vinului şi inima nu asculta ceea ce zicea limba.

SPIEGELBERG (clatină din cap).

Nu! Nu! Nu! Nu se poate. Frate, cu neputinţă. Nu vorbeşti serios. Ia spune-mi frăţioare, nu te îndeamnă nevoia să vorbeşti acum aşa? Ascultă, să-ţi istorisesc o întîmplare din copilăria mea. Era lângă casa mea o groapă largă ca de vre-o opt picioare. Noi copii ne întreceam care de care să sărim pe deasupra. Insă în deşert. Buf! cădeai în lăuntru şi risete şi hohote şi aruncau cu omĕt de te-acoperiau de la cap la picioare. Nu departe de casa mea mai era şi cânele unui vênător legat de un lanţ; o bestie selbatică care—hap, iţi apucă fetele de poalele rochiei când nu luau sama şi treceau prea aproape de dînsul. Cea mai mare plăcere pentru mine era să întărt şi să necăjesc cânele cât puteam şi mĕ tăvăliam de ris când vedeam cum se uită cânele la mine şi cum ar fi dorit să

www.dacoromanica.ro

mĕ facă bucăţi, dacă ar fi putut. Ce se'ntimplă Intr'o zi ear mĕ leg de dînsul şi-i arunc o peatră in coaste, incât se smuceşte furios de la lanţ şi se răpede spre mine — eu la goană, ca fulgerul. La naiba! Eacă groapa dracului tocmai inaintea mea. Ce să fac? Cănele spumegênd de furie mai, mai la călcăile mele — eu fără a mai gândì imi string toate puterile — hop — eată-mĕ's de ceea parte. Săritura aceasta mi-a scăpat trupul şi viaţa, altfel bestia m'ar fi făcut bucăţi.

MOOR

Dece imi spui astă istorie?

SPIEGELBERG

Ca să vezi cum cresc puterile la nevoe. Deaceea nu mĕ tem dacă ajung la extremitate. Curajul creşte impreună cu periculul, puterea se indoeşte la nevoe. Soarta se vede vrea să mĕ facă un mare om fiindcă-mi tae aşa calea.

MOOR (cam supĕrat).

Nu ştiu, zĕu, la ce ne-am putea arăta curajul unde nu ne-l am arătat incă.

SPIEGELBERG

Mări ce spui! Deci vrei ca darurile cu care te-a inzestrat natura să sece in tine? Vrei să-ţi ingropi talentele? Iţi inchipueşti cumva că ştrengăriile tale din Lipsca sunt marginile spiritului omenesc? Stai să intrăm intăi in lumea mare: la Paris şi la Londra! Unde rişti să capeţi palme de zici cuiva că e om onest. Acolo e o adevĕrată plăcere sufletească să faci negoţul cu toptanul. Cum ai să te uiţi la mine cu ochii in patru! Aşa, aşa! Să vezi,

www.dacoromanica.ro

cum se falsifică subsemnăturile, cum se însemnează cărţile, cum se strică lăcăţile, ai s'o învăţi încă de la Spiegelberg! O canalie ce moare de foame având încă zece degete, merită spânzurătoarea.

MOOR (distras).

Ce? până acolo ai ajuns?

SPIEGELBERG

Mi se pare că nu prea ai încredere în capacitatea mea. Aşteaptă, aşteaptă să mă 'nferbint! Ai să vezi minuni! Au sa ţi se întoarcă creerii în cap când vei vedea ce are să fete geniul meu (sculându-se infocat). Ce luceafăr mă luminează deodată! Idei măreţe resar în sufletul meu! Planuri gigantice ferb în creerii mei. Letargie blăstămată (lovindu-se pe frunte) care până acuma mi-a legat puterile, mi-a restrins şi conţinut speranţele! Mă deştept, simt ce sunt — ce trebue să devin!

MOOR

Eşti un nebun. Vinul aiurează din creerii tei rătăciţi.

SPIEGELBERG (mai infocat).

Spiegelberg, au să spue, eşti fărmecător, Spiegelberg? Păcat că nu te-ai făcut general, Spiegelberg, a să spue Regele, a-i fi gonit pe Austriaci prin urechile unui ac. Aud pe doctori gemênd: păcat că acest om n'a studiat medicina, ar fi inventat un nou remediu universal. Ah! dece n'am studiat finanţele, va suspina un Sully în cabinetul seu, ar fi prefăcut petrele în aur prin meşteşugurile sale. Şi numele lui Spiegelberg are să meargă de la

www.dacoromanica.ro

apus la resărit. Voi mişeilor, voi broaştelor, aveţi să vĕ târîţi prin noroiu, pe când Spiegelberg va sbura cu aripile intinse, spre templul nemuririi.

MOOR

Călĕtorie bună! Sue-te tu prin mijloace ruşinoase la culmea gloriei. In umbra luncilor părinteşti, in braţele Amaliei mele mĕ chiamă o plăcere mai nobilă. Săptĕmâna trecută am şi scris tatălui meu şi i-am cerut iertare, n'am ascuns nici cea mai mică imprejurare şi sinceritatea află pururea indurare şi ajutor. Să ne luăm zioa bună, Moritz; astăzi ne vedem pentru ultima oară. Poşta a sosit. Cu dînsa a intrat şi iertarea părintelui meu in oraş.

Schweizer, Grimm, Roller, Schufterle, Razman (intră).

ROLLER

Ştiţi voi că ne urmăresc?

GRIMM

Că nu mai suntem siguri nici un moment de a nu fi arestaţi?

MOOR

Nu mĕ mir. Dar puţin imi pasă! N'aţi vĕzut pe Schwarz? Nu v'a spus că are o scrisoare pentru mine?

ROLLER

Se poate, de mult te caută.

MOOR

Unde-i? unde, unde? (Vrea să easă).

www.dacoromanica.ro

ROLLER

Stăi. I-am spus să vie aici. Tremuri?

MOOR

Nu tremur. Dece să tremur? Camarazi! Această scrisoare — bucurați-vĕ cu mine! Sunt omul cel mai fericit de sub soare, dece să tremur?

SCHWARZ (intră).

MOOR (alergând spre dînsul).

Frate, frate! Scrisoarea, scrisoarea!

SCHWARZ

(îi dă scrisoarea pe care Carol o deschide cu pripire).

Ce-ți este? Te faci alb ca părețele.

MOOR

Mâna fratelui meu!

SCHWARZ

Ce comedii face Spiegelberg?

GRIMM

A nebunit. Gesticulează par'că l'ar fi apucat năbădăile.

SCHUFTERLE

Mintea i se 'ntoarce ca un titirez. Nu cumva face versuri?

RAZMANN

Spiegelberg! He! Spiegelberg! — N'aude bestia.

GRIMM (scuturându-l).

Mâ! visezi, ori...?

www.dacoromanica.ro

SPIEGELBERG

(care tot timpul a gesticulat intr'un unghiu ca un om ce are proiecte mari, sare ca un selbatic spre Schweizer strigând).

„La bourse ou la vie!

(Schweizer il aruncă intr'o parte cu sânge rece. — Moor lasă să cadă scrisoarea și aleargă afară).

ROLLER (după dînsul).

Moor, incotro, Moor? Unde te duci?

GRIMM

Ce are? Ce a făcut? E palid ca un mort.

SCHWEIZER

Trebue să fi primit frumoase veşti! Ia să vedem!

ROLLER (ridică scrisoarea de la pământ și ceteşte).

„Nefericite frate!" — Inceputul e poznaş.—In două „vorbe trebue să-ţi vestesc că speranţa ta e ni„micită — m'a insărcinat tata să-ţi spun că poţi „merge unde te vor conduce infamiile tale. El „mai spune că nu trebue să sperezi că te va ierta „v'o dată viind să plângi la picioarele sale, dacă „nu vrei să te inchidă in bolta cea mare a caste„lului său, să te regaleze cu pâne şi apă, până ce „părul iţi va creşte ca penele vulturului şi unghiile „ca cângile uliului. Aceste sunt insuş cuvintele „sale. Adio pentru totdeauna! Te plâng. Franz de Moor".

SCHWEIZER

Drăgălaş frăţior, ce-i drept. Franz se chiamă canalia?

www.dacoromanica.ro

SPIEGELBERG

De pâne şi de apă e vorba? Frumoasă viaţă! Nu! Am găsit altceva pontru voi! N'am spus-o eu că tot eu trebue să gândesc pentru voi toţi?

SCHWEIZER

Ce spune boul? Un măgar ca dînsul să gândiască pentru noi toţi?

SPIEGELBERG

Iepuri ciuntiţi, câni şchiopi sunteţi cu toţii de n'aveţi inimă să vĕ apucaţi de o mare faptă.

ROLLER

Da! in adevĕr! Ai dreptate, am fi nişte mişei — dar propunerea ta ne-a scăpa din poziţia blăstĕmată in care ne aflăm?

SPIEGELBERG (rizênd cu trufie).

Sĕrmane pĕcătosule! Să vĕ 'scape din poziţia aşta! hahaha! Să vĕ scape din poziţia asta? — La atâta numai s'aşteaptă crierişorii tĕi? Şi cu atâta te mulţămeşti şi-ţi duci iapa la grajd? Mare ticălos ar trebuì să fie Spiegelberg dacă şi-ar bate capul numai pentru atâta. Am să vĕ fac eroi, baroni, dumnezei!

RAZMANN

Cam mult deodată, zĕu! pe semne vre o treabă sumeaţă care-ţi costă capul.

SPIEGELBERG

Numai curaj trebue sa ai, căci cât despre spirit, îl iau tot asupră-mi. Curaj, zic, Schweizer, curaj! Roller, Grimm, Razmann, Schufterle, curaj!

www.dacoromanica.ro

SCHWEIZER

Curaj? Dacă e atâta nemai — am destul curaj să trec desculţ prin iad.

SCHUFTERLE

Am destul curaj să mĕ iau la trintă sub spânzurătoare, de la un mort, cu dracul in persoană.

SPIEGELBERG

Ia aşa imi placeţi! De aveţi curaj, vie unul din voi să spue: mai am incă ceva de perdut şi nu tot de câştigat!

SCHWARZ

Zĕu! Aş avea mult de perdut, de-aş putea perde ceea ce pot câştiga.

RAZMANN

Şi eu aş avea mult de câştigat de-aş putea câştiga ceea ce nu pot perde.

SCHUFTERLE

De-aş trebuì să perd ceea ce am pe mine care sunt toate lucruri de imprumut, mâni n'aş mai avea nimic de perdut.

SPIEGELBERG

Aşa dar (inaintează in mijlocul lor cu ton conjurător), de mai curge in vinele voastre o singură picătură de sânge eroic al Germanilor — haidem! Să ne aşăzăm in codrii Boemiei, să adunăm o ceată de hoţi şi — ce vĕ uitaţi la mine cu gura căscată — curajul vostru a şi inghetat?

www.dacoromanica.ro

ROLLER

Inadevĕr, tu nu eşti cel intăiu strengar care s'a uitat pe deasupra streangului — şi cu toate acestea ne mai rĕmâne o altă alegere?

SPIEGELBERG

Ce alegere! Ce mai puteţi alege? Voiţi să şedeţi inchişi in inchisoarea datornicilor pănă ce buciumul vĕ va chiăma la judecata de pe urmă? Voiţi să munciţi cu sapa şi cu lopata ca să câştigaţi o bucăţică de pâne? Voiţi să cerşitoriţi pe la casele oamenilor, scărţiind vre un cântec de lăutar, ori voiţi să purtaţi viţelul in spate — şi aici mai este intrebarea de vor avea incredere in fisionomiile voastre — şi supuindu-vĕ bunului plac al unui caporal grosolan să pregustaţi de pe aici plăcerile purgatoriului, sau să vĕ primblaţi pe căile oraşelor la sunetul tobelor? Ori să purtaţi in paradisul galerianilor toată făurăria lui Vulcan? Eată ce puteţi alege. V'am adunat tot ce vĕ rĕmâne de ales!

ROLLER

Tocmai rĕu nu zice Spiegelberg. Şi eu imi combinasem planurile cari s'au topit intr'unul singur. N'ar fi bine, mi-am gândit, să vĕ puneţi să faceţi un almanac, un dicţionar, ori să scrieţi critice pentru câţiva bani, cum e moda acum?

SCHUFTERLE

La naiba! Proiectele voastre seamĕnă tare cu al meu. Mi-am gândit: Oare să nu mĕ fac pietist şi să dau lecţii de pietate pentru atâta pe sĕptĕmână?

www.dacoromanica.ro

GRIMM

Bravo! Ori dacă asta nu se poate, atunci să ne facem ateişti, am putea batjocorì pe cei patru evanghelişti; pe urmă cartea noastră ar fi condemnată şi arsă de călău şi treaba ar merge bine.

RAZMANN

Ori ne-am face medici de boale necunoscute. — Ştiu pe un doctor ce şi-a zidit o casă de mercur, aşa zice cel puţin o epigramă inscrisă pe poarta casei.

SCHWEIZER (sculându-se şi dând mâna lui Spiegelberg).

Moritz, eşti un mare om! — Ori un porc orb a găsit o ghindă.

SCHWARZ

Frumoase planuri! Oneste meserii! Cum simpatizează geniile cele mari! Nu ne mai lipseşte decât să ne facem femei şi mijlocitoare.

SPIEGELBERG

Sĕcături! Sĕcături! Dar ce vĕ impiedică să nu adunaţi toate aceste in persoana voastră? Planul meu vĕ inalţă cel mai sus şi cu aceasta mai puteţi dobândì glorie şi nemurire! Vedeţi ticăiţilor, până acolo trebue gândit, până la renume, simţirea dulce a nemuririi.

ROLLER

Şi ne vom găsì inscrişi cei intăi in lista oamenilor oneşti. Eşti un orator nepreţuit, Spiegelberg, când e vorba să faci dintr'un om onest un berbant, — Dar unde oare e Moor?

www.dacoromanica.ro

SPIEGELBERG

Onest? Ce? Iți inchipuești că vei fi atunci mai puțin onest decât ești acuma? Ce numești tu onest? A disbrăca pe niște avuți sgârciți de o a treia parte din grijele lor care le gonește numai somnul dulce; a pune în circulare banii strînși la un loc; a restabili cumpăna averilor; într'un cuvênt a reintemeia timpul de aur, a scăpa pe Dumnezeu de o mulțime de ștrengari nesuferiți, a-l scuti de resboaie, de ciume, de foamete și de doftori. — Vezi, asta o numesc eu a fi onest, asta o numesc eu a fi un instrument demn de mâna providenții. — La fiecare prânz iți poți zice cu fală: Dibăcia, curajul, vegherile mele l'au câștigat; vei fi respectat de oricine, de mare și de mic.

ROLLER

Și la urmă te sui chiar viu spre cer și plutești între soare, lună și planete în ciuda orcanului și a vêntului, în ciuda dintelui lacom al bătrânului Saturn; acolo, păsările cerului, atrase de un nobil apetit, cântă un concert divin, și îngerii cornorați țin un sacru Synedriu? Nu e așa? Și pe când chiar pe monarhi și suverani îi mănâncă vermii și moliile, noi vom avea onoarea a primi visitele regescului vultur a lui Joe!... Moritz, Moritz, păzește-te bine de animalul cu trei picioare!

SPIEGELBERG

Și asta te infricoșează, inimă de iepure? Câte geniuri universale, cari ar fi putut reforma lumea n'au putrezit între cer și pământ, și nu se vorbește de asemenea oameni sute de ani, mii de ani, nu trăesc ei în memoria posterității, în vremece

www.dacoromanica.ro

mulţime de regi şi de domni nici nu s'ar pomeni in istorie, dacă istoriografii nu s'ar teme să intrerupă veriga moştenirii, ori dacă nu le-ar fi ca să le se ingroaşe cartea cu vre o câteva pagini in octavo care i se plătesc bine de editor? Şi când călătorul te va vedea legănându-te in voia vêntului, are să şoptiască in sine, acesta n'a avut apă la creeri — şi are să suspine amar asupra ticăloşiei veacului.

SCHWEIZER (lovindu-l pe umĕr).

De minune! Spiegelberg? De minune! Ce dracu! Toţi staţi şi vĕ gândiţi?

SCHWARZ

Şi chieme-se desonoare ori nu — ce ne pasă? Nu se poate purta un prăfuşor pururea cu sine pentru orice intimplare, care te duce liniştit la Acheron, fără bătaie de cap! Da, frate Moritz, propunerea ta e bună, aşa imi zice şi catechisul meu.

SCHUFTERLE

Tot aşa şi al meu. Spiegelberg, eu sunt omul tĕu.

RAZMANN

Ca un al doilea Orfeu, ai adormit lătrările conştiinţei mele. Ia-mĕ intreg cum mĕ vezi.

GRIMM

Si omnes censentiunt ego non dissentio. Se 'nţelege fără virgulă. In capul meu se făcea un mezat: pietişti, mercur, critici şi berbanţi! Cine dă mai mult, mĕ are. Iată-mi mâna, Moritz!

www.dacoromanica.ro

ROLLER

Şi tu, Schweizer ? (dând lui Şpiegelberg mâna dreaptă) Aşa imi ţocmesc sufletul lui Satana.

SPIEGELBERG

Şi numele tău posterităţii ! Ce ne pasă unde se duce sufletul! Vom trimite sute de curieri inaintea noastră ca să ne anunţe intrarea. Satana işi va imbrăca hainele de Duminică, işi va şterge funinginea ce de o mie de ani îi acopere genele, şi miriade de capete incornorate au să iasă din gura fumegândă a căminelor de pucioasă să priviască la intrarea noastra ! Camarazi ! (ridicându-se iute). Camarazi ! Nimic in lume nu se poate compara cu astă desfătare sublimă ! Veniţi, camarazi !

ROLLER

Incet! Incet ! Incotro? Animalul trebue să aibă un cap, copii !

SPIEGELBERG (cu venin).

Ce spune limbutul? Nu exista capul, când nu se mişcă incă nici un membru? — Veniţi, camarazi !

ROLLER

Staţi, vă zic. Şi libertatea trebue să aibă un stăpân. Roma şi Sparta au căzut fiindcă n'aveau cap.

SPIEGELBERG

Da ! Staţi ! Bine zice Roller. Şi ne trebue un cap luminat. Inţelegeţi? Trebue să fie un cap dibaciu şi politic. Da, când gândesc ce aţi fost cu o oară in urmă şi ce sunteţi acuma, — ce sunteţi acuma printr'o singură idee luminoasă — dar firește, firește

www.dacoromanica.ro

trebue s'aveţi un şef — şi cel care a urzit o asemenea idee, spuneţi, nu trebue să fie un cap luminat şi politic?

ROLLER

De-am putea spera — de ne-am putea inchipuì... insă mĕ tem cà n'are sà vrea.

SPIEGELBERG

Şi dece nu? Spune verde, prietene! Cât de greu ar fi să cârmueşti vasul incontra vênturilor vrăjmaşe, oricât de greu ar apăsa greutatea coroanelor — Vorbeşte verde, Roller! Poate tot va voì.

ROLLER

Totul cade in baltă, de nu primeşte. Fără Moor suntem un trup fără suflet.

SPIEGELBERG (depărtându-se cu mânie).

Gogomanul!

MOOR

(intră in mare agitaţie şi aleargă incoace şi incolo. In sine).

O! oameni! oameni! soiu fals şi veninos de crocodil! Ochii lor se udă cu lacrimi şi inima le e de aramă! Sărutări pe buze şi pumnari in inimă! Leii şi leoparzii işi hrănesc copii, corbii dau copiilor cadavre de mâncat şi *el, el!* — Am invăţat a suferì rĕutatea, pot ride când vĕd pe inimicul meu de moarte scăldându-se in sângele meu — dar când insăşi legătura sângelui te trădează, — când iubirea părintească se preface in megeră: o! atunci aprinde-te răbdare bărbătească! miel blând prefă-te in

www.dacoromanica.ro

tigru! fiecare fibră intindă-se pentru desperare şi peire!

ROLLER

Ascultă Moor! Ce gândeşti? O viaţă de hoţ imi pare mai plăcută decât a inghiţi pâne şi apă in bolta cea mai adâncă a castelului.

MOOR

Dece sufletul meu n'a intr'at intr'un tigru care cu gura turbată, rupe carnea omenească? E asta iubire părintească? E acesta amor pentru amor? Aş vrea să fiu urs ca să intărt urşii nordului incontra acestui soiu sălbatic. — Aşa pocăinţă şi să nu mĕ erte! O! aş vrea să otrăvesc oceanul, ca să bea moartea din toate isvoarele! Aşa incredere, aşa incredere fără margini şi să nu se indure!

ROLLER

Moor, dar ascultă ce-ţi spun!

MOOR

Nu e de crezut, e un vis, o nălucire—m'am rugat aşa de duios, i-am descris aşa de viu miseria in care trăesc, pocăinţa ce resimt—o fiară sălbatică ar fi plâns de compătimire; petre ar fi vărsat lacrimi, şi cu toate acestea, — de aş spune-o, ar crede că e o calomnie infamă contra omenirii — şi cu toate acestea, cu toate acestea... O! de aş putea suna buciumul resculării in intreaga natură de aş putea intărta cerul, pământul şi marea incontra acestui soiu de hienă!

GRIMM

Dar ascultă, ascultă! Furia te impedică s'auzi.

www.dacoromanica.ro

MOOR

Departe, departe de mine! Nu te numeşti om? Nu te-a născut femeea? Piei din ochii mei tu, cu chip omenesc! — L'am iubit cu atâta dragoste! Incă nici un fiu n'a iubit astfel. De o mie de ori mi-aş fi sacrificat viaţa (dând furios cu piciorul în pământ). Ha! Cel ce mi-ar da în momentul acesta o spadă să rânesc acest soiu de viperă! Cel ce mi-ar spune cum l'aş putea lovì în inimă, unde l'aş putea sdrobì, nimicì — acela ar fi pentru mine un amic, un ânger, un zeu — l'aş îndumnezeì!

ROLLER

Aceşti amici voim să fim *noi*, numai ascultă!

SCHWARZ

Vino cu noi în codrii Boemiei! Vom aduna o ceată de hoţi! şi tu— (Moor se uită ţintit le el).

SCHWEIZER

Tu vei fi căpitanul nostru! Tu trebue să fii căpitanul nostru.

SPIEGELBERG (aruncându-se furios pe un scaun).

Sclavi şi mişei!

MOOR

Cine ţi-a insuflat această idee? Ascultă (apucând pe Roller de pept). Asta n'ai scos-o din capul tĕu de om! Cine ţi-a insuflat astă idee? Da, pe moartea cu o mie de braţe! Hoţi să fim! Hoţi vom fi! Ideea merită îndumnezeire. Hoţi şi ucigaşi! — Atât de sigur că am un suflet, eu sunt căpitanul vostru!

www.dacoromanica.ro

TOŢI (strigând).

Să trăiască căpitanul!

SPIEGELBERG

Până l'oiu expedui eu.

MOOR

A! Acuma ochii mei se dispăinjinesc! Ce nebun eram! Voiam să intru din nou in cuşcă. Geniul meu e insetat de fapte mari, peptul meu de libertate. Hoţi, ucigaşi! Cu aceste cuvinte calc legile in picioare — oamenii au ascuns umanitatea când făceam apel la umanitate, deci departe de mine simpatie şi indurare omenoasă! Nu mai am părinte, nu mai am amor, sângele şi moartea m'or învăţa să uit că mi-a fost odinioară ceva scump pe lume! Veniţi, veniţi! O! am să-mi creez o distracţie grozavă. Eu sunt căpitanul vostru! Şi trăiască cel dintre voi care va ucide in chipul cel mai cumplit, care va così in chipul cel mai turbat, căci vĕ spun, — am să-l resplătesc imprĕrăteşte. Adunaţi-vĕ cu toţii imprejurul meu şi juraţi-mi credinţă şi ascultare până la moarte! Juraţi-mi pe astă mână bărbătească!

TOŢI (dându-i mâna).

Iţi jurăm credinţă şi ascultare până la moarte.

MOOR

Pe această mână bărbătească, vĕ jur şi eu să remân cu credinţă şi statornicie căpitanul vostru păn la moarte! Acest braţ va preface pe loc intr'un cadavru pe cel care va tremura, va avea sfială ori va da inapoi vre odată! Aşa să mi se intimple şi mie de cătră fiecare din voi de-mi voiu

www.dacoromanica.ro

călca vre odată jurământul! Sunteţi mulţămiţi? (Spiegelberg se primblă furios incoace şi incolo).

TOŢI (aruncând pălăria in sus).

Suntem mulţămiţi!

MOOR

Să mergem dar! Nu vĕ temeţi de moarte sau de pericul, căci de noi dispune o ursită nestrămutată! Fiecare işi ajunge ora, fie pe perine moi ori in focul luptei ori in spânzurătoare sau pe roată! Una din aceste e şi ursita noastră! (Es).

SPIEGELBERG (uitându-se după dînşii, după o pausă).

Registrul tĕu are o bortă. Ai uitat otrava (ese).

SCENA III.

Apartamentul Amaliei in castelul lui Moor.

Franz, Amalia.

FRANZ

Iţi intorci ochii, Amalia? Am eu mai puţin merit decât cel ce a fost blăstemat de părintele sĕu?

AMALIA

Departe de mine! A! ce părinte blând şi indurător! Lasă pe fiul sĕu să devie prada lupilor şi fiarelor! Aici a casă se imbată cu vinaţuri dulci şi alese şi-şi intinde slabele sale membre pe perine de puf, când fiul sĕu măreţ şi nobil trăeşte in miserie. Ruşine vouĕ, neomenoşilor! Ruşine vouĕ, suflete de şarpe, ruşine vouĕ, ruşinea omenimii! — Unicul sĕu fiu!

www.dacoromanica.ro

FRANZ

Mi se pare că avea doi fii.

AMALIA

Da, ar merita să aibă doi ca tine. Pe patul său de moarte are să intindă in deşert braţele sale uscate spre Carol, şi are să tresară inflorat când va apuca mâna ingheţată a lui Franz. — O! cât e de dulce, nespus dulce a fi blăstemat de părintele *tău!* Spune-mi, iubite Franz, suflet frăţesc! Ce trebue să facă cineva de vrea să fie blăstemat de dînsul?

FRANZ

Aiurezi, draga mea, te plâng.

AMALIA

O! mă rog... plângi tu pe fratele tău?—Nu, barbare, il urești, nu mă urești şi pe mine?

FRANZ

Te iubesc ca pe mine insumi, Amalia!

AMALIA

De mă iubeşti imi vei implinì o rugăminte?

FRANZ

Oricare, de nu-mi cei mai mult decât viaţa.

AMALIA

O nu, nu! O rugăminte ce vei implinì cu atâta plăcere, atât de uşor — (cu mândrie). Ureşte-mă! Ar trebuì să mă roşesc de ruşine, dacă gândind la Carol, aş putea crede că nu mă urești. Imi promiţi că mă-i urì? Acuma mergi şi mă lasă, voiu să fiu singură!

www.dacoromanica.ro

FRANZ

Visătoare plăcută! Cât iți admir inima plină de blândeță și dulceață. (Arătând spre sinul ei). Aici, Aici a domnit Carol cum domnește un zeu in templul său; de erai trează, Carol sta inaintea ta; de dormeai iți apărea in vis, toată creațiunea o vedeai concentrată intr'acest singur om, numai el iți lucia, numai pe el vedeai, numai pe el auziai.

AMALIA (mișcată).

Da, in adevĕr, o mărturisesc. In ciuda voastră, barbarilor, am s'o spun fiecăruia — il iubesc!

FRANZ

Ce neomenie! Ce cruzime! Să resplătiască astfel atâta amor! Să uite pe cea...

AMALIA (tresărind).

Ce, să mĕ uite?

FRANZ

Nu-i dăduși un inel? un inel de diamant ca un gaj al amorului tĕu? Firește, e greu pentrŭ un tĕnĕr să resiste frumusețelor unei curtisane. Cine i-ar putea bănui? Nu mai avea nimic de dat, — dar nu-i-a intors ea prețul cu inzecită camătă prin numeroasele sale desmerdări, prin imbrățoșări!

AMALIA (iritată).

Inelul meu unei curtisane?

FRANZ

Fi! Fi! Asta e infam! Dar de ar fi numai atâta! Un inel, cât de prețios să fie, se poate rescumpĕra

www.dacoromanica.ro

din mânile unui jidan. — Poate forma nu i-a plăcut, poate l'a schimbat cu alt inel!

AMALIA (mai pornită).

Dar inelul *meu* — inelul *meu*, zic?

FRANZ

Al tĕu, Amalia — ha! Un asemenea juvaer la degetul meu de la Amalia — moartea nu mi l'ar fi smuls. — Aşa-i Amalia? — nici preţul diamantului, nici arta lucrului — amorul îi dă valoarea — plângi, dragă copilă? Vai celui ce smulge lacrime din ochi aşa de cereşti, — ah, de ai şti tot, de l'ai vedea, de l'ai vedea sub noua sa infăţoşare.

AMALIA

Monstrule! Cum? sub ce infăţoşare?

FRANZ

Taci, taci, suflet dulce, nu mĕ intreba mai mult! (In parte, dar astfel că să-l poată auzi Amalia). O de ar putea cel puţin acoperì cu un vĕl, uriciosul viţiu, sa s'ascundă de ochii lumii! Dar pleoapele lui sunt galbene şi plumbie; faţa-i e palidă şi vênătă. Pe ici pe colo es oase hidoase şi fără carne — glasul sĕu, stins şi amorţit, vesteşte de departe un scheţet tremurând şi şovăind. A ros până la mĕduva oaselor şi oboară puterea bărbătească a juneţei... Fi! fi! mi-e greaţă! Nasul, ochii, urechile abia se ţin. — Ai vĕzut, Amalio, pe ticălosul cel care a hîrcăit cel de pe urmă rĕsuflu in spitalul nostru, pudoarea te făcù să-ţi depărtezi ochii de la dînsul — l'ai plâns ingrozită. Rechiamă-ţi incă odată acest spectacul inaintea sufletului tĕu şi vei

www.dacoromanica.ro

vedea pe Carol! Sărutările lui sunt ciuma, buzele sale ar invenina pe ale tale.

AMALIA (lovindu-l).

Infam calomniator!

FRANZ

Acest Carol te ingrozeşte? Numai imaginea te umple de desgust? Mergi, priveşte-l singură pe frumosul, îngerescul, divinul tău Carol! Mergi! respiră resuflul seu imbălsămat, şi te infectă de aburii ambrosiei ce i se evaporează din buze! Numai resuflarea gurei are să-ţi pricinuiască acel virtej spasmodic ce produce mirosul unui cadavru putrezit şi aspectul unui câmp de bătălie acoperit cu morţi.

AMALIA (işi acopere faţa).

FRANZ

Ce imbătare amoroasă! Ce voluptate in imbrăţişarea sa! Dar nu e nedrept de a condemna pe un om din causa unui esterior bolnăvicios! Chiar in Esopul cel mai diform, poate lucì un suflet mare şi inalt cum luceşte un rubin in noroiu, (rizênd cu rĕutate) şi chiar din buzele mîrşevite de bube spurcate, poate amorul... Dar când viţiul a dărâmat şi puterea caracterului, când, impreună cu castitatea sboară şi virtutea, precum se evaporează mirosul din trandafirul veştejit, când sufletul s'a făcut diform ca şi trupul...

AMALIA (cu o mişcare de bucurie).

Ha! Carol! Acum te cunosc ear! Ai rĕmas tot acela. Toate erau minciuni! Nu ştii, miserabile, că

www.dacoromanica.ro

e cu neputință ca să devie Carol așa? (Franz stă câtva timp gânditor, pe urmă se 'ntoarce și va să plece). Unde fugi? Fugi de însăși rușinea ta?

FRANZ (acoperindu-și fața).

Lasă-mĕ! Lasă-mĕ! Nu impedica cursul lacrimelor mele. Părinte tiranic! Să sacrifici pe cel mai bun din fiii tĕi miseriei, rușinei, lasă-mĕ, Amalio! Voiu să-i cad in genunchi, in genunchi voiu să-l conjur, s'arunce pe mine blăstemul, pe mine să mĕ desmoșteniască, să-mi iee sângele, viața, tot.

AMALIA (imbrățoșându-l).

Fratele iubitului meu Carol! Iubite, scumpule Franz!

FRANZ

O, Amalia! Cât te iubesc pentru credința nestrămutată ce păstrezi fratelui meu! Iartă-mĕ de-am cutezat să-ți ispitesc amorul! — Cât de frumos ai rĕspuns la dorințele mele! Aceste lacrimi, aceste suspine, această cerească mânie — dar și eu — Cum se 'nțelegeau sufletele noastre!

AMALIA

O! Ele nu s'au înțeles niciodată!

FRANZ

Ah! Erau legate una de alta cu atâta armonie, incât pururea imi părea că suntem frați gemini. Și de n'ar fi intre noi deosebirea exterioară care e in desavantajul lui Carol, de sute de ori am fi fost luați unul drept altul. Eu deseori gândiam in mine: Ești un al doilea Carol, ești al sĕu eco, a sa imagine!

www.dacoromanica.ro

AMALIA (clătinând din cap).

Nu! Nu! Pe lumina fecioară! N'ai o fibră din el, n'ai o scântee din simţirea sa.

FRANZ

Semănăm atât de tare in plecările noastre. — Trandafirul era floarea lui favorită — ce floare imi plăcea mai mult decât trandafirul? Iubia musica peste măsură, şi voi sunteţi marturi, stelelor, de câte ori degetele mele alergau pe clavir, când natura imprejurnl meu era cufundată in umbră şi tăcere—şi te poţi incă indoì, Amalia, când amorul la amêndoi ne-a arătat perfecţiunea tot intr'un obiect; dacă suntem amêndoi pătrunşi de acelaş amor, cum ar putea degenera fli sêi?

AMALIA (se uită la el cu mirare).

FRANZ

Era intr'o seară veselă şi frumoasă, cea de pe urmă inainte de a pleca la Lipsca, el mă duse in boschetul, in care dese ori aţi şezut amêndoi, adânciţi in visuri de amor. Mult timp şezurăm in tăcere, insfirşit mă luă de mână şi spuse incet cu glasul inăduşit de lacrimi: Mă despart de Amalia, nu ştiu, o presimţire imi spune că e pentru veci, — n'o părăsì, frate! Fii amicul ei, fii Carol al ei, dacă nu se va mai intoarce Carol. (Cade in genuchi dinaintea ei şi-i sărută mâna cu patimă). Ah! niciodată, niciodată nu se va mai intoarce, şi i-am promis cu un sacru jurământ...

AMALIA (dând inapoi).

Trădătorule! Te-am prins! In acelaş boschet mă conjură să n'ascult alt amor, chiar de-ar murì. —

www.dacoromanica.ro

Vezi cât eşti de blăstemat, de hidos. Piei din ochii mei!

FRANZ

Nu mĕ cunoşti, Amalia, nu mĕ cunoşti!

AMALIA

O! te cunosc, deacum inainte te cunosc, şi tu indrăzneşti să spui că-i semeni? Inaintea ta să fi plâns el pentru Amalia? inaintea ta? O mai degrabă mi-ar fi inscris numele la carcan! Eşi afară!

FRANZ

Mĕ insulţi.

AMALIA

Eşi, iţi zic! Mi-ai furat o oară preţioasă. Să ţi-se scadă din anii vieţii!

FRANZ

Mĕ uresti.

AMALIA

Te despreţuesc, mergi!

FRANZ (dând cu piciorul in pământ).

Aşteaptă! Ai să tremuri inaintea mea! Să mĕ sacrifice unui cerşitor! (Ese).

AMALIA

Mergi, ticălosule. A! eată-mĕ's ear cu Carol. Să-l sacrific unui cerşitor? A! atunci lumea s'a prefăcut, cerşitorii sunt regi şi regii cerşitori! — N'aş schimba sdrenţele cu care e imbrăcat el cu purpura suveranilor. Ochirea cu care cerşitoreşte trebue să fie o ochire măreaţă, regească, o ochire ce sfarmă strălucirea, pompa şi triumful celor avuţi!

www.dacoromanica.ro

(rupênd salba de mărgărite ce are la grumaz). Podoabă strălucită, te calc in picioare! Fiţi condemnaţi să purtaţi aur, argint şi juvaeruri, puternicilor şi avuţilor! Fiţi condemnaţi să vĕ imbuibaţi de prânzuri bogate! Fiţi condemnaţl să vĕ odihniţi membrele pe perine moi şi voluptoase! Carol! Carol! Eată-mĕ-s demnă de tine! (Ese).

(Cortina cade).

www.dacoromanica.ro

ACTUL II.

SCENA I.

FRANZ MOOR (gânditor in camera sa).

Incep a perde răbdarea — doctorul spune că s'a intors spre bine. Viața unui bătrân e o eternitate! Acuma aș avea cale liberă de n'ar fi acest boț de carne spîrcos și supĕrător care-mi ține calea la comoarele mele, ca balaurul din povești. Să-mi supun eu planurile sub jugul de fer al mecanismului? Inaripatul meu spirit să fie ferecat de mersul de culbec al *materiei?* Ce rĕu ar fi să suflu o candelă pe care abia o ține cea de pe urmă picătură de unt de lemn — alta nu-i nimica — și cu toate aceste n'aș vrea s'o fac singur din pricina lumii. N'aș vrea să-l omor, dar aș vrea să nu mai trăiască. Aș vrea să fac ca un medic iscusit — numai in modul contrar. N'aș vrea să opresc calea naturii, ci să o ajut in mersul ei. Dacă putem prelungì condițiile vieții, dece să nu le putem scurta?

Filosofii și medicii ne invață in ce raport armonic stau dispozițiile spiritului cu mișcările mașinei.

Simțirile dureroase sunt pururea insoțite de o disonanță in coardele mecanismului — patimile slăbesc

www.dacoromanica.ro

puterea vieţii; un suflet prea incărcat işi oboară invĕlişul. Ei bine, nu s'ar putea descoperì o nouă cale prin care să intre moartea in cetatea vieţei? Nu s'ar putea sfărma trupul atăcând sufletul, ha? ce operă grandioasă pentru cel ce ar putea-o face! Ce operă incomparabilă! Moor, cugetă bine! asta ar fi o artă demnă de a fi inventată de tine. Nu s'a ridicat otrăvirea in rândul unei adevĕrate ştiinţe, nu s'a silit natura prin esprimente să-şi descopere marginile sale, incât se poate calcula cu mulţi ani inainte bătăile inimei şi poruncì pulsului: pănă aici, nu mai departe! Dece să nu incercăm o nouă descoperire? Dar cum să fac ca să rup pacînica şi dulcea concordie dintre suflet şi trup? Ce soiu de simţire să aleg? Care simţire e mai vătămătoare pentru substanţa vieţei? *Furia?* Acest lup lacom se saturĕ prea iute. *Grija?* Acest verme roade prea incet. *Necazul?* această viperă se tărie prea greu. *Frica?* Speranţa o nimiceşte.

Ce? Nu sunt alţi căläi pentru omenire? Ce? Arsenalul morţii e deşertat? (Gândeşte). Dacă... Ei bine? Ce? Nu! Ha! (tresare). *Spaima!* Ce nu poate spaima? Ce sunt raţiunea, religia pe lângă inghetătoarea inbrăţişare a acestui uriaş? Dar dacă ar resista şi la această sguduire? Dacă... O! atunci ajută-mĕ tu *durere* şi tu *pocăinţă,* Eumenide infernale, şarpe roditor care rumegi ceea ce ai mâncat şi inghiţi dejecţiile tale, voi care mereu produceţi venin şi mereu il beţi! Şi tu urlătoare *mustrare de cuget,* care iţi dărâmi insaşi casa şi-ţi răneşti insaşi pe maica ta. — Veniţi-mi in ajutor şi voi, graţii binefăcĕtoare, tu *trecut* cu dulce suris, şi tu *viitor* inflorit cu cornul abondanţei, arătaţi-i in oglindele voastre plăcerile cerului când agerul vostru picior va luneca din braţele sale. Aşa, din

www.dacoromanica.ro

lovire in lovire, din asalt în asalt, vor ataca viața-i fragedă până ce va sosì, însfîrșit, cea de pe urmă din trupele furielor — *desperarea*! —Triumf! Triumf! planul e gata, greu și artistic cum n'a mai fost altul... negreșit... sigur... căci (cu ironie) cuțitul anatomistului nu poate găsì nici o urmă de rană sau de otravă (hotărit). Ei bine dar! (intră Hermann). Ha! Deus ex machina, Hermann.

HERMANN

Gata de a vĕ slujì, stĕpâne.

FRANZ (dându-i mâna).

Nu indatorești pe un ingrat.

HERMANN

Mi-ați dat dovezi.

FRANZ

Incurênd vei avea mai multe, Hermann! Am să-ți spun ceva, Hermann!

HERMANN

Ascult cu o mie de urechi.

FRANZ

Te cunosc, ești... ești un om hotărit, ai inimă de soldat, pĕr pe limbă... tatăl meu te-a insultat rĕu, Hermann!

HERMANN

Mĕ dau dracului, de voiu uita-o!

FRANZ

Ia asta e o vorbă de bărbat! rĕsbunarea șade

www.dacoromanica.ro

bine intr'un piept bărbătesc. Imi eşti pe plac, Hermann! Ia astă pungă, Hermann. Ar fi mai grea dac'aş fi eu stĕpân aice.

HERMANN

Acesta e singurul meu dor, domnule conte; vĕ mulţumesc.

FRANZ

Zeu, Hermann? Tu doreşti intr'adevĕr să fiu stĕpân? Dar tatăl meu are o măduvă de leu, şi eu sunt al doilea fiu.

HERMANN

Aş dorì să fii dumneata cel intăiu, şi tatăl dumitale să aibă mĕduva unei fete ofticoase.

FRANZ

Ah! Cum te-ar resplătì cel intăiu fiu, cum te-ar scoate la lumină din josorita pulbere care nu se potriveşte cu spiritul şi nobleţa ta! Atunci, aşa cum te vezi, te-aş impodobì cu aur din cap in picioare şi te-ai primbla cu patru cai la trăsură. — Zĕu, aşa ar fi! Dar uit ce voiam să-ţi spun — ai şi uitat pe domnişoara Edelreich, Hermann?

HERMANN

Trăsnet şi tunet! Dece-mi aduceţi aminte?

FRANZ

Frate-meu ţi-a suflat-o.

HERMANN

Are să-mi o plătiască.

www.dacoromanica.ro

FRANZ

Ea te-a refuzat şi el mi se pare că ţi-a dat brâncî pe scări.

HERMANN

Pentru asta am să-l imbrâncesc in iad.

FRANZ

Iţi spuse că se vorbeşte că tatăl tĕu nu se putea uita la tine, fără a se lovì in pept şi fără a suspina: Indură-te, Doamne, de mine pĕcătosul!

HERMANN

Trăsnet, tunet şi fulger! sfirşiţi!

FRANZ

Te sfătuì să-ţi vinzi cu doba titlurile de nobleţă ca să-ţi cârpeşti călţunii.

HERMANN

Mii de diavoli! cu unghiile am să-ì scot ochii din cap.

FRANZ

Ce! te superi? Ce poate face un gusgan unui leu? Mânia ta ii indulceşte triumful. Tu poţi numai să crăşnesti din dinţi şi să-ţi inghiţi furia, muşcând o bucăţică de pâne uscată.

HERMANN (dând din picior).

Am să-l fac prav şi pulbere!

FRANZ

Fi! Hermann! Eşti cavaler. Nu trebue să inghiţi o insultă. Nu trebue să renunţi. Pre-a mea lege! De-aş fi eu in locul tĕu, aş cerca tot ce este cu putinţă.

www.dacoromanica.ro

HERMANN

N'oiu avea liniște până ce nu i-oiu ști pe amêndoi sub picioarele mele.

FRANZ

Nu te iuți, Hermann! Apropie-te — vei avea pe Amalia.

HERMANN

Trebue s'o am in ciuda iadului!

FRANZ

Iți spun, vei avea-o... și chiar din mânile mele. Apropie-te, iți zic. Poate nu știi: Carol e ca si desmoștenit.

HERMANN

Neințeles! N'auzisem incă nimic.

FRANZ

Liniștește-te și ascultă. Mai târziu vei afla mai mult — cum iți spun, de unsprezece luni este ca exilat. Dar bătrânul incepe a se căi de pripirea sa, la care (zimbind) au ajutat și alții. Domnișoara de Edelreich il mustră toate zilele cu lăcrămi și cu plângeri. Mai curênd sau mai târziu are să pue să-l caute in cele patru colțuri ale lumii și de l'a găsi, noapte bună, Hermann! Poți să-i deschizi cu umilire oblonul caretei, când s'a duce cu dînsa la biserică ca să se cunune.

HERMANN

Am să-l zugrum la altar!

FRANZ

Tată-meu va abdica in favoarea lui și va trăi in

www.dacoromanica.ro

pace in castelurile sale. Atunci el, mândru şi trufaş, ţinênd frênele puterii in mână, işi va bate joc de cei ce-l uresc şi-l invidiază, şi eu care voiam să te fac om mare şi cu influenţă, chiar eu, Hermann, am să mĕ prostern la pragul uşei sale...

HERMANN

Nu! Atât de sigur că mĕ numesc Hermann, asta nu va fi!

FRANZ

Vei putea-o impedeca tu? Şi pe tine, Hermann, are să te plece şi să te umiliască, are să-ţi scuipe in faţă când te va intîlni, şi vai ţie, de-i da din umere, ori de-ţi vei strimba gura. — Vezi, eată cum stau speranţele şi proiectele tale!

HERMANN

Spune-mi, ce trebue să fac?

FRANZ

Deci ascultă, Hermann, ¡ca să vezi cum iţi doresc binele din inimă, ca un adevĕrat amic, du-te, schimbă-te in haine, fă-te necunoscut; pune să te anunţe la bĕtrân, spune că vii drept din Boemia, că te-ai luptat impreună cu frate-meu la bătălia de la Praga, că şi-a dat sufletul in braţele tale pe câmpul bătăliei...

HERMANN

Cine m'a crede?

FRANZ

Hoho! Asta e treaba mea! Ia acest pachet, aici vei găsi insărcinarea mai lămurit, şi documente care ar face să creadă chiar indoiala insăşi. Acum eşi

www.dacoromanica.ro

iute să nu te vadă nime! Sai prin portiţa din dos in curte, şi de acolo peste zidul grădinei. — Catastrofa acestei tragi-comedii o iau asupra mea.

HERMANN

Şi asta va fi: Vivat noul Domnitor, Franciscus de Moor!

FRANZ (desmierdându-l pe obraz).

Tare eşti şiret! Căci vezi cu chipul acesta ne implinim scopurile impreună şi răpede. Bătrânul işi atribue lui moartea fiului său şi se imbolnăveşte. O clădire ce se clatină n'are nevoe de un cutremur ca să se surpe; vestea il duce in groapă, şi atunci eu sunt unicul fiu. Amalia, fără protector, remâne jucăria voinţei mele şi atunci firește... intr'un cuvênt, tot merge cum dorim, insă nu trebue să-ţi retragi cuvêntul.

HERMANN (triumfător).

Ce spui? Mai degrabă s'ar intoarce glonţul in puşcă şi in maţele celui ce a tras — fii fără indoială, şi lasa pe mine! Adio.

FRANZ (strigând după el).

Fructele vor fi ale tale, iubite Hermann. (Singur) Boul trage carul cu orz la grajd şi trebue să se mulţumiască cu fên. Pentru tine fata unui argat nu Amalia.

www.dacoromanica.ro

SCENA II.

Camera de dormit a bătrânului Moor.

Bătrânul Moor (dormind intr'un jilț), *Amalia.*

AMALIA (păşind incet pe vîrful picioarelor).

Incet! Incet! Doarme! (oprindu-se inaintea lui). Cât de frumos, cât de venerabil! Venerabil, cum se representă Sfinţii. Nu, nu-ţi pot bănui! Cap argintiu, nu te pot mustra! Dormi in pace, deşteaptă te vesel, eu singură voiu suferi.

BĂTRÂNUL MOOR (visând).

Fiul meu! Fiul meu! Fiul meu!

AMALIA (luându-i mâna).

Ascultaţi! Visează de fiul său...

MOOR

Tu eşti? Ai venit? Ah! cât semeni de nefericit! Nu te uita la mine cu astă ochire dureroasă, şi eu sunt destul de nefericit!

AMALIA (trezindu-l iute).

Deşteaptă-te, iubite bătrâne! E numai un vis. Linişteşte-te.

MOOR (pe jumătate treaz).

N'a fost aice? Nu i-am strins mâna sa? Uritule Franz, vrei să mi-l răpeşti şi din visuri?

AMALIA

Auzi, Amalia?

MOOR (trezindu-se).

Unde-i? Unde? Unde sunt? Tu eşti, Amalia?

www.dacoromanica.ro

AMALIA

Cum te simţi? Ai dormit un somn alinător?

MOOR

Visam de fiul meu. Dece nu mi s'a prelungit visul? Poate aş fi dobândit ertare din gura lui.

AMALIA

Angerii nu cunosc mânia. Carol te iartă (luându-i mâna cu durere). Părintele scumpului meu Carol, te ert.

MOOR

Nu, fata mea! faţa ta palidă ca culoarea morţilor, osindeşte pe tatăl lui Carol. Sermană copilă! Eu ţi-am răpit plăcerile juneţei— o, nu mă blăstăma!

AMALIA (sărutându-i mâna cu dragoste).

Pe tine?

MOOR

Cunoşti această imagine, fata mea?

AMALIA

Imaginea lui Carol!

MOOR

Aşa era cand intra in al şasesprezecelea an. Acuma s'a schimbat! O! mi se sfâşie inima — dulceaţa s'a prefăcut in necaz, surisul in desperare. Aşa e, Amalia? L'ai zugrăvit la aniversara naşterii sale in boschetul de iasomie: O! Fata mea! Amorul vostru mă făcea atât de ferice!

AMALIA (cu ochii ţintiţi spre imagine).

Nu! Nu! Nu-i el. O! Zeu, nu-i Carol, aice, aice

www.dacoromanica.ro

(arătând spre piept şi frunte) cu totul altfel, coloarea aceasta nu e in stare să oglindiască cerescul spirit, care domina in infocatul său ochiu. Inlături. Această imagine infăţoşează numai pe un *om*. Eram o incepătoare.

MOOR

Ce căutare dulce şi insufleţită! Dac'ar sta la patul meu de moarte, aş invia. Niciodată n'aş muri.

AMALIA

Nu! N'ai fi murit, ai fi făcut numai o săltare plăcută, cum se saltă dela un gând la altul mai frumos. Privirea lui ţi-ar fi lucit pe deasupra mormêntului. Privirea lui te-ar fi ridicat mai sus decât stelele.

MOOR

Cât de crud, cât de trist! Mor, şi fiul meu Carol nu e aice — mĕ cobor in mormênt şi el nu plânge la mormêntul meu... Cât e de dulce de a fi legănat in somnul morţii prin rugăciunea unui fiu — ce melodie îngerească!

AMALIA (in fantasie).

Da, e dulce, ceresc dulce a fi legănat in somnul morţii prin melodia prea iubitului — poate şi in mormênt urmează visul — un vis lung, etern, necurmat de Carol, pănă ce va suna buciumul invierii (tresărind in incântare) şi pe urmă etern in braţele sale! (Pausă, se pune la clavir şi cântă):

Vrei să mĕ laşi, Hector, să te desparţi de mine,
S'alergi unde Achile cu neinvinse mâne
Aduce lui Patrocle un sacrificiu cumplit?

www.dacoromanica.ro

Cine pe copilu-ți va învăța oare
Arcul să incoarde, Zeii să onoare
Când de negrul Xantus vei fi înghițit?

MOOR

Frumos cântec, fata mea. Să mi-l cânți când oara imi va veni.

AMALIA

Este Adio lui Hector de la Andromaca — Carol și eu l'am cântat adeseori impreună pe alăută. (Cântă):

Șterge-a tale lacrimi, scumpa mea soție
Un ferbinte dor mě chiamă 'n bătălie,
Veḑi aceste umeri poartă *Ilium*.
Astyanax remâie in divină pază,
Spre mântuirea țării, vrea Hector să cază
Și noi ne vedem earăș in Elysium.

DANIEL (intră).

Este jos un om care te caută. Se roagă să-l primești. Spune că-ți aduce veste insemnată.

MOOR

Numai un lucru are insemnătate pentru mine pe lumea asta, știi care Amalia; de e vre un nefericit care cere ajutor, să nu se ducă nemulțămit.

AMALIA

De e un cerșător, să vie degrabă.

MOOR

Amalia! Amalia! Cruță-mě!

www.dacoromanica.ro

AMALIA (cântă).

Ah! n'am să-ți mai aud a armelor sunare
Și feru ți vitejesc va ruginì 'n uitare
A lui Priam eroic sânge, va perì.
Ai să te duci pe țermuri, seci, intunecoase
Unde Cocytul plânge in șesuri năsipoase,
Ș'al tĕu amor in Lethe va murì.

Orice dor puternic, orice cugetare
Să 'nec vreau in a Lethei intunecată mare
Insă nu ș'al meu amor.
Auzi cum dușmanul asalt' a noastre ziduri?
Incinge-mi mândra pală, alungă negre gânduri,
In Lethe nu se stinge iubirea lui Hector.

Franz, *Hermann* (schimbat in haine), *Daniel* (intră).

FRANZ

Eată omul. Spune că-ți aduce veşti grozave. Poți să le auzi?

MOOR

Cunosc numai o veste grozavă. Apropie-te, prietene și nu mĕ cruța! Dați-i o cupă de vin.

HERMANN (cu glas prefăcut).

Domnule conte! Nu te supĕra pe un biet om dacă fără voie iți străpunge inima. Eu sunt străin in țara asta, dar pe d-ta te cunosc foarte bine eşti părintele lui Carol de Moor.

MOOR

De unde ştii?

www.dacoromanica.ro

HERMANN

Am cunoscut pe fiul vostru.

AMALIA (tresărind).

Trăeşte, trăeşte? Il cunoşti? Unde-i? Unde? (Vrea să fugă).

MOOR

Ştii ceva despre fiul meu?

HERMANN

El studia la Lipsca. Deacolo a vênturat multe ţări. A călătorit prin toată Germania, cum zicea, cu capul gol, desculţ şi cerşătoria bucăţica de pâne pe la uşile oamenilor. După cinci luni de zile se aprinse din nou nenorocitul resboiu intre Prusia şi Austria, şi fiindcă nu mai avea nici o speranţă pe lumea asta, urmâ invingĕtoarele steaguri ale lui Frideric Cel Mare in Boemia. Dă-mi voie, spuse marelui Schwerin, să mor de moartea eroilor, eu nu mai am părinte.

MOOR

Nu te uita la mine, Amalia!

HERMANN

I se dădù un drapel. El impărtăşi gloria campaniei victorioase a Prusilor. Am dormit amêndoi in acelaş cort. Ne spunea multe de bĕtrânul sĕu părinte, de zile trecute in fericire, de speranţe amăgite, nouĕ ni se udau ochii de lacrimi.

MOOR (ascunzêndu-şi faţa in perini).

Taci! O! Taci!

www.dacoromanica.ro

HERMANN

Peste opt zile se 'ntîmplâ sângeroasa luptă dela Praga—pot să vĕ spun, că fiul vostru s'a luptat ca un brav ostaş. Făcea minuni inaintea ochilor oastei. Cinci regimente se schimbarĕ dinaintea lui şi el nu se mişcâ. Plumbii plouau in dreapta, in stînga şi el nu se mişcâ. Un glonte îi sdrobì mâna dreaptă, fiul vostru luâ drapelul in mâna stîngă şi nu se mişcâ.

AMALIA (cu entusiasmu).

Hector! Hector! Auziţi, nu se mişca.

HERMANN

L'am găsit in sara bătăliei, zăcênd la pământ, pĕtruns de glonţi, cu mâna stîngă astupa cursul sângelui, mâna dreapta era ingropată in pământ. Frate, imi strigâ el, un murmur s'a respândit printre linii, că generalul ar fi căzut de o oară.—A căzut, i-am spus, dar tu?—Cine-i un brav soldat, imi rĕspunse, lăsând să cadă mâna stângă, să-şi urmeze generalul! Peste câteva minute sufletul sĕu sburâ cătră eroul căzut.

FRANZ

Lega-ţi-ar moartea limba ta blăstĕmată! Venit-ai să dai părintelui nostru lovirea de moarte? Tată! Amalia! Tată!

HERMANN

Implinesc voinţa cea de pe urmă a camaradului meu murind. Ia astă spadă, imi spuse, şi du-te de o dă bĕtrânului meu părinte: e pătată de sângele fiului sĕu; s'a rĕsbunat; să se desfăteze. Spune-i că blăstĕmul sĕu m'a făcut să caut bătălii şi moar-

www.dacoromanica.ro

tea şi c'am căzut in desperare; ultimul său suspin a fost: Amalia.

AMALIA (deşteptându-se ca din somnul morţii).

Ultimul său suspin... Amalia.

MOOR (strigând grozav şi smulgându-şi părul).

Blăstămul meu i-a pricinuit moartea! A căzut in desperare!

FRANZ

O! Tată! Ce-ai făcut? Carol! Carol! Iubitul meu frate! (aleargă prin casă).

HERMANN

Eată spada, eată şi un portret ce a scos totodată din sân! Seamănă tare cu domnişoara. Dă asta fratelui meu Franz, imi zise, nu ştiu ce a voit să înţeleagă cu aceste vorbe.

FRANZ (cu aer de mirare).

Mie? Portretul Amaliei, mie, de la Carol? Amalia, mie?

AMALIA (răpezindu-se spre Hermann cu iuţală).

Inşălător venal şi cumpărat! (îi smuceşte portretul).

HERMANN

Nu sunt înşălător, domnişoară. Vezi singură de nu e portretul dumitale, poate dumneata i l'ai dat.

FRANZ

Pre-a mea lege, Amalia! E portretul tău! Zău, e portretul tău!

AMALIA (dându-i portretul inapoi).

Al meu, al meu!

www.dacoromanica.ro

MOOR (strigând şi sgâriindu-şi faţa).

Vai! Vai! Blăstĕmul meu i-a dat moartea şi a căzut in desperare!

FRANZ

Şi a gândit la mine in ultimul moment al despărţirii! A gândit la mine! O! suflet ângeresc! Când il acoperia vĕlul negru al morţii, el gândia la mine!

MOOR (suspinând).

Blăstĕmul meu i-a dat moartea, fiul meu a murit in desperare!

HERMANN

Nu pot suferi astă durere. Remâneţi sănătos, domnule conte! (incet către Franz). Tinere, cum ai putut face una ca asta?

AMALIA (alergând după el).

Stăi! Stăi! Care au fost cuvintele sale de pe urmă?

HERMANN (strigând inapoi).

Ultimul sĕu suspin a fost: Amalia (ese).

AMALIA

Ultimul sĕu suspin a fost.. Amalia! Nu este inşălător, şi e adevĕrat, adevĕrat, că e mort, mort! (şovăeşte şi cade). Mort! Carol e mort!

FRANZ

Ce vĕd? Ce e scris pe armă? Litere de sânge... Amalia...

AMALIA

Scrise de dinsul!

www.dacoromanica.ro

FRANZ

Vĕd bine ori visez? Priveşte, cu litere de sânge: „Franz, nu părăsì pe Amalia!“ şi de ceeá parte: „Amalia! a tot puternica moarte ţi a sfărmat jurămêntul!“ Ei, vezi, vezi? A scris-o cu mâna sa murindă, a scris-o cu sângele cald al inimei, a scris-o pe pragul solemn al eternităţii. Sufletul sĕu s'a oprit in sbor să uniască pe Franz cu Amalia.

AMALIA

Mare Dumnezeule! E mâna lui... Niciodinioară nu m'a iubit! (ese).

FRANZ

Blăstem! Tot meşteşugul meu se darmă de acest cap indĕrătnic.

MOOR

Vai! Vai! Nu mĕ părăsì, fata mea! Franz, Franz, dă-mi fiul!

FRANZ

Cine l'a blăstĕmat? Cine a impins pe fiul sĕu in bătălie şi in moarte şi in desperare? O! El a fost un ânger, un dar ceresc. Blăstĕm calăului sĕu, blăstĕm, blăstĕm ţie!

MOOR (bătêndu-se cu pumnul in pept şi in cap).

A fost un ânger, un dar ceresc! Blăstĕm, osindă, blăstĕm mie, eu am fost părintele care şi-a ucis fiul, pe mine m'a iubit pănă la moarte, ca să mĕ resbune pe mine s'a dus in batălie şi a murit in desperare! Monstrule! Monstrule! (se loveşte).

FRANZ

S'a dus, ce folosesc plângeri zadarnice? (rizênd

www.dacoromanica.ro

cu ironie) E mai uşor a ucide decât a da viaţă. — Nu-l mai poţi scoate din mormênt!

MOOR

Niciodată nu-l voiu scoate din mormênt! Niciodată! S'a dus, e perdut pentru vecie! Şi tu, tu mi-ai smuls blăstêmul din inimă! Dă-mi fiul!

FRANZ

Nu-mi intărta furia. Te părăsesc in ciasul morţii!

MOOR

Monstrule! Monstrule! Dă-mi fiul inapoi! (se ridică de pe jilţ şi vrea să apuce pe Franz de gât; Franz il impinge inapoi).

FRANZ

Oase fără putere, indrăsneţi! Mori in desperare! (ese).

MOOR

Mii de blăstêmuri fulgere in urma ta! Tu mi-ai răpit fiul din braţe (se mişcă in desperare pe jilţ). Vai! Vai! Sunt in desperare şi nu vine moartea! Fug toţi, mê părăsesc in ciasul morţii... ângerii mei păzitori fug de la mine... Toţi ângerii părăsesc pe căruntul ucigaş... Vai! Vai! Nime nu vrea să-mi sprijine capul, nime nu vrea să mê ajute la sborul sufletului! Nu mai am fii! Nu mai am fiice! Nu mai am amici! Toţi străini... nu vine nime... singur... părăsit... Vai! Vai! desperarea ear nu moartea.

AMALIA (intră cu ochii roşii de lacrimi).

MOOR

Amalia, ânger ceresc! Vii să-mi uşurezi sborul sufletului?

www.dacoromanica.ro

AMALIA (cu glas blând).

Ai perdut un nobil fiu.

MOOR

L'am *ucis*, vrei să zici. Şi impovărat cu astă mărturisire, am să mĕ înfăţoşez inaintea judecăţei lui Dumnezeu.

AMALIA

O! nu, nu, neferice bĕtrân! Părintele ceresc l'a chemat in raiu. Am fi fost prea fericiţi pe lumea asta... Colo sus, colo sus, deasupra stelelor, l'om revedea.

MOOR

L'oiu revedea! L'oiu revedea! O! are să-mi străpungă sufletul ca o săgeată, dacă voiu intra in raiu şi-l voiu vedea intre cei sfinţi... In raiu am să simt suferinţele iadului! In presenţa a Tot-Puternicului mĕ va oborî amintirea: mi-am ucis fiul!

AMALIA

O! El iţi va alunga din suflet dureroasa amintire prin un dulce surîs! Linişteşte-te, bunul meu părinte! Vezi, fii ca mine. El a şi cântat cereştilor ascultători pe harfa serafimilor numele Amalia şi cereştii ascultători au repetat incet cântecul sĕu! Ultimul sĕu suspin a fost Amalia, intăiul strigăt de bucurie n'a fi Amalia?

MOOR

Cerească mângăere curge din buzele tale. Spui că-mi va suride, că mĕ va erta? Rĕmâi lângă mine, iubita scumpului meu Carol, când voiu murî.

www.dacoromanica.ro

A murì este a sbura in braţele sale. Eşti fericit, eşti demn de invidie. De ce aceste oase nu-s putrede? Dece acest pĕr nu-i inalbit? Blăstem ţie, putere a juneţei! Fii binevenită, slabă bĕtrâneţă, tu mĕ apropii de cer şi de scumpul meu Carol.

(Franz intră).

MOOR

Apropie-te, fiul meu! Iartă-mĕ dacă am fost dinioarea prea aspru cu tine! Eu iţi ert tot. Dorul meu cel mai ferbinte este să-mi dau sufletul in pace.

FRANZ

Ţi-ai plâns fiul indestul? Se vede că ai numai unul?

MOOR

Iacob avea doisprezece fii, insă pe Iosif l'a plâns cu lacrimi de sânge.

FRANZ

Hm!

MOOR

Du-te fata mea, ia biblia şi cetește-mi istoria lui Iacob şi a lui Iosif! Totdeauna mi-a pricinuit mare uimire—şi atunci incă nu eram Iacob.

AMALIA (ia biblia şi o deschide).

Ce capitol să cetesc?

MOOR

Cetește-mi durerea părăsitului bĕtrân, când nu mai găsì pe fiul sĕu preiubit, şi-l căuta in zadar intre cei unsprezece... şi cântul sĕu plângĕtor când află că a perdut pe Iosif pentru totdeauna.

www.dacoromanica.ro

AMALIA (cetește).

„Și luând haina lui Iosif, au injunghiat un ied de capră și au uns haina cu sângele și au trimis haina cea pestriță și o aduseră tătâne-so, și ziseră cei trimiși: aceasta o am aflat, cunoaște de este haina fiului tău au ba" (Franz ese iute) și o au cunoscut pre ea și a zis: haina fiului meu este, fiara cea rea l'a mâncat pre el, fiara au apucat pre Iosif".

MOOR (recăzând pe perină).

Fiara au apucat pre Iosif!

AMALIA

„Și și-a rupt Iacob hainele sale și s'a imbrăcat cu un sac și a plâns pe fiul său multe zile și s'a adunat feciorii și fetele lui și au venit să-l mângâe zicând: că mă voiu coborî in Iad la fiul meu plângând".

MOOR

Oprește-te, oprește-te! Mă simt foarte rău.

AMALIA (lăsând să cadă cartea, aleargă la dînsul).

Cerule, indură-te! Ce e asta?

MOOR

Moartea!... negru... văd... inaintea ochilor... te rog... chiamă preotul... să... mă... impărtășască... unde-i fiul meu Franz?

AMALIA

A fugit! Dumnezeule, indură-te de noi!

MOOR

A fugit... m'a părăsit in momentul morții? — Eată... ce-mi remâne... din doi fii... plini de spe-

www.dacoromanica.ro

ranţă... tu mi i-ai dat... tu... mi-i... iei... numele tău... fie bine...

AMALIA (cu un ţipăt de groază).

Mort! Totul e mort! (ese desperată).

FRANZ (intră săltând de bucurie).

Mort! S'a strigat mort! — Acum eu sunt stăpân! Tot castelul resună de cuvêntul *mort!* — Dar ce, poate doarme numai? Da, da, e numai un somn, insă un somn fără deşteptare; moartea şi somnul sunt gemene. Să schimbăm numele! Ferice şi mult dorite somn, să te numim *moarte!* (îi inchide ochii). Cine se poate infăţoşa acuma şi indrăsnì să mĕ cheme inaintea judecăţei, ori să-mi spue in faţă: eşti un ticălos? Deacum ascunde-te, mască nesuferită de blândeţă şi virtute! Acum veţi vedea pe adevĕratul Franz şi vĕ veţi infiora. Cererile tatălui meu erau dulci, el işi prefăcuse ţara intr'un cerc de familie, şedea la poartă cu blândeţă şi-i numia fraţi şi copii—sprincenele mele increţite vor vestì pururea o furtună gata de a se sparge, puterea mea va plutì asupra acestor munţi ca un comet amenințător; faţa mea posomorită va fi termometrul vostru! El măgulia şi desmerda pe cel ce se impotrivia puterii sale. A măgulì şi a desmierda nu-mi vine mie! Eu am să vĕ infing in carne pin teni ascuţiţi şi am să vĕ satur cu biciuri. Vreau ca ţara mea să ajungă pănă acolo ca cartofele şi berea simplă să fie bucate de serbători, şi vai, celui ce mi se va arăta cu faţă plină şi rumenă! Paliditatea sărăciei şi frica sclăviei sunt culorile mele favorite; cu astă livrea am să vĕ imbrac pe toţi.

www.dacoromanica.ro

SCENA III.

Codrii Boemiei.

Spiegelberg, Razmann. Trupă de hoţi.

RAZMANN

Tu eşti? Zeu, tu eşti? Vino să te inăduş stringêndu-te la pept, iubite frate Moritz! Bine ai venit in codrii Boemiei! Te-ai făcut gros şi gras. Mii de trăsnete! Ne-aduci o trupă intreagă de recruţi, eşti un recrutor minunat!

SPIEGELBERG

Aşa-i, camarade, aşa-i! şi care de care mai sdravăn. — Nu-ţi vine a crede, dar sunt un om binecuvêntat de Dumnezeu; eram ia un biet om şi aveam numai un baston când am trecut Iordanul şi acum suntem şaptezeci şi opt, toţi, ori neguţitoraşi ruinaţi, ori dascăli daţi afară, ori scriitori din provinciile Sueve; e o ceată de flăcăi, colea, voinici nu şagă, care şi-ar fura bumbii dela pantaloni, unul dela altul şi lângă cari eşti sigur numai când ţi-e flinta incărcată. — Vezi cât de bine trăim şi ce renume avem cale de patruzeci de mile! Ştii, nu este nici o gazetă, in care să nu se găsiască vre un articul despre şiretul Spiegelberg; deaceea m'am abonat şi eu; m'au descris din cap in picicare, incât iţi pare că mă vezi in persoană. N'au uitat până şi bumbii dela surtuc. Dar şi noi ne batem joc de dînşii. Mă duc mai dăunăzi in tipografie şi zic c'am văzut pe vestitul Spiegelberg şi dictez unui cenuşer ce şedea acolo, semnalamentul deplin al unui medic şarlatan din oraş; semnalamentul se imprăştie, imi prind voinicul, il pun la tortură şi

www.dacoromanica.ro

el de frică şi de gogomănie mărturiseşte — lua-m'ar dracul!—că el e *Spiegelberg*. La naiba! mai era să mĕ duc să me infăţoşez magistraţilor ca să impiedic pe o asemenea canalie, de a-mi batjocorì numele. Ei, cum iţi zic, peste trei luni era in spânzurătoare. Când intr'o zi trecui pe acolo şi vĕzui pe Pseudo-Spiegelberg cum se fălia in gloria sa, am trebuit să-mi indop nasul cu o prisă de tabac — şi in vreme ce Spiegelberg era spânzurat, Spiegelberg se căra binişor şi făcea cunoscut pe din dos magistraţilor celor dibaci, că şi-a bătut joc de dînşii.

RAZMANN (rizênd).

Ai rĕmas cum ai fost.

SPIEGELBERG

Cum am fost, şi la suflet şi la trup. Trebue să-ţi mai istorisesc o festă ce am făcut mai dĕunăzi in mŏnăstirea St. Cecilia. Cum călătoriam, ajung la mŏnăstire pe la apusul soarelui şi fiindcă nu slobozisem nici un foc in zioa aceea — ştii că eu uresc *diem perdidi* până la moarte — mĕ hotării să fac vre o festă in noaptea aceea, măcar să peardă dracul o ureche! Ne ascundem până la miezul nopţii. Nu se mai auzia nimica. Luminările se sting. Ne inchipuiam că călugăriţele trebuiau să fie in pufurile lor. Iau cu mine pe camaradul Grimm şi spun celorlalţi să stee la poartă până ce vor auzì şuerând, pun mâna pe portar, mĕ furişez in casa unde dormiau servitoarele, le umflu hainele şi le duc afară. Pe urmă intrăm eară şi din chilie in chilie, luăm tuturor măicuţelor straele, la urmă şi stariţei. Atunci şuer, şi voinicii mei incep a face afară un tărăboiu şi un vuet ca in zioa judecăţei

www.dacoromanica.ro

de pe urmă, şi intră cu toţii cu sgomot in chiliile surorilor. Ha! ha! ha! Trebuia să vezi ce vênătoare, cum işi căutau bietele copile hainele in intuneric şi cum işi frângeau mânele şi gemeau când nu le puteau găsi. Unele se invĕliau in prostiri, altele s'ascundeau pe cuptor ca mâţele şi erau nişte strigăte şi gemete... d'apoi baba cea de stariţă! — ştii frate, că nimic pe lume nu este mai uricios decât un *painjen* şi o *babă* — şi acum inchipueşte-ţi baba cea sbircită şi gârbovită cum se bocia dinaintea mea şi mĕ jura pe onoarea ei feciorească. — La dracu! Imi şi pusesem cotul pe rămăşiţele de sân ce mai avea şi eram să i le fac bucăţi de nu-mi da argintăriile, tesaurul mŏnăstirii cu toţi bănişorii. Voinicii mei mĕ inţelegeau — iţi spun, am scos din mŏnăstire mai bine de o mie de scude, afară de petrecere, şi flecăii mei au lăsat călugăriţelor o amintire ce n'or uita-o noue luni de zile.

RAZMANN (dând din picior).

Şi eu să nu fiu faţă!

SPIEGELBERG

Vezi! Mai spune că asta nu e viaţă? Pe lângă aceasta totdeauna eşti vesel şi prinzi la putere şi pântecele se 'ngroaşă pe mică pe cias ca la un prelat. Nu ştiu, trebue să am vre o virtute magnetică care atrage toţi berbanţii de pe faţa pământului cum atrage magnetul pe fer.

RAZMANN

Frumos magnet mai eşti! Dar la dracu! aş dorì să ştiu ce fel de farmece intrebuinţezi.

www.dacoromanica.ro

SPIEGELBERG

Farmece? Nu-i nevoie de farmece, cap trebue să ai! O oarecare judecată practică care nu se poate dobândì dormind — căci vezi, eu totdeauna am spus-o: pe un om onest poţi să-l resădeşti cu orice sĕmênţă, dar pentru ca să faci un berbant trebue o sĕmênţă aleasă — mai trebue un geniu particular; cum aş zice, un fel de *climă de berbanţi*.

RAZMANN

Frate! Mult mi s'a lăudat Italia.

SPIEGELBERG

Da! da! trebue să laşi fiecăruia ce-i a lui. Italia produce şi ea oamenii sĕi, şi dacă Germania va urma calea ce-a apucat şi va exila biblia de tot, cum se vede că o să şi fie, incet, incet şi Germania va produce ceva bun — cu toate aceste, trebue să-ţi spun că clima nu face tot; geniul se desvoltează in orice loc, şi pe urmă, frate, ştii că un mĕr nici in raiu nu se poate preface in ananas... dar să nu ne uităm vorba... De ce-ţi vorbiam la urmă?

RAZMANN

De festele tale.

SPIEGELBERG

Aşa! Aşa! de festele mele, când vii intr'un oraş, trebue inainte să cauţi a afla dela comisarul poliţiei, dela sergenţi şi dela jandarmi, cari sunt cei cu cari au ei mai ales a face şi cari-i onorează mai des cu visitele lor — şi pe aceştia îi cauţi — pe urmă te viri prin cafenele, bordele, prin crâşme, şi pândeşti şi spionezi cari sunt cei ce se plâng de grele

www.dacoromanica.ro

timpuri, de mărimea dobânzilor, de progresele infernale ale poliţiei, care critică faptele guvernului, ori care strigă contra fisionomiştilor! Frate, ţi-ai găsit oamenii. Onoarea se clatină la dînşii ca o măsea găunoasă, şi nu-ţi remâne decât să-i pui cleştele — ori vrei un chip mai bun şi mai expeditiv, aruncă pe stradă o pungă plină cu bani, te ascunzi undeva şi iei bine sama la cel ce o ridică; după câteva minute alergi după dînsul, cauţi, strigi, şi-l intrebi: Domnule, n'ai găsit o pungă plină cu bani? De spune da, ai a face cu dracul; dar de tăgăduieşte: „Mĕ rog mĕ iartă... nu-mi aduc aminte... imi pare foarte rĕu“ (sărind de bucurie) atunci, frate, triumf, triumf! stringe-ţi fănarul, dibaciule Diogene, ţi-ai găsit omul!

RAZMANN

Eşti un *practicus* desăvirşit.

SPIEGELBERG

Par'că m'aş fi indoit vreodată de aceasta? Cum s'a prins in undiţă, trebue să cauţi să-l ridici cu dibăcie! Fĕtul meu, eată cum fac eu: când îi dam de urme, mĕ lipiam de candidatul meu ca chelbea; beam cu dînsul frăţie, dar nota bene, trebue să plăteşti pentru el! Asta îţi cam uşurează punga, dar nu trebue luat sama, trebue să mergi mai departe, să-l duci in case de joc şi pe la femei publice, să-l incurci in certe şi pozne, până ce face bancrută de sănătate, de putere, de bani, de conştiinţă şi de reputaţie. Căci iţi spun, nu faci treabă până ce nu i-ai ruinat şi trupul şi sufletul — crede-mĕ, frate! din practica mea indelungată am vĕzut poate de vre-o cincizeci de ori, când a sburat onestitatea din cuib, se face dracul stĕpân.

www.dacoromanica.ro

Pasul de pe urmă e atât de uşor... O! atât de uşor, ca dela o rea la o devotă.— Ian ascultă! ce vuet?

RAZMANN

Nimic, tună; urmează.

SPIEGELBERG

Mai este o metodă, mai scurtă şi mai bună; furi prietenului tău tot ce are, până şi cămeşa de pe dînsul, atunci dela sine vine, dela sine invaţă şiretlicurile! Ian intreabă pe cel de colo cu faţa roşă. Pe acela l'am prins frumuşel in cursă: I-am promis patruzeci de galbeni de mi-a aduce forma cheilor stăpânului său tipărite in ceară. Inchipueşteţi, dobitocul le şi aduce, şi, lua-m'ar dracul, işi cere banii. „Ştii dumneata, domnişorule, i-am zis, că mă duc drept la comisarul de poliţie, şi-l rog să-ţi opriască un loc la spânzurătoare?“ Sacrament! Trebue să vezi cum işi boldì ochii voinicul şi cum incepù a tremura ca un căţel când ese din baltă. „Pentru numele lui Dumnezeu, domnule, ai puţină socotinţă! am să... vreu să...“ — Ce vrei? Vrei să mergi cu mine la dracu? — „O! din toată inima, cu mare plăcere“—ha! ha! ha! dragul meu cu slănină se prind şoarecii. — Ia rizi de dînsul Razmann, ha! ha! ha!

RAZMANN

Da! Da! O mărturisesc. Am să-mi scriu lecţia asta cu litere de aur pe frunte. Satan trebue să-şi cunoască oamenii săi dacă te-au făcut pe tine samsar.

SPIEGELBERG

Nu-i aşa, frate? Şi cred că dacă-i voiu aduce zece persoane, pe mine m'a lăsa. Librarul dă al zecelea

www.dacoromanica.ro

esemplar colportorului gratis, dece să facă Satan treabă mai jidovească? — Razmann, miros praf.

RAZMANN

La dracu! şi eu miros de mult, ai să vezi că s'a intimplat ceva in vecinătatea noastră! — Da! da! cum iţi zic, Moritz, are să se bucure căpitanul de recruţii tăi — şi el a atras câţiva voinici.

SPIEGELBERG

Dar ai mei, ai mei — pa!

RAZMANN

Nu mă indoesc că şi ai tăi vor avè degetele deprinse cu treaba, dar iţi spun renumele căpitanului a ispitit oameni onești.

SPIEGELBERG

Zeu?

RAZMANN

Aşa să trăesc! Şi nu li e ruşine să slujască sub comanda lui. El nu ucide pentru pradă ca noi — nici intreabă de bani, când ar putea să aibă o mulţime şi chiar cea a treia parte din prada care i se cuvine de drept, o dărueşte la orfani, ori dă mijloace unor tineri sermani dar plini de speranţă să-şi poată face studiele. Dar când e vorba să goliască pe un moşier, care-şi tratează ţăranii ca vitele, ori să loviască pe un ticălos imbrăcat in haine aurite, care face negoţ cu legile şi astupă gura dreptăţii cu aur, o! de e vorba de asemenea fiinţe — atunci se află in elementul său, se insufleţeşte ca un diavol şi pare că tot trupul lui e numai furii.

www.dacoromanica.ro

SPIEGELBERG

Hm! hm!

RAZMANN

Mai deunăzi am aflat la crăşmă, că un conte a-vut, căştigase un proces de un milion prin cârcio-curile advocatului său şi că era să se intoarcă de la Regensburg. Căpitanul şedea la masă şi prânzia. Câţi suntem? mĕ intrebâ, sculându-se iute. Il vĕ-zui muşcându-şi buzele — şi asta o face numai când e tare mânios — numai cinci i-am zis; ajunge, res-punse el, aruncâ crăşmăriţei banii pe masă şi nici atînse vinul ce ceruse; noi plecarĕm. Tot timpul n'a vorbit nici un cuvênt, călăria singur intr'o parte, numai din când in când ne intreba de nu vedem nimica şi ne ordona să punem urechea la pământ. Insfirşit vine contele cu trăsura tare incărcată. Ad-vocatul şedea lângă dinsul, inaintea trăsurei un călăreţ şi câte unul la oblonuri... Atunci să-l fi vĕzut cum se răpezi spre trăsură inaintea noastră, cu douĕ pistoale in mână, şi să fi auzit cu ce glas strigă: Staţi! Pe vizitiu, care nu voia să opriască caii, il aruncâ dearăstăgolul la pământ; contele sloboade un foc din trăsură, călăreţii pleacă de fugă. „Banii, canalie!“ strigă el cu o voce resună-toare. Contele era ca un condemnat sub cuţitul că-lăului. „Tu eşti ştrengarul care ai făcut din drep-tate o femee publică?“ Advocatul tremura de-i clănţăniau dinţii — îi infipse un pumnal in pântece ca un harag intr'o vie. — Eu mi-am făcut datoria, ne spuse, depărtându-se de noi cu mândrie; pră-datul e treaba voastră, şi se făcù nevĕzut prin codru.

www.dacoromanica.ro

SPIEGELBERG

Hm! hm! Frate, ce ţi-am spus dinioarea, rĕmăe intre noi. Nu e nevoe să ştie el. Inţelegi?

RAZMANN

Bine, bine, inţeleg.

SPIEGELBERG

Il cunoşti. Ştii toanele sale. Mĕ 'nţelegi?

RAZMANN

Inţeleg, inţeleg.

SCHWARZ (intrând cu grabă).

RAZMANN

Cine-i? Ce este? Călĕtori in pădure?

SCHWARZ

Iute! iute! Unde sunt ceilalţi? Mii de trăsnete! Voi şedeţi la vorbă? Nu ştiţi... nu ştiţi... nu ştiţi nimica? Roller...

RAZMANN

Ce este? Ce este?

SCHWARZ

Roller e spânzurat şi incă alţi patru.

RAZMANN

Roller? La dracu? De când? De unde ştii?

SCHWARZ

De trei sĕptĕmâni e inchis şi noi nu aflasem nimica: de trei ori a fost judecat şi noi n'auzisem nimica; l'au supus la torture să spue unde se află căpitanul. Şi el ca un brav n'a mărturisit nimica.

www.dacoromanica.ro

Ieri i s'a pronunţat sentenţa şi azi dimineaţă a fost trimis cu extra-poştă la Satan.

RAZMANN

Blăstĕm! Căpitanul ştie?...

SCHWARZ

Abia ieri a aflat-o. Făcù spume de furie ca un mistreţ. Ştii că totdeauna l'a iubit pe Roller cel mai mult... incă şi tortura pe deasupra — am cercat să-l scăpăm din inchisoare cu frănghii şi cu scări, dar in zadar; căpitanul s'a dus in persoană la dînsul imbrăcat in călugăr şi a vrut să schimbe hainele cu dînsul, Roller a refusat cu indărătnicie; acum a făcut un jurămênt care pe toţi ne-a inghetat de groază: a spus că a să-i aprindă o torcie funebră cum nu s'a luminat incă niciodată inmormêntarea unui rege; vra numai decât să-i prăjiască pe toţi. Mĕ tem să nu meargă rĕu oraşului. De mult are ciudă pe dînsul fiindcă-i grozav de bigot şi ştii când spune „voiu s'o fac!" e tot atâta ca şi când spunem noi „am făcut-o"!"

RAZMANN

Aşa-i. Cunosc pe căpitan. De ar fi dat diavolului cuvêntul sĕu că va intra in iad, el nu s'ar inchina niciodată, chiar dacă ar fi să intre in raiu cu o jumĕtate din tatăl nostru! Dar vai! Bietul Roller, bietul Roller?

SPIEGELBERG

Memento mori. Ear mie nu-mi pasă (cântă).

De trec lâng'o spânzurătoare
Eu atunci clipesc din ochiu
Şi gândesc, măi frăţioare
Să nu-ţi fie de deochiu.

www.dacoromanica.ro

RAZMANN (tresărind).

Tăcere! O impuşcătură! (s'aude o impuşcătură şi vuet).

SPIEGELBERG

Incă una!

RAZMANN

Incă una! Căpitanul!

(S'aude cântând in dosul scenei).

Cei spânzuraţi in Nürenberg
Chiar din spânzurători se şterg (bis).

ROLLER, SCHWEIZER (in dosul scenei).

Hola! ho! Hola ho!

RAZMANN

Roller! Roller! Să fiu al dracului!

SCHWEIZER, ROLLER (in dosul scenei).

Razmann! Schwarz! Tunet, fulger şi trăsnet!

Carol de Moor călare, *Schweizer*, *Roller*, *Grimm*, *Schufterle*.

Trupa de hoţi (intră plini de noroi şi de colb).

CAROL DE MOOR (sărind jos de pe cal).

Libertate! Libertate!... Ai scăpat, Roller! Ia-mi calul, Schweizer, şi spală-l in vin. (Aruncându-se la pământ). Scump ne-a ţinut!

RAZMANN (către Roller).

Pe vatra lui Pluton! Inviet-ai de pe roată?

www.dacoromanica.ro

SCHWARZ

Eşti o umbră? Ori am nebunit? Ori eşti tu în persoană?

ROLLER (gâfâind).

Eu sunt, întreg şi viu. De unde crezi că vin?

SCHWARZ

Numai dracul ştie. Nu erai condemnat la moarte?

ROLLER

Ba eram şi eram încă mai mult. Vin deadreptul de la spânzurătoare. Stăi să mă resuflu. Schweizer ţi-a spune tot. Daţi-mi un pahar de rachiu! — Şi tu te-ai întors, Moritz? Gândiam că te-oiu întîlni aiurea — dar daţi-mi un pahar de rachiu! Mi se desfac oasele. — O! căpitane! Unde-i căpitanul?

SCHWARZ

Acuş! Acuş! — Da spune azi, da vorbeşte! Cum ai scăpat? Cum de te avem earăş? Mi se învârteşte capul. Zici că vii dela spânzurătoare?

ROLLER (înghiţind un şip de rachiu).

A! tare-i bun, arde! Iţi spun, drept dela spânzurătoare. Vă uitaţi la mine, căscaţi gura şi nu puteţi pricepe... Aveam încă trei paşi până la scara sfântă, pe care eram să mă suiu în sânul lui Abraham; cât p'aci, cât p'aci, mă vedeam chiar în casa anatomiei! Ţi-aş fi dat viaţa pentru o prisă de tabac. Căpitanului îi datoresc aerul, libertatea şi viaţa!

SCHWEIZER

Era o glumă ce merită a fi ascultată. Cu o zi

www.dacoromanica.ro

inainte aflasem dela spionii noştri că Roller era înglodat până in gât şi că dacă cerul nu s'ar fi grăbit să se risipiască, a doua zi, adecă astăzi, trebuia să păţiască ceeace au să păţiască toţi cei cu carne şi cu oase. Haidem, camarazi, ne zise căpitanul, ce nu trebue făcut pentru un amic? De-l scăpăm, ori de nu-l scăpăm, să-i ardem cel puţin o torcie funebră cum nu s'a mai ars la nici o înmormêntare imperătească şi să le pârlim spatele. Toată ceata se adună. Trimitem un curier cu un bilet in care-l înştiinţăm de toate. Roller primeşte biletul in supă.

ROLLER

Nu mai speram că veţi isbuti.

SCHWEIZER

Pândisem momentul când ulitele erau deşerte. Tot oraşul se ducea să priviască spectaculul, unii călare, alţii pe jos, alţii in trăsură. S'auzia de departe vuetul şi cântecul psalmelor. Acuma, zice Căpitanul, puneţi foc! Voinicii noştri pornesc ca săgeţile şi pun foc oraşului in treizeci şi trei de locuri, aruncă fitile aprinse imprejurul magasinului de praf şi prin biserici şi prin şure. Morbleu! Nu se trecuse incă o pătrime de oară şi para se ridicase din toate părţile in virtejuri de foc. Dar şi vêntul de Nord-est care trebue să aibă vr'un dinte contra oraşului, ne ajută de minune. Noi in timpul acela alergăm pe toate stradele ca nişte furii, strigând: foc! foc! Deodată s'aude in oraş din toate părţile strigăte, ţipete, vuete; incep a trage clopotele, magazinul de praf sare in aer, părea că pământul crapă până la buric, că cerul se sparge şi că iadul se afundă cu zece mii de stînjeni mai adânc.

www.dacoromanica.ro

ROLLER

Atunci cortejul meu se uită inapoi — oraşul semăna cu Comora şi Sodoma, tot orizontul era numai foc, pucioasă şi fum, patruzeci de munţi de prin prejur resunau unul după altul vuetul infernal din oraş, o panică apucă pe toţi bravii mei — eu mĕ folosesc de acest moment şi fug ca vêntul! Mĕ dislegase, atât de aproape eram de moarte, in timp ce păzitorii mei erau impetriţi ca femeea lui Lot, eu gonesc, străbat prin mulţime — eată-mĕ's departe de ea! Fac vre o şasezeci de paşi, mĕ desbrac de haine, mĕ asvirl in riu, inot pe sub apă pănă ce crezui că nu mĕ mai pot vedea. Căpitanul meu mĕ aştepta cu strae şi cu cai, aşa am scăpat! Moor! Moor! De te-ai găsi şi tu incurênd aşa ca mine ca să-ţi pot resplăti.

RAZMANN

Aceasta e o dorinţă de fiară selbatecă, pentru care ar trebui să te spânzure. Dar festa voastră e de tăvălit de ris.

ROLLER

Era ajutor la nevoie, voi n'o puteţi preţui. Pănă ce nu merge cineva ca mine, cu streangul in gât, viu la mormênt — şi toate pregătirile cele diabolice şi ceremoniele călăului şi să vezi la fiecare pas mai aproape şi tot mai aproape' maşina cea afurisită la care eram să mĕ suiu luminat de soarele zilei, şi calăii care te pândesc, şi musica cea grozavă — tot imi sună incă in urechi — şi croncănitul corbilor care sburau rânduri, rânduri dela hoitul predecesorului meu, toate aceste! toate aceste! — şi pe deasupra şi presimţirea fericirii eterne care mĕ aşteaptă! Frate! Frate! şi deodată scăpare şi

www.dacoromanica.ro

libertate, era un pocnet par'c'ar fi plesnit un cerc din cer. Ascultați, canaliilor! Vĕ spun când sai dintr'un cuptor ferbinte in apă ca ghiața nu poți simți așa de bine contrastul, ca mine, când m'am vĕzut pe celălalt mal.

SPIEGELBERG (rizênd).

Sermane om! Ei, s'a trecut, (bênd) la fericita ta inviere!

ROLLER (aruncând paharul).

Nu, pe toate averile lui Mamon! n'aș vrea să mai cerc asta incă odată. A murî e ceva mai mult decât o tumbă de Arlechin, dar spaima morții e mai mult incă decât moartea.

SPIEGELBERG

Prăfăria care a sărit in sus — vezi Razmann? deaceea puția aerul a pucioasă cale de douĕ ore, ca și când ar fi pus să se aerisiască toată garderoba lui Moloh. Era o faptă de maestru, căpitane! Te invidiez pentru ea.

SCHWEIZER

Dacă orașul își face o plăcere să vadă ca pe un porc ingrășat pe camaradul nostru injunghiat, la dracu! dece să ne facem noi scrupul c'am scăpat pe camaradul nostru cu cheltuiala orașului? Și pe deasupra, bravii noștri n'au perdut ocasiunea să prade — ia spuneți, ce-ați strins?

UN HOȚ

In invălmășală, eu m'am furișat in biserica St. Stefan și am luat galonurile dela acoperișul altarului; Dumnezeu, mi-am gândit, e un om bogat, și poate face șireturi de aur din șfară de cânepă.

www.dacoromanica.ro

SCHWEIZER

Bine ai făcut. Dece treabă sunt asemenea zdrenţe intr'o biserică? I le ofer lui Dumnezeu care ride de mărunţişurile lor, când creaturile lui mor de foame. Dar tu, Spangeler, unde ţi-ai intins cursa?

UN ALT HOŢ

Eu şi cu Bügel am prădat o dugheană şi aduc materie pentru cincizeci dintre noi.

AL TREILEA HOŢ

Eu am şters nouĕ ciasornice de aur şi incă o duzină de linguri de argint.

SCHWEIZER

Bine, bine. Şi noi le-am dat o văpae ce n'or putè stinge in cincisprezece zile. De voesc să se mântue de foc au să inece oraşul cu apă. — Nu ştii Schufterle câţi morţi au fost?

SCHUFTERLE

Se zice că optzeci şi trei. Numai magazinul de praf a prefăcut vre o şasezeci in pulbere.

MOOR (foarte serios).

Roller, scump te-am plătit!

SCHUFTERLE

Pa! Pa! Ce are aface? N'aş zice nimica dacă ar fi fost bărbaţi, dar erau copii de faşe care-şi zugrăvesc scuticele, băbuţe gârbovite cari-i apără de muşte, schelete uscate cari nu se mai pot ţinè pe picioare, bolnavi cari gemeau după doctorul ce urmase cortejul cu pas grav, toţi cei cu picioarele

www.dacoromanica.ro

uşoare se dusese să fie faţă la comedie şi numai drojdiile oraşului remăsese să păziască casele.

MOOR

Sermanii vermişori! Bolnavi, zici tu, bătrâni şi copii?

SCHUFTERLE

Dar, la dracu! şi lehuse şi femei ingreunate cari se temeau să nu piardă sub spânzurătoare; şi femei tinere cărora le era frică de efectul spânzurării asupra inchipuirii lor, şi să nască copii cu semnul spânzurătoarei pe spinare, şi nişte poeţi sermani cari remăsese desculţi, fiindcă incălţămintele lor erau la căputat; fiinţe miserabile cari nici nu merită să vorbiască cineva de dînşii. Trecênd din intimplare pe lângă o baracă, aud un gemet, mă uit înlăuntru şi ce văd? Un copil, viu şi sănătos, era la pământ sub masă, şi masa tocmai incepea a se aprinde. Sermană fiinţă, am zis, aici ingheţi, şi l'am aruncat in pară.

MOOR

Inadevăr, Schufterle? Para aceasta ardă in inima ta până la sfirşitul eternităţii! Mergi, monstrule! să nu te mai văd in banda mea! Ce, murmuraţi? Staţi pe gânduri? Cine indrăsneşte a se mai gândi când poruncesc eu? Mergi, iţi zic; sunt mai mulţi intre voi cari sunt copţi pentru furia mea. Te cunosc, Spiegelberg. Insă incurênd am să intru intre voi şi am să ţin o grozavă revistă.

MOOR (singur, preumblându-se cu agitaţiune).

Nu-i asculta, cerescule răsbunător! Ce pot eu face? Ce poţi tu face, când ciuma, seceta, inundă-

www.dacoromanica.ro

rile perd pe cei drepți impreună cu cei răi? Cine poate porunci flamelor cari au scopul să darme cuibul insectelor de a nu strica și lanurile cele binefăcătoare! O! Rușine, asupra ucigașilor de copii, de babe și de bolnavi! Cum mă oboară această faptă! A inveninat operele mele cele mai frumoase — eată inaintea tronului ceresc copilul care a luat in mâna sa măciuca lui Joe ca să sdrobiască titani și a resturnat pigmei. Mergi! mergi! Tu nu ești omul care poate cârmui pala resbunătoare a tribunalului suprem, ai scăpat-o din mâni la cea intâi intîmplare, renunț la sumețul meu plan, mă duc să m'afund in vre o prăpastie a pământului, unde rușinea mi se va putea ascunde de lumina zilei (vrea să easă).

(Câțiva hoți intră cu pripire).

HOȚII

Ia sama, căpitane! nu-i lucru curat. Trupe de cavaleri boemi calcă pădurea — ne-a trădat dracul!

ALȚI HOȚI

Căpitane! Căpitane! ne-au dat de urme — mai multe mii de soldați formează un cordon imprejurul pădurii.

ALȚI HOȚI

Vai! Vai! Vai! Suntem prinși, spânzurați, înțăpați! mai multe mii de husari, de dragoni și de vênători inaintează pe dealuri și păzesc potecele.

(Moor ese).

Schweizer, Grimm, Roller, Schwarz, Schufterle, Spiegelberg, Razmann. Trupa de hoți.

SCHWEIZER

Insfirșit i-am scos din puf. Bucură-te, Roller! De

www.dacoromanica.ro

mult doriam să mĕ lupt cu cavaleri de mundire; unde e căpitanul? s'a adunat toată ceata? dar avem destul praf?

RAZMANN

Da, cât ne trebue. Dar noi suntem optzeci toţi, adică unul contra douĕzeci.

SCHWEIZER

Şi mai bine. Las' să fie cincizeci contra unui deget al meu. Dăcă au aşteptat ei până ce le-am aprins paile in spate, atunci fraţilor, nu e grijă. Ei işi riscă viaţa pentru zece bani, noi ne luptăm pentru viaţă şi libertate. Vom cădea asupra lor ca potopul — dar unde dracu e căpitanul?

SPIEGELBERG

Ne părăseşte la nevoe. Nu mai putem fugì?

SCHWEIZER

Să fugim?

SPIEGELBERG

Oh! dece n'am remas la Ierusalim!

SCHWEIZER

Ah! De te-aş vedè-inăduşit intr'o boltă puturoasă, suflet de noroiu ce eşti! Cu călugăriţe in cămeşe ai gură mare, dar când vezi doi pumni, mişelule!... Arată-te acuma, ori te-om coase de viu intr'o piele de porc şi te-om arunca la câni.

RAZMANN

Căpitanul! Capitanul!

www.dacoromanica.ro

MOOR (intră incet, in parte).

Am lăsat să-i închidă cu totul, acum trebue să se lupte ca niște desperați. (Tare). Copii, să vĕd, suntem perduți, sau trebue să ne luptăm ca niște mistreți răniți.

SCHWEIZER

Ha! am să le spintec pântecele cu cuțitul meu, să li se tărie măruntăile de doui coți! Du-ne, căpitane, te urmăm până in gura morții.

MOOR

Incărcați toate flintele! Doară nu e lipsă de praf?

SCHWEIZER (sărind de bucurie).

Destul praf ca să facem să sară pământul până la lună.

RAZMANN

Fiecare are cinci părechi de pistoale incărcate și incă trei carabine.

MOOR

Bine, bine. O parte trebue să se sue in arbori ori să se ascundă in tufari și să impuște in ei, nevĕzuți.

SCHWEIZER

Intre aceia vei fi și tu, Spiegelberg!

MOOR

Noi ceilalți, ne răpezim ca fiarele in flancurile lor.

SCHWEIZER

Intre aceștia sunt eu, eu!

www.dacoromanica.ro

MOOR

Totodată şuerăm cu toţii şi galopăm prin pădure, ca să părem mai mulţi, deslegăm şi toţi cânii noştri şi îi aţiţăm spre dinşii, să-i împrăştie şi să ne vie indemână a-i impuşca. Noi trei: *Roller, Schweizer* şi eu, ne luptăm in grămadă.

SCHWEIZER

De minune! de minune! Ne vom răpezi asupra lor ca tunetul şi n'or ştî de unde plouă loviturile. Odinioară am ştiut să lovesc o cireşă din gură. Lasă-i să vie. (Schufterle trage pe Schweizer de mânecă la o parte, acesta trage pe căpitan la o parte şi-i vorbesce incet).

MOOR

Taci!

SCHWEIZER

Te rog...

MOOR

Taci! Mulţămească ruşinei sale, ea il scapă. Nu trebue să moară cum vom muri noi, eu Schweizer şi Roller. Desbrăcaţi-i hainele, voiu spune că a fost un călător şi că l'am prădat. Linişteşte-te, Schweizer, iţi jur că tot in spânzurătoare are să sfirşiască.

(Intră un preot).

PREOTUL (in sine).

Aici e bisunia fiarelor? Cu voia d-voastre, dom. nilor, sunt un servitor al bisericei şi afară stau şaptesprezece sute care-mi păzesc fiecare fir de păr din cap.

www.dacoromanica.ro

SCHWEIZER

Bravo! Bravo! bine ai vorbit pentru ca să-ţi ţii stomacul cald.

MOOR

Taci, camarade! — Spune in scurt, părinte, ce cauţi la noi?

PREOTUL

Sunt trimis de inalta cârmuire care judecă viaţa şi moartea. Tâlharilor, ucigaşilor, berbanţilor, soiu de viperă care se tîrîe in intuneric şi muşcă in ascuns, lepădături ale omenirii, stirpituri ale Iadului, hrană pentru corbi şi vermi, colonie pentru roată şi spânzurătoare!...

SCHWEIZER

Câne! sfirşeşte ocările, ori (il chiteşte cu pistolul).

MOOR

Fi, Schweizer! il faci să-şi peardă firul cuvêntului; şi-a invĕţat predica aşa de bine pe dinafară... Urmează, domnule: „pentru roată şi spânzurătoare...“

PREOTUL

Şi tu, căpităneşule! Voevodul taie-pungelor, regele berbanţilor, marele Mogol al tuturor reilor de sub soare; semeni cu cel intăiu căpitan de hoţi care a indemnat mii de legiuni de ângeri nevinovaţi la focul rasvrătirii şi i-a atras după sine in prăpastia osîndei, gemetele mamelor nenorocite insamnă urmele tale, bei sângele ca apa, viaţa omului e pentru tine ca şi suflarea vêntului.

www.dacoromanica.ro

MOOR

Adevĕrat! Prea adevĕrat! Mai departe.

PREOTUL

Ce, adevĕrat! Prea adevĕrat! Ce fel de respuns?

MOOR

Cum? La asta nu te aşteptai? Urmează, urmează! Ce mai aveai de spus?

PREOTUL (cu foc).

Nelegiuitule! Departe de mine! Nu e lipit incă de degetele tale sângele unui Conte al imperiului pe care l'ai ucis? N'ai intrat cu braţe sacrilege in sanctuarul Domnului şi ai furat vasele sfinte? N'ai aruncat torcie de foc in piosul nostru oraş? N'ai dărâmat magasinul de praf pe capetele unor buni creştini? (Impreunându-şi mânele). Cumplite! Cumplite crime cari se ridică până la Dumnezeu şi grăbesc judecata supremă! Eşti copt pentru resplată, matur pentru sunetul buciumului de pe urmă!

MOOR

Păn' acuma, foarte bine! Dar la treabă, ce-mi vestesc prin d-ta preaonorabilii magistraţi?

PREOTUL

Ceeace nu meriţi a căpăta. Priveşte imprejurul tĕu, incendiarule! Cât poţi vedea cu ochii, eşti incunjurat de cavalerii noştri, nu mai este loc de scăpat. Mai degrabă vor face aceşti stejari cireşe, şi aceşti brazi persice, decât să puteţi voi scăpa teferi.

MOOR

Auzi, *Schweizer?* Dar mai departe!

www.dacoromanica.ro

PREOTUL

Ascultă deci, cu ce bunătate te tratează justiția, făcătorule de rele: dacă te dai pe loc și implori ertare și misericordie, vezi, atunci asprimea se va preface in indurare și dreptatea în mumă iubitoare, ea va închide ochiul pe jumătate din faptele tale și te va pedepsì, gândește, *numai cu roata.*

SCHWEIZER

Ai auzit, căpitane? să nu sugrum javra asta, incât să iasă zamă roșiă prin toți porii?

ROLLER

Căpitane! Trăsnet, tunet și iad! Căpitane, cum își mușcă buzele! să nu intorc pe cânele ista să se 'nvirtească ca un titirez cu capu'n jos?

SCHWEIZER

Lasă-mĕ pe mine! Te rog in genunchi? Lasă-m mie plăcerea să-l prefac in pulbere! (Preotul țipă).

MOOR

Lăsa-ți-l! Nu indrăsniască nime să-l atingă. (Către preot scoțându-și spada). Privește, domnule pastor, aici sunt saptezeci și nouĕ de oameni al căror căpitan eu sunt. Nici unul nu știe să manopereze după comandă, nici să joace după musica tunurilor, și colo sunt șaptesprezece sute cari au cărunțit sub arme — dar ascultă! Eată cum vorbește Moor, căpitanul ucigașilor! E adevĕrat că am ucis pe un conte al imperiului, c'am pus foc la biserica voastră și c'am prădat-o, c'am aruncat torci aprinse în bigotul vostru oraș, și c'am surpat magasinul de praf pe capetele unor buni creștini — dar asta incă nu e tot. Am făcut mai mult. (Intinzênd mâna dreaptă). Vezi aceste patru inele prețioase ce port pe degete? Privește și du-te pe urmă

www.dacoromanica.ro

de da seamă domnilor celor ce judecă asupra vieţei şi morţii de ce vei vedea şi auzì. Acest rubin l'am scos din degetul unui ministru pe care la vênat l'am aruncat mort la picioarele Domnitorului sĕu. Prin linguşiri josorite se ridicase din pulberea plebei la postul de prim favorit. Se suise călcând pe deasupra predecesorului sĕu şi se ridicase prin lacrimile orfanilor. Acest diamant l'am luat dela un consilier de finanţe, care vindea posturi şi funcţiuni la cel care da mai mult şi alunga dela uşa sa pe patrioţii cuprinşi de jale. Acest agat il port in onoarea unui preot de sama dumitale, pe care l'am sugrumat cu insuş mânele mele, pentru că plângea pe amvon căderea inchisiţiunii. Ţi-aş putè spune mai multe istorii de inelile mele, de nu m'aş căì de puţinele cuvinte ce am cheltuit vorbind cu d-ta...

PREOTUL

O Faraon! Faraon!

MOOR

Auziţi? Aţi luat sama la acest oftat? Eată-l gata să cheme focul cerului pe ceata lui Corrah. Ne judecă dând din umere, şi ne condamnă cu o oftare creştinească! Cum poate omul orbì pănă 'ntr'atâta? El, care descopere cu ochi de Argus greşalele aproapelui sĕu, cum poate să nu vadă pe ale sale? Cu glas tunător predică bunătate şi compătimire din norii in cari se 'nvĕlesc şi fac Dumnezeului iubirii sacrificiuri umane ca unui Moloh. Predică dragostea aproapelui şi alungă pe octogenarul orb dela uşele lor. Tună contra avariţiei şi au despopulat Peru ca să-şi procure aur şi au inhămat selbaticii la carele lor, ca pe nişte animale. Işi bat capul şi nu pot inţelege cum a putut crea natura

www.dacoromanica.ro

pe un Iscariot şi cel mai puţin pervers dintre ei, ar trăda S-ta Treime pentru zece bani. —Vai vouĕ! Fariseilor, falsificatori ai adevĕrului, momiţe ale Dumnezeirii! Nu vĕ sfiiţi să vĕ ingenunchiaţi inaintea crucii şi altarului, vĕ sfăşieţi spatele cu curele şi vĕ torturaţi carnea prin post; şi vĕ inchipuiţi că cu asemene ridicule scamatorii veţi amăgì pe cel pe care voi il numiţi a Tot-puternic! Tot aşa se iau in ris cei mari ai pământului, linguşindu-i cu vorba că nu le place linguşirea; vĕ făliţi de onestitatea şi purtarea voastră esemplară, şi acest Dumnezeu care vĕ pĕtrunde inima s'ar infuria contra creaţiunii sale, dacă n'ar fi creat tot el şi fiarele Nilului. Alungaţi-l din ochii mei!

PREOTUL

Aşa un rĕu, şi atât de mândru!

MOOR

Mai ascultă! Acum voiu să-ţi vorbesc cu mândrie. Du-te de spune onorabilului Tribunal care se joacă cu viaţa şi moartea, că eu nu's un tâlhar ce conspir cu somnul şi cu noaptea, şi care n'are altă glorie decât a intra pe furiş prin case— ce am făcut eu voiu cetì-o desigur odată in cartea in care cerul inscrie greşalele umane, dar cu miserabilii sĕi representanţi nu voiu să mai perd nici un cuvênt. Spune-le că meseria mea e resplătire, chemarea mea resbunare.

PREOTUL

Vra să zică nu vrai nici ertare nici misericordie? Bine, cu tine am sfirşit! (Adresându-se către ceată). Ascultaţi voi, ce vĕ vesteşte justiţia prin mine. Dacă trădaţi indată, ferecat in mânele justiţiei, pe

www.dacoromanica.ro

acest făcĕtor de rele condemnat, vedeţi, atunci vi se iartă pedeapsa crimelor voastre până la cea mai de pe urmă memorie, sfinta biserică vĕ primeşte, oi rătăcite ce sunteţi, cu nouă iubire in sĕnul sĕu părintesc, şi fiecăruia din voi i se deschide o cale la funcţiuni onorabile. (Cătră Moor cu suris triumfător). Ei bine, ei bine, cum iţi pare Măriei tale? hai iute! ferecaţi-l şi sunteţi liberi!

MOOR

L'aţi auzit? l'aţi auzit? Ce staţi incremeniţi şi invălmăşiţi? Justiţia vĕ ofere libertatea, deşi sunteţi ca şi prinşi. Vĕ dărueşte viaţa, şi asta nu e un cuvênt deşert căci sunteţi judecaţi. Vĕ promite onoruri şi funcţiuni, şi care ar fi soarta voastră presupunênd c'aţi fi invingĕtori? Ruşine, blăstem şi persecuţie. Vĕ vesteşte ertarea cerului când sunteţi osinditi. N'aveţi un fir de pĕr in cap care să scape de iad. Staţi incă nehotăriţi? Grea este alegerea intre cer şi iad? Părinte, ajută-mĕ părinte!

PREOTUL (a parte).

N'a 'nebunit cumva? (Tare). De vĕ inchipuiţi că e vre o cursă ca să vĕ prindă vii, eată ertarea scrisă şi subsemnată. Cetiţi! (dă lui Schweizer o hârtie). Vĕ mai puteţi indoì?

MOOR

Uitaţi-vĕ, ce mai puteţi cere? Subsemnată cu insaşi mâna lor — e o ertare nemărginită — ori vĕ temeţi poate că nu-şi vor ţinea cuvêntul, pentru c'aţi auzit că cuvêntul dat unui trădător nu se ţine? O! fiţi neingrijiţi! Politica singură îi sileşte să-şi ţie cuvêntul chiar lui Satan de l'ar fi dat. Cine ar mai avè incredere in ei pe viitor? Cum ar putè in-

www.dacoromanica.ro

trebuința acest mijloc pentru o a doua oară? Aș putea jura pe sinceritatea lor. Ei știu că eu sunt cel care v'am atițat și inveninat, pe voi vĕ cred nevinovați. Crimele voastre le socotesc greșăli de juneță și patimi trecĕtoare. Numai pe mine vor să mĕ aibă. Eu singur merit pedeapsa. Nu i așa părinte?

PREOTUL

Ce demon vorbește din el? Da, așa-i, firește că-i așa. Hoțul mĕ face de mi se'ntoarce capul.

MOOR

Ce! tot incă nu respundeți? Vĕ inchipuiți că veți scăpa cu puterea armelor? Priviți imprejurul vostru, priviți imprejurul vostru! Asta n'o mai credeți — ar fi o nălucire copilărească — ori vĕ măguliți că-ți cădea ca eroi pentru c'ați vĕzut că eu m'am bucurat c'avem să ne luptăm? O! nu credeți! Voi nu sunteți Moor! Voi sunteți miserabili tâlhari,' instrumente desprețuite a marilor mele planuri, ca fringhia in mânele călăului! Tâlharii nu pot cădea cum cad eroii. Viața e singura lor plăcere, căci ceeace vine pe urmă trebue să-i inspăimânteze. Tâlharii au dreptul de a tremura de moarte. Auziți cum resună trimbițele lor in codru! Priviți cum lucesc armele lor amenințătoare? Ce! Tot incă nehotăriți? Perdut-ați mintea? Perdut-ați judecata? E neertat! Nu voiu să vĕ datoresc viața, mi-e rușine de sacrificiul vostru.

PREOTUL (de tot uimit).

Nebunesc! Fug! S'a mai vĕzut vre odată așa ce-va?

www.dacoromanica.ro

MOOR

Ori vĕ temeţi că mĕ voiu injunghia singur, şi că prin o sinucidere voiu anula tractatul care vĕ spune că veţi dobândì ertare numai de mĕ-ţi da viu? Teamă deşartă, copii. Eată arunc departe de mine pumnarul, pistoalele şi acest şipuşor cu otravă ce-mi putea venì in ajutor. Sunt atât de neputincios, incât nu mai am putere asupra vieţei mele. Ce? tot nehotăriţi? Ori poate credeţi că mĕ voiu apĕra când mĕ veţi lega? Eată, imi leg mâna dreaptă de astă creangă de ştejar, sunt fără mijloc de a mĕ apĕra, un copil mĕ poate invinge. — Cine e cel intăiu care părăseşte pe căpitanul sĕu la nevoie?

ROLLER (selbatic).

Chiar de ne-ar incunjura iadul de nouĕ ori! (Invêrtindu-şi spada). Cine nu e câne, scape pe căpitan!

SCHWEIZER

(rupênd hârtia şi aruncând bucăţile in faţa preotului).

Ertarea e in gloanţele noastre! Piei, canalie! Spune senatului care te-a trimis, că n'ai găsit in banda lui Moor nici un singur trădător. — Scăpaţi, pe căpitan!

TOŢI

Scăpaţi, scăpaţi pe căpitan!

MOOR (desfăcându-se cu bucurie).

Acum suntem liberi! Camarazi! simt o armată in pumnul meu; moarte sau libertate! cel puţin nu vor prinde nici pe unul viu!

(Se sună atacul. Vuet şi strigăt. Es cu spadele trase).

(Cortina cade).

www.dacoromanica.ro

ACTUL III.

SCENA I.

AMALIA (in grădină, cântă din alăută).

Frumos era ca ângerii din raiu
Sufletul seu era inalt și mare,
Blând ochiul seu ca soarele de Maiu
Când il reflectă oglindoasa mare,

Imbrățoșarea-i — selbatică simțire!
A noastre inimi puternic palpitând,
Auz și glas, perdute in uimire
Ș'al nostru gând spre ceruri virtejind.

Al sĕu sărut — divină desfătare,
Ca douĕ flame cari se unesc
C'a harfei sonuri ce'n impreunare
Form' un acord armonios, ceresc,

Astfel și noi, de-o singură simțire
De-un singur dor, ferbinte infocați
Suflet in suflet, uitam in rătăcire
Lumea din jurul a doi inamorați.

www.dacoromanica.ro

S'a dus — deatunci nu ştiu ce-i fericire,
Speranţa-i stinsă, viaţa e un chin.
S'a dus! Nu am decât o amintire
Ce se resumă 'ntr'un amar suspin.

(*Franz* intră).

FRANZ

Ear aici, fantastă obstinată? te-ai furişat de la ospĕţ şi ai turburat veselia oaspeţilor.

AMALIA

Pĕcat de această nevinovată veselie! Cântecele funebre cari au condus pe tatăl tĕu in mormênt, trebue să-ţi sune incă in urechi.

FRANZ

N'ai să mai sfirşeşti plângerile? Lasă pe morţi să doarmă şi fă pe cei vii fericiţi! Eu vin să...

AMALIA

Şi când te duci?

FRANZ

O! lasă astă intunecoasă mândrie! Mĕ 'ntristezi, Amalia, eu vin să-ţi spun...

AMALIA

Acum sunt silită s'ascult. Franz de Moor s'a făcut stĕpân.

FRANZ

Tocmai de asta eram să vorbesc cu tine. Maximilian doarme in mormintele strămunilor sĕi. Eu sunt stĕpân, aş voì să fiu de tot stĕpân. Amalia, ştii cum ai fost in casa noastră, erai ca şi fiica

www.dacoromanica.ro

lui Moor, dragostea sa pentru tine a trăit chiar după moartea sa, asta nu vei uita-o niciodată.

AMALIA

Niciodată, niciodată! O! eu nu sunt în stare să uit o amintire atât de scumpă prin petreceri vesele.

FRANZ

Trebue să resplăteşti dragostea tatălui în fiii săi, şi — Carol a murit. Eşti uimită? Te turburi? Dar, zău! Un gând atât de linguşitor întrece speranţele cele mai sumeţe ale unei femei. Franz calcă în picioare speranţele domnişoarelor celor mai nobile. Franz vine să ofere unei orfane, fără sprijin, inima, mâna, toate averile, toate castelurile şi pădurile sale. Franz invidiatul, temutul se declară de bună voie sclavul Amaliei.

AMALIA

Dece trăsnetul nu-ţi crapă limba profană care pronunţă atât de injurioase cuvinte! Tu mi-ai ucis preiubitul, şi Amalia să te numească soţ! Tu...

FRANZ

Ce furtună, graţioasă princesă! Ce-i drept, Franz nu se tărie ca un Celadon, cântând dulce ca porumbii; ce-i drept, el n'a învăţat să suspine tânguiri amoroase, cătră ecoul grotelor şi al stâncelor ca un păstor tânjitor al Arcadiei. Franz vorbeşte şi când nu i se respunde, el *ordonă*.

AMALIA

Vierme, tu să ordoni, să-mi ordoni mie! Dar dacă îţi resping ordinul cu hohote de ris!

www.dacoromanica.ro

FRANZ

Asta nu-i face-o. Mai ştiu mijloace pentru a pleca frumuşel mândria acestui cap indărătnic: mănăstiri şi ziduri.

AMALIA

Bravo, minunat! In mănăstire şi in ziduri voiu fi scutită de căutarea ta de vasilisc şi voiu avea timp indestul să gândesc necontenit la Carol. Binevenită va fi mănăstirea! Binevenite vor fi zidurile!

FRANZ

Ah! Ah! Aşa e treaba? Ia sama! Acuma m'a invăţat cum să te chinuesc. Aspectul meu ca o furie infernală iţi va gonì din memorie pe eternul tău Carol; hidosul chip al lui Franz va sta la pândă indărătul imaginei iubitului tău, cum stă cânele fărmecat pe comori ingropate, de pĕr te voiu tărì la biserică, cu junghiul in mână ţi-oiu smulge din suflet jurămêntul nupţial, cu deasila mĕ voiu sui in patul fecioresc, şi-ţi voiu invinge mândra pudoare prin o mai mare mândrie.

AMALIA (dându-i o palmă).

Na, primeşte intăi zestrea.

FRANZ (furios).

Ha! de mii de ori şi earăş de mii de ori mĕ voiu resbuna! Nu vei fi soţia mea — astă onoare nu-ţi voiu face — vei fi ţiitoarea mea, ca ţărancele oneste să te arate cu degetul când vei indrăsnì să eşi din casă. Crăsneşte tu din dinţi, ochiul tău verse foc si pară, furia unei femei pe mine mĕ desfătează, pe tine te face mai frumoasă şi ma

www.dacoromanica.ro

atrăgĕtoare. Vino, impotrivirea ta imi va infrumuseţa triumful şi sărutările ce-ţi voiu răpì, imi vor umple inima de voluptate; vino, ard de dor, pe loc ai să mergi cu mine.

AMALIA (căzênd in braţele lui).

Eartă-mĕ Franz! (Franz vrea s'o imbrăţoşeze, ea îi scoate spada dela şold şi se dă inapoi) Vezi, ticălosule, eşti in mânile mele! Sunt o femee, insă o femee in desperare. Indrăsneşte, cu acest fer iţi străpung pieptul desfrĕnat şi spiritul unchiului meu imi va indrepta mâna. Fugi indată! (il alungă).

AMALIA

A! cât mĕ simt de bine, acum mĕ resuflu liber, mĕ simt tare ca fugarul spumegând de ardoare, grozavă ca tigroaica când aleargă după răpitorul copiilor sĕi. Intr'o mŏnăstire, spune el. Iţi mulţămesc pentru astă fericită descoperire! Acolo amorul amăgit işi găseşte adăpost. Mŏnăstirea, Crucea Mântuitorului, eată adăpostul amorului amăgit!

HERMANN (intrând cu timiditate).

Domnişoară Amalie! Domnişoară Amalie!

AMALIA

Nenorocitule! Ce mĕ superi?

HERMANN

Voiu să-mi mântuiu sufletul de o sarcină până ce nu m'a impinge spre iad (s'aruncă la picioarele ei). Ertare! Ertare! Mult rĕu ţi-am făcut, domnişoară Amalie.

AMALIA

Ridică-te! Mergi! Nu voiu să ştiu nimica. (Vrea să easă).

www.dacoromanica.ro

HERMANN (oprind-o).

Nu! Stăi! Pentru Dumnezeu! Pentru numele lui Dumnezeu! Vei afla tot!

AMALIA

Destul, te ert, mergi in pace. (Vrea să easă).

HERMANN

Dar ascultă un cuvênt, iți va da toată liniștea.

AMALIA

(se intoarce și se uită la dînsul cu mirare).

Cum? Cine pe lumea asta poate să-mi dea liniștea perdută?

HERMANN

Eu cu un singur cuvênt — ascultă-mĕ!

AMALIA (luându-i mâna cu compătimire).

Sermane om! Un cuvênt din gura ta poate el sfărma zăvoarele eternității?

HERMANN (sculându-se).

Carol trăește!

AMALIA (strigând).

Nenorocitule!

HERMANN

Cum iți spun — incă o vorbă — unchiul dumitale...

AMALIA (răpezindu-se spre dînsul).

Minți!

HERMANN

Unchiul dumitale...

www.dacoromanica.ro

AMALIA

Carol trăeşte?

HERMANN

Şi unchiul dumitale..

AMALIA

Carol trăeşte!

HERMANN

Şi unchiul dumitale trăeşte — nu mĕ trăda.

AMALIA

(stă impietrită. Pe urmă se deşteaptă şi fuge după dînsul).

Carol trăeşte!

SCENA III.

Imprejurimile Dunării.

Hoţii sunt aşăzaţi sub arbori pe o inălţime, caii lor pasc pe coastă.

MOOR

Aici voiu să rĕmân (se aruncă la pămênt). Oasele imi sunt sfărmate. Limba imi e uscată ca un hirb. (Schweizer ese neluat in samă), V'aş ruga să-mi aduceţi un pumn de apă, dar şi voi sunteţi morţi de osteneală.

SCHWARZ

Şi vinul din ploaşte s'a sfirşit.

MOOR

Priveşte cât de frumos a crescut grâul... Arborii se indoesc sub greutatea poamelor... via va fi frumoasă.

www.dacoromanica.ro

GRIMM

O să avem un an roditor.

MOOR

Crezi? Așa dar tot și-ar găsì o sudoare resplata sa pe lume? O sudoare? dar peste noapte va veni o grindină și va strica tot.

SCHWARZ

Asta se prea poate. Totul se poate strica câteva ore inaintea secerei.

MOOR

Așa-i, totul are să se strice. Dece ar isbutì omul in ceeace are comun cu furnica, când nu isbutește in cele care-l fac asemĕnător cu Dumnezeu? Ori aceasta e țelul chiemării sale?

SCHWARZ

Eu n'o știu.

MOOR

Ai dreptate, bine ai zis și mai bine ai făcut incă dacă n'ai dorit niciodată s'o știi! Frate, am vĕzut oamenii, am cunoscut faptele lor de albină și proiectele lor de uriaș, planuri de Dumnezei și lucrări de șoareci, o deșănțată goană pentru a ajunge la fericire; unul se increde in galopul calului, altul in nasul măgarului, altul earăș in insuș picioarele sale; viața e o loterie in care mulți pun in joc conștiința lor, mulți chiar partea din cer ca să dobândiască un câștig și — resultatele sunt nule — câștiguri nici nu sunt... E un spectacol, frate, care ne face să vărsăm lacrimi și să ridem totodată de compătimire.

www.dacoromanica.ro

SCHWARZ

Ce frumos apune soarele!

MOOR (adâncit in contemplare)

Aşa moare un erou, demn de indumnezeire

GRIMM

Eşti foarte uimit.

MOOR

Când eram incă copil, gândul meu favorit era ca să trăesc ca dînsul, să mor ca dînsul. (Stĕpânindu-şi durerea). Era un gând de copil.

GRIMM

Aşa cred şi eu...

MOOR (apăsând pălăria pe ochi).

Era un timp... lăsaţi-mĕ singur, camarazilor.

SCHWARZ

Moor! Moor! La naiba, ce-ţi este? — Cum i se schimbă faţa!

GRIMM

La dracu! Ce are? Nu-i e bine?

MOOR

Era un timp când nu puteam dormì, dacă uitasem a-mi face rugăciunea de seară.

GRIMM

Eşti nebun? Laşi să te oboare o amintire copilărească?

MOOR (răzemându-şi capul pe peptul lui Grimm).

Frate! Frate!

www.dacoromanica.ro

GRIMM

Cum? Nu fii copil, te jur.

MOOR

O! de-aş fi... de-aş fi ear copil!

GRIMM

Fi! fi!

SCHWARZ

Liniştește-te. Vezi ce câmpie romantică, ce seară plăcută!

MOOR

Da, amicilor, lumea-i atât de frumoasă!

SCHWARZ

Bravo, eată o vorbă de omenie!

MOOR

Pământul atât de minunat!

GRIMM

Bravo! Bravo! Aşa imi place.

MOOR

Şi eu atât de urit pe această lume frumoasă — şi eu un monstru pe acest pământ minunat!

GRIMM

Vai! vai!

MOOR

O, nevinovăția mea! nevinovăția mea! Priviți! Toată natura e veselă şi se incălzeşte la razele dulci ale primăverei, dece sunt eu singurul care suge iadul

www.dacoromanica.ro

din plăcerile divine? Totul e atât de fericit, totul atât de înfrățit prin spiritul păcii, universul intreg e o singură familie și colo sus un părinte! Acela însă nu e și părintele meu, eu singur sunt respins, singur exilat din numĕrul celor aleși, nu mai cunosc dulcele nume de fiu, nu voiu mai vedea ochirea blândă a iubitei mele, nu voiu mai simți imbrățoșarea unui amic. (Dând inapoi cu groază). Incunjurat de ucigași, pândit de reptile veninoase, ferecat de vițiu cu lanțuri de fer, șovăind spre prăpastia peirii pe papura fragidă a vițiului, in mijlocul florilor unui univers ferice, gemênd ca Abbadonna!

SCHWARZ (cătră ceilalți).

Neințeles! Niciodată nu l'am vĕzut astfel.

MOOR (cu induioșare).

O! de m'aș putea intoarce in sênul maicei mele! De m'aș putea naște un cerșitor! O! cerule! N'aș dorì alta decât să mĕ fac un muncitor! O! m'aș ostenì până mi-ar curge din têmple sudori de sânge, ca să dobândesc voluptatea unei oare de somn, fericirea unei singure lacrimi.

GRIMM (cătră ceilalți).

Răbdare, paroxismul scade.

MOOR

Era un timp, in care curgeau lacrimile cu atâta plăcere! O, zile de pace și de fericire! Castel părintesc, câmpii verzi și poetice! O! scene elisee din copilăria mea, nu vĕ veți mai intoarce, nu-mi veți mai alina peptul cu freamĕtul vostru divin? Jăleste cu mine, natură! Nu se vor mai intoarce,

www.dacoromanica.ro

nu-mi vor mai alina pieptul ferbinte cu freamĕtul lor divin. S'a dus!... s'au dus pentru eternitate!

(Schweizer intră cu pălăria plină de apă).

SCHWEIZER

Bea, căpitane, eată apă destulă şi rece ca ghiaţa.

SCHWARZ

Eşti plin de sânge — ce-ai făcut?

SCHWEIZER

O şagă, fârtate, care cât p'acì era să-mi coste două picioare şun cap. Mergeam pe malurile apei, deodată, buf, se risipeşte malul şi eată-mĕ's zece picioare sub pământ; cum căutam să-mi vin ear in fire, vĕd in nisip un isvor de apă limpede. Data asta am scăpat cu obrajii curaţi, imi zisei, apa i-a prìi căpitanului.

MOOR (îi dă pălăria inapoi şi-i şterge faţa).

Nu s'ar vedea rănile cu cari cavalerii Boemi ţi-au zugrăvit faţa — apa-ţi era bună, Schweizer, rănile te prind bine.

SCHWEIZER

Mai este loc pentru vre o treizeci.

MOOR

Dar, copii, era o zi ferbinte, şi am perdut numai un *singur om*. Roller a murit de o frumoasă moarte. S'ar inălţa pe mormêntul lui un monument de marmură, dacă n'ar fi murit pentru mine. Mulţumeşte-te cu aceasta (şterge o lacrimă din ochi). Câţi inimici au rĕmas pe câmpul bătăliei?

www.dacoromanica.ro

SCHWEIZER

O sută şasezeci de husari, nouĕzeci şi trei de dragoni şi vre o patruzeci de vĕnători; peste tot trei sute.

MOOR

Trei sute pentru unul! Fiecare din voi are un drept pe capul acesta! (Îşi descopere capul). Eată! imi ridic pumnarul şi jur pe sufletul meu: niciodată nu vĕ voiu lăsa!

SCHWEIZER

Nu jura, nu jura! Nu ştii dacă nu mai poţi fi fericit, te vei căi.

MOOR

Pe oasele lui Roller! niciodată nu vĕ voiu lăsa!

(Vine *Kosinsky*).

KOSINSKY (aparte).

Mi s'a spus că pe-aice il voiu intîlni — he! hola ce feţe vĕd colo? oare n'ar fi? Ce? Dacă aceştia... Ei sunt, am să le vorbesc.

SCHWARZ

Luaţi sama! Cine vine?

KOSINSKY

Ertaţi, domnilor, nu ştiu de am nimerit sau de nu?

MOOR

Şi cine ar trebuì să fim dacă ai nimerit?

www.dacoromanica.ro

KOSINSKY

Bărbaţi!

SCHWEIZER

Oare ne-am arătat bărbaţi, căpitane?

KOSINSKY

Caut bărbaţi, cari se uită morţii in faţă şi lasă pericolul să salte imprejurul lor ca un şarpe imblânzit, cari stimează libertatea mai mult decât moartea şi viaţa, a căror nume singur e binevenit pentru cel serman şi asuprit, cari fac pe cei inimoşi mişei şi pe tirani să ingălbeniască.

SCHWEIZER (către căpitan).

Băetul imi place — ascultă amice, ţi-ai găsit oamenii.

KOSINSKY

Aşa cred şi sper că in curênd imi vor fi fraţi. Acum mĕ puteţi indrepta către bărbatul ce caut, către căpitanul vostru, marele conte de Moor.

SCHWEIZER (stringându-l de mână cu foc).

Dragă, hai să ne spunem *tu* unul altuia.

MOOR (apropiindu-se).

Cunoşti pe căpitan?

KOSINSKY

Tu eşti căpitanul, in faţa ta... Cine poate să priviască la tine şi să caute pe un altul (ţintindu-l lung cu ochii). Totdeauna am dorit să vĕd bărbatul cel cu ochirea pĕtrunzĕtoare, cum şedea pe ruinele Cartaginei, acum n'o mai doresc.

www.dacoromanica.ro

SCHWEIZER

Berbantul!

MOOR

Ce imprejurare te aduce la mine?

KOSINSKY

O, căpitane! O ursită mai mult decât crudă ce mĕ persecută; am făcut naufragiu pe turburatul ocean al universului, am vĕzut speranţele vieţei mele acufundându-se şi nimic nu mi-a mai remas decât amintirea perderii lor care necontenit mĕ tortură şi ch_ar m'ar face să perd mintea dacă n'aş avè speranţă s'o înăduş printr'o bărbătească activitate.

MOOR

Earăş unul care acusă Dumnezeirea! Urmează.

KOSINSKY

Mĕ făcui soldat, şi acolo mĕ urmărì nefericirea; mĕ imbarcai şi plecai la India orientală, vasul in care mĕ aflam se sdrobì de stânci — tot planuri inşălate! Insfirşit aud veştile faptelor tale, pe care le numiau uciderì şi incendierì, şi am venit aice cale de treizeci de mile cu intenţia să servesc sub tine, dacă vrei să primeşti serviciile mele. — Te rog, vrednice căpitan, nu le refusa.

SCHWEIZER (sărind de bucurie).

Heisa! Heisa! Eată Roller de o mie de ori inlocuit! Un camarad minunat pentru banda noastră.

MOOR

Cum te numeşti?

www.dacoromanica.ro

KOSINSKY

Kosinsky.

MOOR

Cum? Kosinsky! Ştii tu ce faci? ştii că sai pe deasupra pasului celui mai mare a vieţei, ca o fată nesocotită? Aici n'ai să te joci cu mingea, sau cu popicele cum iţi închipueşti.

KOSINSKY

Ştiu ce vrei să spui, sunt de douĕzeci şi patru de ani, insă am vĕzut arme lucind şi glonţi şuerându-mi pe la urechi.

MOOR

Aşa, domnişorule? Şi numai pentru atâta ai învăţat a intrebuinţa armele ca să ucizi călĕtori sermani pentru bani, ori să străpungi femei pe din dos? Mergi, ai scăpat dela mancă pentrucă te-a ameninţat cu varga.

SCHWEIZER

La dracu! Căpitane! Ce gândeşti? Vrei s'alungi pe un Ercul ca dinsul? Nu samănă par'c'ar voi s'alunge dincolo de Ganges pe Mareşalul de Saxonia cu o lingură de masă?

MOOR

Pentrucă jucăriile tale nu ţi-au isbutit, vii acum să te faci un rĕu şi un ucigaş? Copile, pricepi ce va să zică cuvêntul *omor?* Poţi să te culci liniştit după ce ai tăet la boji, dar a avè un omor pe cuget...

www.dacoromanica.ro

KOSINSKY

Voiu respunde de fiecare omor spre care mĕ vei indemna tu.

MOOR

Mare şiret eşti! Vrei să prinzi pe un bărbat cu cuvinte măgulitoare? De unde ştii că nu am visuri urite şi că nu voiu ingălbenì pe patul morţii? Ce ai făcut pănă acum ca să poţi gândì că trebue să respunzi de faptele tale?

KOSINSKY

Zĕu! puţin, dar am făcut astă călĕtorie la tine, nobile Conte.

MOOR

Nu te-a lăsat cumva învăţătorul tĕu să ceteşti istoria lui Robin — aşa canalie nesocotită ar trebuì trimisă la galere — care iţi aprinde fantasia ta de copil şi te infectă de dorul nebun de a te face un om mare? Te gâdelă idei de renume şi de onoare, vrei să cumperi nemurirea cu uciderì? Ie aminte, june ambiţios! Pentru ucigaşi nu inverzesc lauri! Invingerile banditilor nu se răsplătesc cu triumfuri, ci cu blăstemuri, cu pericul, cu moarte, cu defaimă — vezi colo pe culmea dealului o spânzurătoare?

SPIEGELBERG

(primblându-se incoace şi incolo nemulţămit).

Cât de prosteşte, gogomeneşte! ce stupiditate! Acesta nu e chipul. Eu o făceam altfel.

KOSINSKY

Dece să se teamă cel ce nu se teme de moarte?

www.dacoromanica.ro

MOOR

Bine! foarte bine! Ai fost sîrguitor la şcoală ai învăţat pe Seneca bine pe de rost. Insă, amice! cu asemenea sentenţe nu vei indrepta natura sufe rindă, cu asta nu vei têmpì săgeţile durerii, gândeşte-te bine, fiul meu (il ia de mână). Gândeşte că-ţi dau un sfat de părinte, cunoaşte intăi adâncimea prăpastiei inainte de a te arunca in ea, Dacă mai poţi spera incă la o singură bucurie pe lumea asta, pot venì momente in cari te vei deştepta şi atunci ar fi prea târziu. Aici eşi din cercul omenimii, trebue să fii ori un om mai inalt, ori un diavol. Incă odată, fiul meu, dacă iţi mai luceşte incă o scântee de fericire aiurea, fugi de această grozavă societate ce se întemeiază numai pe desperare când nu e fundată de o inţelepciune mai inaltă. Uşor te poţi inşăla, crede-mă, uşor iţi poţi inchipuì că e tărie de spirit, ceea ce nu e alta decât desperare. Crede-mă pe mine, *pe mine,* şi fugi din mijlocul nostru!

KOSINSKY

Nu! Acum nu maï fug. Dacă rugămintele mele nu te induplecă, ascultă istoria nefericirii mele şi atuncea singur imi vei da pumnarul in mâni, singur — aşăzaţi-vĕ aci la pământ şi ascultaţi-mĕ cu luare aminte!

MOOR

Te ascult!

KOSINSKY

Aflaţi deci că sunt un gentilom Boem şi că prin moartea prematură a părintelui meu, mĕ făcui

www.dacoromanica.ro

stĕpân pe o moşie insemnată. Era un locaş ceresc, căci in el trăia un ânger, o fată impodobită cu toate graţiile juneţei inflorite, şi castă ca lumina cerului. Insă cui o spun? E un sunet deşert pentru urechile voastre, voi niciodată n'aţi iubit, niciodată n'aţi fost iubiţi.

SCHWEIZER

Incet! Incet! Căpitanul nostru se face roşu ca para.

MOOR

Destul! Te-oiu asculta altădată... mâni... incurênd... când voiu fi vĕzut sânge.

KOSINSKY

Sânge, sânge, ascultă mai departe! Cu sânge, iţi zic, ţi se va umplè tot sufletul. Ea era de naştere burgheză, o Germană, insă privirea ei imprăştia toate prejudiţiile nobleţei. Cu modestia cea mai timidă, primì inelul din mâna mea, şi peste douĕ zile era să-mi conduc Amalia la altar.

MOOR (se scoală iute).

KOSINSKY

In imbătarea fericirii ce mĕ aştepta, in mijlocul pregătirilor pentru cununie, mĕ chiamă un trimis la Curte. Mĕ infăţoşez. Mi s'arată scrisori care coprindeau o trădare infamă şi mĕ acusau că le-aş fi scris eu. Eu mĕ inroşesc de atâta rĕutate, mi se luă spada, mĕ aruncarĕ in inchisoare; imi perdusem simţirile.

www.dacoromanica.ro

SCHWEIZER

Şi 'n vremea aceea — urmează! miros slănină.

KOSINSKY

In inchisoare remasei o lună de zile, fără a şti ce se pregătea incontra mea. Imi era grijă de Amalia, care din causa nefericirii mele trebuia să sufere in tot minutul chinurile morţii. Infirşit vine primul ministru la mine, mĕ felicitează cu vorbe dulci pentru descoperirea inocenţei mele, imi cetește ordinul pentru eliberarea mea şi imi dă spada inapoi. Eu alerg incântat in castelul meu, să m'arunc in braţele Amaliei; se făcuse nevĕzută. Mi se spune că pe la miezul nopţii ar fi fost răpită, dar nimeni nu ştia ce se făcuse. Ha! O idee imi trece prin cap ca un fulger; sbor in oraş, caut să aflu de pe la curtisani, toti ochii erau ţintiţi asupra-mi, nime nu voia să respundă. Insfirşit o descoper prin nişte ostreţe ascunse ale palatului; ea imi aruncă un bilet...

SCHWEIZER

N'am spus-o eu?

KOSINSKY

Eram ca lovit de mii de trăsnete! *Sânge* imi fu cel intăiu gând, *sânge* cel de pe urmă. Spumegând, alerg a casă, aleg o spadă cu trei tăişuri şi mĕ intorc in casa ministrului; căci numai el, numai el fusese infernalul mijlocitor. Se vede că m'au vĕzut viind, căci intrând in casă găsesc toate camerele incuete. Cercetez, intreb, mi se respunde că s'a dus la domnitor. Mĕ duc la palat. Acolo nime nu-l vĕzuse. Mĕ intorc, sfărm uşele, il găsesc,

www.dacoromanica.ro

ridic arma... şase servitori se răped asupra-mi şi-mi smucesc spada din mâni.

SCHWEIZER (dând cu piciorul in pământ).

Şi nu i se intîmplă nimic, şi tu mergi fără a isprăvì nimic?

KOSINSKY

Mĕ legarĕ, mĕ acusarĕ, mĕ supuserĕ torturei şi, luaţi aminte! printr'o graţie excepţională mĕ esilarĕ cu infamie; moşiile mele se dădurĕ in dar ministrului. Amalia remase in ghiarele tigrului. Viaţa ei se consumă in suspinuri amare, pe când resbunarea mea se pleacă ferecată sub jugul despotismului.

SCHWEIZER (sculându se şi ascuţind spada).

Asta-i apă la moara noastră, căpitane! Avem ear un loc de aprins.

MOOR

(care pănă acuma a umblat incoace şi'ncolo in mare agitaţie, tresare şi zice cătră hoţi).

Trebue s'o vĕd. Aidem! Tu rĕmâi cu noi, Kosinsky; pregătiţi-vĕ iute.

HOŢII

Unde? Unde?

MOOR

Unde? Cine intreabă unde? (cătră Schweizer) Trădătorule, vrei să mĕ opreşti? dar pe nădejdea cerului!...

www.dacoromanica.ro

SCHWEIZER

Trădător eu? Mergi in iad şi eu te urmez.

MOOR (imbrăţoşându-l).

Inimă frăţească, tu mă vei urma. — Ea plânge, plânge, durerea îi vestejeşte inima. Aidem toţi in grabă in Franconia! In opt zile trebue să fim a colo. (Es).

(Cortina cade).

www.dacoromanica.ro

ACTUL IV.

SCENA I.

Loc câmpenesc in imprejurimile castelului lui Moor.

Hoţul Moor, *Kosinsky* in depărtare.

MOOR

Mergi inainte şi mĕ anunţă. Ştii ce ai de zis?

KOSINSKY

Tu eşti contele de Brand, vii din Meklenburg, eu iţi sunt scutierul. Nu te ingrijì, mi-oiu juca bine rolul. Remâi cu bine. (Ese).

MOOR

Te salut, pământ al patriei mele! (sărută pământul) Cer al patriei mele, soare al patriei mele şi câmpii şi dealuri şi riuri şi păduri, vĕ salut pe toate din adâncul inimei! Cu ce plăcere resuflu aerul munţilor părinteşti! Ce balsam mântuitor revarsă pe un nenorocit fugar! Elyseu! Lume poetică! Opreşte-te, Moor, piciorul tĕu calcă intr'un templu divin (se apropie). Eată cuiburile de rândunele la ferestrele castelului, eată şi portiţa grădinei şi colo

www.dacoromanica.ro

unghiul gardului in care de atâtea ori m'am ascuns la joc şi colo in vale şesul, unde erai Alexandru Cel Mare şi-ţi conduceai Macedonenii la bătălia de la Arbela şi mai incolo movila unde ai invins pe Satrapul Persian şi bandiera filfîia invingĕtoare! (suride). Anii aurii ai copilăriei invie in sufletul unui miserabil — atunci erai atât de ferice, atât de mulţămit, atât de vesel! — şi acum... eată hîrburile proiectelor tale! Aice erai să vieţueşti ca om mare şi onorat, aice erai să-ţi reincepi anii copilăriei in copii infloriţi ai Amaliei, aice erai să fii idolul supuşilor tĕi, dar negrul vrăjmaş şi-a bătut joc de toate aceste (tresare). Pentru ce am venit aice? Ca să simţ durerile unui captiv ce se deşteaptă din visul libertăţii prin sunetul lanţurilor sale? Nu, mĕ intorc la miseria mea! Captivul uitase lumina, dar visul libertăţii străbătù in el cum străbate fulgerul in intuneric, lăsând in urma lui un intuneric şi mai mare. — Rĕmas bun, văi ale patriei mele! Odinioară aţi vĕzut pe Carol copil, şi copilul Carol era un copil ferice, acum l'aţi vĕzut bărbat, şi bărbatul Carol se află in desperare. (Se'ntoarce iute spre fundul scenei, dar deodată se opreşte şi se uită cu durere la castel). Să n'o vĕd, nici o ochire, când mĕ desparte de Amalia un singur părete! Nu, trebue s'o vĕd, trebue să-l vĕd şi pe dînsul, chiar de-ar fi ca să mĕ oboare aspectul lui! (Se 'ntoarce). Tată! Tată! Fiul tĕu s'apropie — fugi de la mine imagine hidoasă de sânge fumegând! Fugi aspect sec şi ingrozitor al spasmurilor morţii! Cruţă-mĕ o singură oară! Amalia! Tată! Carol al tĕu s'apropie! (Inaintează iute spre palat). Chinueşte-mĕ când se ivesc zorile, nu mĕ cruţa când vine noaptea; chinueşte-mĕ in visuri grozave, numai nu-mi invenina acest singur minut de desfătare (se opreşte la portiţă). Ce

www.dacoromanica.ro

simt? Moor ce-i asta? fii bărbat... fiori de moarte... negre presimțiri... (intră).

SCENA II.

Galerie in castel.

Moor, Amalia intră.

AMALIA

Și crezi că vei recunoaște imaginea lui intre toate portretele acestea?

MOOR

O, desigur. Imaginea lui era pururea gravată in memoria mea. (Uitându se la diferitele tablouri). Acesta nu e.

AMALIA

Adevărat! Acesta era străbunul și cel intăiu din vița familiei Moor. Primise nobleța dela Barbarossă, pe care il servise incontra piraților.

MOOR (tot căutând).

Nici acesta nu e, nici acela, nici cel de colo, nu se află intre aceste tablouri.

AMALIA

Cum! Uită-te mai bine! credeam că l cunoști.

MOOR

Pe insuș tatăl meu nu-l cunosc mai bine! Lipsește dulceața, trăsăturile cari făceau să-l cunoști dintr'o mie; nu, nu e el.

www.dacoromanica.ro

AMALIA

Mĕ minunez. Cum? De optsprezece ani nu l'ai mai vĕzut şi tot...

MOOR (iute şi inroşindu-se).

E acesta! (se opreşte inaintea portretului in mare mişcare).

AMALIA

Un om superior.

MOOR (acufundat in contemplare).

Tată! Tată! Iartă-mĕ! Da, da, un om superior! (Ştergênd o lacrimă). Un om divin!

AMALIA

Se vede că-ţi insuflă un mare interes?

MOOR

O! un om superior! — şi s'a dus?

AMALIA

S'a dus, cum se duc plăcerile noastre cele mai dulci! (luându-i mâna cu blândeţă). Domnule conte, nu se coace sub soare nici o fericire.

MOOR

Prea adevĕrat. Dar dumneata ai şi făcut această tristă experienţă? Abia vei fi de douĕzeci şi trei de ani.

AMALIA

Da, şi am şi făcut-o. Totul trăeşte numai pentru a avea o tristă moarte. Ne interesăm numai, căştigăm numai pentru a perde earăş cu durere.

www.dacoromanica.ro

MOOR

Dumneata să fi avut vre-o crudă perdere?

AMALIA

Nimic... Tot... Nimic! Nu mergem mai departe, domnule conte?

MOOR

Așa de iute? Al cui e portretul cel din dreapta? Imi pare o fisionomie foarte nefericită!

AMALIA

Portretul din stînga e fiul contelui care acum e Domnitor; să mergem!

MOOR

Dar portretul cel din dreapta?

AMALIA

Nu vrei să te cobori in grădină?

MOOR

Dar portretul cel din dreapta? Plângi, Amalia?

(Amalia ese).

MOOR (singur).

Mă iubește! Mă iubește! Toată ființa ei se anima, lacrimi trădătoare îi curgeau pe față. Mă iubește! Ticălosule, meritatu-ai aceasta? Nu stau eu aice ca un condemnat lângă trunchiul fatal? Aceasta este sofaua unde inotam in fericire stringând-o in brațe? Nu sunt aceste sălile părintești? (Pătruns de aspectul tatălui său) tu, tu! Ce flacări es din ochii tăi! Blăstem! Blăstem! Unde sunt? Noaptea in-

www.dacoromanica.ro

tunecoasă imi păinjineşte ochii. Dumnezeul spaimelor, eu, eu l'am ucis! (Ese răpede).

FRANZ DE MOOR (intră adâncit in cugetări).

Pei inchipuire grozavă! Pei, mişel ce eşti! Dece tremuri şi de cine tremuri? De vre o câteva minute de când contele se află intre aceste ziduri, imi e ca şi când un spion al Iadului s'ar lipì de paşii mei. Trebue să-l cunosc! In fisionomia sa selbatecă şi pîrlită de soare este un ce cunoscut care imi dă fiori şi Amalia pare a se interesa de dînsul! Nu s'a uitat la el cu ochii galeşi şi dulci, când privirea ei pentru toată lumea e rece şi despreţuitoare? N'am vĕzut cum a vărsat pe furiş câteva lacrimi in cupa de vin ce-i presenta la spatele mele? Da, acestea le-am vĕzut in oglindă cu ochii mei. Hola! *Franz*, ia bine sama, aici e ascuns vre un monstru ce-ţi caută peirea. (Se opreşte inaintea portretului lui Carol). Gâtul ist lung, ochii işti negri şi infocaţi, hm! hm! sprincenele aste dese şi plecate (tresărind de odată). Iadule reuvoitor! Tu imi insufli această presimţire? E Carol! Da, acum recunosc toate trăsăturile. El e! Il recunosc... el e, il recunosc... el e... Moarte şi blăstem! (Alergând incoa şi 'ncolo foarte agitat). Deaceea am petrecut nopţi fără somn, deaceea am inlăturat stânci şi am astupat prăpăstii. Deaceea m'am resculat incontra tuturor instinctelor omeneşti, pentru ca un vagabond să-mi restoarne proiectele cele mai bine urzite; stăi! stăi! Mai avem treabă. Acum m'am acufundat odată pănă in gât in pĕcate de moarte; ar fi o nebunie să mĕ intorc spre mal când m'am depărtat de el atât de mult; de intors nici nu mai poate fi vorbă. Mila Dumnezeească insaşi ar trebuì

www.dacoromanica.ro

să cerşitorească şi indurarea nesfirşită ar face bancrută de ar voi să-mi plătiască toate datoriile, deci voiu păşi inainte ca un *bărbat* (sună). Va merge şi el să intîlnească pe spiritul tătăniseu, şi pe urmă — vie! Nu mĕ tem de moarte! Daniel! he! Daniel! Aş pune rĕmăşag că şi pe dînsul l'au aţiţat incontra mea! Arată aşa de misterios.

(*Daniel* intră).

DANIEL

Ce porunciţi, stĕpâne?

FRANZ

Nimic. Du-te de-mi adă un pahar de vin, dar iute (Daniel ese). Lasă moşnege, te-oiu prinde eu! Am să mĕ uit in ochiul tĕu, aşa incât conştiinţa lovită să se ingălbenească prin mască! Trebue să moară! Numai un nătărău lasă lucrul inceput la jumĕtate de drum şi aşteaptă resultatul in trândăvie.

(*Daniel* intră ţiind un pahar de vin).

FRANZ

Pune paharul colea! uită-te drept in ochii mei! Cum iţi tremură genunchii! Moşnege, mărturiseşte, ce-ai făcut?

DANIEL

Nimica, domnule conte, jur pe Dumnezeu şi pe sufletul meu!

FRANZ

Bea vinul!... Ce, nu vrei? Spune-mi iute, ce ai pus in vin?

DANIEL

Mare Dumnezeule! Cum, eu in vin?

www.dacoromanica.ro

FRANZ

Otravă ai pus in vin! Dece eşti alb ca omĕtul? Mărturiseşte, mărturiseşte, aşa e, contele ţi-a dat-o?

DANIEL

Contele? Maică Preacurată! Contele nu mi-a dat nimica.

FRANZ (apucându-l).

Am să te strîng de gât pănă ce te-i face vênăt, bĕtrân mincinos ce eşti! Nimica? Dar dece tot sunteţi impreună, el şi cu tine şi cu Amalia şi ce tot şoptiţi impreună? Hai, spune-mi! Ce taine, ce taine ţi-a incredinţat?

DANIEL

Dumnezeu atotputernicul ştie că nu mi-a incredinţat nimica.

FRANZ

Vrei să tăgăduesti? Ce intrigi aţi pus la cale ca să vĕ desbaraţi de mine? Aşa-i? Să mĕ sugrumaţi in somn, să-mi tăeţi gâtul cu briciul la ras, să-mi daţi otravă de bĕut in vin sau in ciocolată? Mărturiseşte! Ori să beu din supă somnul eternităţii? Hai, mărturiseşte, ştiu tot.

DANIEL

Aşa să-mi ajute Dumnezeu in nevoe, dacă nu-ţi spun adevĕrul.

FRANZ

Data asta, te ert. Dar desigur ţi-a dat bani, ţi-a strins mâna cu mai mult foc decât alţii, aşa cum se stringe mâna la un cunoscut?

www.dacoromanica.ro

DANIEL

Niciodată, stĕpâne.

FRANZ

Ţi-a spus, de exemplu, că de mult te cunoaşte, că şi tu ai trebuì să-l cunoşti, că odată are să-ţi cadă vĕlul de pe ochi, că... ce? Nimic de toate acestea nu ţi-a spus?

DANIEL

Nici o vorbă.

FRANZ

Că oareşicari imprejurări il impiedică... că de multe ori eşti silit a lua o mască, pentru a te putea apropia de duşman... că are să-şi rĕsbune cumplit...

DANIEL

Nici o vorbă ca acestea!

FRANZ

Ce, nimica? Adă-ţi bine aminte... că a cunoscut pe tatăl meu... că l'a cunoscut tare bine... că-l iubeşte... că-l iubeşte mult, ca un fiu...

DANIEL

Mi se pare că am auzit aşa ceva.

FRANZ (ingălbenindu-se).

A zis aşa ceva, a zis in adevĕr? Ce, ia spune-mi, a spus că-i frate-meu?

DANIEL

Cum, stĕpâne? Nu, asta n'a spus-o. Dar când se preumbla cu domnişoara prin galerie, eu şter-

www.dacoromanica.ro

geam praful de pe pervazurile tablourilor, s'a oprit la portretul răposatului, Dumnezeu să-l ierte, ca lovit de trăsnet, domnișoara Amalia arătâ portretul și zise: Un om superior! Da, un om superior! răspunse el, ștergênd o lacrimă.

FRANZ

Ascultă, Daniel! Tu știi că ți-am fost pururea un bun stăpân, te-am hrănit și te-am imbrăcat, și la bătrânețe te-am cruțat de muncă.

DANIEL

Dumnezeu să v'o resplătiască! și eu v'am slujit cu credință.

FRANZ

Tocmai eram s'o zic. In viața ta nu te-ai impotrivit niciodată la ceea ce ți-am spus, căci știi foarte bine că ești dator să implinești toate poruncile mele.

DANIEL

Toate, din toată inima, dacă nu-s impotriva lui Dumnezeu și impotriva conștiinței mele.

FRANZ

Secături! Nu-ți e rușine? Om bătrân să crezi asemenea povești! Daniel, asta a fost o vorbă proastă. Eu sunt stăpân. Pe mine m'a pedepsì Dumnezeu și conștiința, de este un Dumnezeu și o conștiință.

DANIEL (impreunându-și mânele).

Sfinte Dumnezeule!

FRANZ

Pe ascultarea ce-mi datorești — înțelegi cuvêntul

www.dacoromanica.ro

ascultare? — pe ascultarea ce-mi datorești, iți poruncesc ca mâne contele să nu mai fie intre cei vii.

DANIEL

Indură-te, Sfinte Dumnezeule! Pentru ce?

FRANZ

Pe oarba ascultare ce-mi datorești! Eu de tine mĕ ţin.

DANIEL

De mine? Indură-te, Maică Preacurată! De mine? Ce rĕu am făcut eu, biet bĕtrân?

FRANZ

Aici nu e mult de gândit, soarta ta e in mâna mea, vrei să petreci restul vieţei tale in turnul cel mai adânc al castelului meu până ce foamea te va sili să-ţi rozi insuşi oasele şi setea să-ţi bei insuşi apa? Ori vrei mai bine să-ţi mănânci bucăţica de pâne in liniște la bĕtrâneţe?

DANIEL

Cum, stĕpâne, să gust pace şi liniște la bĕtrâneţe şi să fiu ucigaş?

FRANZ

Respunde la intrebarea mea!

DANIEL

Pĕrul meu ist alb! Pĕrul meu ist alb!

FRANZ

Da, ori ba?

www.dacoromanica.ro

DANIEL

Ba! Dumnezeu va avea indurare!

FRANZ (voind să easă).

Bine, vei avea nevoe de ea. (Daniel îl opreşte şi cade in genunchí inaintea lui).

DANIEL

Indură-te, stĕpâne, indură-te!

FRANZ

Da ori ba?

DANIEL

Stĕpâne, sunt de şaptezeci şi unul de ani şi am cinstit pe tatăl meu şi pe maica mea şi n'am înşălat pe nime, nici măcar de un ban şi am trăit cu frica lui Dumnezeu şi am slujit cu credinţă in casa dumitale patruzeci de ani şi aştept sfîrşitul in pace şi linişte, of! stĕpâne, stĕpâne (imbrăţoşându-i genunchele) şi vrei să-mi răpeşti cea de pe urmă mângăere la ciasul morţii, ca vermele conştiinţei să nu mĕ lase să mĕ 'nchin, ca să mĕ duc pe ceea lume blăstĕmat de Dumnezeu şi de oameni? Nu, nu bunul, scumpul, bunul meu stĕpân! Nu vrei una ca asta de la un bĕtrân de şaptezeci şi unul de ani!

FRANZ

Da ori ba! Ce atâta dârdâitură?

DANIEL

Te voiu slujì deacum inainte cu mai mare sirguinţă, am să-mi lungesc vinele uscate, voiu muncì ca un salahor, m'oiu scula mai dimineaţă, m'oiu

www.dacoromanica.ro

culca mai târziu şi am să mĕ inchin pentru dumneata şi dimineaţa şi sara, şi Dumnezeu nu va respinge rugăciunea unui bĕtrân.

FRANZ

Ascultarea e mai bună decât jertfa. Auzit-ai vre o dată ca un calău s'ar fi codit când avea să execute o sentenţă?

DANIEL

Da, dar să sugrum pe un nevinovat... pe un...

FRANZ

Am să-ţi dau eu seamă ţie? Securea poate intreba pe calău dece loveşte pe cutare şi nu pe cutare? Dar vezi cât sunt de bun, iţi făgăduesc o resplată pentru ceea ce-ţi pot cere ca o datorie.

DANIEL

Dar nădejduiam că voiu remânea creştin, implinindu-mi datoriile cătră dumneata.

FRANZ

Nu respunde! Iţi dau o zi intreagă ca să te gândeşti! Cugetă bine. Fericire şi nefericire — auzi, inţelegi? Cea mai inaltă fericire şi cea mai mare nefericire! Am să fac minuni in torturi.

DANIEL (după o scurtă gândire).

Voiu face, mâne voiu face (ese).

FRANZ (singur).

Ispita e mare şi acesta nu pare născut pentru a fi martirul credinţei sale. Deci, să-ţi fie de bine, domnule conte! Cum se vede, mâne seară vei fi cinat pentru ultima oară! Pe lumea asta totul a-

www.dacoromanica.ro

tîrnă de la modul cum socoteşti şi acela e un nebun care socoteşte impotriva interesului sĕu. Tatăl, care poate a bĕut un pahar de vin prea mult, se simte insufleţit de un oareşicare dor, şi de acolo ese un om şi omul desigur a fost lucrul la care s'a gândit mai puţin in timpul implinirii unei munci Erculeane. Aşa mĕ simt şi eu insufleţit de un oarecare dor şi crapă un om şi desigur e aici mai mult spirit şi precugetare decât a fost in timpul zămislirii sale. Dacă naşterea unui om e opera unei impulsiuni animale, un ce intîmplător, cine ar putea cugeta că *negaţiunea naşterii* lui e o operă insemnată? Blăstemată fie prostia doicelor şi a dadacelor noastre care ne strică fantasia cu poveşti ingrozitoare şi intipăresc in creerii noştri imagini hidoase de judecăţi şi pedepse supreme, incât fac de tremură membrele omului de spaime involuntare şi impiedică hotăririle noastre cele mai sumeţe, legându-ne agera raţiune in lanţuri superstiţioase şi intunecate. — Omor! Un iad intreg de furii pluteşte imprejurul acestui cuvênt. Natura a uitat să creeze un om mai mult sau a uitat să lege buricul copilului şi tot jocul de umbre a dispărut. A fost ceva şi se face nimic, care va să zică tot aceea ca: a fost nimica şi se face nimica, şi de nimica nimeni nu-şi bate capul. Omul se naşte din noroiu, trăeşte câtva timp in noroiu, face noroiu şi se preface in noroiu pănă ce la urmă se lipeşte de tălpile strănepotului sĕu. Eată sfirşitul cântecului. Eată cercul noroios a ursitei umane, şi aşa dar, drum bun, frăţioare! Conştiinţa — acest moralist ipohondriac şi podagru goniască babe gărbovite de prin bordeluri şi chinuiască cămătari pe patul morţii — la mine nu va căpĕta niciodată audienţă.

www.dacoromanica.ro

SCENA III.

Altă cameră in castel.

Hoțul Moor intrând pe o ușă, *Daniel* pe o alta.

MOOR (iute).

Unde e domnișoara?

DANIEL

Domnule conte, dați voie unui biet bătrân să vĕ facă o rugăminte?

MOOR

Ți-o acord, ce voești?

DANIEL

Nu mult și tot, foarte puțin și foarte mult, dați-mi voie să vĕ sărut mâna.

MOOR

Ba nu, nu, bătrâne! (imbrățoșându-l) Te-aș putea numì părinte.

DANIEL

Mâna, mâna, vĕ rog!

MOOR

Nu! Nu!

DANIEL

Trebue! (o ie, o observă iute și cade in genunchi). Dragă, iubite Carol!

MOOR (se sparie, dar se preface).

Ce spui, prietene? Nu te ințeleg.

www.dacoromanica.ro

DANIEL

Da, da, tăgăduește, prefă-te! Bine! Bine! Tot ești bunul, scumpul meu stăpân. Doamne! Cine ar fi gândit că voiu avea la bătrânețe astă bucurie? Ce prost am fost că nu te-am cunoscut indată! Doamne Dumnezeule! Vra să zică te-ai intors, și stăpânul cel bătrân e in mormênt, și d-ta te-ai intors, ce nătărău orb am fost, (lovindu-se peste frunte) că nu te-am cunoscut pe loc. Doamne, cine ar fi putut visa! De câte ori m'am rugat plângênd. Maică precurată! Eată-l in persoană in vechea noastră sală!

MOOR

Ce fel de vorbe sunt acestea? Ești in ferbințeală ori joci un rol de comedie?

DANIEL

Fi! Fi! Nu e frumos să-ți bați joc de un servitor bătrân ca mine. Rana aceasta!... He! Iți aduci aminte? Doamne, ce frică am mai tras! Totdeauna te-am iubit așa de mult, și ce păcate erai să-mi faci... te țineam pe genunchi. Nu-ți aduci amintе, colo in camera cea rotundă — așa-i șiretule, așa-i c'ai uitat? — ai uitat și cucul pe care-l puneai să cânte? Inchipuește-ți, s'a stricat cucul, a căzut jos, baba Susana l'a stricat grijind prin casă; așa, așa, și ședeai pe genunchile mele și strigai hop, hop, și eu m'am dus să-ți aduc calul cel de lemn. — Doamne Isuse! Cine m'a pus pe mine măgar bătrân să te las singur? dar ce sudoare rece imi curse peste tot trupul, când te-am auzit țipând... alerg in casă și ce văd? Te văd lat la pământ și plin de sânge... Maica Domnului! Mi se părea că-mi varsă cineva o cofă de apă rece in cap. Dar așa

www.dacoromanica.ro

se 'ntîmplă când nu iei sama la copii. Doamne, de ţi-ar fi dat in ochi, şi incă era mâna dreaptă. Cât voiu trăi, am gândit, n'oiu mai da copiilor in mână cuţitaş, foarfeci sau ori-ce lucru ascuţit, noroc că stĕpânul şi stĕpâna plecase — cât voiu trăi mi-oiu aduce aminte. Dar de mĕ dedeau afară, de mĕ... Dumnezeu să te erte, copil nesocotit. Dar slavă Domnului, s'a vindecat bine, numai semnul a remas.

MOOR

Nu pricep nici un cuvênt din toate cele ce spui.

DANIEL

Ia atunci era vremea cea bună. Câţi posmagi, câte prăjituri şi macaroane ţi-am dat, totdeauna te-am iubit cel mai mult, mai ştii incă ce mi-ai spus colo jos in grajd, când te-am incălecat pe roibul stĕpânului şi te lăsam să te primbli pe şes? Mi-ai spus: Daniel, lasă să mĕ fac mare şi atunci am să te fac vătaf şi ai să te sui cu mine in trăsură. Da, am spus eu rizênd, dacă a da Dumnezeu viaţă şi sănătate şi nu ţi-ar fi ruşine de un moşneag, te-oiu ruga să-mi dai căsuţa cea din sat, in care de mult nu mai şade nime şi acolo m'oiu aşăza cu vre o douĕzeci de poloboace de vin şi oiu ţinè o crâşmă la bĕtrâneţe. Dar rizi, rizi, asta ai uitat-o? şi te faci că nu mai cunoşti pe moşneag, şi te faci că eşti străin şi mândru? Dar tot eşti stĕpânul meu, ai fost cam 'uşurel câtăva vreme, să nu fie cu bănat, dar aşa e tineretul, la urmă se indreaptă cu toţii.

MOOR (imbrăţoşându-l).

Da, Daniel, n'o mai pot ascunde. Eu sunt Carol!

www.dacoromanica.ro

Eu sunt Carol pe care l'ai perdut, ce face Amalia mea?

DANIEL (incepe a plânge).

Gândiam eu păcătosul, bătrânul, c'oiu avea incă bucuria? Şi reposatul, Dumnezeu să-l erte, a plâns in deşert. Hai! Hai! Titvă albă, oase putrede, coboriţi-vĕ in groapă cu bucurie! Stĕpânul meu trăeşte, l'am vĕzut cu ochii.

MOOR

Şi va ţinea aceea ce a făgăduit... na, moşnege, ia asta pentru roibul din grajd, (îi dă o pungă) n'am uitat pe bătrânul credincios.

DANIEL

Ce fel? Te greşeşti, imi dai prea mult.

MOOR

Nu mĕ greşesc, Daniel. (Daniel vrea să cadă in genunchi). Scoală, spune-mi ce face Amalia mea?

DANIEL

Binecuvêntare cerească! Of! Doamne! — Amalia, o! ea n'a să mai trăiască, a să moară de bucurie!

MOOR (viu).

Nu m'a uitat?

DANIEL

Uitat? Ce vorbe sunt acestea, să te uite pe dumneata? Ai fi trebuit să fii faţă şi să vezi in ce stare era când a venit vestea c'ai murit, veste rĕspândită de stĕpânul nostru.

www.dacoromanica.ro

MOOR

Ce spui? frate-mio...

DANIEL

Da, fratele dumitale, stĕpânul nostru... fratele dumitale; altădată ţi-oiu spune mai multe, când a fi vreme. Şi cum il primea, când venia in toată ziulica, să-i facă propunere şi s'o facă stĕpână. O, trebue să merg, să merg să-i dau de ştire (vrea să iasă).

MOOR

Stăi! Stăi! Nu trebue să afle! Nime nu trebue să afle, nici chiar frate-mio.

DANIEL

Fratele dumitale? Nu, nu, el nu trebue să afle. El măi vĕrtos nu! Dacă nu cumva ştie mai mult decât ar trebuì să ştie. O! Iţi spun, sunt oameni rĕi, fraţi rĕi, stĕpâni rĕi, dar eu pentru tot aurul stĕpânului n'aş vrea să fiu servitor rĕu; stĕpânul cel bĕtrân te credea mort.

MOOR

Hm! ce şopteşti acolo?

DANIEL (mai incet).

Şi când inviază cineva aşa fără veste... fratele dumitale era singurul moştenitor al reposatului, Dumnezeu să-l erte...

MOOR

Moşnege! Ce şoptesti acolo intre dinţi, ca şi când ai avea pe limba ta un secret grozav, care nu vrea să easă şi ar trebuì să easă? Vorbeşte mai lămurit.

www.dacoromanica.ro

DANIEL

Dar mai bine mi-oiu roade oasele de foame, mai bine-mi voiu bea insuş apa de sete, decât să dobândesc avuţii printr'un omor (ese iute).

MOOR

(singur, tresărind după o pausă grozavă).

Trădat, trădat! Ce fulger imi trece prin suflet, *uneltiri criminale!* Cer şi iad! Nu tu, tată, *uneltiri criminale!* Ucigaş, trădător prin *uneltiri criminale!* Inegrit de dînsul, scrisorile mele falsificate, dosite, ascunse, inima lui plină de dragoste... O! nebun miserabil ce am fost! inima părintească plină de dragoste... O, trădare, trădare! m'ar fi costat o ingenunchiare, m'ar fi costat o lacrimă. O, nebun rătăcit ce am fost! (lovindu-se cu capul de păreţi). Aş fi putut fi fericit. O! inşălare, inşălare! Fericirea vieţei mele răpită prin inşălăciune (aleargă furios incoace şi incolo). Ucigaş, prădător prin uneltiri criminale! El nici nu s'a supĕrat, in inima lui nici măcar un gând de blăstem. O! ticălos, neinţeles infam, infernal! (Intră Kosinsky).

KOSINSKY

Ei bine, căpitane, unde eşti, se vede că voeşti să mai remâi aice?

MOOR

Mergi, inşelează caii! Până a nu apune soarele trebue să fim dincolo de hotar!

KOSINSKY

Glumeşti?

www.dacoromanica.ro

MOOR (imperios).

Iute, iute, nu zăbovì, fă ca nime să nu te vadă (Kosinsky ese). Fug din aceste ziduri. Cea mai mică intârziere m'ar putè infuria şi el e fiul părintelui meu. Frate, frate! M'ai făcut omul cel mai nefericit pe pământ! Eu nu te-am vătămat niciodata, nu te-ai purtat frăţeşte. Culege in pace rodurile mîrşavei tale fapte, presenţa mea nu-ţi va mai turbura liniştea, dar nu te-ai purtat frăţeşte. Fapta ta s'o acopere pe veci intunericul şi nici moartea n'o mai invieze (intră Kosinsky).

KOSINSKY

S'au pus şelele, poţi să incaleci când ţi-a plăcea.

MOOR

Dece mĕ pripeşti? Dece această grabă? Să n'o mai vĕd?

KOSINSKY

Pe loc scot şelele dacă vrei; tu mi-ai spus să mĕ grăbesc cât voiu putè.

MOOR

Incă o singură dată! Un singur adio incă; voiu să beau toată otrava acestei desfătări, şi pe urmă... Stăi Kosinsky, incă zece minute, aşteaptă-mĕ la portiţa din dos şi plecăm.

www.dacoromanica.ro

SCENA IV.

In grădină.

AMALIA (singură).

Plângi, Amalia?... Şi asta a rostit-o cu o voce! cu o voce... imi părea că natura reintinereşte, primăverile trecute ale amorului reinviau cu această voce! Privighetoarea cânta ca odinioară, florile imprăştiau ca odinioară plăcutul lor miros şi eu mĕ aflam imbătată de desfătare in braţele lui. Ha! inimă falşă şi necredincioasă! Cum vrei să-ţi infrumuseţezi sperjurul! Nu, nu! Pei din sufletul meu, imagine criminală! Nu mi-am sfărmat jurămêntul, prea iubite! In inima unde domneşte Carol, nu poate locuì un alt muritor. — Dar dece se intoarce sufletul meu necontenit fără voie spre acest străin? Este el atât de strâns legat cu imaginea prea iubitului meu? Imaginea lui nu este eternul tovarăş al prea iubitului meu? Plângi, Amalia? Ha! voiu să fug de el, să fug, ochiul meu să nu mai vadă pe acest străin!

(Hoţul Moor deschide portiţa grădinei).

AMALIA (tresărind).

St! St! Am auzit portiţa grădinei (zăreşte pe Carol şi se ridică). El? Unde? Ce? Am impietrit, nu pot fugì; nu mĕ părăsì, Dumnezeule ceresc! In sufletul meu nu incap douĕ dumnezeiri şi sunt numai o biată muritoare! (Scoate portretul lui Carol). Tu, Carol, fii geniul meu contra acestui străin ce vine să strice amorul nostru! La tine, la tine voiu să mĕ uit, departe de mine toate ochirile nelegiuite către acesta. (Şede in tăcere cu ochiul ţintit pe portret).

www.dacoromanica.ro

MOOR

Dumneata aici, domnișoară? Și tristă? Și o la crimă cade pe acest portret? (Amalia nu-i răspunde). Cine e fericitul, pentru care se inarginteşte ochiul unui ânger? Imi daţi voie să văd şi eu?... (vrea să se uite la portret).

AMALIA

Nu! Da! Nu!

MOOR (dând inapoi).

Ha! Merită el astă indumnezeire, merită el?

AMALIA

De l'ai fi cunoscut!

MOOR

L'aş fi invidiat.

AMALIA

Vrei să zici, adorat.

MOOR

Ha!

AMALIA

O, ţi-ar fi fost atât de scump... faţa lui, ochiul său, sonul vocei sale samănă atât de mult... cu a dumitale, il iubiam atâta... (Moor se uită la pământ). Aici unde stai, a stătut el de mii de ori, şi alăturea aceea care lângă dînsul uita cerul şi pământul; de aicea privia ochiul său imprejmuirile acéste incântătoare, simţeau măreaţa sa ochire şi se înfrumuseţau de plăcerea ce revărsau asupra ornamentului lor cel mai frumos, aice captiva cu o musică divină ascultătorii aerului, aice culegea rose

www.dacoromanica.ro

şi le culegea pentru mine, aice, aice, ne imbrăţoşam, buzele sale ardeau pe ale mele, şi florile muriau fericite sub picioarele a doi inamoraţi.

MOOR

Şi nu mai este?

AMALIA

Pluteşte pe mări furtunoase. Amorul Amaliei îl întovărăşeşte. Călătoreşte prin pustiuri selbatice şi năsipoase. Amorul Amaliei face ca năsipul ferbinte să inverziască sub picioarele lui şi ca tufe selbatice să înfloriască, miezul zilei ei pîrleşte capul, grindina furtunoasă îi udă têmplele, şi amorul Amaliei il leagănă în mijlocul furtunelor; oceanuri, munţi şi orizonturi despart pe inamoraţi, dar sufletele lor sboară din închisoarea pulberoasă şi se întîlnesc în paradisul amorului. Te vĕd trist, domnule conte?

MOOR

Cuvintele de amor inviază şi amorul meu.

AMALIA (*ingălbenindu-se*).

Ce, iubeşti pe alta? Vai mie, ce am spus?

MOOR

Mĕ crezù mort şi rĕmase credincioasă mortului; apoi află că trăesc şi-mi sacrifică coroana unei sfinte. Mĕ ştie rătăcind prin pustiuri şi vieţuind în miserie, şi amorul ei sboară prin pustiuri spre mine. Şi ea se numeşte Amalia ca şi d-ta, domnişoară.

AMALIA

Cât invidiez pe Amalia dumitale!

www.dacoromanica.ro

MOOR

O! e o fată nefericită; iubește pe un om perdut și amorul ei nu va afla niciodată resplătire.

AMALIA

Ea va afla resplătire in raiu. Nu este o lume mai bună unde cei intristați se bucură și cei ce s'au iubit se recunosc?

MOOR

Da, o lume unde vĕlul cade și acei ce s'au iubit se recunosc cu groază, acea lume se numește eternitatea. Amalia mea e o fată nefericită.

AMALIA

Nefericită, și o iubești?

MOOR

Nefericită, pentru că mĕ iubește! Cum dacă aș fi un ucigaș? Cum, domnișoară, dacă acel pe care îl iubești ți-ar putea numĕra câte un omor pentru fiecare sărutare! Vai! Amalia mea e o fată nefericită!

AMALIA (cu veselie).

Ha! Cât sunt eu de ferice! Iubitul meu e reflectul Dumnezeirii și Dumnezeirea e numai bunătate și indurare! Nu putea vedè suferind o muscă, sufletul sĕu e atât de depărtat de gânduri de sânge, cât e de departe miază-zi de miază-noapte.

MOOR

(își intoarce ochii, și-i ține spre câmpie. Amalia ia alăuta și cântă).

www.dacoromanica.ro

AMALIA

Vrei să mĕ laşi, Hector, să te desparţi de mine,
S'alergi unde Achile cu neinvinse mâne
Aduce lui Patrocle un sacrificiu cumplit?
Cine pe copilu-ţi va învăţa oare
Arcul să incoarde, Zeii să onoare
Când de negrul Xantus vei fi inghiţit?

MOOR (ia alăuta şi cântă).

Adă-mi crunta armă, scumpa mea soţie
Un ferbinte dor mĕ chiamă 'n bătălie!

(Aruncă alăuta şi fuge).

SCENA V.

O pădure din apropiere, noapte. Intr'o parte un castel vechiu şi risipit.

Ceata hoţilor (aşăzaţi la pământ).

HOŢII (cântă).

A aprinde, a fura
Asta-i viaţa ce iubim,
Poate mâni ne-or spânzura
Făr' de grije azi să fim.

O viaţă veselă trăim
O viaţă 'ncântătoare,
Tune cerul! noi dormim
Prin păduri ne găzduim,
Luna-i al nostru soare
Lui Mercur ne inchinăm
Altui Zeu nu ne plecăm.

www.dacoromanica.ro

Astăzi la popa la masă
Mâni la altul de bani greu,
Ce-a fi 'n urmă nu ne pasă,
Bată-şi capul Dumnezeu!

Când in zama cea de vie
Pântecele ne am scăldat,
Suntem plini de vitejie
Şi cu dracul bem frăţie
Ce domneşte 'n iad.

A părinţilor strigări
Ş'ale mamelor văitări,
A mireselor urgie
Ne umplu de veselie.
Ha! când se sbuciumă sub al nostru topor
Şi rag ca viţeii şi ca muştele mor,
Ochiul ni se 'nveseleşte
Şi urechea ne zimbeşte.

Şi când vine cel cu coasa
Să reteze snopii,
O duşcă de vin şi... heisa!
Noi dăm pielea popei.
Şi cuprinşi de vesel dor
Mergem inspre iad in sbor!

SCHWEIZER

Inoptează şi căpitanul nu mai vine.

RAZMANN

Şi ne spusese că va veni la opt oare.

SCHWEIZER

De cumva i s'a intîmplat ceva... Camarazi Aprindem şi ucidem tot ce ne ese inainte.

www.dacoromanica.ro

SPIEGELBERG (luând pe Razman la o parte).

Razmann, am să-ţi spun o vorbă.

SCHWARZ (către Grimm).

N'am face bine să trimitem spioni?

GRIMM

Lasă-l, poate să fi făcut vre o treabă care să ne dea pe toţi de ruşine.

SCHWEIZER

Te 'nşăli sau mă iee dracu. Când s'a pornit de la noi nu părea că are in gând vre o treabă de meseria noastră. Nu ştii ce-a spus, când treceam peste şes? „Cel care-mi va fura un morcov işi lasă capul aice, atât de sigur cât mă numesc Moor!" Nu ne e ertat să furăm.

RAZMANN (incet către Spiegelberg).

La ce capĕt vrei să eşi? vorbeşte mai lămurit.

SPIEGELBERG

Pst! Pst! Nu ştiu ce idei avem, eu şi tu despre libertate; declamăm de minune contra atîrnării şi lăsăm să ne injuge la car ca pe boi; nu-mi place.

SCHWEIZER (către Grimm).

Ce dracu rumegă dobitocul ăsta?

RAZMANN (către Spiegelberg)

Vorbeşti de căpitan?

SPIEGELBERG

Pst! Pst! Sunt urechi de ale lui printre noi. —

www.dacoromanica.ro

Căpitan, îl numeşti? Cine l'a făcut căpitan? N'a usurpat el acest titlu care de drept mi se cuvine mie? Ce? Deaceea ne riscăm vieţele, deaceea ne supunem la toate capriciele soartei, pentru a avè fericirea de a servì unui sclav? Servi, când am putè fi principi? Pre-a mea lege, Razman, asta nu mi-a plăcut niciodată!

SCHWEIZER (către ceilalţi).

Da, tu eşti un adevĕrat erou. Ştii să turteşti broaşte cu petre, vuetul ce face căpitanul când îşi suflă nasul, te-ar putè face să treci prin urechile unui ac.

SPIEGELBERG (către Razmann).

Da, şi de mulţi ani chitesc eu să fie altfel. Razmann, de eşti bărbatul care te-am crezut totdeauna... Razmann, el nu e aice, ei îl ered pe jumĕtate perdut... Razmann, mi se pare că i-a sunat ora... Ce, nici nu ţi se rumineşte faţa când sună clopotul libertăţii? Nici atâta inimă n'ai să 'nţelegi acest plan sumeţ?

RAZMANN

Ha! Satană, cu ce lanţuri imi infăşuri sufletul?

SPIEGELBERG

Ai priceput? Bine, urmează-mĕ! Am luat sama incotro au apucat, vino, două pistoale rareori greşesc, şʼapoi vom avea meritul de a fi cei intăi care au sugrumat copilul (vrea să-l tragă după dînsul).

SCHWEIZER (scoţênd spada).

Ha! bestie! Imi aduci aminte de codrii Boemiei!

www.dacoromanica.ro

Nu ai fost tu cel intâiu care a inceput a schelălăi când se striga: „vine dușmanul"? atunci am făcut un jurământ... mori, ucigaș mișel ce ești! (il străpunge).

HOȚII (in mișcare).

Hola! Hola! Schweizer!... Schweizer!... Spiegelberg!... despărțiți-i!

SCHWEIZER (aruncă arma jos).

Na! crapă!... Liniștiți-vĕ camarazi, nu vĕ spărieți de o nimica. Bestia asta a fost totdeauna invenințată contra căpitanului și n'are nici o sgârietură pe tot trupul, vĕ rog, liniștiți-vĕ. Ha, mișelul, pe din dos voia să ucidă bărbați! Bărbați pe din dos, deaceea am vĕrsat sudori pe lumea asta, ca să trecem pe ceea lume ca niște ticăloși? Tu bestie, deaceea ne-am culcat in foc și in fum ca să crăpăm la urmă ca niște gusgani?

GRIMM

Dar la dracu, camarade, care a fost causa? Căpitanul a să se infurieze.

SCHWEIZER

Asta treaba mea să fie și tu, ticălosule (cătră Razmann), i-ai fost tovarăș! Pei din ochii mei! Și Schufterle făcuse așa; deaceea l'au și spânzurat in Elveția, cum îi proorocise căpitanul. (Se aude un pistol).

SCHWARZ

Ascultați, un pistol! (alt pistol) Incă unul! Hola! Căpitanul!

www.dacoromanica.ro

GRIMM

Răbdare, trebue să se audă un al treilea foc (se aude şi al treilea foc).

SCHWARZ

El e! El e! Ascunde-te Schweizer, să-i răspundem! (Slobod pistoalele).

Moor, *Kosinsky* (intră).

SCHWEIZER (mergându-i inainte).

Bine ai venit, căpitane, am fost cam iute in lipsa ta (ducându-l la cadavru). Judecă-ne pe amêndoi, pe din dos voia să te ucidă.

HOŢII (inspăimântaţi).

Ce, pe căpitanul?

MOOR (acufundat in aspectul lui Spiegelberg).

O! mână neînţeleasă a resbunătoarei Nemesis! N'a fost el acela care ne-a cântat cântecul de sirena? Consacră astă armă negrei resbunări! Asta n'ai făcut-o tu, Schweizer.

SCHWEIZER

Pre-a mea lege, eu am făcut-o şi zău nu e fapta cea mai rea ce am făcut in viaţa mea! (Se depărtează nemulţămit).

MOOR (gânditor).

Înţeleg, părinte ceresc, înţeleg, crengele cad de pe arbori, şi toamna mea a sosit. Luaţi-l din ochii mei! (Se depărtează cadavrul lui Spiegelberg).

GRIMM

Dă-ne ordine, căpitane, ce să facem?

www.dacoromanica.ro

MOOR

Incurênd, incurênd, se va implinì totul; daţi-mi alăuta, m'am perdut, de când am fost acolo; alăuta zic, trebue prin cântec să-mi redobândesc puterea, lăsaţi-mĕ!

HOŢII

E mezul nopţii, căpitane.

MOOR

Cu toate aceste erau numai lacrimi de teatru, voiu să ascult cântul roman, ca să se deştepte geniul adormit; daţi-mi alăuta. Ziceţi că e mezul nopţii?

SCHWARZ

De nu va fi şi mai bine. Somnul ne apasă greu ca plumbul. De trei zile n'am închis ochii.

MOOR

Alinătorul somn se lasă el şi pe ochii rĕilor? De ce dar fuge de mine? Eu n'am fost niciodată, nici mişel, nici rĕu; culcaţi-vĕ, mâne dimineaţă vom merge mai departe.

HOŢII

Noapte bună. (Se culcă la pământ şi adorm).

(Adâncă tăcere).

MOOR (ie alăuta şi cântă).

Brutus.

Te salut frumoasă şi pacînică câmpie
In sênul tĕu primeşte pe ultimul Roman!
De la Philippi unde, in crunta bătălie
Perdui a mea viaţă, repaos nu mai am.

www.dacoromanica.ro

Unde eşti, o Cassius? Roma este moartă
Fraţii noştri sunt bătuţi, imprăştieţi!
Atunci pentru scăpare eu bat l'a morţii poartă
Căci lumea pentru Brutus deacum nu are preţ.

Cesar.

Ce muritor cu faţă etern invingĕtoare
Incoace se coboară din dealul prăpăstios?
Ha! dacă nu mĕ 'nşală o voace interioară
Aud pas de Roman, măreţ, maiestuos.
A Tibrului fiu mândru, cu călĕtoare pasuri
Trăeşte incă tîrgul pe şapte culmi fundat?
Ah! Am vărsat adesea ferbinţi, amare plânsuri
De când de-al sĕu părinte, de Cesar e lăsat.

Brutus.

Ha! tu, străpuns de douĕzeci şi trei de ori
Din intuneric cine la luce te-a chemat?
In Orcus te intoarce, tu mândre plângĕtor,
Căci nu ai triumfat!
In vale la Philippi in crunta 'ncăirare
S'au prăpădit ai libertăţii luptători
Roma pe-a mea groapă zace 'n desperare
La Minos merge Brutus—tu mergi in Iad şi mori.

Cesar

Brutus! In inima-mi de dragoste ferbinte
O! fiul meu vîrît-ai un fer ucigĕtor.
Şi tu Brutus, şi tu, străpungi pe-al tĕu părinte
Când te făcù al lumii intregi moştenitor?
Mergi! Dintre toţi Romanii tu te ai făcut mai mare
Cuţitul infigêndu-ţi in sinul părintesc.
Mergi! strigă'n lumea'ntreagă vestea defăimătoare
Din toţi Romanii Brutus a devenit mai mare
Cuţitul infigêndu-şi in sinul părintesc!

www.dacoromanica.ro

Mergi ! Ştiu acuma cine pe-a Lethei triste maluri
Mĕ mai opria...
O, negrule vîslaş ! resbate printre valuri !

Brutus.

Părinte stăi ! In lumea intreagă de sub soare
Din toţi, cunoscui numai pe-un singur muritor
Ce ar fi putut cu Cesar să aib'asemĕnare
Pe acela l'ai numit fiu şi moştenitor.
Un Cesar putù numai o Romă să răpiască
Din toţi un Brutus numai lovì in peptul sĕu,
Unde-i un Brutus, Cesar nu poate să trăiască
Intoarce-ţi pasu 'n stinga, in dreapta apuc eu.

(Pune alăuta la o parte şi se preumblă gânditor incoace şi incolo).

Cine-mi poate garanta viitorul?... Totul e atât de intuneric, labirinturi incurcate, nici o eşire, nici o stea călăuză... De s'ar mântuì ca un joc sarbed de marionete... dar dece această sete de fericire eternă? Dece idealul unei perfecţiuni neatinse? Dece impulsiunea la proiecturi ce nu se pot indeplinì? — Dacă o mică mişcare pe acest instrument (îşi pune pistolul la frunte) ar face pe inţelept şi pe nebun, pe viteaz şi pe mişel, pe nobil şi pe berbant tot de o samă? In natura neinsufleţită e o armonie atât de divină, dece ar fi in natura spirituală o atât de mare disonanţă? Nu, nu! Este ceva mai mult, căci incă n'am fost fericit. Credeţi că voiu tremura, umbre ale victimelor mele? N'oiu tremura! (tremură). Gemetele voastre, feţele voastre vinete, rănele voastre deschise şi grozave, sunt numai verigele unui lanţ nesfărmat al ursitei, şi acest lanţ e legat de visurile juneţei mele, de la umoarea mancei şi

www.dacoromanica.ro

a învățătorului, de temperamentul tătălui meu, de sângele maicei mele! (Cuprins de groază). Dece nu m'a făcut *Perillus* un bou ca umanitatea să se prăjiască în pântecele meu înfierbântat (îndreaptă țava pistolului spre frunte). Timp și eternitate, legate una de alta printr'un singur moment! Cheie grozavă care încui în urma mea închisoarea vieței și descui înaintea mea locașul nopții eterne! Spune-mi, o! spune-mi, unde ai să mă duci? Țară străină, necunoscută, ah! omenirea cade sub astă imagine, fibrele se destind și fantasia vicleană a simțurilor ne face să sburde umbre deșănțate înaintea simplei noastre credulități. Nu, nu! un bărbat nu trebue să șovăiască, fii ce vrei, locaș necunoscut de dincolo, numai eu să-mi fiu credincios mie, fii ce vrei, numai eu să mă întovărășesc pe mine dincolo. Aparențile exterioare sunt numai lustrul omului, eu singur îmi sunt cerul și iadul. De mi-ai lăsa mie singur vre o parte a lumii prefăcută în cenușă, o parte ce ai exilat-o din ochii tăi, unde nu voiu avea alți tovarăși decât noaptea singură și eternul deșert, aș popula deșertul tăcut cu fantasiile mele și aș avea toată eternitatea pentru a analisa în voie tabloul încurcat al miseriei umane! Ori vrei să mă conduci prin nașteri noue, prin noue scene de mizerie din treaptă 'n treaptă la nimicire? Nu voiu putè rupe firele vieței care-mi sunt toarse pentru viața de dincolo, atât de ușor cum le pot rupe pe acestea? Tu mă poți preface în nimica, dar astă libertate nu mi-o poți lua (încarcă pistolul și deodată se oprește). Dar să mor de frica unei vieți pline de chinuri? Să mă las învins de miserie? Nu, voiu să sufer! (aruncă pistolul). Plece-se chinul înaintea mândriei mele, voiu să-mi împlinesc ursita! (Se întunecă din ce în ce mai mult).

www.dacoromanica.ro

HERMANN (vine prin pădure).

Hu! Hu! Grozav țipă buhna! in sat bate miezul nopții;... bine, bine, crima doarme, în această selbătăciune nu-i nici un spion (se apropie de castel și bate). Eși, om al durerii, locuitor al turnului! Iți aduc mâncarea.

MOOR (dând incet inapoi).

Ce vrea să zică asta?

O VOCE DIN CASTEL

Cine bate? Hei! Tu ești Hermann, corbul meu?

HERMANN

Da, eu sunt, Hermann, corbul tău, vino la gratie și mănâncă. (Se aude buhna țipând). Cumplit cântă camarazii tăi; iți place mâncarea, bătrâne?

VOCEA

Imi era foame. Iți mulțămesc, stăpân al corbilor, pentru pânea ce-mi dai în pustiu! Ce mai face iubitul meu copil, Hermann?

HERMANN

Taci, ascultă, aud un vuet ca un horcăit! N'auz tu nimic?

VOCEA

Ce, auzi tu ceva?

HERMANN

Aud vêntul vîjîind prin crăpăturile zidurilor, musică lugubră, care te face să clănțănești din dinți și să ți se învinețească unghiile; ascultă bine,

www.dacoromanica.ro

tot imi pare c'aud horăind. Nu eşti singur, ai societate, bătrâne... Hu! hu! hu!...

VOCEA

Vezi ceva?

HERMANN

Rămâi sănătos... rămâi sănătos... grozav e acest locaş... coboară-te in bortă, colo sus vei găsì un mântuitor, un răsbunător... fiu blăstămat! (vra să se ducă)

MOOR (inaintând cu groază).

Stăi!

HERMANN (strigând).

Vai mie!

MOOR

Stăi, iţi zic!

HERMANN

Vai, vai, vai! Totul e trădat!

MOOR

Stăi! Grăeşte! Cine eşti? Ce faci aice? Grăeşte!

HERMANN

Ertare, oh! ertare, stăpâne! Ascultă numai un singur cuvênt până a nu mă ucide.

MOOR (scoţênd spada).

Ce am să aud?

HERMANN

Ştiu că m'ai amenințat cu moartea, n'am putut

www.dacoromanica.ro

altfel, trebuia s'o fac, sus este un Dumnezeu, colo inuntru insuş părintele tĕu... mi-a fost milă... omoară-mĕ!

MOOR

Aici e vre-o taină... Spune, vorbeşte, voiu să ştiu totul!

VOCEA

Vai, vai! Tu vorbeşti, Hermann? Cu cine vorbeşti, Hermann?

MOOR

Colo mai e unul... Ce este aicea? (alergând spre turn). E vre un inchis pe care oamenii l'au inlăturat? Voiu să-l mântuiu. Voce, te 'ntreb, unde-i poarta?

HERMANN

O, indură-te, stĕpâne! nu merge mai departe, stĕpâne, destul! (îi tae drumul).

MOOR

De patru ori incuiet! Dă-te in lături, voiu să aflu... Pentru intăia oară veniţi-mi in ajutor, unelte tălhăreşti! (la un instrument de tălhar şi deschide poarta din fund; inaintează un bĕtrân uscat ca un schelet).

BĔTRÂNUL

Induraţi-vĕ de un nenorocit! Induraţi-vĕ!

MOOR (dând spăriet inapoi).

E glasul tatălui meu!

BĔTRÂNUL MOOR

Slavă ţie Doamne! A sosit ciasul mântuirii!

www.dacoromanica.ro

MOOR

Umbră a bĕtrânului Moor! Ce te-a turburat în mormênt? Ai tras după tine un pĕcat pe ceea lume care-ţi închide calea la porţile raiului? Voiu da rugăciuni ca să-ţi trimit sufletul rătăcit în patria sa. Ai îngropat aurul vĕduvelor şi al orfanilor încât rătăceşti gemênd pe la mezul nopţii? Voiu să smulg comoara subpământeană din ghiarele zmeului încântat, chiar dacă ar fi să verse asupra mea mii de flăcări şi să încerce ascuţiţii sĕi dinţi de spada mea,—ori vii să rĕspunzi la întrebările mele şi să-mi explici enigma eternităţii? Vorbeşte, vorbeşte! Nu sunt omul fricei.

BĔTRÂNUL MOOR

Nu sunt o umbră, pipăeşte-mĕ, trăesc. Oh! o viaţă ticăloasă, miserabilă!

MOOR

Ce, n'ai fost îngropat?

B. MOOR

Am fost îngropat, adică un câne mort zace în mormêntul părinţilor mei, şi eu de trei luni de zile mĕ usuc în această boltă subpământeană în care razele soarelui nu străbat, în care nici un aer cald nu suflă, unde nu te visitează nici un amic şi unde corbii sĕlbatici croncănesc şi buhnele ţipă pe la mezul nopţii.

MOOR

Blăstĕm! Cine a făcut aceasta?

B. MOOR

Nu-l blăstĕma, a făcut-o fiul meu Franz.

www.dacoromanica.ro

MOOR

Franz? Franz? O chaos etern!

B. MOOR

De eşti om şi ai inimă de om, mântuitor necunoscut, ascultă nefericirile unui părinte ce i-au adus fii sĕi; de trei luni de zile le plâng in ziduri surde, dar numai un echo sĕc imi ingână văitările, deaceea, de eşti om şi ai inimă de om...

MOOR

Rugămintea aceasta ar putè deştepta fiare sĕlbatice din visuniile lor.

B. MOOR

Zăceam pe pat, abia incepusem să redobândesc puteri după o boală grea. Vine un om la mine care-mi spune că fiul meu cel mai mare ar fi murit in bătălie, şi aduse cu dînsul o armă pătată de sângele sĕu şi ultimul sĕu adio, care zicea că blăstĕmul meu l'ar fi aruncat in bătălie şi'n moarte şi'n desperare.

MOOR (intorcêndu-şi iute faţa).

Totul e descoperit!

B. MOOR

Ascultă mai departe! Când auzii vestea, am leşinat. Trebue să me fi crezut mort, căci când mi-am venit ear in fire, eram intins in sicriu şi invĕlit intr'un giulgiu ca un mort. Am sgâriat la capacul sicriului. Capacul se deschise şi dinaintea mea sta fiul meu Franz. Ce? strigă el cu o voce grozavă, vrei să trăeşti o eternitate? şi pe loc se inchise capacul sicriului. Tunetul acestor vorbe imi răpise

www.dacoromanica.ro

cunoştinţa; când mĕ deşteptai din nou, simţii că se ridica sicriul şi că-l punea intr'o trăsură care se mişcâ vre-o jumĕtate de oră. Insfirşit se deschise, mĕ aflai la uşa acestei bolte, fiul meu era lângă mine şi omul care-mi adusese arma de la Carol. De zece ori i-am imbrăţoşat genunchii, şi m'am rugat şi l'am conjurat, plângerile părintelui sĕu nu-i străbăturĕ până la inimă. In turn, ticălosul, tună vocea sa, destul ai trăit! Şi am fost aruncat fără indurare in această boltă şi fiul meu a incuiat uşa după mine.

MOOR

E cu neputinţă, cu neputinţă! Te'nşăli.

B. MOOR

Poate că mĕ'nşel! Ascultă mai departe, dar nu te mânie. Aicea zăcui douĕzeci de ore şi nimeni nu gândi la nevoia mea, şi niciodată n'au călcat picioare omeneşti in acest pustiu, căci o zicĕtoare veche spune, că umbrele strămbunilor mei se joacă in aceste ruine cu lanţurile lor, şi insfirşit auzii poarta deschizêndu-se şi omul acesta imi aduse pâne şi apă, şi-mi descoperì că fusesem condemnat să mor de foame şi că şi-ar risca viaţa de s'ar afla că-mi aduce mâncare. Aşa am trăit in durere şi miserie o vreme indelungată, dar umezeala necontenită, aerul imputit al noroiului meu, nemărginita ticăloşie făcurĕ de-mi perdui puterile, de mi se uscâ trupul; de mii de ori cerui cu lacrimi moartea de la Dumnezeu, dar se vede că mĕsura pedepsei mele incă nu e plină, ori poate mĕ aşteaptă incă vre-o bucurie de m'am putut conserva prin astfel de minuni. Dar sufer cu dreptul... Carol, Carol! şi pĕrul lui incă nu era alb.

www.dacoromanica.ro

MOOR

Destul. Sculaţi-vĕ! Inimi de petre, sloiuri de ghiaţă, dormitori trândavi şi nesimţitori? Nu se deşteaptă nimeni? (Scoate un pistol şi sloboade).

HOŢII (trezindu-se).

He? Hola! Hola! Ce este?

MOOR

Istoria asta nu v'a deşteptat din somn? Somnul etern s'ar fi trezit! Priviţi incoace, priviţi incoace! Legile lumii s'au prefăcut intr'un joc de noroc, legămêntul naturei s'a rupt, discordia a reinviat, fiul şi-a ucis părintele.

HOŢII

Ce spune căpitanul?

MOOR

Nu, nu l'a ucis! Cuvêntul ucis e prea dulce, fiul a torturat, a inţepat, a schinjuit, a jupuit pe părintele sĕu de mii de ori! Dar aceste vorbe sunt prea umane... a făcut fapte de care s'ar inroşì păcatul, de care s'ar ingrozì canibalul, ce n'au putut inchipuì demonii de când eternitatea. Pe insuşi tatăl sĕu... O! priviţi, priviţi, a leşinat... In bolta aceasta a aruncat fiul pe părintele sĕu... umezeală, frig, foame, sete... O! priviţi, priviţi! e insuş tatăl meu, o mărturisesc.

HOŢII (s'apropie cu vuet şi inconjură pe bĕtrân).

Tatăl tĕu, tatăl tĕu!

SCHWEIZER (s'apropie cu respect şi cade in genunchi).

Tată al căpitanului meu! Iţi sărut *picioarele*! Porunceşte acestui cuţit!

www.dacoromanica.ro

MOOR

Rĕsbunare, rĕsbunare ţie! bĕtrân batjocurit, bĕtrân profanat! Aşa rup de acum inainte legămintele frăţeşti (işi rupe haina). Aşa blăstĕm fiecare picătură de sânge frăţesc, in faţa cerului! Ascultaţi-mĕ, lună şi stele, ascultă-mĕ cer funebru care ai privit la ticăloasa faptă! Ascultă-mĕ de trei ori grozavule Dumnezeu, care domneşti colo sus asupra lunei şi rĕsbuni şi osindeşti deasupra stelelor şi luminezi noaptea cu fulgerul tĕu! — Aici ingenuchez, aici ridic cele trei degete in groaza nopţii, aici jur, şi natura mĕ scuipe afară din marginile sale ca o bestie rĕutăcioasă de-mi voiu sfărăma jurămêntul, jur să nu mai salut lumina zilei pănă ce sângele părintucigaşului nu va uda această peatră şi se va evapora spre soare! (Se ridică).

HOŢII

E o festă de Belyal! Spue cineva că noi suntem nişte rĕi, nu, pe toţi dracii! De acestea n'am făcut noi niciodată!

MOOR

Da! pe toate grozavele suspinuri a celor ce au căzut sub cuţitele voástre, cari au perit in flamele mele, pe cari i-au dărămat turnul meu risipindu-se, nici un gând de omor sau prădăciune nu va intra in peptul meu pănă ce hainele voastre nu vor fi insemnate cu pete roşii ca purpura, de sângele blăstĕmatului. Asta n'aţi visat o niciodată, că sunteţi braţele unei maiestăţi mai inalte? Nodul incurcat al ursitei noastre s'a descălcit astăzi! Astăzi o putere nevĕzută ne-a inobilat meseria! Rugaţi-vĕ la cel care a pronunţat asupra voastră această soartă sublimă, care v'a condus aicea, care v'a

www.dacoromanica.ro

găsit demni, să fiţi grozavii îngeri ai negrei sale judecăţi! Descoperiţi-vĕ capul, cădeţi in pulbere la genunchi şi ridicaţi-vĕ sfinţiţi! (Ingenunchiază toţi hoţii).

SCHWEIZER

Porunceşte căpitane, ce să facem?

MOOR

Ridică-te Schweizer şi atinge aceste bucle sacre (il duce la tatăl sĕu şi-i dă o buclă de pĕr in mână). Ţi-aduci aminte cum ai crăpat capul acelui cavaler boem care-şi indreptase arma spre fruntea mea, pe când eu căzusem obosit in genunchi? Atunci ţi-am juruit o resplată impĕrătească; până acuma nu ţi-am putut plăti datoria.

SCHWEIZER

Mi-ai jurat in adevĕr, dar lasă-mĕ să te numesc in veci datornicul meu.

MOOR

Nu! Acuma voiu să-ţi plătesc! Schweizer, ca tine n'a fost onorat incă nici un muritor: rĕsbună pe tatăl meu! (Schweizer se ridică).

SCHWEIZER

Mare căpitane, astazi pentru intăia oară m'ai făcut mândru! Porunceşte, unde, cum, când să-l lovesc!

MOOR

Minutele sunt scumpe, trebue să te grăbeşti; alegeţi pe cei mai demni din ceată şi du-i la castelul contelui! Smulge-l din pat dacă doarme, ori visează in braţele voluptăţii! Trage-l de la masă

www.dacoromanica.ro

dacă e beat! Răpeşte-l de la picioarele crucii daca se inchină! Dar iţi spun, te jur, nu mi-l aduce mort! Voiu să-i rup carnea şi s'o dau la corbii flămânzi. Să nu-i lipsiască nici un fir de pĕr, să nu i se sgârie pelea, voiu să-l am intreg, şi de mi-l aduci viu, resplata ta va fi un milion, il voiu fura de la un rege cu pericolul vieţei mele şi tu vei fi liber ca aerul. De mai înţeles, sboară!

SCHWEIZER

Destul, căpitane, iţi jur pe astă mână: ori se vor intoarce doi, ori nici unul! Ângeri exterminători ai lui Schweizer, veniţi! (Ese cu o parte din hoţi).

MOOR (către ceilalţi).

Voi inprăştiaţi-vĕ in pădure, eu rĕmân aici.

(Cortina cade).

www.dacoromanica.ro

ACTUL V.

SCENA I.

O sală din care se vĕd multe apartamente. Noapte.

DANIEL

(intră cu un fănar şi cu un pachet de haine).

Rĕmâi sănătoasă, scumpă casă părintească. Am gustat linişte şi mulţămire in părenţii tĕi, cât trăia incă rĕposatul, Dumnezeu să-l ierte! Un vechiu servitor varsă lacrimi pe oasele tale de mult putrezite. Astă casă era adăpostul orfanilor şi refugiul celor părăsiţi, şi fiul tĕu a prefăcut-o intr'o visunie de ucigaşi. Rĕmâneţi sănătoase, scânduri vechi pe care de atâtea ori le-a măturat mâna bĕtrânului Daniel. Rĕmâi sănătoasă vatră scumpă, bĕtrânul Daniel cu durere se desparte de tine.. Eram aşa de deprins cu tine... A să te doară inima, bĕtrâne Elieser, dar Dumnezeu se va indura şi mĕ va ferì de cursele şi vicleniile celui rĕu. Gol am venit, gol mĕ duc dar cel puţin sufletul mi-a scăpat. (Vrea să easă dar intîlneşte pe Franz care intră in haină de noapte spăriet).

DANIEL

Ajută-mĕ, Doamne! Stepânul! (Stinge fănarul).

www.dacoromanica.ro

FRANZ

Trădat! Trădat! Mormintele scuipă spectre. Impărăția morților deșteptată din somnul de veci, urlă la urechia mea: Ucigaș, ucigaș! — Cine se mișcă acolo?

DANIEL (inspăimântat).

Maică Preacurată! Dumneata, stăpâne, strigi așa prin casă și trezești pe toți care dorm?

FRANZ

Care dorm? Cine v'a zis să dormiți? Mergi, adă o luminare! (Daniel ese; intră un alt servitor). Nime să nu doarmă. Auzi? Toți să fie treji, inarmați, să incarce toate puștele, nu i-ai vĕzut cum se furișau colo prin coridor?

SERVITORUL

Pe cine, stăpâne?

FRANZ

Pe cine, prostule, pe cine? Sĕc și rece mĕ'ntrebi, pe cine? Nu mĕ apucase ca spasmuri! Pe cine, măgarule, pe cine? Stafii și diavoli! Noaptea-i inaintată?

SERVITORUL

Chiar acum a sunat douĕ.

FRANZ

Ce, are să ție noaptea până la zioa judecății? N'ai auzit un vuet, strigăt de victorie, tropotul unor cai ce fug in galop? Unde-i Carol... voiam să zic: Contele?

www.dacoromanica.ro

SERVITORUL

Nu ştiu, stĕpâne.

FRANZ

Nu ştii? Şi tu faci parte din complot? Am să-ţi smulg inima din coaste de-mi vei mai zice „nu ştiu!“ Mergi, chiamă preotul.

SERVITORUL

Stĕpâne!

FRANZ

Murmuri? Stai pe gânduri? (Servitorul ese). Ce? şi calicii s'au resvrătit incontra mea? Cerul, iadul, toţi resculaţi incontra mea?

DANIEL (intră cu luminare).

Stĕpâne...

FRANZ

Nu, nu tremur! Era numai un vis. Morţii incă nu inviază, cine spune că tremur şi că mĕ 'ngălbenesc? Mĕ simt aşa de uşor, aşa de bine...

DANIEL

Eşti galben ca ceara, glasul iţi este amorţit şi tremură.

FRANZ

Am friguri, spune preotului când va venì că am friguri, spune preotului c'oiu pune mâne să'mi iee sânge.

DANIEL

Nu vrei să-ţi dau câte-va picături de eter pe zahăr?

www.dacoromanica.ro

FRANZ

Dă-mi eter pe zahăr! Preotul n'a să vie aşa de iute. Glasul imi este amorţit şi tremur, dă-mi eter pe zahăr!

DANIEL

Dă-mi cheile s'aduc picăturile de jos din bufet.

FRANZ

Nu, nu, nu! Stăi, o să mergem impreună. Vezi că nu pot să fiu singur! S'ar putea să... vezi in ce stare... să leşin... de rĕmân singur! Mi-a trece, rĕmâi!

DANIEL

O! eşti foarte bolnav.

FRANZ

Fireşte, eată tot. Boalele turbură creerii şi ne fac de avem visuri deşanţate şi nebune, visurile nu inseamnă nimic, aşa-i, Daniel? Visurile vin din pântece şi visurile nu inseamnă nimic. In această noapte am avut un vis ciudat (leşină).

DANIEL

Maică Preacurată, ce este? Gheorghe! Conrad! Bastian! Martin! Vino-ţi in fire. (Il scutură). Sfântă Marie, Magdalină şi Iosif! Dar fii cu minte! au să zică că eu te-am ucis. Doamne, indură-te de mine!

FRANZ (turburat).

Fugi... fugi! Ce mĕ scuturi aşa, schelet infricoşat? Morţii incă nu invie.

www.dacoromanica.ro

DANIEL

Doamne Isuse! A nebunit!

FRANZ (sculându-se obosit).

Unde sunt? Tu eşti, Daniel? Ce-am spus? Nu lua sama, ori ce-am spus, nu crede; vino, ajută-mĕ să mĕ scol! Era o ameţeală... pentrucă... pentrucă mi-am spăriet somnul.

DANIEL

Când ar fi măcar Ion aici! Să chem ajutor, să trimit după doftori!

FRANZ

Stăi! Şezi ici lângă mine pe canapea, bine! Tu eşti om cu minte şi om bun, ascultă!

DANIEL

Nu acum, altă dată! Vino să te culc, iţi trebue repaos.

FRANZ

Nu, te rog, ascultă, şi rizi bine de mine! Vezi, imi părea că mĕ sculasem de la o masă domnească şi inima-mi era veselă şi mĕ intinsesem ameţit in grădină pe earbă verde, dar deodată — era pe la meazăzi — deodată, dar iţi spun, rizi bine de mine...

DANIEL

Deodată?

FRANZ

Deodată un trăsnet grozav mĕ deşteptă din ameţeală, mĕ ridic tremurând şi imi pare că vĕd tot orizontul luminându-se de o flacără roşie; munţii, oraşele şi pădurile se topiau cum se topeşte ceara la foc şi un orcan vîjiitor măturа inaintea sa, marea,

www.dacoromanica.ro

cerul şi pământul; atunci se auzì un tunet ca dintr'un bucium de aramă: Pământe, scoate-ţi morţii, scoate-ţi morţii, mare! şi câmpiile goale incepurĕ a se despica şi a arunca titve, şi coaste şi fălci şi oase care se intruniau şi formau trupuri omeneşti şi alergau şi se inmulţiau ca valurile mării la o furtună. Atunci mĕ uitai in sus şi eată, mĕ aflam la poalele muntelui Sinai şi mulţimea se afla pe deasupra mea şi sub mine, şi sus pe culmea muntelui pe trei scaune scânteitoare erau trei oameni de ochii cărora fugiau toate creaturele.

DANIEL

Asta-i icoana judecăţei de pe urmă.

FRANZ

Aşa-i că's nebunii? Atunci se ridică unul strălucitor ca stelele nopţii care ţinea in mână o verigă de fer, el ţinea veriga intre resărit şi apus şi zicea: In veci sfânt, drept, neschimbat! Este numai un adevĕr, este numai o virtute! Vai, vai! vermelui care se indoeşte! Atunci inaintâ altul care ţinea in mână o oglindă lucitoare; ţinea oglinda intre apus şi rĕsărit şi zicea: această oglindă e adevĕrul, prefacere şi făţărnicie nu sunt. Atunci m'am spăriet eu şi toată mulţimea, căci vedeam chipuri de şerpi şi de tigri şi de leoparzi reflectându-se in grozava oglindă. Atunci se arătâ un al treilea care ţinea in mână o cumpĕnă de aramă; ţinea cumpĕna intre apus şi resărit şi zicea: veniţi, veniţi fii ai lui Adam, eu mĕsor gândurile in cumpĕna mâniei şi faptele cu greutatea urgiei mele...

DANIEL

Doamne, indură-te de mine pĕcătosul!

www.dacoromanica.ro

FRANZ

Toţi se făcuse albi ca omĕtul, aşteptarea stringea toate inimele. Atunci mi se părù că aud innaintea tuturora numele meu resunând in stâncele muntelui şi mĕduva oaselor mele se sleia şi dinţii in gură imi clănţăniau. Cumpĕna incepù a se mişca, stâncele a tuna şi orele treceau una după alta in partea stîngă a cumpenii şi fiecare arunca in ea un pĕcat de moarte...

DANIEL

O! Dumnezeu să te erte!

FRANZ

Nu mĕ ertâ! Cumpĕna stîngă crescù mare ca un munte, dar cealaltă plină de sângele mântuirii o ţinea incă sus in aer; la urmă se ivì un bĕtrân, greu incujbat de chinuri şi cu braţul ros de foame, toţi ochii se depărtarĕ cu groază de la dînsul; eu îl cunoşteam, el însă luâ o buclă din pĕrul sĕu argintiu, o aruncâ in cumpena pĕcatelor şi aceasta se coborì adânc, in fundul abisului, ear cealaltă a mântuirii se ridicâ in sus. Atunci auzii o voce din pântecele stâncelor: ertare, ertare tuturor pĕcătoşilor pămêntului şi ai abisului! Numai tu singur eşti osindit! (adâncă tăcere). Ei bine, dece nu rizi?

DANIEL

Pot să rid, când mi se increţeşte pelea de groază? Visurile vin de la Dumnezeu.

FRANZ

Fi, fi! Asta n'o spune! Zi-mi nebun, un nebun prost şi limbut! Te rog, dragă Daniel, rizi, rizi bine!

www.dacoromanica.ro

DANIEL

Visurile vin de la Dumnezeu. M'oiu ruga la el ca să te erte.

FRANZ

Minți, iți zic, hai, du-te, fugi, sai, vezi dece nu vine preotul, zii să se grăbiască; dar iți zic că minți!

DANIEL

Dumnezeu să te erte! (ese).

FRANZ (singur).

Inţelepciune a prostimii! frică a prostimii! incă nu se ştie de trecutul nu e trecut sau de găseşte vre un ochiu cercetător colo deasupra stelelor... hm, hm! Cine mi-a insuflat acest gând? Este colo deasupra stelelor unul care resbună?... Nu, nu! Da, da! grozav şueră in mine: Este colo deasupra stelelor unul care judecă? Să mĕ arăt chiar in astă noapte inaintea inaltului rĕsbunător? Zic, nu! Subterfugiu miserabil indărătul căruia vrea să se ascundă mişelia ta; colo sus deasupra stelelor e deşert, pustiu, surd... dar dacă tot ar fi ceva? Nu, nu e nimic. Vreau să nu fie nimic! Dar dacă tot ar fi? Vai ţie dacă pĕcatele ţi-au fost numĕrate, şi ai să dai samă de ele chiar in astă noapte! — Dece mĕ pĕtrunde un fior pănă la oase? Să *mor!* Dece acest cuvênt mĕ ingrozeşte aşa? Să dau sama rĕsbunătorului de deasupra stelelor şi dacă e drept, orfanii şi vĕduvele, asupriţii şi schinjuiţii se vor plânge lui, şi dacă e drept, şi mĕ va intreba dece au suferit ei, dece am triumfat eu de dînşii?...

(Pastorul *Moser* intră).

www.dacoromanica.ro

MOSER

M'ai chemat, domnule conte? Mĕ mir, intăia oară in viaţa mea! Ai de gând să-ţi baţi joc de religie ori ai inceput să tremuri inaintea ei?

FRANZ

Să-mi bat joc, ori să tremur, după cum vei rĕspunde. Ascultă, Moser, vreau să-ţi arăt că eşti un nebun sau că-ţi baţi joc de lume; să-mi rĕspunzi, auzi, să-mi rĕspunzi pe viaţa ta!

MOSER

Tu chemi inaintea tribunalului tĕu pe unul mai inalt, acela iţi va rĕspunde odată.

FRANZ

Acuma voiu s'o ştiu, acuma, in momentul acesta, ca să nu comit şi eu gogomănia de a mĕ adresa la idolul prostimii când voiu fi sub sarcinele nevoei. De multe ori ţi-am spus rizênd, când eram ameţit de vin: „nu este un Dumnezeu!“ Acuma iţi vorbesc serios, şi-ţi zic: „nu este un Dumnezeu!“ Combate-mĕ cu toate armele ce ai in puterea ta, dar eu le voiu oborì cu un suflu din gura mea.

MOSER

De ai putea să obori tot aşa de lesne trăsnetul care va cădea cu o greutate de 10,000 de cântare pe trufaşul tĕu suflet! Acest Dumnezeu a totştiutorul, pe care tu smintitule şi rĕule voeşti a-l nimicì in mijlocul creaţiunii lui, n'are nevoe să se justifice prin gura pulberii. El e tot aşa de mare in tiraniile tale ca şi intr'un suris al virtuţii invingĕtoare.

www.dacoromanica.ro

FRANZ

Minunat popo, aşa imi placi!

MOSER

Eu infăţoşez aici pe un stĕpân mai mare şi vorbesc cu un verme ca şi mine, şi căruia nu cat să-i plac. Ar trebuì in adevĕr, să pot face minuni dacă ar fi să smulg din indărătnica ta rĕutate mărturisirea... Dar dacă convingerea ta e atât de nestrămutată, dece m'ai chemat la mezul nopţii?

FRANZ

Pentru că-mi e urit şi n'am gust să joc şah. Voiu să mĕ distrag, muşcându-mĕ c'un popă. Cu groază deşartă nu mĕ faci să-mi clatine curajul. Ştiu foarte bine că cel căruia nu i-a mers bine in această lume, sperează in eternitate; dar cumplit se amăgeşte. Totdeauna am cetit că fiinţa noastră nu-i alta nimic decât circularea sângelui, şi că, cu ultima picătură de sânge, se scurge şi spirit şi trup. Spiritul impărtăşeşte toate slăbiciunile trupului; dece n'ar inceta şi el cu desfiinţarea lui, dece nu s'ar preface in aburi, când trupul putrezeşte? Intre in creerii tĕi o picătură de apă, şi viaţa ta face o pausă subită. Te vei afla pentru un moment in neexistenţă, şi dacă intreruperea se prelungeşte, ea va aduce moartea. Simţirea nu e decât vibraţiunea unor corzi şi un clavir stricat nu mai dă nici un sunet. Dacă pun să dărâme toate şapte castelele mele, dacă sfărâm astă statuă de Venere, simetria şi frumuseţea lor nu mai lasă nici o urmă de fiinţă; vezi, aşa e şi cu sufletul nostru cel nemuritor.

www.dacoromanica.ro

MOSER

Aceasta e filosofia desperării voastre. Ear insăş inima voastră, care in vremea acestor demonstrări vĕ bate cu fricá şi cu spaimă, vĕ desmințește. Sistemele voastre sunt mreje de painjen, ce se pot rupe cu un singur cuvênt: „trebue să mori“, nu cer decât o singură probă: dacă in momentul morţii nu-ţi vei schimba ideile, dacă principiele nu te vor părăsi nici in acel moment, atunci tu ai câştigat. Ear de te apucă in momentul morţii un singur fior, vai, vai! V'aţi inşălat!

FRANZ (turburat).

Dacă mĕ apucă in momentul morţii un fior?

MOSER

Am cunoscut mai mulţi miserabili, cari până atunci işi băteau joc de adevĕr; insă in momentul morţii sboară orice amăgire. Voiu sta la patul tĕu când vei murì, doresc din inimă să vĕd cum se duce un tiran, voiu fi faţă şi-mi voiu pironì ochii pe ai tĕi când medicul iţi va apuca mâna rece şi umedă şi abia, abia va găsì pulsul ce se perde şi va ridica ochii şi-ţi va spune increţind grozav sprincenele: „ajutorul omenesc nu mai poate nimica!“ Ia bine sama, o! ia bine sama, să nu sameni cu Ricard şi cu Neron.

FRANZ

Nu, nu!

MOSER

Atunci in loc de *nu!* glasul tĕu tremurând va urla *da!* un tribunal interior, ce nu vei mai putea corupe cu subtilităţile septicismului, se va deştepta

www.dacoromanica.ro

in tine şi te va judeca. Dar va fi o deşteptare ca aceea a unui ingropat de viu in pântecele ţintirimului: va fi o mustrare ca a sinucigaşului când şi-a dat lovirea de moarte şi se căeşte: va fi un fulger care va inflăcăra noaptea vieţei tale, va fi o singură ochire şi dacă şi in acel moment vei fi statornic, atunci... atunci ai câştigat.

FRANZ (primblându-se turburat prin casă).

Dârdâituri de popă, dârdâituri de popă!

MOSER

Atunci pentru intăia oară spada eterniţăţii vĕ va străpunge sufletul, şi atunci pentru intăia oară va fi prea târziu. „Dumnezeu" deşteaptă o altă idee grozavă, ideea „judecător". Vezi, Moor, viaţa a mii de oameni se află in mânile tale şi din acea mie ai nenorocit nouĕ sute nouĕzeci şi nouĕ. Iţi lipseşte numai o Romă ca să fii un Neron, iţi lipseşte numai un Peru ca să fii un Pizarro. Iţi inchipueşti poate că Dumnezeu ingădue ca un singur om să domniască cu turbare in universul sĕu şi să restoarne toate cele după placul sĕu? Iţi inchipueşti poate că acei nouĕ sute nouĕzeci şi nouĕ trăesc numai pentru a fi chinuiţi de tine, pentru a servì de păpuşă la diabolicul tĕu joc? O! nu crede! El iţi va cere sama de fiecare minut de existenţa ce le-ai omorit, de fiecare bucurie ce le-ai otrăvit, de fiecare perfecţie de care i-ai lipsit, şi dacă atunci vei putea rĕspunde, tu ai câştigat!

FRANZ

Destul, nici o vorbă mai mult! Iţi inchipueşti că mĕ voiu face servul negrelor tale fantasii?

www.dacoromanica.ro

MOSER

Gândeşte că ursita oamenilor se mănţine intr'un grozav echilibru. Când cumpĕna in această viaţă se pleacă, ea se va ridica in cealaltă, când se ridică intr'aceasta, ea se va coborî dincolo. Dar aceea ce a fost aicea suferinţă trecĕtoare, devine acolo un triumf etern; aceea ce a fost aici triumf mărginit, devine dincolo desperare eternă, nesfirşită.

FRANZ (aruncându-se spre dînsul cu turbare).

Trăsnetul să-ţi astupe blăstemata ta gura, mincinos ce eşti! Am să-ţi rup limba ta veninoasă!

MOSER

Aşa de iute simţi greutatea adevĕrului? Incă n'am vorbit de dovezi. Lasă-mĕ să-ţi vorbesc de ele.

FRANZ

Taci, du-te la dracu cu dovezile tale! Iţi spun că sufletul se nimiceşte şi nu vreau să-mi mai respunzi.

MOSER

Aceasta o cer, gemênd, spiritele infernului, dar cel din cer clatină din cap. Crezi tu că vei scăpa de braţul resplătitorului in impĕrăţia deşartă a noianului, in care vrei să te afunzi? De intri in cer, el e acolo, de te cobori in iad, el earăş e a colo şi de a spune nopţii: invĕleşte-mĕ, şi intunerecului: ascunde-mĕ, intunericul va lucî imprejurul tĕu şi miezul nopţii va lumina imprejurul condemnatului, dar insuş sufletul tĕu nemuritor se rescoală incontra acestui cuvênt profan şi invinge oarba idee.

www.dacoromanica.ro

FRANZ

Dar nu voiu să fiu nemuritor, fie nemuritor cine va voì, puţin imi pasă. Voiu să-l silesc să mĕ nimiciască, îi voiu intărta mânia intr'atâta, incât mânia lui mĕ va nimicì. Spune-mi, care e pĕcatul cel mai grozav şi care aţiţă mai mult urgia lui?

MOSER

Cunosc două pĕcate, dar acestea nu se comit de oameni şi oamenii nici nu gândesc la ele.

FRANZ

Acestea sunt?...

MOSER (cu gravitate).

Părintucidere, se chiamă unul, celălalt fratucidere. Dece te ingălbeneşti?

FRANZ

Ce, moşnege? Stai in relaţii cu cerul ori cu iadul? Cine ţi-a spus aceasta?

MOSER

Vai, de cel care le poartă pe amêndouĕ pe inimă. Mai bine ar fi să nu să fi născut! Dar linişteşte-te! Nu mai ai nici tată, nici frate.

FRANZ

Ha! Ce, nu cunoşti nici un pĕcat mai mare? Gândeşte bine. Moartea, cerul, eternitatea, osinda pluteşte in jurul cuvêntului ce vei rostì. Nu cunoşti nici unul mai mare?

MOSER

Niciunul.

www.dacoromanica.ro

FRANZ (căzênd pe un scaun).

Peire! Peire!

MOSER

Bucură-te, bucură-te! Fii fericit! Cu toate chinurile tale eşti incă un ânger pe lângă un părintu-cigaş. Blăstemul ce te va lovì e, pe lângă cel ce va lovì pe acesta, un cântec de dragoste, rĕsplătirea...

FRANZ (tresărind).

Luate-ar toţi dracii, buhnă ce eşti! Cine ţi-a spus să vii? Eşi, iţi zic, ori te străpung!

MOSER

Cum de inspăimêntă atâta niste dârdâituri de popă pe un filosof ca tine? Dece nu le obori cu un suflu din gura ta? (Ese).

FRANZ

(se aruncă intr'un jilţ şi se sbuciumă in desperare. Tăcere adâncă).

Un servitor (intră in grabă).

SERVITORUL

Amalia a fugit, contele s'a făcut nevĕzut.

DANIEL (intră inspăimântat).

Domnule conte, o trupă de călăreţi se coboară in galop de pe costiş, strigând cu toţii: Ucideţi! Ucideţi! Tot satul e in alarmă!

FRANZ

Mergi, pune să tragă clopotele, să meargă toţi la biserică, cu toţii să ingenuncheze, să se roage

www.dacoromanica.ro

pentru mine, să se elibereze toţi inchişii... Voiu să dau indoit şi intreit sermanilor ceea ce le-am luat... voiu... dar du-te astăzi, chiamă pe duhovnic să mĕ binecuvinteze şi să mĕ mântue de pĕcate... Tot incă nu eşti dus? (Se aude in depărtare vuet).

DANIEL

Dumnezeu să-mi erte pĕcatele! Cum s'o mai potrivesc şi asta? Dumneata totdeauna ţi-ai bătut joc de rugăciuni, de câte ori mi-ai aruncat biblia in cap, când mĕ găsiai inchinându-mĕ!

FRANZ

Taci, s'a trecut... *Moartea!* Vezi, *Moartea!* Acum e prea târziu! (S'aude afară vocea lui Schweizer). Inchină-te, inchină-te!

DANIEL

Nu ţi-am spus-o totdeauna, ai despreţuit inchinăciunile, dar ia sama, ia sama, când dă nevoia peste om, când iţi ajunge apa până la gât, dai toate averile lumii pentru un suspin creştinesc... Vezi? mĕ ocăriai şi acuma .. vezi?

FRANZ (il inbrăţoşază cu foc).

Iartă-mĕ iubite, scumpule, iubite Daniel! Iartă-mĕ, te voiu imbrăca de la cap la picioare, inchină-te, am să te insor, am să te... da inchină-te azi, te conjur in genunchi, te conjur in numele dracului, inchină-te!... (afară tumult, strigăte şi vuete).

SCHWEIZER (afară).

Ucideţi, daţi năvală! Vĕd lumină, acolo trebue să fie.

www.dacoromanica.ro

FRANZ (in genunchi).

Ascultă-mi rugăciunea, Dumnezeule ceresc! E cea intăia oară — şi nu mi se va mai intimpla — ascultă-mĕ, Dumnezeule ceresc!

DANIEL

Sfinte Doamne! Ce faceţi? Rugăciunea voastră e o hulă (intră poporul).

POPORUL

Tâlhari! Ucigaşi! Cine vueşte aşa la miezul nopţii?

SCHWEIZER (tot afară).

Respingeţi-i, camarazi... e dracul care a venit să vĕ iee stĕpânul. Unde e Schwarz cu ceata lui? Incunjură castelul, Grimm, daţi asalt la ziduri!

GRIMM (afară).

Adă torcii aprinse; ori noi ne vom suì, ori el se va coborì, am să arunc foc in apartamentele lui!

FRANZ (inchinându-se).

N-am fost un ucigaş de rînd, Doamne, nu m'am mulţămit cu nimicuri, Doamne!

DANIEL

Indură-te, Dumnezeule! Şi rugăciunele lui sunt pĕcate. (Se aruncă torcii aprinse in casă, giamurile se sfarmă, castelul arde).

FRANZ

Nu pot să mĕ inchin, cole, cole! (lovindu-se pe pept şi pe frunte). Tot e deşert, tot sĕc! (se scoală). Nu, nu voiu să mĕ inchin, cerul să nu se bucure de astă invingere, iadul să nu mĕ ia in ris!

www.dacoromanica.ro

DANIEL

Maică Preacurată! Săriţi, ajutaţi! Tot castelul arde!

FRANZ

Na, ia-mi spada iute! Viră-mi-o pe dinapoi in pântece ca să nu vie ticăloşii să-şi bată joc de mine (focul se lăţeşte).

DANIEL

Feriască-mă Dumnezeu! nu voiu să trimit pe nimeni prea de vreme in raiu, cu atât mai puţin in... (fuge).

FRANZ

(uitându-se cu ochi mari după el, pausă).

In *Iad* ai vrut să spui! Intr'adevăr, miros aşa ceva (turbat). Sunt acestea ţipetele voastre, vă aud pe voi şuerând, şerpi ai infernului? Se apropie... impresoară uşa... Dece mă apucă fiori când mă uit la virful spadei? Uşa crapă, cade... nu... e scăpare... Ha! atunci indură-te tu de mine! (Scoate lanţul de aur de la pălărie şi se sugrumă).

(*Schweizer*, intră cu ceata lui).

SCHWEIZER

Canalie, unde eşti? I-aţi văzut cum au fugit? Ce, n'are nici un prieten? Unde s'a ascuns bestia?

GRIMM (impiedecându-se de cadavru).

Staţi! Ce e aice? Aduceţi lumină!

SCHWARZ

Ne-a prevenit. Viriţi-vă armele in teacă, eată-l crăpat ca un motan!

www.dacoromanica.ro

SCHWEIZER

Mort! Ce? Mort! Mort fără mine? Minciuni! Să vedeţi cum are să se ridice de iute! (scuturându-l). He! Tu! mai ai un tată de ucis!

GRIMM

Nu te mai ostenì, e mort ca toţi morţii.

SCHWEIZER (depărtându-se).

Da, nu se bucură, deci e mort ca toţi morţii. Duceţi-vĕ de spuneţi căpitanului că e mort ca toţi morţii, pe mîne nu mĕ mai vede (se impuşcă).

SCENA II.

Decorul e cel de la ultima scenă a actului IV.

Bĕtrânul Moor (şezênd pe o peatră). *Hoţul Moor* (in faţa sa). *Hoţii* (se primblă prin pădure).

HOŢUL MOOR

Nu vine incă! (loveşte cu pumnarul intr'o piatră de es scântei).

BĔTRÂNUL MOOR

Pedeapsa lui fie ertare, rĕsbunarea mea indoită dragoste.

MOOR

Nu, pe turbatul meu suflet, asta nu va fi! Nu voiu, el trebue să treacă in impărăţia eternităţii impovărat de sarcina crimei sale! Pentru ce alta l'aş ucide?

B. MOOR

O, copilul meu!

www.dacoromanica.ro

Cum, îl plângi? când vezi... acest turn?

B. MOOR

Indurare! O, indurare! (impreunându-şi mânele in desperare). Acum, acum judecă pe copilul meu!

MOOR (spăriet).

Pe care copil?

B. MOOR

Ha! Ce intrebare e asta?

MOOR

Nimic! Nimic!

B. MOOR

Venit-ai să-ţi baţi joc de ticăloşia mea?

MOOR

Conştiinţă trădătoare! Nu băga seamă la vorbele mele!

B. MOOR

Dar am chinuit un fiu, şi un fiu trebuia să mĕ chinuiască, acesta e degetul lui Dumnezeu. — O! Carol, Carol! dacă pluteşti imprejurul meu imbrăcat in hainele păcii, iartă-mĕ! iartă-mĕ!

MOOR (iute).

Te iartă (oprindu-se). Dacă merită să-ţi fie fiu, trebue să te erte.

B. MOOR

Ha! Era prea sublim pentru mine, dar mĕ voiu duce la el, îi voiu descrie lacrimele mele, nopţile mele fără somn, grozavele mele visuri, îi voiu im

www.dacoromanica.ro

brăţoşa genunchile, şi-i voiu spune: am păcătuit impotriva cerului şi impotriva ta. Nu sunt vrednic să mĕ numeşti tată.

MOOR (foarte mişcat).

Iţi era drag, cel intăiu fiu?

B. MOOR

Tu o ştii, Cerule! Dece am lăsat să mĕ amăgiască vicleniile unui fiu rĕu? Din toţi părinţii de pe pământ eram eu cel mai fericit. Imprejurul meu imi infloriau copii plini de speranţă. Insă — o! cias nefericit! — spiritul viclean intră in inima fiului mou cel de-al doilea, m'am incredinţat şarpelui şi am perdut pe amêndoi copiii (işi acopere faţa).

MOOR (depărtându-se)

Perdut pentru eternitate!

B. MOOR

O! acum simţesc ce-mi zicea Amalia, spiritul rĕsbunării vorbia din gura ei. Ai să-ţi intinzi braţele in zadar cătră fiul tĕu, in zadar vei spera să stringi mâna caldă a lui Carol, care nu va mai sta la patul tĕu.

(Moor îi intinde mâna intorcênd capul).

B. MOOR

O, de-ar fi astă mână a lui Carol! Dar el zace departe intr'un strimt locaş, doarme somnul eternităţii, nu mai aude glasul miseriei mele, vai mie! Să mor in braţele unui străin, să nu mai am copil, să nu mai am copil ca să-mi inchidă ochii!...

www.dacoromanica.ro

MOOR (în cea mai mare mișcare).

Acuma... acuma... (către hoți) Lăsați-mă! Și cu toate acestea, pot eu să-i dau fiul înapoi? Tot nu pot să-i dau fiul înapoi! Nu, nu vreu!

B. MOOR

Prietene, ce-ai șoptit acolo?

MOOR

Fiul tău... da, bătrâne (cu glas tremurător) fiul tău e perdut pentru eternitate.

B. MOOR

Pentru eternitate?

MOOR (privind la cer cu cea mai mare turburare).

O, numai astă dată! nu mă lăsa să-mi slăbiască sufletul, data asta numai lasă-mi puterile.

B. MOOR

Zici, pentru eternitate?

MOOR

Nu mă mai întreba! Am zis pentru eternitate.

B. MOOR

Străine, străine! Dece m'ai scos din turn?

MOOR

Cum? Dacă aș fura acum binecuvêntarea sa, dacă aș fura-o ca un tâlhar și aș fugi cu această pradă dumnezeească? Binecuvêntarea părintească, se spune, nu se perde niciodată.

www.dacoromanica.ro

B. MOOR

Şi fiul meu Franz e perdut?

MOOR (puindu-se in genunchi inaintea lui).

Eu am sfărămat zevoarele închisorii tale, dă-mi binecuvêntarea ta!

B. MOOR (cu durere).

O, dece ai trebuit să perzi pe fiu, tu care ai mântuit pe părinte? Vezi, indurarea dumnezeească nu se osteneşte. şi noi, bieţi vermi ticăloşi, murim cu mânia in suflet (puind mâna pe capul hoţului Moor). Fii atât de fericit pre cât ai fost de îndurător!

MOOR (ridicându-se foarte mişcat).

O, unde e bărbăţia mea? Nervile imi slăbesc, pumnarul imi cade din mâni.

B. MOOR

Cât e de frumos când fraţii trăesc in unire! E ca şi roua ce cade din Hermon pe muntele Sionului. Invaţă a merita astă desfătare, tinere, şi ângerii cerului se vor bucura de gloria ta. Inţelepciunea ta fie inţelepciunea pĕrului cărunt, dar inima ta fie inima copilăriei nevinovate!

MOOR

Dă-mi o pregustare a acestei desfătări. Sărută-mĕ, dumnezeescule bĕtrân!

B. MOOR

Gândeşte, că aceasta e sărutarea unui părinte, şi eu voiu gândì că sărut pe fiul meu, — şi tu poţi plânge?

www.dacoromanica.ro

MOOR

Am gândit că era sărutarea unui părinte! Vai mie de l'ar aduce acuma! (Tovarășii lui Schwarz intră în cumplită tăcere cu capetele plecate și fețele acoperite).

MOOR

Cerule! (Dă înapoi inspăimântat și caută să se ascundă. Ei trec pe lângă dînsul; el se uită într'o parte. Pausă. Hoții se opresc).

GRIMM (cu o voce slabă).

Căpitane! (Hoțul Moor nu rĕspunde și dă înapoi)

SCHWARZ

Scumpule căpitan! (Moor se depărtează și mai tare).

GRIMM

Suntem nevinovați, căpitane!

MOOR (fără a se uita la ei).

Cine sunteți voi?

GRIMM

Nu te uiți la noi? Suntem credincioșii tĕi.

MOOR

Vai vouĕ de mi-ați fost credincioși!

GRIMM

Iți aducem cel de pe urmă remas bun de la servul tĕu Schweizer — nu se mai întoarce servul tĕu Schweizer.

MOOR (tresărind).

Așa dar nu l'ați găsit?

www.dacoromanica.ro

SCHWARZ

Mort l'am găsit.

MOOR (sărind de bucurie).

Iţi mulţămesc, Cârmuitor al lumii!... Imbrăţoşaţi-mĕ, copii mei! Deacum parola noastră fie indurare, şi asta s'a trecut, totul s'a trecut!

Alţi hoţi, Amalia (intră).

HOŢII

Heisa! Heisa! o pradă, o pradă minunată!

AMALIA (cu pĕrul despletit).

Imi spun că morţii au inviat la glasul sĕu, unchiul meu trăeşte... in pădurea asta... unde e? Carol! Unchiul! Ha! (s'aruncă spre bĕtrân).

B. MOOR

Amalia! Fiica mea! Amalia! (o strânge in braţe).

MOOR (dând inapoi).

Cine mi-a adus acest chip inaintea ochilor?

AMALIA

(se desface de bĕtrân, se aruncă spre Carol Moor şi-l imbrăţoşază incântată).

Il am, o cerule, il am!

MOOR (desfăcându-se, cătră hoţi).

Aidem să plecăm! Duhul iadului ne-a trădat!

AMALIA

Soţul meu, aiurezi, ha! de desfătare! dar dece sunt şi eu atât de nesimţitoare, atât de rece in vîrtejul desfătării?

www.dacoromanica.ro

B. MOOR

Soţul tău, fata mea, soţul tău?

AMALIA

Etern al meu, eu etern a lui! O, puterilor divine, scăpaţi-mă de această desfătare ca să nu mă oboare sub povara ei!

MOOR

Smulgeţi-o de la gâtul meu! Ucideţi-o, ucideţi-l! Ucideţi-mă pe mine, pe voi, pe toţi! Peară intreaga lumea! (vrea să fugă).

AMALIA

Incotro? Ce? Amor! Eternitate! Desfătare nesfirşită şi tu fugi!

MOOR

Fugi, fugi cea mai neferice dintre mirese, vezi singură, intreabă singură! Ascultă! O, cel mai neferice dintre părinţi! Lasă-mă să fug pentru totdeauna!

AMALIA

Ajutaţi-mă! Ajutaţi-mă! Ochii mi se intunecă... fuge?

MOOR

Prea târziu! In zadar! Blăstămul tău, tată! Nu mă mai intreba nimica! Sunt... blăstămat de tine — credeam că m'ai blăstămat! Cine m'a indemnat să vin aicea! (inaintând spre hoţi cu spada goală). Care dintre voi m'a indemnat să vin aicea? Voi, creaturele iadului! Mori deci, Amalie! Mori, tată! Mori prin mine pentru a treia oară! Aceştia, mântuitorii

www.dacoromanica.ro

tĕi, sunt hoţi şi ucigaşi! Carol al tĕu e căpitanul lor! (bĕtrânul Moor işi dă sfirşitul).

AMALIA

(stă mută şi impetrită ca o statuă. In toată ceata domneşte o tăcere grozavă).

MOOR (lovindu se de un stejar).

Suflетul celor ce am zugrumat in rătăcirea amorului, celor ce am zdrobit in somn, celor... hu! hu! Auziţi cum sbucneşte prăfăria asupra capului bolnavilor? Vedeţi cum flacările inăduşă leagănul pruncilor? Aceste sunt făcliile mele de cununie, aceasta e musica de nuntă, o, el nu uită, el ştie potrivì, deaceea, departe de mine plăcerile amorului! Pentru mine amorul e tortură! asta e resplătirea!

AMALIA

Adevĕrat, o, Dumnezeule ceresc, adevĕrat! Ce am făcut eu, miel nevinovat! Am iubit pe acesta!.

MOOR

Asta e mai mult decât poate suferì un om. Am auzit moartea şuerând imprejurul meu prin mii de ţevi şi n'am dat un pas inapoi şi acum să tremur ca o muere? Să tremur inaintea unei mueri? Nu! O muere nu-mi va clătina bărbăţia! Sânge! Sânge! Asta e numai o impresiune femeiască, voiu să beu sânge şi va trece (vrea să fugă).

AMALIA (căzêndu-i in braţe).

Ucigaşule! Demone! nu pot să mĕ las de tine, o! ângerul meu.

MOOR (impingênd-o intr'o parte).

Mergi, şarpe fătarnic, vrei să-ţi baţi joc de un

www.dacoromanica.ro

turbat? dar eu nu mĕ plec sub tiranica mea ursită — ce, plângi? O, voi stelelor rĕuvoitoare! se face că plânge, ca şi când ar putea plânge cineva pentru mine! (Amalia il imbrăţoşază). Ha, ce e asta? Nu mĕ scuipă, nu mĕ respinge... Amalia, uitat-ai? Ştii pe cine imbrăţoşezi, Amalia?

AMALIA

Unicul, iubitul meu!

MOOR (in extaz de bucurie).

Mĕ iartă, mĕ iubeşte! Sunt curat ca aerul cerului, mĕ iubeşte? — cu lacrimi iţi mulţămesc, indurătorule ceresc! (cade in genunchi şi plânge). Pacea sufletului meu a revenit, chinul s'a alinat, iadul nu mai este... Vedeţi, o! vedeţi, ângerii luminei plâng in braţele demonilor induioşaţi... (ridicându-se, către hoţi). Plângeţi şi voi! Plângeţi, plângeţi! sunteţi atât de fericiţi... O, Amalia! Amalia! Amalia! (se perde intr'o mută imbrăţoşare).

UN HOŢ (inaintând cu mânie).

Stăi, trădătorule! Smulge-te din aceste braţe, ori ţi-oiu spune o vorbă de ţi-or ţiuĭ urechile şi ţi-or clănţănì dinţii de groază! (Ii desparte cu tăişul spadei).

UN HOŢ BĔTRÂN

Gândeşte la codrii Boemiei! Auzi? Te sparii? — Iţi spun să gândeşti la codrii Boemiei! Necredinciosule, unde-ţi sunt jurămintele? Uitat-ai atât de degrabă rănile noastre? Când noi ne puneam norocul, onoarea şi viaţa in joc pentru tine, când stăteam imprejurul tĕu ca nişte ziduri şi primiam ca nişte scuturi loviturile ce erau indreptate spre

www.dacoromanica.ro

viaţa ta, n'ai ridicat atunci mâna şi ai făcut un jurământ de fer, că nu ne vei lăsa niciodată, pe noi care niciodată nu te-am lăsat? Om fără onoare şi credinţă, vrei să ne vinzi pentrucă plânge o muere?

AL TREILEA HOŢ

Ruşine de sperjurul tău! Umbra jertfitului Roller, pe care l'ai chemat să fie martur, se va înroşi de mişelia ta şi va eşi înarmat din împărăţia morţilor să te pedepsiască.

HOŢII (rupându-şi hainele).

Priveşte ici! Cunoşti aceste răni! Eşti al nostru! Te-am cumpărat cu sângele din inimă, eşti al nostru chiar de ar fi să se lupte pentru tine Arhanghelul Mihail cu Moloh! Marş cu noi! *Jertfă pentru jertfă! Amalia pentru bandă!*

MOOR (lăsând mânile Amaliei).

S'a sfirşit! Voiam să mă întorc şi să mă duc la tatăl meu, dar cel de sus a spus să nu mă duc (rece). Nebun ce sunt, dece am avut astă voinţă? Un mare păcătos se mai poate întoarce? Un mare păcătos nu se mai poate întoarce, asta trebuia s'o ştiu. Fii liniştită, te rog, fii liniştită! aşa şi trebue să fie; când el mă căuta, eu nu-l voiam, acuma când îl caut, eu, el nu vrea; nimic nu e mai drept! Nu întoarce aşa ochii, el nu are nevoe de mine. N'are destule creaturi? Poate să se lipsiască de unul, şi acel unul sunt eu. Veniţi, camarazilor!

AMALIA (oprindu-l).

Stăi, stăi! O lovire? O lovire de moarte! earăş părăsită! Scoateţi arma şi te indură!

www.dacoromanica.ro

MOOR

Indurarea s'a ascuns în inima urşilor, nu te ucid!

AMALIA (îmbrăţoşându-i genunchele).

O, pentru numele lui Dumnezeu! pentru numele tuturor îndurărilor, nu mai vreau amor! Ştiu foarte bine că colo sus stelele noastre sunt duşmane şi fug una de alta, rugămintea mea e numai moartea. Părăsită, părăsită! Înţelegi toată povoara acestui cuvênt, părăsită! Nu pot să mai sufer viaţa. Rugămintea mea e numai moartea! Vezi, mâna mea tremură: N'am inimă să lovesc însumi, grozavul tăiuş mă ingrozeşte, ţie îţi vine atât de uşor, atât de uşor... eşti meşter în uciderî, scoateţi arma şi sunt fericită!

MOOR

Vrei să fii singură fericită? Mergi, eu nu ucid femei!

AMALIA

Ha, zugrumătorule! Tu poţi ucide numai pe cei fericiţi, cruţi pe cei sătuli de viaţă! (Adresându-se către hoţi). Atunci înduraţi-vă voi de mine, voi, şcolarii călăului! În ochii voştri luceşte o compătimire atât de sângeroasă care urează mângâere celui nenorocit. — Căpitanul vostru e un fanfaron deşert şi mişel!

MOOR

Femee, ce spui? (Hoţii întorc ochii).

AMALIA

Nici un prieten? Chiar între voi nici un prieten?

www.dacoromanica.ro

(se ridică). Atunci inveţe-mĕ Didon a murì! (Vrea să easă, un hoţ o opreşte).

MOOR

Stăi! Cine cutează? Iubita lui Moor va murì numai prin Moor! (O ucide).

HOŢII

Căpitane! Căpitane! Ce faci? Perdut-ai mintea?

MOOR (privind cadavrul cu ochi rătăciţi).

Am lovit-o, incă o convulsiune şi s'a sfirşit! Ei bine, mai aveţi ceva de cerut? Voi mi-aţi sacrificat o viaţă, care nu mai era a voastră, o viaţă pătată de crime şi de ruşine, eu v'am sugrumat un ânger. Uitaţi-vĕ bine aici! Sunteţi acum mulţămiţi?

GRIMM

Ţi-ai plătit datoria cu camătă. Ai făcut ceea ce n'ar fi făcut nici un om pentru onoarea sa. Haidem mai departe!

MOOR

Aşa-i, singur o mărturiseşti? Viaţa unei sfinte pentru viaţa unor ticăloşi e un schimb nepotrivit? O, vĕ spun, dacă fiecare din voi s'ar suì pe eşafod şi ar lăsa să i-se rupă carnea bucăţică cu bucăţică şi torturele ar ţinea unsprezece zile de vară, toate acestea n'ar fi tras in cumpĕnă o singură lacrimă. (cu un ris amar). Rănile din codrii Boemiei! Da, da, vezi bine, trebuesc plătite!

SCHWARZ

Liniştesţe-te, căpitane! Vino cu noi, această privelişte nu e pentru tine. Vino de ne conduce!

www.dacoromanica.ro

MOOR

Staţi! Incă un cuvênt, inainte de a merge mai departe. Luaţi seama, voi sateliţi ai sângeroaselor mele ordine, din momentul acesta nu mai sunt căpitanul vostru, cu ruşine şi cu groază depun aice acest sceptru sângeros sub care vĕ credeaţi indrituiţi de a pĕcătuì şi de a mîrşăvì lumina cerească cu faptele intunericului. Mergeţi în dreapta şi stînga, deacum suntem despărţiţi pentru totdeauna!

HOŢII

Ha, puţin inimosule! Unde sunt uriesele tale planuri? N'au fost decât bĕşici de săpun care s'au spart la suflarea unei femei!

MOOR

O, blăstĕm mie, nebun ce am fost, care mi-am inchipuit că voiu înfrumuseţa lumea cu crime şi voiu mănţinè legile prin fără de legi! Eu o numiam resbunare şi dreptate, eu cutezam — o, providenţă! — să ascut paloşul tĕu timpit şi să indrept părtinirile tale, dar — o, copilărie deşartă! — acuma eată-mĕ's la marginea unei grozave vieţi şi simt clănţănind din dinţi şi urlând, că doi oameni ca mine ar dărâma tot edificiul universului moral. Iartă, iartă pe copilul ce a voit să joace rolul tĕu. A ta, numai a ta este rĕsbunarea. Tu n'ai nevoe de mâna omului. In adevĕr, nu mai stă în puterile mele să indrept trecutul; ceea ce am stricat, remâne stricat, cele rĕsturnate nu se mai ridică, dar tot imi rĕmâne ceva cu care pot impăca legile vătămate şi indrepta ordinea turburată. Ii trebue o victimă, o victimă care să dovedească omenimii intregi că maiestatea ei e inviolabilă, această victimă sunt eu. Eu singur trebue să mor pentru ea.

www.dacoromanica.ro

HOŢII

Luaţi-i arma, vrea să se ucidă!

MOOR

Smintiţilor! Condemnaţi la o eternă orbire! Vă inchipuiţi poate că un păcat de moarte va fi echivalentul altor păcate de moarte? Credeţi că armonia lumii va căştiga ceva printr'această disonanţă profană? (le aruncă cu dispreţ armele la picioare). Trebue să mă aibă viu. Mă duc să mă dau singur in mânile justiţiei.

HOŢII

Ferecaţi-l, şi-a perdut mintea!

MOOR

Nu doar pentru că mă indoesc că m'or găsi destul de timpuriu, dacă o voesc puterile supreme. Dar poate m'or prinde dormind, ori fugind, ori cu armele in mână, şi atunci aş perde singurul merit de a murì de bună voie pentru ea. Dece aş păstra ca un tâlhar o viaţă care de mult mi-a fost luată de cerească dreptate?

HOŢII

Lăsaţi-l să se ducă, vrea să facă pe omul mare, vrea să-şi sacrifice viaţa ca să provoace o admiraţie deşartă.

MOOR

Se poate că m'or admira pentru o asemenea faptă (după o scurtă gândire). Imi aduc aminte că am vorbit cu un biet ticălos care munceşte cu zioa şi are unsprezece copii. — S'a promis o mie de luidori celui ce va aduce viu pe hoţul cel mare. Acelui om ii pot venì in ajutor (ese).

(Cortina cade).

www.dacoromanica.ro

CONJURAŢIA LUI FIESCO

LA GENOVA

TRAGEDIE REPUBLICANĂ IN CINCI ACTE

www.dacoromanica.ro

PERSOANE

Andrea Doria, Doge de Genova. Bĕtrân venerabil de 80 de ani. A păstrat incă un rest de foc. Il caracterisează o vorbă gravă, scurtă şi imperioasă.

Gianettino Doria, nepotul sĕu. Pretendent. Etatea 26 de ani. Vorba lui e grosolană şi respingĕtoare, mersul şi manierele de o trufie de ciocoiu. Fisionomia obosită. Ambii Doria poartă purpură.

Fiesco, conte de Lavagna, capul conjuraţiei. Tĕnĕr, bine făcut şi frumos, de 23 de ani. Mândru dar prevenitor, plăcut dar măreţ.

(Toţi nobilii poartă negru. Imbrăcămintea e după moda veche germană).

Verrina, republican conjurat. Bĕtrân de 60 de ani, plin de gravitate; serios şi intunecos. Trăsături caracteristice.

Burgognino, conjurat. Tĕnĕr de 20 de ani. Nobil plăcut, mândru, vioiu şi natural.

Calcagno, conjurat. Om voluptuos de 30 ani. Fisionomia plăcută şi intreprinzĕtoare.

Sacco, conjurat. Om de 45 de ani, fără distincţie.

Lomellino, confidentul lui Gianettino. Curtesan invechit in rele.

Centurione
Cibo
Asserato } nemulţămiţi.

www.dacoromanica.ro

Romano, pictor. Caracter liber, simplu şi mândru.

Muley Hassan, mor de la Tunis. Fisionomie africană compusă dintr'un amestec original de spirit şi strengărie.

Un German din garda ducală. Onest, simplu şi brav.

Trei cetăţeni sediţioşi.

Leonora, soţia lui Fiesco, de 18 ani. Palidă şi delicată, de o sensibilitate aleasă. Frumuseţea ei deşi nu splendidă e foarte atrăgĕtoare. Fisionomia exprimă o fantastică melancolie. Îmbrăcămintea neagră.

Contesa Iulia, vĕduvă Imperiali, sora lui Doria, de 25 de ani. Mare şi bine făcută. Trufaşă şi cochetă, frumuseţă stricată prin bizarerie. Mai mult splendidă de cât atrăgĕtoare. Trăsĕturile ei exprim maliţie şi luare in ris. Îmbrăcămintea neagră.

Berta, fiica lui Verrina, nevinovăţie tênĕră şi naivă.

Rosa, Arabella, camerierele Leonorei.

Mai mulţi nobili, burgheji, Germani, soldaţi, servitori, tălhari.

Scena se petrece in Genova in anul 1547.

www.dacoromanica.ro

ACTUL I.

SCENA I.

Salon la Fiesco. In depărtare s'aude musică de joc şi vuetul unui bal.

Leonora (mascată), *Rosa, Arabella* (o urmează turburată).

LEONORA (scoţêndu-şi masca).

Destul! Nici un cuvênt mai mult! Tot e descoperit! (aruncându-se pe un jilţ). Asta mĕ oboară!

ARABELLA

Doamnă contesă...

LEONORA (ridicându-se).

Sub ochii mei, o cochetă publică! in presenţa intregei nobilimi a Genovei! (cu durere). Rosa! Bella! şi sub ochii mei plini de lacrimi!

ROSA

Judecaţi lucrul pentru ceea ce era in adevĕr — o simplă galanterie.

LEONORA

Galanterie? dar jocul cel inţeles al ochilor lor? dar pândirea plină de ingrijire? dar lunga sărutare

www.dacoromanica.ro

pe braţul ei gol, incăt urma dinţilor sĕi a lăsat o pată roşă ca para. Ha, dar uimirea ce l'a cuprins, incât semăna *desfătarea zugrăvită,* ca şi când lumea intreagă ar fi dispărut dimprejurul lui şi el s'ar găsì singur cu Iulia ceea intr'un pustiu? Galanterie? Sermana fiinţă, ce incă n'ai iubit, nu-mi spune mie ce e galanterie şi ce e amor!

ROSA

Cu atât mai bine, doamnă! A perde un bărbat vrea să zică a câştiga zece cicisbei.

LEONORA

A-l perde? pentru că pulsul sĕu a simţit o spontanee bătae? Fugi, limbă veninoasă, nu te mai arăta inaintea ochilor mei! O glumă nevinovată — poate o galanterie? Nu-i aşa, simţitoarea mea Bella?

ARABELLA

Aşa, sigur aşa!

LEONORA (acufundată in gândire).

Şi pentru aceea să se ştie că in inima lui, inděrătul fiecărui gând, să fie ascuns numele ei, in fiecare obiect al naturei s'o găsiască pe dînsa? Frumoasa, măreaţa lume să nu fie nimic pentru dînsul decât lucitorul diamant pe care e gravat portretul ei, numai portretul ei. S'o iubiască, pe Iulia! O, sprijineşte-mĕ in braţele tale, Bella!

(Pausă, musica s'aude din nou).

LEONORA (tresărind).

Ascultă! Nu e glasul lui Fiesco care s'aude intre vuet? Poate el rîde când Leonora lui plânge singură? Nu, fata mea. Era glasul mojicos al lui Doria.

www.dacoromanica.ro

ARABELLA

Glasul lui era. Insă să trecem intr'o altă cameră.

LEONORA

Te ingălbenești, Bella, minți. Cetesc în ochii voștri, în fețele Genovejilor, ceva (acoperindu-și fața). O, de sigur! Genovejii aceștia știu mai mult decât se cade pentru urechile unei soții.

ROSA

Cum gelosia măreşte totul!

LEONORA (acufundată în fantasii melancolice).

Când era incă Fiesco... când se ducea in lunca portocalelor, unde noi fetele ne primblam, era înfloritor ca Apollon sub formele frumoase, bărbătești ale lui Antinous. Păşea cu un pas mândru şi măreț, ca şi când nobila Genovă s'ar legăna pe umerele sale, ochii noştri alergau tainic in urma lui şi spărieți se ţinteau spre pământ când ochirea lui fulgerătoare îi intîlnea. A, Bella! cum inghiţiam ochirile lui! Cu ce părtinire plină de invidie fiecare din noi numĕra pe acele ce se adresau la vecina sa! Ochirile lui cădeau intre noi ca mĕrul de aur al discordiei; ochii gingaşi ardeau mai sĕlbatic, sênuri blânde băteau mai neliniştit, gelosia sfărmase armonia intre noi.

ARABELLA

Imi aduc aminte. Toate femeile Genovei se revoltarĕ de cucerirea ce făcuseţi.

LEONORA

Şi a-l numì *al meu!* O, fericire indrăsneaţă, grozavă! Al meu cel mai mare om al Genovei! (cu

www.dacoromanica.ro

graţie) care eşi perfect din dalta artistei supreme, care intrunia in sine toate măririle sexului sĕu. Ascultaţi, fetelor, vĕ distăinuesc ceva, (tainic) o idee... când stam dinaintea altarului lângă Fiesco, mâna lui in a mea, aveam o idee care nu e ertată unei femei: Acest Fiesco a căruia mână stringe pe a ta, Fiesco tĕu... insă tăcere, ca nici un bărbat să n'audă cât ne mândrim de prisosurile superiorităţii lor, acest Fiesco al tĕu — vĕ jălesc dacă această simţire nu vĕ esaltă! — *are să ne mântuiască Genova de tiranii sĕi!*

ARABELLA

Şi ideea asta venì unei femei in zioa cununiei?

LEONORA

Miră-te, Rosa! Ideea asta venì unei mirese in desfătarea zilei cununiei! (mai iute). Eu sunt o femee, dar simţesc nobleţa sângelui meu, nu pot vedè casa lui Doria ridicându-se mai pre sus de casele străbunilor noştri. Blândul Andrea — e o voluptate de a-l iubì — poate sa se numiască duca de Genova, insă Gianettino are o inimă obraznică, trufaşă. Genova tremură inaintea lui, şi Fiesco... (recăzênd in intristare). Fiesco... jăliţi-mĕ — iubeşte pe sora lui!

ARABELLA

Sermană, nefericită soţie!

LEONORA

Duceţi-vĕ acum de vedeţi pe acest zeu al Genovezilor petrecênd cu oameni şi cu femei desfrĕnate, gâdilindu-le urechile cu glume triviale şi cu poveşti de zine incântătoare.. eată Fiesco! A, nu

www.dacoromanica.ro

numai Genova şi-a perdut eroul ci şi eu mi-am perdut soţul!

ARABELLA

Vorbiţi mai incet! Aud paşi in galerie.

LEONORA

Fiesco vine! Să fugim! Vederea mea i-ar putea aduce un moment de intristare (es intr'o cameră laterală).

SCENA II.

Gianetino Doria (mascat, cu o manta verde), *Un Mor.* (Amêndoi in convorbire).

GIANETTINO

M'ai inţeles?

MORUL

Inţeles.

GIANETTINO

Masca cea *albă.*

MORUL

Bine.

GIANETTINO

Zic... masca cea *albă.*

MORUL

Bine, bine, bine!

GIANETTINO

Auzi tu? Numai aici poţi s'o greşeşti (arătând spre pept).

www.dacoromanica.ro

MORUL

N'aibi grijă.

GIANETTINO

Şi o lovitură bună!

MORUL

Va fi mulţămit.

GIANETTINO (cu ironie).

Ca să nu sufere prea mult, bietul conte.

MORUL

Ertaţi, mĕ rog, cât poate să tragă capul lui in cumpĕnă?

GIANETTINO

O sută de zechini.

MORUL (suflând prin degete).

Pu! Uşor ca pana.

GIANETTINO

Ce şopteşti acolo?

MORUL

Spun că-i uşoară treabă.

GIANETTINO

Pe tine te priveşte. Omul acesta e un magnet al cărui pol atrage toate capetele cele neastêmpĕrate. Auzi tu! Să-l loveşti bine!

MORUL

Insă, domnule, indată ce voiu mântuì treaba, trebue să fug la Vèneţia.

www.dacoromanica.ro

GIANETTINO

Na! Ia-ţi plata inainte! (Ii aruncă o pungă). Cel mult in trei zile trebue să fie mort (ese).

MORUL (ridicând punga de la pământ).

Ia, asta zic şi eu că-i credit! Domnul acesta se increde in parola mea de berbant fără sinet (ese).

SCENA III.

Calcagno, după dînsul *Sacco*. (Amêndoi in mantale negre).

CALCAGNO

Bag de seamă că-mi urmezi toţi paşii.

SACCO

Şi eu bag de seamă că mi-i ascunzi pe toţi. Ascultă, Calcagno, de vre-o câteva sĕptĕmâni se vede pe faţa ta un ce care nu priveşte numai patria, pare-mi-se, frate, că am putea să ne spunem tainele unul altuia şi 'n schimbul acesta nici unul din noi n'ar perde. Vrei să fii sincer?

CALCAGNO

Atât de sincer, incât: dacă urechile tale n'au gust să se vire in peptul meu, pe limbă iţi va venì inima mea inainte, iubesc pe contesa Fiesco.

SACCO (dând inapoi cu mirare).

Asta n'aş fi ghicit-o chiar dacă aş fi trecut in paradă toată seria posibilităţilor de pe lume, alegerea ta imi supune spiritul la tortură, insă-l perd de tot dacă vei isbutì.

www.dacoromanica.ro

CALCAGNO

Se zice că-i un esemplu de cea mai aspră virtute.

SACCO

Minciună! E cartea intreagă care tratează despre acest text. Una din două, Calcagno, ori leapădă-ţi scopul, ori inima.

CALCAGNO

Contele îi e necredincios. Gelosia e cea mai vicleană mijlocitoare. Un complot contra Doriilor trebue să preocupe pe Conte şi să-mi procure mie ocasiune de a venì des in palatul lui. In vreme ce goneşte el pe lup din stână, dă dihorul in găinărie.

SACCO

Minunat, frate, iţi mulţàmesc, şi pe mine m'ai scutit de a mĕ mai inroşì. Lucru la care mĕ ruşinam de a gândì, pot să-l rostesc acuma in gura mare inaintea ta. Sunt ruinat de nu se va preface constituţia actuală.

CALCAGNO

Sunt datoriile tale aşa de mari?

SACCO

Sunt aşa de mari incât, dacă firul vieţei mele ar fi de opt ori pe atât de lung, tot n'ar ajunge ca să poată plătì nici a zecea parte din ele. O schimbare in stat m'ar mai face să resuflu. Dacă nu m'ar ajuta să mi le plătesc, va impedica cel puţin pe creditori de a-mi le cere.

CALCAGNO

Inţeleg! Şi dacă in fine Genova se face liberă

www.dacoromanica.ro

cu ocasia asta, il botează pe Sacco părintele patriei. Mai vorbească cineva poveşti de onestitate când bancruta unui risipitor şi dorinţele unui desfrênat hotărêsc fericirea unui stat. Zĕu, Sacco, admir in noi doi speculaţia fină a cerului care vindecă mĕduva trupului prin buboi scoşi pe pele. Cunoaşte Verrina intenţia ta?

SACCO

Cât este ertat unui patriot să ştie. Genova e osia imprejurul căreia se invêrtesc toate ideile lui cu o persistenţă de fier. Ochiul sĕu de şoim e ţintit spre Fiesco; speră că şi tu vei lua parte la un complot cutezător.

CALCAGNO

Are un miros minunat. Hai! Vino să-l căutăm şi să mai aprindem simţul lui de libertate cu al nostru (ese).

SCENA IV.

Iulia (infocată), *Fiesco* (purtând o manta albă, aleargă după dînsa).

IULIA

Lachei! Feciori!

FIESCO

Contesă, incotro? Ce vrei să faci?

IULIA

Nimica, nimica toată. (Feciorii intră). Să-mi tragă trăsura!

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Daţi-mi voie. Să nu tragă. Aici e vre-o insultă.

IULIA

Pa! Nicidecum! Du-te, imi rupi garnitura... insultă? Cine ar putea să mĕ insulte aici? Dar du-te astăzi!

FIESCO (in genunchi).

Nu mĕ duc pănă ce nu mi-i numì cutezătorul.

IULIA (stând cu mânile in şolduri).

A! frumos, frumos, foarte frumos! De ar chema cineva pe contesa de Lavagna să priviască acest spectacul! Cum conte, uiţi că eşti insurat? Posiţia asta s'ar potrivì in camera femeei d-tale când se uită in calendarul desmerdărilor, şi in loc de a găsì socoteala intreagă, se impiedecă de o fracţie. Du-te la femei cari se vênd mai eftin. Dar ridică-te astăzi. Ori crezi că vei drege impertinenţele femeei dumitale prin galanterii?

FIESCO

Impertinenţe, voĕ? (se ridică).

IULIA

Să se scoale... să'mpingă jilţul inapoi, să se'ntoarcă cu dosul la masă, la masa la care şedeam eu!

FIESCO

Nu e de scusat.

IULIA

Atâta numai? Dar vina mea este (uitându-se la sine cu un suris) dacă contele are ochi?

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Vina frumuseţei voastre, madona, că nu-i are pretutindenea.

IULIA

Lasă la o parte delicateţele, când e vorba de onoare. Cer satisfacere. Mi-o dai d-ta ori s'o caut in fulgerele ducăi?

FIESCO

Caut'o mai bine in braţele amorului, care-ţi cere ertare de greşala comisă de gelosie.

IULIA

Gelosie? Gelosie? Nu cumva i-ar trece prin cap... (gesticulând inaintea unei oglinzi). Poate fi o altă dovadă că are un gust bun când il declar totodată şi al meu? (cu trufie) Doria şi Fiesco? Oare contesa de Lavagna nu trebue să se simtă onorată că nepoata ducăi găseşte alegerea ei demnă de invidie? (dând contelui mâna ca s'o sărute). S'admitem, conte, c'aş găsì-o aşa.

FIESCO

Crudo! Şi cu toate acestea să mĕ chinueşti astfel! Ştiu, divină Iulie, c'aş trebuì să simţesc numai veneraţie pentru voi. Raţiunea imi zice să plec genunchiul meu de supus inaintea sângelui lui Doria, insă inima mea adoră pe frumoasa Iulia. Amorul meu e criminal, insă totodată este un erou, care e destul de curajos pentru a-şi face drum la strălucitorul soare al maestăţii, spărgênd zidul rangului ce ne desparte.

www.dacoromanica.ro

IULIA

O mare minciună de conte, care schioapătă pe catalici. Limba lui mĕ adoră şi inima lui bate sub portretul alteia.

FIESCO

Ori mai bine zis, signora, bate spre dînsul cu desgust şi vrea să-l depărteze (luând portretul Leonorei care spânzura de un şiret albastru şi dându-l Iuliei). Puneţi portretul vostru pe acest altar şi veţi sfărma idolul acesta.

IULIA (ia iute portretul şi-l ascunde bucuroasă).

Un mare sacrificiu, pe onoarea mea, care merită resplată! (Ii pune in grumaz portretul ei). Na, sclavule, poartă coloarea stĕpânului tĕu (ese).

FIESCO (cu foc).

Iulia mĕ iubeşte! Iulia! Nu invidiez nici pe un Dumnezeu. Veselia să ajungă in culmea ei! Hola! Hola! (mulţi servitori). Pardoselele saloanelor să sugă nectar de Cipru, musica să deştepte mezul nopţii din somnul sĕu de plumb; mii de lampe să-şi bată joc de zorii zilei. Veselia să fie generală, impĕrăţia morţilor să se surpe sub sgomotosul vuet al danţului bachic!

(Allegro vuitor; cortina de mijloc se ridică şi se vede un mare salon luminat, unde joacă o mulţime de maşte. In dreapta şi in stînga mese de joc şi bufeturi).

www.dacoromanica.ro

SCENA V.

Gianettino (pe jumĕtate beat), *Lomellino*, *Cibo*, *Centurione*, *Verrina*, *Sacco*, *Calcagno* (toţi mascaţi). Mai multe doamne şi nobili.

GIANETTINO (vuind).

Bravo! bravo! Vinaţurile lunecă de minune, doamnele noastre saltă *à merveille!* Meargă unul din voi să 'mpräştie in Genova că petrec vesel şi că pot să se veseliască şi ei! Pre-a mea lege, au să insemne zioa aceasta cu roşu in calendar şi să scrie dedesubt: *Astăzi prinţul Doria a fost vesel!*

OASPEŢI (ciocnind in pahare).

Trăiască republica! (vuet de trimbiţe).

GIANETTINO

(aruncând paharul cu putere la pămênt).

Eaca hîrburile!

(Trei maşte negre tresar şi se adună imprejurul lui Gianettino).

LOMELLINO (ducênd pe prinţ intr'o parte).

Alteţa voastră mi-a vorbit mai dĕunăzi de o fată pe care a intîlnit-o in biserica San-Lorenzo.

GIANETTINO

Ţi-am vorbit, băete, şi trebue să fac cunoştinţă cu dînsa.

LOMELLINO

Eu pot să vĕ procur ocasia.

www.dacoromanica.ro

GIANETTINO (iute).

Poţi? Poţi? Lomellino, mai deunăzi ţi-ai pus candidatura la postul de procurator. Il vei avea.

LOMELLINO

Alteţa Voastră, acest post e al doilea in stat şi s'au infăţoşat mai bine de şaizeci de nobili, toţi mai avuţi şi mai consideraţi decât al Alteţei Voastre supus servitor.

GIANETTINO (strigând la dînsul cu ciudă).

Trăsnet şi Doria! Tu vei fi procurator! (Cele trei măşti înaintează). Nobleţa din Genova! Lasă-i să arunce pe toţi strămunii şi stemele lor in cumpănă, ce trebue decât un păr din alba barbă a unchiului meu pentru a ridica in aer toată nobleţa Genovei? Eu vreu, tu să fii procurator, asta insemnează cât şi toate voturile Signoriei.

LOMELLINO

Fata e singurul copil a unui Verrina.

GIANETTINO

Fata e frumuşică şi vreau s'o am măcar de mi s'ar impotrivì toţi dracii.

LOMELLINO

Alteţa Voastră, ea e singurul copil al republicanului cel mai inverşunat.

GIANETTINO

Du-te la dracu cu republicanul tău! Mânia unui vasal pe lângă pasiunea mea! Ca şi când un turn s'ar putea risipì pentrucă copii aruncă intr'însul

www.dacoromanica.ro

cu petricele (Cele trei măşti se apropie cu mare mişcare). Duca Andrea căpătat-a rănile sale in bătăliile acestor calici republicani pentru ca nepotul său să cerşetoriască amorul fetelor şi a mireselor lor? Trăsnet şi Doria! Acest capriciu trebue să-l inghită, sau voiu inălţa pe oasele unchiului meu o spânzurătoare, in care să se sbuciume libertatea genoveză pănă ce va crăpa! (Cele trei măşti se retrag).

LOMELLINO

Tocmai acum fata e singură. Tatăl său e aici, una din cele trei măşti.

GIANETTINO

Minunat, Lomellino. Du-mĕ indată la dînsa.

LOMELLINO

Insă Alteţa Voastră caută o cochetă şi va găsì o sentimentală.

GIANETTINO

Sila e cea mai bună eloquenţă. Du-mĕ indată la dinsa, aş vrea să vĕd pe cânele cel de republican care ar indrăsnì să sară la ursul Doria. (Intîlneşte pe Fiesco la uşă). Unde e contesa?

SCENA VI.

Cei de mai 'nainte, Fiesco.

FIESCO

Am dus-o la trăsură. (Ia mâna lui Doria şi o ţine la pept). Prinţule, acum sunt indoit in lanţurile voastre. Gianettino domneşte asupra capului meu şi asupra Genovei, asupra *inimei* mele plăcuta voastră soră.

www.dacoromanica.ro

LOMELLINO

Fiesco s'a făcut de tot Epicurean. Lumea mare a perdut mult in el.

FIESCO

Insă el n'a perdut nimic in lumea mare. A trăi vrea să zică a visa; a fi inţelept, Lomellino, vrea să zică a visa lucruri plăcute. Se poate asta mai bine sub tunetul tronului, unde roţile ocârmuirii iţi vuesc in urechi, decât la sênul unei femei? Gianettino Doria să domniască asupra Genovei, Fiesco va iubì.

GIANETTINO

Aidem, Lomellino. E mezul nopţii; momentul se apropie. Lavagna, iţi mulţămim pentru ospĕtare. Am fost mulţămit.

FIESCO

Asta e tot ce puteam dorì, prinţule.

GIANETTINO

Noapte bună, deci. Mâni e adunare la Doria şi Fiesco e invitat. Vino, procuratorule! (trecênd cu fală prin cele trei măşti). Loc numelui Doria!

UNA DIN CELE TREI MĂŞTI (murmurând cu ciudă).

In iad, niciodată in Genova!

OASPEŢII (mişcându-se)

Prinţul se duce? Noapte bună, Lavagna (es cu vuet).

www.dacoromanica.ro

SCENA VII.

Cele trei măşti, Fiesco (pausă).

FIESCO

Vĕd oaspeţi aici, care nu impărtăşesc plăcerile serbării mele.

MĂŞTILE (murmurând trist).

Nici unul.

FIESCO

Bunăvoinţa mea poate ea să ingădue ca vre un Genovez să plece nemulţămit? Lachei, iute, să reinceapă balul, să se umple paharele! Nu vreau ca vre-unuia să-i fie urit. Vreţi să vĕ desfătaţi ochii printr'un foc de artificiu, ori prin glumele bufonului meu? Poate preferiţi să petreceţi in societatea femeei mele? Ori vroiţi să ne punem la o masă de cărţi şi să amăgim timpul cu jocul?

O MASCĂ

Suntem deprinşi de a-l intrebuinţa cu *fapte*.

FIESCO

Un rĕspuns bărbătesc, şi acesta — e Verrina.

VERRINA (scoate masca).

Fiesco işi recunoaşte amicii mai lesne sub maştele lor, decât ei pe dinsul sub a sa.

FIESCO

Asta n'o inţeleg. Insă dece ţi-ai pus crep imprejurul braţului? Verrina a inmormĕntat pe cineva şi Fiesco nu o ştie?

www.dacoromanica.ro

VERRINA

Ştiri de jale nu se potrivesc cu serbările vesele ale lui Fiesco.

FIESCO

Dar dacă un amic te roagă? (îi dă mâna cu căldură). Amicul sufletului meu, cine ne-a murit la amêndoi?

VERRINA

La amêndoi, la amêndoi! E prea adevĕrat! Insă toţi fii nu plâng pe muma lor.

FIESCO

Muma ta a putrezit de mult.

VERRINA

Imi aduc aminte că Fiesco mĕ numia frate, pentru că era fiul patriei sale.

FIESCO (glumind).

A! Asta e? Scopul tĕu era să glumeşti? Haine de doliu pentru Genova? Şi adevĕrat e că Genova se găseşte în agonie. Ideea este originală şi nouă. Vĕrul nostru se face glumeţ.

CALCAGNO

Ai vorbit serios, Fiesco?

FIESCO

Aşa, aşa, tocmai aşa. Aşa de sĕc şi jalnic totodată. Gluma-şi perde sarea când cel care glumeşte ride însuş. Par'că urmează o inmormêntare. Unde aş fi gândit eu, că posomoritul Verrina s'ar face atâta de glumeţ la bĕtrâneţe!

www.dacoromanica.ro

SACCO

Verrina, vino! El niciodată nu va fi dintr'ai noştri.

FIESCO

Hai să fim veseli, frate! Hai să fim ca nişte moştenitori voioşi, care merg bocindu-se după sicriu, şi-şi astupă hohotul de ris sub basma, dar noi am căpătat o mamă vitregă cu atâta mai aspră. Fie! o lăsăm să hodorogiască şi ne punem la benchetuit.

VERRINA (in mare mişcare).

Cer şi pământ! Şi nu facem nimica? — Unde ai ajuns Fiesco? Unde, să 'ntreb pe omul care avea aşa de mare ură contra tiranilor? Era o vreme, unde vederea unei coroane ţi-ar fi dat spasmuri. Fiu căzut al republicei! Tu vei da seamă că nu dau nici un ban pe numele meu dacă timpul e in stare să corupă şi chiar suflete.

FIESCO

Tu eşti şi vei fi pururea un fantast. Lasă-l să puie Genova in buzunar şi s'o vêndă unui corsar de la Tunis; ce ne pasă nouĕ? Bem vin de Cipru şi sărutăm fetiţe frumuşele.

VERRINA (uitându-se la dînsul serios).

Este asta adevĕrata, serioasa ta părere?

FIESCO

Pentru ce nu, amice? E oare o plăcere atât de mare de a fi unul din ceie multe picioare ale animalului ce se numeşte *Republică?* Să mulţămim aceluia care dă aripi şi scoate picioarele din funcţia lor. Gianettino Doria va fi ducă. Afacerile statului nu ne vor mai cărunţi pĕrul.

www.dacoromanica.ro

VERRINA

Fiesco! Este adevĕrata, serioasa ta părere?

FIESCO

Andrea declară pe nepotul sĕu fiu şi moştenitor avuţiilor sale. Cine ar fi nebunul care va cuteza să-i dispute moştenirea puterii?

VERRINA (cu mare desgust).

Aidem, Genovejil (Lasă pe Fiesco şi ese urmat de ceilalţi).

FIESCO

Verrina! Verrina! Republicanul acesta e vêrtos ca oţelul!

SCENA XIII.

Fiesco. O mască necunoscută.

MASCA

Poţi să-mi acordezi o secundă, Lavagna?

FIESCO (cu prevenire).

D-tale o oră.

MASCA

Fii bun, deci, conte, de a face cu mine o primblare afară de oraş.

FIESCO

Sunt cincizeci de minute după miezul nopţii.

MASCA

Fă-mi astă plăcere, conte.

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Voiu zice să puie caii.

MASCA

E de prisos. Trimit un cal inainte. Mai mult nu trebue, căci sperez, numai unul din noi s'a intoarce.

FIESCO (cu mirare).

Ce fel?

MASCA

Are să-ţi ceară cineva un respuns sângeros pentru oarecare lacrimă.

FIESCO

Şi astă lacrimă?

MASCA

A unei oarecare contesă de Lavagna. Cunosc foarte bine pe această doamnă şi vreau să ştiu cum a meritat să devie victima unei nebune.

FIESCO

Te'nţeleg. Dă-mi voie a afla numele acestui ciudat provocator.

MASCA

E tot acela care adora odinioară pe domnişoara de Cibo şi se retrase inaintea mirelui Fiesco.

FIESCO

Scipion Burgognino.

BURGOGNINO (scoate masca).

Şi care e acum aici pentru a rescumpăra onoa-

www.dacoromanica.ro

rea, care se retrăsese inaintea unui rival, ce are un cuget atât de josorit pentru a tortura blândeţa.

FIESCO (imbrăţoşându-l cu foc).

Nobile tênĕr! Sunt indatorit suferinţelor femeei mele fiindcă-mi procură o cunoştinţă atât de preţuită. Simţesc toată nobleţa indignaţiei tale, insă nu mĕ bat.

BURGOGNINO (dând un pas inapoi).

Contele de Lavagna ar fi prea mişel pentru a se mĕsura cu inceputurile spadei mele?

FIESCO

Burgognino, m'aş mĕsura cu toate puterile Franţei, insă nu cu d-ta. Onorez acest foc, il păstrez insă pentru o causă mai demnă. Voinţa meritä lauri, insă fapta ar fi copilăreascä.

BURGOGNINO (cu iuţeală).

Copilăreascä, conte. Femeea poate numai plânge de o insultă. Pentru ce e bărbatul pe lume?

FIESCO

Cât se poate de bine zis, insă nu mĕ bat.

BURGOGNINO (îi intoarce spetele şi vrea să iasă).

Te-oiu dispreţuì.

FIESCO

Pe Dumnezeu, tinere, asta nu-i face-o chiar de ar cădè preţul virţuţii (il ia de mână). Simţit-ai vre-o dată pentru mine aceea ce se numeşte, cum am zice, veneraţie?

www.dacoromanica.ro

BURGOGNINO

M'aş fi retras inaintea unui om, pe care nu l'aş fi declarat cel intăiu intre toţi?

FIESCO

Aşa dar, amicul meu, pe un om, care merita odinioară veneraţie, nu m'aş grăbì atâta să-l despreţuesc. Pare-mi-se că ţesetura unui meşter e prea artistică peutru ca s'o poată percepe indată un incepĕtor. Du-te acasă, Burgognino, şi cugetă bine şi mult pentru ce Fiesco face *aşa* şi nu *altfel*. (Burgognino ese in tăcere). Mergi, nobile tênĕr! Dacă asemenea flacări s'or intoarce in favoarea patriei, să te ţii bine, Doria!

SCENA IX.

Fiesco, Morul (intră cu frică şi se uită peste tot locul cu deamănuntul).

FIESCO (se uită in ochii lui lung şi pĕtrunzĕtor).

Ce vrei şi cine eşti?

MORUL (ca sus).

Un sclav al republicei.

FIESCO

Sclavia e un trist meşteşug. (Tot ţintindu-l). Ce cauţi?

MORUL

Domnule, sunt un om onest!

FIESCO

Scrie-ţi cuvintele acestea pe frunte, nu va fi de prisos — dar ce cauţi?

www.dacoromanica.ro

MORUL (caută să se apropie, Fiesco se dă inapoi).

Domnule, nu's un berbant!

FIESCO

Bine că adaugi, şi ear... nu e bine, (nerăbdător) dar ce cauţi?

MORUL (apropiindu-se).

D-ta eşti contele de Lavagna?

FIESCO (cu mândrie).

Orbii din Genova imi cunosc pasul. Ce treabă ai cu contele?

MORUL

Păzeşte-te bine, Lavagna! (S'apropie iute).

FIESCO (sărind de cea parte).

Mĕ păzesc in adever!

MORUL

Au gânduri rele asupra ta, Lavagna!

FIESCO

Vĕd, vĕd.

MORUL

Păzeşte-te de Doria!

FIESCO (s'apropie de dînsul cu incredere).

Greşit-am oare, amice? In adevĕr mĕ tem de numele acesta.

MORUL

Ei bine, fugi de omul acela. Ştii carte?

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Ciudată intrebare! Ai avut a face cu mulţi cavaleri. Ai ceva scris?

MORUL

Numele vostru pentru niște bieţi ticăloşi. (Ii dă o hârtie şi s'apropie de dînsul. Fiesco se pune inaintea unei oglinzi şi se uită pe deasupra hârtiei. Morul merge imprejurul lui, in fine trage pumnarul şi vrea să-l lovească).

FIESCO

(se intoarce grabnic şi apucă pe Mor de braţ).

Stăi, canalie!

MORUL (bătênd cu piciorul in pământ).

La dracu! Rog să mĕ ertaţi! (vrea sĭ fugă).

FIESCO (apucându-l şi strigând in gura mare).

Stefano, Drullo, Antonio! (ţine pe Morul de gâtlej). Stăi, fârtate, Stăi! Ticăloşie diabolică! (Intră servitorii). Rea ispravă ai făcut; cine are să-ţi plătiască munca?

MORUL

(după mai multe incercări de scăpare, hotărit).

Nu poate sa mĕ spânzure mai sus decât spânzurătoarea.

FIESCO

Nu, mângăe-te! Nu de coarnele Lunei, insă tot destul de sus ca să-ţi pară spânzurătoarea o scobitoare de dinţi. Alegerea ta era prea dibace pentru ca să pot crede că tu ai făcut-o. Vorbeşte, cine te-a tocmit?

www.dacoromanica.ro

MORUL

Domnule, imi poți zice ticălos, dar mĕ rog, nu mĕ face gogoman.

FIESCO

Bestia e fudulă incă? Bestio, spune cine te-a tocmit?

MORUL (pe gânduri).

Hm! Aşa n'aş fi eu singur nebun? Cine m'a tocmit? — şi numai pentru o biată sută de zechini! — Cine m'a tocmit? Prinţul Gianettino.

FIESCO (primbându-se supĕrat).

Numai o sută de zechini pentru capul lui Fiesco? (Cu ironie). Ruşine, prinţ ereditar al Genovei! (Se apropie de o cutie). Na, na-ți o *mie* şi du-te de spune stĕpânului tĕŭ că e un ucigaş sgârcit! (Morul il contemplă de la cap la picioare).

FIESCO

Te mai gândeşti?

MORUL

(ia banii, îi pune ear jos, îi ridică din nou şi se uită la dînşii cu o mirare crescêndă).

FIESCO

Ce faci, prostule?

MORUL (aruncând banii pe masă hotărît).

Banii aceştia nu-i am meritat.

FIESCO

Gogoman ce eşti! Spânzurătoarea ai meritat-o.

www.dacoromanica.ro

Elefantul furios sfarmă oameni, insă nu vermi. Te-aş spânzura dacă m'ar costa mai mult decât două cuvinte.

MORUL

Bunătatea Măriei tale.

FIESCO

Ferească Dumnezeu! nu pentru tine! Imi place că atîrnă de la placul meu a face dintr'un ticălos ca tine ceva şi nimic, şi deaceea te ert. Inţelege-mă bine: că n'ai isbutit, asta-mi dovedeşte că cerul mă păstrează pentru un scop mare, şi deaceea sunt bun şi te ert.

MORUL (cu francheţă).

Să trăeşti, Lavagna! O faptă bună se răsplăteşte cu o faptă bună. Dacă are cineva din peninsula asta un cap care nu-ţi vine la socoteală, porunceşte şi ţi-l rătez gratis.

FIESCO

Recunoscătoare bestie! Vrea să-şi resplătiască datoriele cu capetele oamenilor.

MORUL

Noi nu primim daruri! Şi noi avem onoare!

FIESCO

Onoarea ucigaşilor?

MORUL

E mai sigură decât aceea a oamenilor onești; ei nu se ţin de jurămintele făcute lui Dumnezeu, noi împlinim cu sfinţenie cele pe cari le facem dracului.

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Poznaş hoţ mai eşti!

MORUL

Imi pare bine că găseşti gust la persoana mea. Incearcă-mĕ şi-i vedea că sunt un om care ştie să facă treabă. Cercetează-mĕ şi ţi-oiu da lămuriri despre tot feiul de hoţi, de la cei mai de jos până la cei mai de sus.

FIESCO

Mări ce spui? (aşăzându-se), Aşa dar şi berbanţii recunosc legi şi diferite ranguri? Care e starea cea mai de jos?

MORUL

Fi! Măria ta. Asta e ceata despreţuită a degetelor lungi. O meserie miserabilă, din care nu ese nici un om mare, ei se muncesc numai pentru bice şi pentru închisoare, şi merg, cel mult, la spânzurătoare.

FIESCO

Frumoasă ţintă. Sunt curios să aflu o clasă mai bună.

MORUL

Pe urmă vin spionii şi maşinele, domni însemnaţi, intimi cu cei mai mari, care află tot de la dinşii; se lipesc de suflete ca lipitorile, sug veninul din inimă şi-l duc la ocărmuire.

FIESCO

Pe aceştia îi ştiu, urmează.

www.dacoromanica.ro

MORUL

Deacolo vine rândul ucigaşilor, otrăvitorilor, şi celor care pândesc mult şi lovesc pe din dos. De multe ori sunt nişte mişei, însă toţi plătesc dracului birul, cu sufletul lor. Pe aceştia îi tratează mai cu deosebire: le sfarmă ciolanele cu roata şi le înţeapă capetele pe par. Aceasta e starea a treia.

FIESCO

Ei, dar nu mai vine starea ta?

MORUL

Vezi, Măria ta, tocmai asta-i. Am păşit prin toate acestea. Geniul meu a trecut iute toate greutăţile. Eri seară mi-am făcut capdoperă în a treia, şi adinioarea... am sfeclit-o în a patra.

FIESCO

Aceştia sunt dară?

MORUL

Aceştia sunt bărbaţi (cu foc) care-şi caută omul între patru pereţi, pe cari nu-i împedică nici un pericul, merg dirz la dînsul şi, zicându-i bună dimineaţa, îl scutesc de-a mai răspunde. Între noi fie zis, ei se chiamă extra-poşta iadului. Dacă-i vine lui Mefistofeles gust, n'are decât să facă un semn şi-i vine friptura caldă.

FIESCO

Eşti un mare blăstămat! De mult aveam nevoe de unul ca tine. Dă-mi mâna. Vreau să te ţin la mine.

MORUL

Intr'adins, ori glumă?

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Intr'adins. Şi-ţi dau o mie de zechini pe an.

MORUL

Top, Lavagna! Sunt al tĕu, şi ducă-se la dracu viaţa privată! Intrebuinţează-mĕ la ce vrei: ca prepelicar, ca copou, ca vulpe, ca şarpe, ca pezevenchiu şi călău, la toate insărcinările, numai nu la vre una onestă, la acelea nu's de nici o treabă.

FIESCO

N'aibi grijă. Dacă vreau să dăruesc un miel nu l'oiu trimite cu un lup. De mâne plimbă-te prin Genova, şi bagă bine de seamă la toate ce se petrec. Caută să afli, ce se gândeşte despre guvern, ce se şopteşte despre casa lui Doria, deacolo ce se mai vorbeşte de viaţa mea asta trândava şi de amorurile mele. Inundă le creerii cu vin, până ce vor spune tot ce au pe inimă. Na ţi bani! Imprăştie-i intre neguţătorii de mătasă.

MORUL

Insă...

FIESCO

N'aibi nici o frică, nu e vre-o treabă onestă. Du-te, chiamă-ţi toată ceata in ajutor. Mâne am să-ţi aud noutăţile (ese).

MORUL (după dînsul).

Las' pe mine. Acum sunt patru ore de dimineaţă. Mâne la opt vei afla atâtea noutăţi câte intră in de două ori şaptezeci de urechi.

www.dacoromanica.ro

SCENA X.

Cameră la Verrina.

Berta (pe o canapea cu capul ascuns in mâni). *Verrina* (intră posomorit).

BERTA (se scoală tresărind).

Cerule! Eată-l!

VERRINA (s'apropie uitându-se la dînsa cu mirare).

De tatăl său se sparie fata mea!

BERTA

Fugi! Lasă-mĕ să fug eu! Eşti ingrozitor, tată!

VERRINA

Pentru singurul meŭ copil!

BERTA (cu o căutătură dureroasă).

Nu! Trebue să mai ai incă o fată!

VERRINA

Iubirea mea te apasă prea tare?

BERTA

Mĕ oboară, tată!

VERRINA

Cum? Ce primire, fata mea? Inainte când mĕ intorceam acasă, cu munţi pe inima mea, Berta mea imi săria inainte, imi zimbia şi munţii dispăreau. Vino, imbrăţoşază-mĕ, fata mea! La peptul tĕu ferbinte să mi se incălziască inima care inghiaţă la patul de moarte al patrîei. O! copilul

www.dacoromanica.ro

meu! Astăzi m'am despărțit de toate bucuriile naturei și numai tu mi-ai rămas.

BERTA (măsurându-l cu o căutătură lungă).

Nefericit părinte!

VERRINA (imbrățoșând-o).

Berta, singurul meu copil! Berta, ultima mea speranță! Libertatea Genovei... perdută! Fiesco... perdut (stringând-o și mai tare, șoptește printre dinți). Fă-te și tu o rea!

BERTA (smulgându-se din brațele sale).

Mare Dumnezeule! Ai aflat?

VERRINA (tremurând).

Ce?

BERTA

Onoarea mea...

VERRINA (furios).

Ce?

BERTA

In astă noapte...

VERRINA (ca un turbat)

Ce?

BERTA

Sila! (cade pe sofa).

VERRINA

(după o lungă pausă infricoșătoare, cu un glas mormêntal).

Incă o suflare, fata mea! Cea de pe urmă. (cu glas sec). Cine?

www.dacoromanica.ro

BERTA

Vai mie! Ce furie care seamănă cu moartea! Ajută-mĕ, Doamne! Tremură şi nu poate vorbi!

VERRINA

Nu ştiu, fata mea... cine?

BERTA

Linişteşte-te, linişteşte-te, scumpul meu părinte!

VERRINA

Pentru numele lui Dumnezeu, cine? (Vrea să se arunce la picioarele ei).

BERTA

O mască!

VERRINA

(dă un pas inapoi; după o cugetare furtunoasă).

Nu! Nu poate să fie! Ideea asta nu-mi vine de la Dumnezeu! (cu un suris convulsiv). Bĕtrâne nebun! Ca şi când tot veninul ar eşi numai din aceeaşi viperă! (Către Berta, stĕpânindu-se). Statura ca a mea, ori mai mică?

BERTA

Mai mare.

VERRINA (iute).

Pĕrul negru, creţ?

BERTA

Negrul ca corbul şi creţ.

VERRINA (depărtându-se şovăind).

Dumnezeule! capul meu, capul meu! — Glasul?

www.dacoromanica.ro

BERTA

Aspru şi gros.

VERRINA (iute).

De ce coloare? Nu! nu voiu să mai aud! Mantaoa de ce coloare?

BERTA

Mantaoa verde, mi se pare.

VERRINA

(işi acopere faţa cu mânile şi cade pe canapea).

Fii liniştită! E numai o ameţeală, fata mea! (Ii cad mânile şi se vede o faţă de cadavru).

BERTA (desperată, frângêndu-şi mânile).

Cerule indurător! Acesta nu mai e tatăl meu!

VERRINA (după o pausă, cu un suris amar).

Bravo! Bravo! mişelule Verrina! Când ticălosul sfârma sfinţenia legilor... nu-ţi era destul... ticălosul a trebuit să calce şi sfinţenia sângelui tĕu (ridicându-se). Degrabă chiamă pe Nicola... plumb şi praf! Ori stăi! Stăi! mi-am schimbat gândul... mai bine... adă-mi spada, zi un tatăl nostru... (cu mâna pe frunte) dar ce fac?

BERTA

Mi-e tare frică, tată!

VERRINA

Vino, şezi lângă mine (cu gravitate). Berta... spune-mi Berta.. ce făcù Romanal cel cărunt, când găsirĕ pe fata lui... cum să zic? tot aşa de plăcută... pe fata lui? Ascultă Berta, ce zise Virginiu fiicei lui desonorate?

www.dacoromanica.ro

BERTA (cu groază).

Nu ştiu ce-i zise!

VERRINA

Nebuno!... Nimic nu-i zise (sare de pe scaun şi pune mâna pe spadă). El apucă o spadă.

BERTA (se aruncă in braţele lui inspăimântată).

Dumnezeule, ce vrei să faci?

VERRINA (aruncându-şi spada).

Nu! Tot mai este incă o dreptate in Genova!

SCENA XI.

Cei dinainte, Sacco, Calcagno.

SACCO

Verrina, iute, găteşte-te! Azi incepe săptămâna alegerilor pentru republică! Să ne ducem de vreme la Signoria pentru a alege senatorii cei noi. Stradele sunt pline de lume. Intreaga nobleţă năvăleşte la Signoria. Nu vii cu noi, (cu ironie) să vezi triumful libertăţii noastre?

CALCAGNO

Văd o spadă la pământ. Verrina arată sălbatic şi Berta e cu ochii roşii.

SACCO

In adevăr şi eu bag de seamă... Sacco, aci s'a intîmplat vre-o nenorocire!

VERRINA (dându-le două scaune).

Şedeţi!

www.dacoromanica.ro

SACCO

Ce ai, amice? ne inspăimântezi!

CALCAGNO

Aşa nu te-am vĕzut niciodată. De n'ar fi plâns Berta, te-aş intreba: piere Genova?

VERRINA (grozav).

Piere! Şedeţi!

CALCAGNO (sparieț; amêndoi se aşează).

Omule, te conjur!

VERRINA

Ascultaţi!

CALCAGNO

Ce presimţire, Sacco?

VERRINA

Genovezi... Voi amêndoi cunoaşteţi vechimea numelui meu. Strămunii voştri au servit pe ai mei. Strămunii mei comandau in rĕsboaiele statului. Strămunele mele erau modelul Genovezelor. *Onoarea* era singurul nostru capital şi se moştenia din tată in fiu, sau cine zice altfel?

SACCO

Nime.

CALCAGNO

Nime, nime!

VERRINA

Eu sunt cel de pe urmă de sângele meu. Femeea

www.dacoromanica.ro

mea e in mormênt. Fata aceasta e tot ce mi-a rĕmas de la dînsa. Genoveji! Voi sunteţi marturi cum am crescut-o. Poate să se înfăţoşeze cineva şi să mĕ învinovăţiască că mi-am crescut fata rĕu?

CALCAGNO

Fata ta e un exemplu pentru toată ţara.

VERRINA

Eu sunt un om bătrân. De perd pe aceasta, nu pot spera alta. Memoria mea se stinge. (Cu o schimbare grozavă). Am perdut-o, infam e sângele meu!

AMÊNDOI (in mare mişcare).

Dumnezĕu să ferească!

(Berta geme pe canapea in desperare).

VERRINA

Nu, nu te indoì, fata mea! Bărbaţii aceştia sunt bravi şi buni. Dacă te plâng *ei*, va curge sânge undeva! Nu fiţi aşa uimiţi, bărbaţilor! (incet şi cu gravitate). Cel care subjugă Genova nu poate învinge o biată fată?

AMÊNDOI (ridicându-se şi aruncând scaunele inapoi).

Gianettino Doria!

BERTA (cu un ţipĕt).

Părеţi, ingropaţi-mĕ! Scipion!

www.dacoromanica.ro

SCENA XII.

Cei dinainte, Burgognino.

BURGOGNINO (cu foc).

Bucură-te, dragă. Veste bună! Nobile Verrina de ceea ce ai să rostești acuma, atîrnă toată fericirea mea. De mult îți iubiam fata și nu cutezam a o cere fiindcă toată averea mea plutea pe scânduri nestatornice de la Coromandel. In momentul acesta a sosit norocul meu in port, plin de nenumărate avuții. Sunt bogat. Dă-mi pe Berta, voiu face-o fericită.

VERRINA (lui Burgognino, apăsând pe vorbe).

Ai gust, tinere, să-ți arunci inima intr'un noroiu?

BURGOGNINO

(vrea să scoată spada dar își retrage mâna iute).

Asta a zis-o tatăl ei.

VERRINA

Asta o zice fiecare ticălos din Italia. Te-ai mulțămì cu fărămăturile de la masa altuia?

BURGOGNINO

Moșnege, nu mĕ 'nebunì!

CALCAGNO

Burgognino, drept zice moșneagul!

BURGOGNINO (răpezindu-se spre Berta).

Drept zice el? Și-ar fi bătut joc de mine o infamă?

www.dacoromanica.ro

CALCAGNO

Greşeşti, Burgognino! Fata e curată ca un înger.

BURGOGNINO

Cum! pe sufletul meu! Curată şi desonorată! Asta nu-mi intră in cap. Vĕ uitaţi unul la altul şi tăceţi. Limba voastră tremurătoare nu indrăzneşte a rostì o crimă grozevă. Vĕ conjur! Nu vĕ băteţi joc de mintea mea. Ea ar fi curată? Cine a zis curată?

VERRINA

Copila mea nu e vinovată.

BURGOGNINO

Aşa dar: sila! (ridicând spada de la pămênt). Genoveji! Pe toate pĕcatele de sub soare! unde pot găsì răpitorul?

VERRINA

Tot acolo unde poţi găsì şi asupritorul Genoveí. (Burgognino incremeneşte. Verrina se plimbă incoa şi incolo gânditor, pe urmă se opreşte). De înţeleg bine semnul tĕu, eternă providenţa, tu vrei să mântueşti Genova prin Berta mea! (S'apropie de dînsa desfăcênd incet crepul de la braţ; cu solemnitate). Pănă ce sângele unui Doria va spăla această pată a onoarei tale, să nu cadă nici o rază a zilei asupra acestei feţe. Pănă atuncea (o acopere cu crepul) — orbeşte! (Pausă, ceilalţi se uită la dînsul in tăcere şi uimiţi).

VERRINA

(cu solemnitate, puind crepul pe capul Bertei).

Blăstĕmat fie aerul ce resufli! Blăstĕmat somnu ce te alină! Blăstĕmată orice simţire compătimi-

www.dacoromanica.ro

toare care va venì să-ţi indulciască chinul! Coboară-te in bolta cea mai adâncă a casei mele, gemi, urlă, opreşte pasul timpului prin chinul tău! (Se opreşte plin de groază, apoi urmează). Viaţa ta semene cu mişcările convulsive ale vermelui strivit—acest blăstĕm plutiască asupra ta până ce Geanattino işi va da ultima resuflare! De nu! poartă-l cu tine in etern până ce se vor găsì capetele verigei eternităţii.

(Tăcere. Toate feţele cuprinse de groază. Verrina se uită la fiecare ţintit şi pĕtrunzĕtor).

BURGOGNINO

Părinte fără de lege! Ce ai făcut? Acest blăstĕm neauzit, grozav, asupra fetei tale nevinovate!

VERRINA

Aşa-i că e grozav, gingaşul meu mire? (cu gravitate) Cine din voi se va mai infăţoşa acum şi va mai vorbì de prelungire şi de sânge rece? Soarta Genovei e impreunată cu soarta Bertei mele. Inima mea de părinte se pleacă datoriei de cetăţean. — Care din voi va fi deacum destul de mişel să prelungiască mântuirea Genovei, când ştie că acest miel sufere chinuri nesfirşite din causa mişeliei lui? Pe eternul Dumnezeu! Ceea ce am spus, nu era dârdâitura unui nebun! Am făcut un jurămĕnt şi nu mĕ voiu indura de copilul meu, până ce Doria se va sbuciuma la pământ, chiar de-ar fi să sfarm acest miel nevinovat in schinjuiri canibalice. Tremuraţi, vĕ uitaţi la mine, palizi ca niste fantome? Inc'odată, Scipion! O păstrez ca preţ pentru uciderea tiranului. De acest lanţ e legată datoria ta, a mea, a voastră. Despotul Genovei trĕbue să cadă

www.dacoromanica.ro

sau fata pere in desperare. Eu nu-mi retrag cu vêntul.

BURGOGNINO (aruncându-se la picioarele Bertei).

Şi va cădea, va cădea pentru Genova ca taurul sacrificiului. Atât de sigur cât voiu străpunge inima lui Doria cu această armă, atât de sigur să-ţi dau sărutarea de mire! (se ridică).

VERRINA

Cea intăi păreche binecuvêntată de furii! Daţi-vĕ mânile! Vrei să străpungi inima lui Doria cu arma ta? Ia-o, e a ta!

CALCAGNO (ingenunchiază).

Incă un Genovez ingenunchiază aşternând puternica sa armă la picioarele nevinovăţiei. Atât de sigur să găsiască Calcagno calea la cer, cât va găsi spada aceasta calea la inima lui Doria! (Se ridică).

SACCO

Cel de pe urmă, ear nu cel mai puţin hotărit, ingenunchiază şi Rafael Sacco. Dacă această armă nu va descuia inchisoarea Bertei, să se incuie urechia Mântuitorului pentru cea de pe urmă a mea rugăciune! (Se ridică).

VERRINA (mai vesel).

Genova vĕ mulţumeşte prin mine, amicii mei. Du-te acum, fata mea, şi fii ferice că eşti marea victimă a patriei.

BURGOGNINO (imbrăţoşând-o)

Mergi, increde-te in Dumnezeu şi in Burgognino. In aceeaşi zi vor fi libere şi Genova şi Berta.

(Berta se depărtează).

www.dacoromanica.ro

SCENA XIII.

Cei dinainte, afară de *Berta*.

CALCAGNO

Inainte de a merge mai departe incă o vorbă Genoveji!

VERRINA

O gâcesc.

CALCAGNO

Patru patrioţi, fi-vor deajuns să restoarne puternica idră, tirania? N'ar trebuì să aţităm poporul să atragem nobilimea in partea noastră?

VERRINA

Inţeleg. Ascultaţi! De mult am un pictor, care işi risipeşte toată arta pentru ca să reproducă pe pânză căderea lui Appius Claudius. Fiesco e un adorator al artelor, şi se entusiasmează iute când priveşte scene inalte. Să ducem tabloul in palatul său şi să fim de faţă când il va privì. Poate că spectacului îi va deştepta geniul, poate...

BURGOGNINO

Dă-l incolo! Indoeşte pericolul, zice adevăratul erou, nu ajutor! De mult am simţit un ce in peptul meu, care nu se putea liniştì. Ce era, ştiu acuma (sărind eroic): *Am un tiran!*

(Cortina cade).

www.dacoromanica.ro

ACTUL II.

Cameră in palatul lui Fiesco.

SCENA I.

Leonora, Arabella.

ARABELLA

Iţi spun că nu-i aşa. N'ai vĕzut bine. Te-ai uitat cu ochii gelosiei.

LEONORA

Era Iulia in persoană. Nu poţi să mĕ'nşeli: portretul meu e spânzurat de o cordea albastră, ear acesta de una roşie, aprinsă. Soarta mea e hotărîtă.

SCENA II.

Cei dinainte, Iulia.

IULIA (intrând afectată).

Contele mi-a oferit palatul sĕu, pentru a privì cortejul care merge la Signoria. Timpul are să-mi pară lung. Aşteptând ciocolata, spune-mi ceva, doamnă, ca să-mi treacă de urît.

www.dacoromanica.ro

LEONÒRA

Dorești să mai invit pe cineva?

IULIA

Fadă idee! Dacă mi-ar trebui societate, aș căuta-o aici? Găsește d-ta ceva, doamnă, (merge incoace și incolo cochetând) dacă poți, căci n'am acuma nimica de făcut.

ARABELLA

Dar rochia aceasta prețioasă, Signora? Cât sunteți de crudă de-a ascunde ochilor tinerilor *dandis* obiectul acest frumos! A! Dar salba aceasta frumoasă de mărgăritar ce ia vederile? Zĕu, Signora, ați dispoiat toată marea.

IULIA (inaintea unei oglinzi).

Ți se pare o raritate, domnișoară? Insă ascultă, domnișoară, pe semne ți-ai tocmit și limba stĕpânei d-tale. Frumos, doamnă, pui pe servitori să-ți complimenteze oaspeții!

LEONORA

Sunt nefericită, signora, că umoarea mea imi micșurează plăcerea presenței voastre.

IULIA

Ce lipsă de maniere! Fii mai iute, mai vioaie, mai cu spirit. Cu chipul *acesta* nu-ți vei ține bărbatul in lanțuri.

LEONORA

Eu cunosc numai un singur chip, contesă, a fi cum sunt; d-ta vei fi cunoscênd mai multe.

www.dacoromanica.ro

IULIA (făcêndu-se că nu bagă in seamă).

Şi cum te gătești, doamnă, *fi donc!* Ingrijește-te mai mult şi de persoana d-tale. Unde natura ţi-a fost o mamă vitregă, aibi recurs la arte. Puţin roşu pe acești obraji palizi, schimbaţi de patimă. Sermană copilă! Aşa faţa-ţi nu va găsi niciodată un cumpĕrător.

LEONORA (veselă la Arabella).

Felicitează-mĕ, fata mea. E cu neputinţă să fi perdut pe Fiesco, ori, perzêndu-l, n'am perdut nimica. (Bella aduce ciocolata şi toarnă).

IULIA

Par'c'ai zis ceva de perdut? Dar, doamne, cum a putut să-ţi vie tragica idee de a lua pe Fiesco? Dece ai vrut să te sui la inălţimea aceasta, unde neapĕrat trebue să fii vĕzută, să fii *comparată?* Parola mea, dragă, cel care te-a dat lui Fiesco era, crede-mĕ, un viclean, ori un nătărĕu. (luând-o de mână cu milă) Omul, drăguţă, care e primit in adunări de bon ton nu putea fi o partidă pentru tine niciodată.

LEONORA

Poate că nu vrea să fie primit in casele cele de bon ton.

IULIA

Contele are figură, cunoaşte lumea, are gust. Contele a avut fericirea de a face cunoştinţe inalte. Contele are temperament, foc. Deodată ese aprins din cercul cel mai elegant; se 'ntoarce acasă, femeea îi ese inainte cu o dragoste ordinară, îi stinge focul cu o imbrăţoşare umedă, rece

www.dacoromanica.ro

şi numĕră toate desmerdările cum ar socotì isvodul casei. Sermanul bărbat! Acolo îi suride idealul înflorit, aici găseşte tot desgustul unei sensibilităţi nesuferite. Signora, ce are s'aleagă dintr'aceste două de nu-şi a perdut mintea?

LEONORA

Are s'aleagă... pe d-ta, dacă şi-a perdut-o.

IULIA

Bine! Muşcătura aceasta să se'ntoarcă spre inima ta. Tremură de deriderea aceasta, dar până a nu tremura, inroseşte-te.

LEONORA

Cunoşti şi d-ta lucrul acesta, signora? Şi pentru ce nu? E o taină de toaletă.

IULÍA

Priviţi, mĕ rog. Va să zică trebue să zădărească cineva vermişorul ca să scoată dintr'insul o scânteie de spirit. Destul pentru astăzi, doamnă; dă-mi mâna in semn de impăcăciune.

LEONORA (îi dă mâna cu o ochire expresivă).

Imperiali! Nu te teme că m'oiu mânia vre-odată

IULIA

Ce mărinimie, in adevĕr! Au n'aş putea fi şi eu mărinimoasă, contesă? (Incet şi observând-o). Dacă port copia unei persoane la mine, nu trebue neapărat să-mi fie drag originalul, nu-i aşa?

LEONORA (roşie şi turburată).

Ce vrei să zici? pare-mi-se că pripeşti prea iute consequenţa.

www.dacoromanica.ro

IULIA

Aşa cred şi eu. Inima nu are nevoe să vadă. Simţirea adevĕrată nu s'ascunde niciodată după ornamente frivole.

LEONORA

Mĕ mir, signora, cum de ese din gura voastră aşa un adevĕr!

IULIA

Mi-e milă, mi-e milă, căci vezi, sunt două chipuri de-a explica lucrurile, şi... iţi ai earăş pe Fiesco. (Ii dă portretul şi rîde maliţios).

LEONORA (cu amărăciune).

Portretul meu, vouĕ! (Se aruncă pe un jilţ). O, nelegiuitul!

IULIA (triumfătoare).

Rĕsbunat, m'am rĕsbunat?... Ei bine, doamnă, nu ţi-ai reservat încă vre o impunsătură? (Tare) Să-mi tragă trăsura! Mi-am implinit scopul. (Cătră Leonora, desmerdând-o). Mângăe-te, fata mea, mi-a dat portretul intr'un moment de rătăcire.

SCENA III.

CALCAGNO (intră).

Imperiali a eşit atât de aprinsă, şi voi sunteţi aşa de uimită, Madona?

LEONORA (cu durere pĕtrunzĕtoare).

Nu! Asta-i neauzit!

www.dacoromanica.ro

CALCAGNO

Cerule! Plângi, signora?

LEONORA

Un amic al nelegiuitului! Fugi din ochii mei!

CALCAGNO

Al cărui nelegiuit? Mĕ ingrozesc!

LEONORA

Al bărbatului meu — nu aşa: al lui Fiesco.

CALCAGNO

Ce o s'aud?

LEONORA

O! numai o mişelie care vĕ e ordinară vouĕ bărbaţilor.

CALCAGNO (o ia de mână cu iuţeală).

Doamna mea, eu am o inimă pentru virtutea intristată.

LEONORA (serioasă).

Eşti un bărbat, inima... inima ta nu e pentru mine.

CALCAGNO

Toată pentru tine, plină de tine, dacă ai şti... cât... cât de nesfirşit...

LEONORA

Omule, minţi, — promiţi până a nu dovedi prin fapte.

www.dacoromanica.ro

CALCAGNO

Iţi jur!

LEONORA

Un sperjur! Destul! Osteniţi pana lui Dumnezeu care le inseamnă. Bărbaţi! bărbaţi! dacă toate jurămintele voastre s'ar preface in diavoli, ar putea să dea un asalt cerului şi să subjuge pe îngerii luminei.

CALCAGNO

Aiurezi, contesă! Amărăciunea te face nedreaptă. Poate fi răspunzător tot sexul pentru păcatul unuia singur?

LEONORA (uitându-se lung la dînsul).

Omule, eu adoram tot sexul intr'un singur om, nu pot să-l uresc tot intr'acela?

CALCAGNO

Cearcă, contesă. Ai greşit dându-ţi inimă cea intăia oară... ştiu un loc unde ar fi mai bine păstrată.

LEONORA

Voi sunteţi in stare a tăgădui cu minciunele voastre existenţa creatorului. Nu voiu s'aud nimic de la tine.

CALCAGNO

Sentenţa aceasta ai trebuì s'o pronunţi asupra altuia astăzi incă, din braţele mele.

LEONORA (cu luare aminte).

Sfirşeşte, din braţele...

www.dacoromanica.ro

CALCAGNO

Din braţele mele, care se deschid pentru a te primì şi a te despăgubì de un amor perdut.

LEONORA (se uită la el cu fineţă).

Amor?

CALCAGNO (căzênd in genunchi).

Da, am rostit-o! Amor, madona, viaţa şi moartea mea atêrnă de la un cuvênt. Dacă patima mea e o crimă, atunci să se impreuneze virtutea cu viciul şi cerul şi iadul să se uniască in aceeaşi osindă.

LEONORA

(uitându-se la dînsul cu dispreţ şi mărire).

Acesta era scopul compătimirii tale, linguşitorule? Intr'o singură ingenunchiare trădezi şi amicia şi amorul? Fugi din ochii mei, sex blăstemat! Păn'acum credeam că înşăli numai femei, asta incă n'am ştiut-o că te trădezi pe tine insuţi.

CALCAGNO (atins).

Doamna mea...

LEONORA

Nemulţămit de a sfărma sfântul sigiliu al increderii, făţarnicul acesta vrea să vestejască cu sufletul lui inveninat curata oglindă a virtuţii şi să inveţe inocenţa mea a comite sperjururi.

CALCAGNO

N'aţi fi numai voi care aţi comite sperjururi...

LEONORA

Inţeleg. Şi necazul meu să-ţi trădeze ţie senti-

www.dacoromanica.ro

mentul meu? Asta n'ai ştiut-o (cu mărire) că inalta nefericire de a fi trădată de Fiesco e deajuns spre a inobilĭ inima unei femei. Rușinea unui Fiesco nu ridică pe un Calcagno, insă degradă omenimea. (Ese iute).

CALCAGNO

(se uită la dînsa ameţit, şi se bate cu palma pe frunte).

Dobitoc! (ese).

SCENA IV.

Morul, Fiesco.

FIESCO

Cine-a eşit deaici?

MORUL

Marchizul Calcagno.

FIESCO

O batistă a rĕmas pe canapea; femeea mea a fost aici.

MORUL

Am intilnit-o eşind foarte turburată.

FIESCO

Batista e umedă (o virĭ in busunar). Calcagno aici? Leonora foarte turburată? (după o scurtă gândire, Morului). Desară am să te intreb ce s'a petrecut aici.

MORUL

Ii place domnişoarei Bella s'audă că e blondă. Ţi-oiu rĕspunde.

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Acum s'au trecut treizeci de ore. Implinit-ai ordinile mele?

MORUL

Până la un iota, stĕpâne.

FIESCO (s'așează).

Ei bine, ce se șoptește despre Doria și guvernul actual?

MORUL

Fi! Slute vorbe. Singurul cuvênt „Doria" îi scutură ca frigurile. Ei uresc pe Geanettino ca moartea. Toți sunt nemulțămiți. Zic că Franțejii ar fi fost gusganii Genovei, motanul Doria i-ar fi mâncat și acum ospĕtează șoarecii.

FIESCO

Asta-i cam așa — și nu cunosc ei nici un câne pentru motan?

MORUL

Orașul vorbia mult, mult de un... de un... hola! eaca, i-am uitat numele.

FIESCO (se scoală).

Tontule! E așa de ușor de ținut, cât era de greu de dobândit. Mai are Genova vre unul ca dînsul?

MORUL

Atât de puțin, cât are doi conți de Lavagna.

FIESCO (s'așează).

Bine. Și ce șoptește despre viața mea asta veselă?

www.dacoromanica.ro

MORUL (îl măsoară cu ochi mari).

Ascultă, conte de Lavagna! Genova trebue mult să te stimeze. Nu le intră in cap, cum un cavaler din cea intăi familie, plin de talent şi de geniu, in floarea vieţei şi cu atâta influenţă, proprietar de patru milioane, cu sânge de prinţ in vinele sale, un cavaler ca Fiesco, căruia nu i-ar trebui de cât un semn pentru a atrage toate inimile spre sine..

FIESCO (se intoarce cu dispreţ).

A auzì aceasta din gura unui ticălos!

MORUL

Ca cel mai mare om al Genovei să doarmă când Genova decade... Mulţi te jălesc, foarte mulţi te iau in ris, cei mai mulţi te osindesc. Toţi deplâng statul care te-a perdut. Un Jesuit a pretins că adulmeră o vulpe sub peptarul tău.

FIESCO

O vulpe gâceşte pe alta. Ce se vorbeşte despre romanul meu cu contesa Imperiali?

MORUL

Nişte lucruri cari nu-mi vine a ţi-le spune.

FIESCO

Spune, spune. Cu cât vei fi mai obraznic cu atâta mi-a părea mai bine. Ce se şopteşte?

MORUL

Nimic nu se *şopteşte*. In toate cafenelele, la toate mesele de biliard, prin hanuri, pe la primblări, pe piaţă, la bursă, se strigă in gura mare...

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Ce? Iţi poruncesc!

MORUL (dând inapoi).

Că eşti un nebun!

FIESCO

Bine! Naţi un zechin pentru vestea asta. Mi-am pus cuşma de nebun in cap pentru ca Genova să aibă o enigmă de gâcit; in curênd am să-mi rad şi capul ca ei să joace rolul de Arlechin dinaintea mea. Ce mină făceau neguţitorii de mătasă când le-ai dat dărurile mele?

MORUL (glumeţ).

Nebunule, se plecau ca nişte condemnaţi...

FIESCO

Nebun?... Perdut-ai mintea, ticălosule?

MORUL

Iartă! Mai doriam câţiva zechini.

FIESCO (îi dă rizênd).

Ei, se plecau ca nişte condemnaţi...

MORUL

Când li se citeşte ertarea pe eşafod. Ei sunt ai tăi cu trupul şi sufletul.

FIESCO

Imi pare bine. Ei sunt cei mai insemnaţi din plebea Genovei.

MORUL

Ce scenă minunată! Mai că era să mă iee dracul

www.dacoromanica.ro

şi că eram să devin deacum inainte generos! Imi săriau în gât; părea că fetele se inamoraseră de coloarea strămbunilor mei, aşa imi sărutau obrajii mei işti negri ca funinginea. Banul e a tot puternic, gândiam, înălbeşte şi pe Harapi.

FIESCO

Ideea-ţi era mai bună decât noroiul de unde a eşit. Vorbele ce-mi spui sunt bune, să pot oare conchide din ele şi la fapte?

MORUL

Ca din vuetul cerului, furtuna. S'adună, formează grupe şi când trece vre un străin, fac *hum!* In toată Genova domneşte un clocot ameninţător. Nemulţămirea pluteşte asupra republicei ca o grea furtună—un vênt, şi isbucneşte trăsnetul şi fulgerul.

FIESCO

Pst! Ascultă! Ce vuet surd s'aude?

MORUL

O mulţime de oameni strigă viind de la Signoria.

FIESCO

Azi e alegerea procuratorului. Zi să-mi tragă trăsura. Nu se poate să se fi terminat şedinţa. Voiu să mĕ duc şi eu. Nu se poate să se fi sfîrşit. Dă-mi spada şi mantaoa. Unde-mi e decoraţia?

MORUL

Am furat-o şi am vêndut-o.

FIESCO

Imi pare bine.

www.dacoromanica.ro

MORUL

Ei bine, dar presentul nu mi-l dai?

FIESCO

Pentru că nu mi-ai furat mantaoa?

MORUL

Ba pentru că ţi-am descoperit tâlharul.

FIESCO

Sgomotul s'apropie. Ascultă! Acesta nu e strigăt de aprobare (iute). Hai, iute, discuie poarta cea mare! Am o presimţire. Doria e cutezător. Statul se leagănă pe vîrful unui ac. Pun rĕmăşag că s'a intîmplat ceva la Signoria.

MORUL (la fereastă).

Ce e asta? Pe strada Balbi... mai multe mii de oameni... se vĕd alebarde... arme... hola! Câţiva senatori se răped aici.

FIESCO

O resculare! Aleargă intre dînşii! Rosteşte numele meu! Caută să vie incoace. (Morul ese fuga). Grămada pe care harnica furnica o adună incet, incet cu mare osteneală, vêntul intîmplării o împrăştie intr'o clipeală.

SCENA V.

Fiesco, Centurione, Cibo, Asserato (se răped aprinşi in cameră).

CIBO

Conte, eartă-ne că intrăm neanunţaţi, furia noastră...

www.dacoromanica.ro

CENTURIONE

Sunt insultat, sunt insultat de moarte de nepotul ducăi in presența intregei Signorii.

ASSERATO

Doria a pătat cartea de aur, unde fiecare pagină e un nobil Genovez.

CENTURIONE

Pentru asta suntem aici. Nobleța intreagă e insultată in persoana mea. Nobleța intreagă trebue să iee parte la rĕsbunarea mea. Pentru a-mi rĕsbuna o insultă *personală* n'aș căuta tovarăși.

CIBO

Nobleța intreagă e insultată in persoana lui. Nobleța intreagă trebue să verse foc și pară.

ASSERATO

Drepturile națiunii sunt călcate. Libertatea republicană e lovită de moarte.

FIESCO

Aștept cu nerăbdare...

CIBO

El era al doisprezecelea din alegĕtori și trăsese pentru alegerea procuraturei o bilă de aur, douĕzeci și opt de voturi erau culese: patrusprezece pentru mine, tot atâtea pentru Lomellino! Doria și ai lui lipsiau incă...

CENTURIONE (curmându-i vorba).

Lipsiau incă. Eu votez pentru Cibo: Doria... inchipuește-ți rana onoarei mele... Doria...

www.dacoromanica.ro

ASSERATO (luându-i vorba din gură).

Aşa ceva nu s'a intîmplat de când oceanul scaldă Genova!

CENTURIONE (cu mai mare căldură).

Doria scoase o spadă ce era ascunsă sub purpură, imi străpunse votul şi strigă adunării:

CIBO

Senatori! Buletinul n'are valoare, e găurit. Lomellino e procurator!

CENTURIONE (ca sus).

„Lomellino e procurator" şi aruncă spada pe masă.

FIESCO (după o mică tăcere).

La ce v'aţi hotărit?

CENTURIONE

Republica e lovită in inimă! La ce ne-am hotărit?

FIESCO

Centurione! Papura se pleacă de o suflare, stejarului îi trebue o furtună. Vă 'ntreb, la ce v'aţi hotărit?

CIBO

Pare-mi-se că ar trebuì să intrebăm ce a hotărît Genova.

FIESCO

Genova? Genova? Las'o la o parte, e un putregaiu, care se frânge când il atingi. Aveţi incredere in patrie? Oare pentru că se posomoresc şi dau din umere când e vorba de trebile statului?

www.dacoromanica.ro

Dá-i incolo! Focul lor eroic e legat in baloturi de marfă de Levante, sufletele lor flutură ingrijate primprejurul flotei lor de la Indii.

CENTURIONE

Aibi o mai bună idee de patricianii noştri! Abia se intîmplase obraznica faptă a lui Doria, o sută se răpeziră in piaţă cu hainele bucăţi. Signoria se sparse.

FIESCO

Cum sboară porumbei când dă uliul in hulubărie.

CENTURIONE (intărtat).

Nu! ca balercele de praf când cade o scânteie inlăuntru.

CIBO

Şi *poporul* e furios! Ce nu poate face un mistreţ rănit ?

FIESCO (surizênd).

Acel colos orb şi nepriceput, a cărui mulţime la inceput vueşte ca şi când ar voi să inghită tot in gura lui căscată, mare şi mic, depărtat şi apropiat... şi la urmă se impiedecă de un fir de aţă? Genoveji, in zadar; epoca domnitorilor mării a trecut. Genova a căzut sub greutatea numelui ei. Genova a ajuns acolo unde neinvinsa Romă sbura ca o minge in mânile gingaşului Octavius. Genova nu mai poate fi liberă. Genova trebue reinsufleţită de un monarc. Genovei îi trebue un suveran şi aşa dar, plecaţi-vĕ inaintea stropşitului Gianettino.

www.dacoromanica.ro

CENTURIONE (cu turbare).

Când elementele turbate se vor impăca şi polul nordului va ajunge polul sudului! Haidem camarazi!

FIESCO

Staţi! Staţi! La ce gândeşti Cibo?

CIBO

La nimica! ori la o jucărie ce se va chema cutremur.

FIESCO

Uitaţi-vĕ la statua aceasta!

CENTURIONE

E Venerea de la Florenţa. Ce are a face?

FIESCO

Aşa-i că-ţi place?

CIBO

Desigur, ori n'am fi adevĕraţi Italieni. Şi dece mĕ intrebi aceasta acum?

FIESCO

Călĕtoreşte prin toată lumea şi alege din toate modelele vii ale genului femeesc pe cel mai frumos in care s'ar imbrăţoşa toate frumuseţele acestei Veneri inchipuite.

CIBO

Şi ce resplată vom avea pentru munca noastră?

FIESCO

Atunci vei convinge fantasia celor ce strigă pe piaţă...

www.dacoromanica.ro

CENTURIONE (nerăbdător).

Şi ce vom câştiga?

FIESCO

Atunci va fi câştigat procesul intre natură şi artişti...

CENTURIONE

Şi pe urmă?

FIESCO

Şi pe urmă? pe urmă? (surizênd). Atunci nu vei uita să iei seama că libertatea Genovei e aproape de risipă.

SCENA VI.

Vuetul creşte imprejurul palatului.

FIESCO

Bravo! Bravo! Paile republicei s'au aprins. Focul a cuprins case şi turnuri... cu atât mai bine!... cu atât mai bine! Incendiul devie general, şi vêntul pornit vijieascâ prin ruine!

SCENA VII.

Morul (intră cu grabă), *Fiesco*.

MORUL

Grămadă peste grămadă!

FIESCO

Deschide porţile, intre cine va voì.

www.dacoromanica.ro

MORUL

Republicani! Republicani! Își târăe libertatea sub jug și gâfăe ca niște boi sub strălucirea lor aristocratică.

FIESCO

Niște nebuni care cred că Fiesco de Lavagna va urma aceea ce Fiesco de Lavagna n'a inceput. Rescularea vine ca chiemată. Insă conspirația trebue să fie a mea. (Se grămădesc cu sgomot pe scară).

MORUL (afară).

Hola! hola! O să aduceți casa cu voi pe ușă. (Poporul se aruncă inainte și strică ușile).

SCENA VIII.

Fiesco, Doisprezece meseriași.

TOȚI

Resbunare asupra lui Doria! Resbunare asupra lui Gianettino!

FIESCO

Incet, incet, oameni buni! Că veniți cu toții să-mi faceți visită, e semn că aveți o inimă bună, dar urechile-mi sunt mai delicate.

TOȚI (cu mai mare sgomot).

Jos Doria! Jos unchiul și nepotul!

FIESCO (numărându-i zimbind).

Doisprezece! Groaznică oaste!

www.dacoromanica.ro

CÂȚIVA

Doria trebuesc depărtați! Statul trebue să aibă o altă formă!

INTĂIUL LUCRĂTOR

Să arunce pe judecătorii noștri de pace pe scări! Pe scări pe judecătorii noștri de pace!

AL DOILEA LUCRĂTOR

Inchipueşte-ți, Lavagna să-i arunce pe scări pentru că n'au votat după placul lui!

TOȚI

Nu e de suferit, nu e de suferit!

AL TREILEA LUCRĂTOR

Să vie cu spada la consiliu!

INTĂIUL LUCRĂTOR

O spadă, semnul rĕsboiului, in sanctuarul păcii!

AL DOILEA LUCRĂTOR

Cu purpura in Senat! Nu in negru ca ceilalți senatori!

INTĂIUL LUCRĂTOR

Să se primble cu opt harmăsari prin capitala noastră!

TOȚI

Un tiran! Un trădător al țării şi al cârmuirii!

AL DOILEA LUCRĂTOR

Să cumpere de la impĕrat două sute de Germani ca gardă!

www.dacoromanica.ro

INTĂIUL LUCRĂTOR

Străini contra fiilor patriei! Germani contra Italienilor! Soldaţi contra legilor!

TOŢI

Resvrătire! Trădare! Peirea Genovei!

INTĂIUL LUCRĂTOR

Să poarte armele Republicei pe oblonul trăsurei!

AL DOILEA LUCRĂTOR

Statua lui Andrea in curtea Signoriei!

TOŢI

In bucăţi Andrea! Cel de peatră şi cel viu!

FIESCO

Genoveji! Pentru ce mi le spuneţi toate acestea mie?

INTĂIUL LUCRĂTOR

Tu nu trebui s'o suferi. Să-i pui frêu!

AL DOILEA LUCRĂTOR

Eşti un om inţelept, şi nu trebue s'o suferi şi trebue să ai minte pentru noi!

INTĂIUL LUCRĂTOR

Eşti mai bun nobil şi trebui să i-o arăţi şi nu trebue s'o suferi!

FIESCO

Increderea voastră e foarte măgulitoare pentru mine. Pot eu s'o merit prin fapte?

www.dacoromanica.ro

TOŢI (vuind).

Loveşte, rĕstoarnă, mântueşte!

FIESCO

Veţi asculta şi de la mine o vorbă?

UNII

Vorbeşte, Lavagna!

FIESCO (aşezându-se).

Genoveji... In impĕrăţia animalelor isbucnì odinioară un rĕsboiu civil. Partizi se băteau cu partizi şi un câne de măcelărie usurpă tronul. Acesta, deprins a gonì vitele la măcelărie, cârmuì câneşte, lătra, muşca şi rodea oasele poporului sĕu. Naţia murmura, cei mai inimoşi se intrunirĕ şi sugrumarĕ dulăul stĕpânitor. Atunci se infiinţă o mare adunare naţională pentru a desbate insemnata chestiune care cârmuire e cea mai bună. Voturile se impărţirĕ in trei. Genoveji, pentru ce v'aţi fi hotărit voi?

INTĂIUL LUCRĂTOR

Pentru popor, totul pentru popor!

FIESCO

Poporul câştigă. Se infiinţă o cârmuire democratică. Fiecare cetăţean avea vot, majoritatea hotăria. După câteva sĕptĕmâni omul declară rĕsboiu acestui stat republican. Toţi se adunarĕ. Calul, leul, tigrul, ursul, elefantul şi rinocerul strigau in gura mare: la arme! Acum venì rîndul la ceilalţi: mielul, iepurele, cerbul, măgarul, toată familia insectelor, a păserilor, a peştilor, toate animalele ce se tem de om... toate intervenirĕ şi tremurând cerurĕ

www.dacoromanica.ro

pace. Vedeţi, Genoveji!... Erau mai mulţi mişei decât viteji, mai mulţi proşti decât cuminţi... Majoritatea hotăria. Acest sistem de stat fu inlăturat. Genoveji, ce aţi fi hotărit atunci?

INTĂIUL ŞI AL DOILEA LUCRĂTOR

Sistemul electiv, sistemul electiv.

FIESCO

Opiniunea aceasta fu adoptată. Afacerile statului furĕ impărţite in mai multe camere: *Lupii* administrau finanţele. *Vulpile* erau secretarii lor. *Porumbiei* erau judecători criminali. *Tigrii* căutau invoelele de pace. *Ţapii* erau insărcinaţi să impace neînţelegerile dintre soţi. Soldaţii erau *iepurii*. *Măgarul* era ambasadorul impĕrăţiei. *Leii* şi *elefanţii* păziau bagajele şi *cârtiţa* era inspector general asupra purtărei funţionarilor. Ce aşteptaţi Genoveji de la o aşa inţeleaptă impărţire? Pe care nu-l rupea lupul, il jupuea vulpea. Care scăpa de la aceasta, il călca măgarul. Tigrii sugrumau nevinovăţia, pe tălhari şi pe ucigaşi ii ertau porumbiei. Şi la urmă când se depuneau funcţiile, cârtiţa le găsia foarte bine administrate. Animalele se revoltarĕ şi strigară toate intr'un rost: ne trebue un *monarc* care să aibă ghiare şi dinţi dar un singur stomah... şi aleserĕ toate *un domnitor*, un domnitor Genoveji... dar (mergênd spre dînşii cu mărire) acesta era *Leul*.

TOŢI (aplaudă şi aruncă cuşmele in sus).

Bravo! bravo! Cu minte au făcut.

INTĂIUL LUCRĂTOR

Şi Genova trebue să facă tot aşa! şi Genova işi are omul!

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Nu voiu să-l ştiu! Mergeţi acasă şi gândiţi la leu! (Lucrătorii es cu sgomot). Treaba merge bine! Poporul şi Senatul contra lui Doria! Poporul şi Senatul pentru Fiesco... Hassan! Hassan! Trebue sa măresc această ură, să infierbênt aceasta bună plecare!... Vino, Hassan, bastard al iadului! Hassan! Hassan!

SCENA IX.

Morul (intră), *Fiesco.*

MORUL (selbatic).

Tot imi ard incă tălpile. Ce mai este?

FIESCO

Ce-ţi voiu poruncì.

MORUL

Unde s'alerg intăi, unde pe urmă?

FIESCO

Data asta iţi iert alergatul. Au să te târie. Pregăteşte-te, voiu să fac cunoscut atentatul tĕu asupra mea şi să te dau legat la tortură.

MORUL (dând şase paşi inapoi).

Măria ta! Asta e impotriva tocmelei!

FIESCO

N'aibi grijă! nu e alta nimic decât un joc. In momentul acesta trebue numai decât să se afle că Gianettino a vrut să mĕ ucidă. Au să-ţi facă interogatorul.

www.dacoromanica.ro

MORUL

Ei, și eu mărturisesc ori tăgăduesc?

FIESCO

Tăgăduești! Au să te pue la tortură. Suferi gradul intăiu. Ia asta ca un acont pentru atentat. La al doilea grad mărturiseşti tot.

MORUL (clătinând din cap).

Dracul e viclean. Domnii ceia ar putea să mĕ ţie la masă, şi cu toate că e numai un joc ar putea să mĕ omoare.

FIESCO

Vei scăpa sănătos! Iţi dau cuvêntul meu de conte. Voiu cere ca satisfacere incuviinţarea de a te pedepsì eu; şi te voiu ierta inaintea ochilor intregei republici.

MORUL

Bine, fie! Au să-mi cam desfacă incheieturile, dar nu-i nimica, m'oiu face mai mlàdios.

FIESCO

Hai! Sgârie-mĕ iute cu pumnarul la braţ pănă ce a da sânge. Am să fac ca şi când te-aş fi prins asupra faptei. Bine. (Strigând grozav). Ucigaşi! Ucigaşi! Ţineţi-i calea. Incueţi uşele! (Ese ţiind pe Mor de gât, servitorii fug in coace şi in colo).

www.dacoromanica.ro

SCENA X.

Leonora, *Rosa* (intră iute și speriate).

LEONORA

Ucigași! S'a strigat ucigași! De-aici s'a auzit țipĕtul.

ROSA

N'a fi nimica. O spaimă deșartă, cum se'ntîmplă in toate zilele in Genova.

LEONORA

Au strigat ucigași! Și am auzit poporul șoptind: Fiesco! Sermanilor, care voiți să mĕ inșalați! Vreți să-mi cruțați ochii, ear inima gâcește tot. Aleargă, du-te, vezi, spune-mi unde-l duc.

ROSA

Liniștește-te, s'a dus Bella.

LEONORA

Bella o să mai vadă ochirea lui murindă. Fericită Bella! Blăstĕm asupra mea, eu l'am ucis! Dacă Fiesco m'ar fi putut iubì, Fiesco niciodată nu s'ar fi aruncat in lume, nu s'ar fi aruncat in pumnarii invidiei. Eaca Bella! Du-te! Nu vorbì Bella!

SCENA XI.

Cei dinainte, *Arabela*.

ARABELLA

Contele trăește și e sănătos. L'am vĕzut galopând prin oraș. Niciodată nu l'am vĕzut atât de frumos! Harmăsarul sĕu se fălia sub dînsul și

www.dacoromanica.ro

depărta cu mândrele sale copite poporul ce se grămădea imprejurul mândrului călăreţ. Mĕ zărì, surise, făcù un semn spre palat şi trimise trei sărutări (maliţios). Ce să fac cu dînsele, signoră?

LEONORA (incântată).

Limbuto! Du-i-le inapoi!

ROSA

Ei vezi, eată-te ear roşie ca purpura.

LEONORA

Inima şi-o aruncă femeei aceea, şi eu alerg după o ochire? O, femei! femei! (es).

SCENA XII.

In palatul lui Andrea.

Gianettino, Lomellino (intră iute).

GIANETTINO

Lasă-i să urle după libertatea lor ca leoaica după pui. Eu nu-mi schimb intenţia.

LOMELLINO

Insă...

GIANETTINO

La dracu cu *insele* tale, procuratorule de trei ciasuri! Eu nu dau inapoi nici un fir de pĕr. Lasă turnurile Genovei să clatine din cap şi marea furioasă să strige: *Nu!* Eu nu mĕ tem de plebe.

LOMELLINO

Adevĕrat e că poporul e lemnul care arde, no bleţa insă e vêntul care măreşte flacăra. Toată republica clocoteşte, poporul şi patricianii.

www.dacoromanica.ro

GIANETTINO

Atunci ca Neron de pe culmea muntelui, voiu privì poznaşul incendiu.

LOMELLINO

Pănă ce toată mulţimea se va arunca in braţele unui singur ambiţios care va şti secera ceea ce-au semănat alţii.

GIANETTINO

Fleacuri, fleacuri! Numai unul este care ar fi de temut. Şi acela e pus la cale.

LOMELLINO

Serenisimul doge! (Andrea intră. Amêndoi se 'nchină adânc).

ANDREA

Signor Lomellino! Nepoata mea vrea să easă.

LOMELLINO

Voiu avea onoarea de-a o intovărăşì.

SCENA XIII.

Andrea, Gianettino.

ANDREA

Ascultă, nepoate. Nu's mulţămit de tine.

GIANETTINO

Dă-mi voie a-ţi spune, preainălţate unchiu...

ANDREA

Ascult mai bucuros pe cerşetorul cel mai sdren-

www.dacoromanica.ro

ţeros din Genova dacă o merită, pe un rĕu niciodată, fie chiar nepotul meu. Ajungă-ţi că-ţi vorbesc ca un unchiu; ai merita s'auzi vorbind dogele şi Signoria.

GIANETTINO

O singură vorbă, preainălţate...

ANDREA

Ascultă intăi ce ai făcut şi pe urmă apără-te. Ai dărâmat un edificiu la care am lucrat eu o jumĕtate de secul, mausoleul unchiului tĕu — unica sa piramidă — amorul Genovejilor. *Nesocotinţa* asta ţi-o iartă Andrea.

GIANETTINO

Unchiule şi ducă...

ANDREA

Nu mĕ intrerupe! Ai vătămat cel mai frumos monument al cârmuirii, pe care eu insumi l'am coborit Genovejilor din cer, care m'a costat atâtea nopţi, atâtea pericule, atâta sânge. Inaintea Genovei intregi ai pătat onoarea princiară, pentru că n'ai avut stimă pentru aşezămêntul meu. Cine-l va respecta dacă insuş sângele meu il despreţueşte? Această *prostie* ţi-o iartă unchiul tĕu.

GIANETTINO (atins).

Inălţimea ta m'a crescut pentru ca să mĕ facă ducă Genovei.

ANDREA

Taci!... eşti un trădător al statului, şi ai rănit inima vieţei sale. Ia aminte, copile! Aceasta se

www.dacoromanica.ro

chiamă *supunere!* Pentru că păstorul s'a retras in desară de la treaba lui, crezut-ai că turma a rămas părăsită? Pentru că părul lui Andrea e alb ca omătul, trebuia să calci ca un ştrengar legile in picioare?

GIANETTINO (mândru).

Incet, ducă. Şi in vinele mele ferbe sângele acestui Andrea, dinaintea căruia tremura Franţa.

ANDREA

Taci... iţi zic! Sunt deprins s'asculte marea când vorbesc eu. In mijlocul templului ai mîrşăvit maestoasa dreptate. Rebelule! Ştii care e pedeapsa pentru o aşa crimă? Răspunde acum!

(Gianettino ţinteşte ochii la pământ. Tăcere).

ANDREA

Nefericite Andrea! In insuş sênul tău, ai crescut vermele ce era să roadă meritul tău! Clădisem Genovejilor un monument, un monument care să infrunte orice pericul! Şi eu singur arunc in el cel intăiu tăciune — pe acesta. Mulţămeşte, nesocotitule, acestui cap alb, ce nu voeşte a fi pus in sicriu de mâni străine, mulţămeşte nelegiuitei mele dragosti că nu arunc de pe eşafod capul resvrătitorului la picioarele statului vătămat! (ese iute).

SCENA XIV.

Lomellino (gâfâind şi spăriat), *Gianettino* (se uită in tăcere şi roşu de ruşine după duca).

LOMELLINO

Ce-am auzit! Ce-am văzut! Fugi, prinţule, fugi! Totul, totul e perdut!

www.dacoromanica.ro

GIANETTINO (posomorit).

Ce era de perdut?

LOMELLINO

Genova, prințule! Vin de la piață. Poporul se grămădia imprejurul unui Mor pe care-l târieau ferecat. Contele de Lavagna și peste vre-o trei sute de nobili și mai bine il urmau la curte unde se torturează criminalii. Prinsese pe Mor tocmai când voia să ucidă pe Fiesco.

GIANETTINO (bătênd din picior).

Ce! Resculatu-s'au toți dracii incontra mea?

LOMELLINO

Il intrebarĕ cine l'a plătit. Morul nu mărturisì nimic. Il supuserĕ la intăia tortură. El nu mărturisì nimic. Il duserĕ la a doua; el mărturisì. Inălțimea ta, unde-ți era capul când ți-ai incredințat onoarea unui asemenea ticălos?

GIANETTINO (selbatic).

Nu mĕ 'ntreba nimic.

LOMELLINO

Ascultă mai departe. Abia fu pronunțat numele D ria—cu mai mare plăcere aș fi vĕzut numele meu inscris in catalogul lui Satan, decât să aud numele Inălțimii Tale acolo— se arată Fiesco poporului. Il cunoști pe acel om care se roagă ordonând și stĕpânește asupra inimilor; toată mulțimea se uita la dînsul in grupuri amenințătoare abia resuflând; el vorbì puțin, insă ridică brațul sângeros și poporul se aruncă asupra picăturilor de sânge ca asupra

www.dacoromanica.ro

unor moaşte sfinte. Morul fu dat la discreţia lui, şi Fiesco — ce lovitură de moarte pentru noi! — Fiesco il iertâ. Atunci tăcerea mulţimii se prefăcù intr'un urlet, fiecare resuflare ucidea pe un Doria, ear Fiesco fu condus acasă cu vivate, de sute de mii de glasuri.

GIANETTINO

Ajungă-mi rescularea până la gât — Impĕratul Carol! Cu singur numele acesta îi voi nimicì, incât să nu se audă in toată Genova nici măcar sunetul unui clopot.

LOMELLINO

Boemia e departe de Italia. Dacă Carol se va grăbì, numai bine va ajunge să vadă cum te duc la groapă.

GIANETTINO (scoţênd o scrisoare cu mare sigiliu).

Noroc c'a şi sosit! Se miră Lomellino? Au mĕ crede destul de nebun pentru a aţiţa nişte republicani furioşi dacă n'ar fi depe acum vênduţi şi trădaţi!

LOMELLINO (cu mirare).

Nu mai ştiu ce să gândesc!

GIANETTINO

Eu gândesc la ceva ce tu nu ştii. Eaca ce e hotărit. Poimâni cad doisprezece senatori. Doria se ace monarc şi impĕratul Carol il va protege. Te sparii?

LOMELLINO

Doisprezece senatori! Inima mea e prea strimtă pentru a cuprinde o crimă aşa de grozavă de douĕsprezece ori!

www.dacoromanica.ro

GIANETTINO

Nebunule! Odată suit pe tron, nu se mai incap pĕcate! Vezi tu, m'am inţeles cu miniştrii lui Carol şi am vĕzut că Franţa are incă în Genova partisani puternici, care ar putea să i-o mai vêndă odată, dacă nu-i vom stirpì din rădĕcină. Şi bĕtrânul Carol a priceput aceasta şi a subscris cererea mea — şi tu scrie ce-ţi voiu dicta.

LOMELLINO

Nu ştiu incă...

GIANETTINO

Şezi şi scrie!

LOMELLINO

Dar ce să scriu? (se aşază).

GIANETTINO

Numele celor doisprezece candidaţi. — Francisc Centurione.

LOMELLINO

Ca mulţămire pentru votul sĕu, el deschide cortejul.

GIANETTINO

Cornelio Calva.

LOMELLINO

Calva.

GIANETTINO

Mihail Cibo.

LOMELLINO

S'a recorì de procuratură.

www.dacoromanica.ro

GIANETTINO

Toma Asserato cu trei fraţi.

(Lomelino se opreşte).

GIANETTINO (apăsând).

Cu trei fraţi.

LOMELLINO (scrie)

Urmează.

GIANETTINO

Fiesco de Lavagna.

LOMELLINO

Ia sama, ia sama să nu te 'mpedici de astă peatră neagră şi să-ţi sfarmi capul.

GIANETTINO

Scipion Burgognino.

LOMELLINO

Poate să-şi facă nunta in alt loc.

GIANETTINO

Unde i-o pregătesc eu. Rafael Sacco.

LOMELLINO

Acestuia ar trebuì să-i cer iertare pănă mi-a plătì cele cinci mii de scuzi ce-mi datoreşte; (scrie) moartea... ne face chit.

GIANETTINO

Vincenţiu Calcagno.

www.dacoromanica.ro

LOMELLINO

Calcagno. Pe al doisprezecelea il scriu pe sama mea, ori uităm pe duşmanul nostru de moarte.

GIANETTINO

Finis coronat opus! Giuseppe Verrina.

LOMELLINO

Acesta e capul vermelui. (Se scoală, pune nisip, citeşte încă odată şi dă hârtia prinţului). Moartea dă poimâni masă mare şi a invitat doisprezece prinţi Genoveji.

GIANETTINO (merge la masă şi subscrie).

E hotărît! Poimâne e alegerea dogelui. Când Signoria va fi adunată, se va da un semnal cu o batistă, şi o singură impuşcătură va răsturna pe toţi doisprezece la pământ, totodată cei două sute de Germani ai mei vor ocupa palatul. După asta Gianettino Doria intră in sală şi se proclamă ducă.

(Sună).

LOMELLINO

Dar Andrea?

GIANETTINO

E un moşneag (unui servitor). De m'a intreba duca, spune-i că sunt la biserică. (Servitorul ese). Dracul care e ascuns in mine poate să-şi păstreze incognito numai sub o mască sfântă.

LOMELLINO

Dar hârtia, prinţule?

www.dacoromanica.ro

GIANETTINO

Ia-o tu şi fă-o să circuleze in partidul nostru. Scrisoarea asta trebue să meargă cu extraposta la Levante. Inştiinţează pe Spinola despre toate şi-i ordonă să se afle mâne dimineaţă la opt ore acì in capitală (vrea să iasă).

LOMELLINO

Lipseşte un cerc de l-ı bute, prinţule. Fiesco nu mai vine in Senat.

GIANETTINO (strigând inapoi).

Un ucigaş se va mai găsì doară in toată Genova. Lasă pe mine. (Ese prin o uşă laterală; Lomellino printr'o alta).

SCENA XV.

Cameră la Fiesco.

Fiesco (ocupat cu scrisori şi hârtii), *Morul.*

FIESCO

Aşa dar patru galere au intrat in port?

MORUL

Au intrat cu bine in Darsena.

FIESCO

Minunat. De unde sunt depeşele?

MORUL

De la Roma, de la Piacenza şi din Franţa.

FIESCO (deschide scrisorile şi le citeşte).

Bine aţi venit! Bine aţi venit in Genova! (Cu satisfacere). Curierii să fie trataţi domneşte.

www.dacoromanica.ro

MORUL

Hum! (vrea să easă).

FIESCO

Stăi! stăi! Mai ai treabă multă.

MORUL

Dece ai nevoe, de nasul prepelicarului ori de ghimpele scorpionului?

FIESCO

De o cam dată nada păserarului. Mâne dimineaţă au să vie in oraş două mii de oameni schimbaţi in haine, ca să intre in serviciul meu. Împrăştie-ţi tovarăşii pe la toate porţile cu ordinul de a priveghia pe toţi străinii ce ar venì. O parte va sosì ca perigrini ce se duc la Loretto; o alta ca călugări, ori savoiarzi, ori comedianţi; unii ca neguţători ori musicanţi, cei mai mulţi insă ca *soldaţi* eşiţi din armată ce vin să mănânce pâne genoveză. Fiecare trebue intrebat unde voeşte să mâe. De respunde: „La şarpele de aur“, trebue să-l saluţi ca pe un amic şi să-l indrepţi spre locuinţa mea. Insă ascultă! Am incredere in prudenţa ta.

MORUL

Ca şi'n rĕutatea mea. De-a trece un fir de pĕr nezărit poţi să-mi scoţi ochii, să-i incarci intr'o puşcă şi să tragi in vrăbii (vrea să easă).

FIESCO

Stăi! incă o treabă. Galerele au să bată poporului la ochi. Ia bine sama ce se va vorbì despre dînsele. De te-a intreba cineva, să respunzi că ai

www.dacoromanica.ro

auzit vorba că stĕpânul tĕu vrea să se bată cu Turcii. Ai înţeles?

MORUL

Înţeles! Barbele păgânilor acoper sacul; ce e înăuntru, dracul ştie (vrea să easă).

FIESCO

Mai stăi! Incă o pază. Gianettino are o nouă causă să mĕ urască şi să-mi tindă curse. Observă pe camarazii tĕi de nu vei mirosì cumva vre un nou asasinat. Doria se duce prin casele cele rele. Bagă-tĕ intre femeile publice. Tainele cabinetelor s'ascund de multe ori prin creţele fustelor; promite-le muşterii care scuipă aur, promite-le şi pe stĕpânul tĕu. Nu respecta nimic, nici cel mai venerabil lucru; acufundă tot in noroiul acesta pănă ce vei da de fund.

MORUL

Stăi! Ho! Am intrare la una Diana Benoni căreia i-am făcut serviciuri particulare mai bine de un an. Alaltăieri am vĕzut pe procuratorul Lomellino eşind din casa ei.

FIESCO

Minunat! Tocmai Lomellino e cheia tuturor nebuniilor lui Doria. Chiar mâne dimineaţă să mergi la dînsa. Poate chiar in astă noapte el e Endimionul acestei caste Diane.

MORUL

Incă ceva, stĕpâne. Dacă m'ar intreba Genovejii — şi mĕ dau dracului de n'or face-o — dacă m'or intreba ce gândeşte Fiesco despre Genova. Ai să-ţi mai porţi masca, ori ce să respund?

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Ce să respunzi! Aşteaptă. Para e coaptă. Durerile anunţă facerea. Că Genova e pe eşafod — să respunzi — şi că stăpânul tău se chiamă Ioan Ludovic Fiesco.

MORUL (vesel).

Asta am s'o zic, pe onoarea mea de ticălos! Insă hai la treabă, amice Hassan! Intăi la crâşmă! Picioarele mele au destul de lucru, trebue să-mi dismerd puţin stomahul ca s'ajute picioarele. (Ese insă se intoarce indată inapoi). Apropos! Mai c'aş fi uitat luându-mă cu vorba. Ai vrut să ştii ce s'a petrecut intre femeea d-tale şi intre Calcagno! Propuneri respinse. Atâta tot. (fuge).

SCENA XVI.

FIESCO (singur).

Imi pare rău, Calcagno. Crezi tu că aş risca un articul atât de delicat ca onoarea conjugală, dacă virtutea femeei mele şi meritul meu propriu n'ar fi o garanţie? Insă şi aceasta e bună. Eşti un brav soldat şi asta te-a face să-mi imprumuţi braţul pentru răsturnarea lui Doria! (Se primblă cu paşi mari). Acum Doria vino cu mine pe câmpul bătăliei! Toate maşinele pentru indrăsneaţa faptă sunt pregătite, toate instrumentele acordate pentru grozavul concert. Nimic nu mai lipseşte decât de a-mi arunca masca şi de a arăta patrioţilor Genovei pe *Fiesco*. (S'aud paşi). O visită! Cine mai vine să mă supere?

www.dacoromanica.ro

SCENA XVII.

Fiesco, Verrina, Romano (cu un tablou), *Sacco, Burgognino, Calcagno.* Toţi se 'nchină.

FIESCO (mergêndu-le înainte).

Bine aţi venit, onoraţi amici! Ce imprejurare gravă vĕ aduce la mine atât de numeroşi? Şi tu, iubite frate Verrina? Incurênd nu te-aş mai cunoaşte, dacă gândul meu nu te-ar vedea mai des decât ochii mei. Pare-mi-se că de la balul cel de pe urmă n'am mai vĕzut pe Verrina al meu.

VERRINA

Nu te supĕra, Fiesco. Grele sarcini au plecat de atunci albul meu cap. Dar destul.

FIESCO

Nu e destul pentru iubirea mea îngrijată. Vei trebui să-mi spui mai mult când vom fi singuri. (Lui Burgognino). Bine-ai venit, june erou. Cunoştinţa noastră e verde încă, dar amicia mea e coaptă. Ţi-ai schimbat opiniunea rea ce aveai despre mine?

BURGOGNINO

Sunt pe calea aceea.

FIESCO

Verrina, aud că acest tênĕr cavaler are să-ţi fie ginere. Nu pot decât lăuda o asemenea alegere. Am vorbit numai o singură dată cu dînsul, şi cu toate acestea aş fi mândru dacă ar devenì ginerele meu.

www.dacoromanica.ro

VERRINA

Opiniunea asta mĕ face mândru pentru fata mea.

FIESCO (la ceilalţi).

Sacco? Calcagno? Tot aparitii rare in casa mea. Mai că m'aş rusina de ospitalitatea mea de vreme ce podoabele cele mai nobile ale Genovei n'o onorează: Mai salut încă un al cincilea oaspe, străin pentru mine dar recomendat in destul prin astă onorată societate.

ROMANO

E numai un pictor, Signore, căruia îi zic Romano, care se hrăneşte cu ceea ce fură de la natură ne avênd altă steamă decât penelul sĕu şi care acuma caută conturul unui cap de Brutus.

FIESCO

Dă mi mâna, Romano. Invăţătoarea ta e inrudită cu casa mea. Eu o iubesc frăţeşte. Arta e mâna dreaptă a naturei. Aceasta n'a făcut decât creaturi, cealaltă a făcut oameni. Dar ce zugrăveşti Romano?

ROMANO

Scene din bărbătească antichitate. La Florenţa se găseşte tabloul meu „Ercule murind", „Cleopatra" mea e la Veneţia, „Ajax furios" la Roma unde renasc in Vatican eroii antichităţii.

FIESCO

Şi cu ce ţi se ocupă penelul acum?

ROMANO

L'am aruncat! Lumina geniului a fost mai puţin

www.dacoromanica.ro

inzestrată decât lumina vieţei. De la un oarecare punct mai incolo arde numai coroana de hârtie. Eată ultima mea operă.

FIESCO

Minunat! Azi sunt de o vesèlie extraordinară, toată fiinţa mea se află intr'o linişte eroică, toată fiinţa mea e deschisă pentru frumoasa natură. Aşază-ţi tabloul. Am să-l gust cu nespusă plăcere. Veniţi imprejurul meu, amicii mei. Să ne dăm cu totul artistului. Aşază-ţi tabloul.

VERRINA (către ceilalţi).

Acum luaţi sama, Genoveji!

ROMANO

Lumina trebue să vie deoparte. Ridică cortina ceea, coboară pe cealaltă. Bine (se dă intr'o parte). E istoria Virginiei şi a lui Appiu Claudiu.
(Pausă mare expresivă in care toţi contemplă tabloul).

VERRINA (inspirat).

Loveşte, loveşte, bètrânule părinte! Tremuri, tiranule? De ce sunteţi palizi şi aţi incremenit, mişeilor de Romani? după dînsul, Romanilor! spadele străluceşc — după mine, mişeilor Genoveji! Jos Doria! jos! jos! (Loveşte in tablou).

FIESCO (surizênd către pictor).

Mai vrei alte laude? Arta ta transformă pe moşneag intr'un june exaltat.

VERRINA

Unde sunt? Au dispărut ca năluciri? Tu aci Fiesco? Tiranul trăeşte incă?

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Atât de mult te-ai uitat incât n'ai vĕzut nimic. Admiri capul ist de Roman? Dă-l incolo! Priveşte mai bine pe fata aceasta. Expresia cât de gingaşă cât de femeească! Ce graţie in veştejindele sale buze! Ce voluptate in aceşti ochii ce se sting! Neimitabil, divin, Romano! Şi acest sîn alb strălucitor, cât de frumos pare că palpită in cele de pe urmă valuri ale resuflării! De mai creezi asemenea nimfe, Romano, mĕ prostern inaintea fantasiei tale şi mĕ lepăd pentru totdeauna de natură.

BURGOGNINO

Verrina, acesta-ţi e efectul sperat?

VERRINA

Prinde inimă, fĕtul meu. Dumnezeu a inlăturat braţul lui Fiesco, se vede că se increde intr'al nostru.

FIESCO

Da! Aceasta e ultima ta operă, Romano. Mĕduva ţi-a secat. Nu mai pune mâna pe penel. Dar admirând pe artist, uit să-i admir opera. Aş putea stând aici şi privind să nu simt un cutremur. Ia-ţi tabloul inapoi. De ar fi să-ţi plătesc acest cap de Virginie ar trebui să pun Genova in gaj. Ia-ţi tabloul inapoi!

ROMANO

Artistul se plăteşte cu onoare. Ţi-l dăruesc. (Vrea să easă).

FIESCO

Puţină răbdare, Romano! (Se primblă cu paşi maestoşi prin casă, preocupat cu un mare gând. Din când

www.dacoromanica.ro

in când se uită la ceilalți scurt și pătrunzător. In fine ia pe pictor de mână și-l duce inaintea tabloului). Vino incoace, pictore! (cu mândrie și demnitate). Ești mândru pentru că simulezi viața pe pânză moartă și eternisezi fapte mari cu mică cheltueală? Te fălești de focul tău poetic, de slaba ei fantasie și reproduci marionete fără inimă, fără puterea ce incălzește faptele? Tu restorni tiranii pe pânză și ești singur un miserabil sclav! Mântuești republici cu penelul și nu-ți poți sfărâma fierele *tale!* (Imperios). Mergi! Arta ta e șarlatanie! Aparența facă loc faptei! (cu mărire răsturnând tabloul). Ce tu ai zugrăvit, eu am făcut! (Toți incremenesc, Romano ia tabloul și ese turburat).

SCENA XVIII

Fiesco, Verrina, Burgognino, Sacco, Calcagno.

FIESCO (intrerupe o pausă de mirare).

Gândiați voi că leul dormia pentru că nu mugia? Erați voi așa de deșerți ca să vĕ credeți singurii oameni care simțesc lanțurile Genovei, singurii oameni care doresc să le sfarme? Când voi abia le auziați zingănind, Fiesco le sfărmase. (Deschide o scatulă, scoate un pachet de scrisori și le 'mprăștie pe masă). Aci soldați de la Parma, aci bani din Franța, aci patru galere de la Papa. Ce mai lipsește incă pentru a gonì pe un tiran din cuibul sĕu? Spuneți, mai lipsește ceva? (Toți tac incremeniți, el se duce de la masă cu demnitate). Republicanilor, voi vĕ pricepeți mai bine a blăstĕma pe tirani, decât a-i rĕsturna! (Toți, afară de Verrina cad in genunchi inaintea lui Fiesco).

www.dacoromanica.ro

VERRINA

Fiesco! Geniul meu se pleacă inaintea geniului tău, genuchiul meu nu poate. Eşti un mare om, insă... ridicaţi-vĕ, Genovejilor!

FIESCO

Genova intreagă se oţeria de molaticul Fiesco! Genova intreagă blăstĕma pe desfrĕnatul mişel Fiesco. Genoveji! Genoveji! Desfrĕnarea mea a inşălat pe despotul cel mai viclean; nebunia mea a ascuns pĕtrunderii voastre periculoasa mea inţelepciune. In scuticele voluptăţii era ascunsă grandioasa operă a conspiraţiei! Destul! Genova mĕ recunoaşte acum prin voi, dorul meu cel mai fierbinte s'a implinit.

BURGOGNINO (aruncându-se trist intr'un jilţ).

Dar eu nu mai sunt nimic?

FIESCO

Dar să trecem iute de la vorbe la fapte. Toate maşinele sunt pregătite. Pot da asalt cetăţii de pe mare şi de pe uscat. Roma, Franţa şi Parma imi vin in ajutor. Nobilimea e nemulţămită. Inima poporului e a mea. Pe tiran l'am adormit cu cântece. Republica e coaptă pentru o schimbare. Norocul e cu noi. Nimic nu lipseşte. Verrina e gânditor?

BURGOGNINO

Tăceţi. Ştiu o vorbă care l'ar trezì mai iute decât trimbiţa judecăţii de pe urmă. (Lui Verrina, cu gravitate). Părinte, deşteaptă-te! Berta ta e in desperare!

www.dacoromanica.ro

VERRINA

Cine a zis aceasta? La lucru, Genoveji!

FIESCO

Gândiţi la executarea planului. Noaptea ne-a surprins in vreme ce deliberăm. Genova doarme; tiranul cade obosit de păcatele zilei. Veghiaţi pentru amêndoi.

BURGOGNINO

Inainte de a ne despărţi, să intărim eroicul nostru pact cu o imbrăţoşare solemnă. (Toţi îşi dau mâna şi formează un cerc). Aci se 'mpreună cele cinci mai mari inimi ale Genovei intr'una, pentru a hotărî cea mai mare soartă a Genovei. (Se string mai cu foc). Dărame-se edificiul lumii, rupă sentenţa supremei judecăţi legăturele sângelui şi ale iubirii, această eroică tulpină cu cinci ramuri nu se pleacă. (Se despart).

VERRINA

Când ne adunăm ear?

FIESCO

Mâne la ameazăzi voiu culege părerile voastre.

VERRINA

Mâne deci la ameazăzi. Noapte bună, Fiesco. Burgognino, vino, ai să auzi ceva foarte ciudat.

FIESCO

Voi eşiţi prin poarta din dos, (la ceilalţi) ca spionii lui Doria să nu iee nimic in samă.

(Toţi se duc).

www.dacoromanica.ro

SCENA XX.

FIESCO (se primblă in cugetări).

Ce turburare in peptul meu! Ce sbor tainic al gândurilor! Ca oameni suspecţi care incearcă o faptă neagră, lunecă pe vîrful degetelor, şi-şi pleacă aprinsa faţă la pământ, aşa fug şi se prefac voluptoase fantome inaintea sufletului meu. Opriţi-vĕ! Staţi să vĕ vĕd in faţă... O idee bună intăreşte inima bărbatului şi s'arată vitejeşte la lumină. Ha! Vĕ cunosc! Purtaţi livreaoa eternului mincinos! Periţi! (ear pausĕ pe urmă mai vioiu). Republicanul Fiesco — Fiesco ducă? Incet. Aci e prăpastia cea mare la marginea căreia se mântue virturea, unde se desparte cerul de iad. Aci au lunecat eroi şi eroi au căzut, şi lumea le incarcă numele cu blăstĕmuri. Aci eroi s'au indoit, eroi s'au oprit şi au devenit semizei (mai iute). Inimile Genovei sunt ale mele? Grozava Genovă se lasă s'o poarte mânile mele cum vor? O! ce viclean e pĕcatul care pune in faţa fiecărui demon câte un ânger. Nefericită ambiţie, vechie amăgitoare! Angerii imbrăţoşându-te au perdut cerul şi din pântecele tĕu se născù moartea. (Se scutură ingrozindu-se). Pe ângeri îi farmeci cu eterne melodii de sirenă — pe oameni îi prinzi cu aur, femei şi coroane (după o pausă energică). A câştiga o diademă e mare! A o lepăda e dumnezeesc! (hotărit). Pei tiranule! Fii liberă, Genovă, şi eu (cu o blândă emoţie) cel mai ferice al tĕu cetăţean!

(Cortina cade).

www.dacoromanica.ro

ACTUL III.

SCENA I.

Pustietate selbatică.

Verrina, Burgognino (noapte).

BURGOGNINO

Unde mĕ duci, părinte? Tot vĕd in greaoa ta suflare, durerea inăduşită cu care m'ai chemat. Curmă această ingrozitoare tăcere. Vorbeşte! Nu merg mai departe.

VERRINA

Aci e locul.

BURGOGNINO

Cel mai grozav care-l puteai găsì. Părinte, dacă ceea ce meditezi seamĕnă cu locul acesta, are să mi se ridice pĕrul de fiori.

VERRINA

Asta incă nu e nimic pe lângă ceea ce-mi cuprinde sufletul. Urmează-mĕ acolo unde putrezimea roade cadavrele şi moartea ţine masă mare, acolo unde gemetele sufletelor perdute inveselesc dracii

www.dacoromanica.ro

şi lacrimile sterpe ale miseriei se cern prin sita eternităţii — acolo, fiule, unde lumea nu mai are legi şi dumnezeirea se leapădă de misericordia sa, acolo iţi voiu vorbì prin spasmuri şi dinţii iţi vor clănţănì, ascultându-mĕ.

BURGOGNINO

S'ascult? Ce s'ascult? Te jur!

VERRINA

Tinere, mĕ tem, tinere, sângele tĕu e roşu ca trandafirul, carnea ta e moale, naturi ca ale tale simţesc omeneşte, la astă pară simţitoare se topeşte cruda mea inţelepciune. Dacă gerul bĕtrâneţei ori nefericirile ar fi paralisat vesela săltare a spiritului tĕu, dacă un sânge negru şi gros ar inchide naturei simţitoare drumul la inimă, atunci ai fi in stare să 'nţelegi vorbele furiei mele şi să admiri hotărirea mea.

BURGOGNINO

Voiu asculta-o şi voiu face-o a mea.

VERRINA

Nu pentru asta, fiul meu. Verrina te va cruţa de aceasta. O, Scipion! Mari sarcini apasă acest pept, o idee grozavă ca intunecoasa noapte, destul de uriaşă pentru a sdrobì un pept bărbătesc. Vezi? *Singur* vreau s'o implinesc, *singur* n'o pot purta. De-aş fi mândru, Scipion, aş putè zice că-i un chin de a fi unicul *om mare*. Mărirea a fost o sarcină pentru creator şi şi-a făcut confidenţi printre spirite. Ascultă, Scipion.

BURGOGNINO

Sufletul meu inghite pe al tĕu.

www.dacoromanica.ro

VERRINA

Ascultă dar nu respunde nimic. Nimic! Auzi? Nici o vorbă să nu răspunzi! — Fiesco trebue să moară.

BURGOGNINO (inspăimântat).

Să moară Fiesco?

VERRINA

Să moară! Iţi mulţămesc ţie, Dumnezeule! Am rostit-o. Fiesco să moară, fiule, să moară prin mâna mea. Acum mergi, sunt fapte care nu se supun judecăţei unui om, care nu recunosc alt arbitru decât cerul. Aceasta e una dintr'acele. Mergi! Nu vreu nici aprobarea nici desaprobarea ta. Ştiu cât mă costă şi asta e destul. Insă ascultă, poate c'ai nebunì vrênd să gâceşti, ascultă, văzutu-l'ai eri surizênd de mirarea noastră? Omul, a cărui suris a înşălat Italia, suferì-va el in Genova unul asemenea cu dînsul? Du-te! Pe tiran il va răsturna Fiesco, asta e sigur. Fiesco se va face cel mai periculos tiran al Genovei, asta e şi mai sigur. (Ese iute. Burgognino se uită după dînsul cu admirare şi adâncă tăcere, apoi il urmează incet).

SCENA II.

O sală la Fiesco. In fund o mare uşă de sticlă prin care se zăreşte marea şi Genova. Se iveşte de zi.

FIESCO (la fereastă).

Ce e asta? Luna a apus? Zorile se ridică infocate din ocean, visuri fantastice mi-au turburat somnul şi mi-au pironit toată fiinţa spre o singură

www.dacoromanica.ro

idee. Imi trebue aer. (Deschide fereasta şi vede oraşul şi marea luminate de zorile zilei. Fiesco se primblă cu paşi mari prin casă). Eu sunt cel mai mare om in toată Genova! Şi geniele cele mai mici nu s'ar supune sub cel mai mare? Insă vatăm virtutea! (Se opreşte). Virtute? Un cuget inalt are alte ispite, decât cele de rând; să'mpărţiască el oare cu dînsele virtutea? In armura, in care intră micul trup al unui pigmeu, incape trupul unui uriaş?

(Soarele resare asupra Genovei).

Ce oraş maiestos! (alergând spre dînsul cu braţele intinse). *Al meu!* şi de-a străluci asupra-i ca impărătească zi, de a-l acoperì cu puternicele aripi ale unui monarc, de-a cufunda toate patimile clocotinde, toate dorinţele nesăţioase in acest ocean fără fund? Sigur! Dacă dibăcia inşălătorului nu inobilează inşalătura, cel puţin preţul inşălăciunii inobileaza pe inşălător. E ruşinos a fura o pungă, e obraznic a fura un milion, insă e măreţ, grandios, a fura o coronă. Ruşinea *scade* cu cât păcatul *creşte*. (Pausă, pe urmă cu expresie). A fi supus! A fi domnitor! Prăpastie grozavă, ameţitoare! Aruncaţi inăuntru tot ce are omul preţios: cucerítorilor, bătăliile ce aţi câştigat, artiştilor, operele voastre nemuritoare, epicureilor, voluptăţile voastre, navigatorilor, mările şi insulele voastre! A fi supus şi a fi domnitor! A fi! şi a nu fi! Cel ce ar fi in stare să măsoare prăpastia ce desparte pe fiinţă inaltă din cei de pe urmă din serafimi, acela ar putea măsura şi pe aceasta. A sta pe inălţimea cea sublimă şi a privì cu dispreţ in şiroiul răpede al omenimii, unde oarba amăgitoare işi invêrteşte nestatornica roată, a sorbì cel intăiu din cupa plăcerii, a strunì cum vrei puternicul uriaş, *legea*,

www.dacoromanica.ro

a-l vedea incercându-se să loviască, când neputernica sa mânie se sfarmă de ostreţele care'ncunjură maiestatea, a supune nedomolitele patimi ale poporului ca pe niște fugari c'un singur joc ușor al frêului, a stinge c'o suflare, c'o singură suflare trufia vasalilor ambițioși, când sceptrul creator va realisa delirul acestor friguri de domnie! A! ce inchipuire! Cum scoate pe sufletul uimit, din marginile sale! Un singur moment de domnie cuprinde toată substanța vieței. Nu lungimea, dar faptele determină valoarea vieței. Desfă tunetul in simple note și vei găsì un cântec de legănat copii. Topește-le la un loc și acest sunet monarhic va sguduì cerul etern! Sunt hotărit!

SCENA III.

Cei dinainte. Leonora (intră timidă).

LEONORA

Ertați, conte. Mĕ tem să nu vĕ turbur repaosul de dimineață.

FIESCO (dă un pas inapoi cu mirare).

In adevĕr, signora, imi pare foarte curios.

LEONORA

Asta nu se 'ntîmplă niciodată intre persoane cari se iubesc.

FIESCO

Aerul aspru al dimineței nu e priitor frumuseței voastre.

www.dacoromanica.ro

LEONORA

Şi dece să mai cruţ cât imi mai rĕmâne pentru suferinţă?

FIESCO

Suferinţă, iubita mea? Până acuma credeam că acei cari nu meditează la rĕsturnări, gustă pacea sufletească.

LEONORA

Se poate. Insă simţesc că sênul meu femeesc se sfarmă sub greutatea acestei păci. Vin, domnul meu, să vă supĕr cu o rugăminte neinsemnată, dacă aveţi o minută de perdut pentru mine. De şapte luni visam nebuneşte că eram contesa de Lavagna. Acum visul a dispărut şi mi-a lăsat o impresie dureroasă. Trebue să rechiem plăcerile nevinovatei mele copilării spre a-mi vindeca spiritul de astă vioae fantomă. Daţimi voe să mĕ intorc in braţele bunei mele mume.

FIESCO (spăriat).

Contesă!

LEONORA

Biata inima mea e slabă şi simţitoare şi trebue să ai indurare cu ea. Cea mai uşoară amintire a acestui vis ar putea vătăma bolnava mea fantasie. Pentru aceea intorc legiuitului lor stĕpân gajurile cele de pe urmă ce mi-au remas (pune câteva galanterii pe masă). Şi pumnarul acesta care mi-a străpuns inima (scrisoarea lui) şi acesta — şi (voind să se răpeadă afară plângênd tare) mie nu-mi mai rĕmâne decât rana.

www.dacoromanica.ro

FIESCO (inspăimântat fuge după dînsa şi o opreşte).

Leonora! Ce scenă? Pentru Dumnezeu!

LEONORA (căzênd obosită in braţele sale).

N'am meritat a fi soţia voastră, insă soţia voastră ar fi meritat stima. Cum şoptesc, când mĕ vĕd limbile calomniei. Cu ce dispreţ se uită la mine femeile şi fetele Genovei! Ia priviţi cum se vesteşte trufaşa ce luă pe Fiesco! Crudă pedeapsă pentru mândria mea de femee! Eu dispreţuisem tot sexul meu, când Fiesco mĕ conducea la altar.

FIESCO

Incă două zile contesă şi atunci mĕ vei judeca.

LEONORA

Sacrificată! O, nu da voe să o rostesc inaintea ta, lumină fecioară! Sacrificată unei cochete! Nu, nu! priveşte-mĕ soţul meu! A! ochii care fac să tremure Genova, trebue să se plece inaintea lacrimilor unei femei!

FIESCO

Destul, signora, destul!

LEONORA (cu durere şi amărăciune).

A rupe astfel inima unei slabe femei... O, asta e demn de sexul cel tare. M'am aruncat in braţele acestui bărbat. De acest bărbat tare se lipirĕ cu voluptate toate slăbiciunile mele femeeşti. Eu îi dădui tot cerul meu — şi acest bărbat mărinimos il dăruì unei...

FIESCO (intrerupênd-o cu iuţeală).

Leonoră mea, nu!

www.dacoromanica.ro

LEONORA

Leonora mea? Iţi mulţămesc, cerule! Am auzit incă odată adevěratul sunet auriu al amorului! Ar trebuì să te uresc, perfide, şi eu mě arunc flămândă pe fărmăturile dragostei tale. A te urì? Am zis *urì*, Fiesco! O, nu crede! Sperjurul tău mě invaţă să mor, dar nu să te uresc. Inima m'a amăgit! (s'aude Morul).

FIESCO

Leonora, implineşte-mi o neinsemnată rugăminte.

LEONORA

Tot, Fiesco, numai nu nepăsarea!

FIESCO

Ce vei voì, cum vei voì. (grav) Pănă ce Genova va fi imbětrânit cu douě zile, nu mě intreba, nu mě condemna! (O conduce cu nobleţă intr'o altă cameră).

SCENA IV.

Morul (gâfâind), *Fiesco.*

FIESCO

De unde vii de eşti aşa de obosit?

MORUL

Iute, Măria ta...

FIESCO

S'a prins ceva in laţ?

www.dacoromanica.ro

MORUL

Cetește scrisoarea aceasta. Ajuns-am oare in adevĕr? Ori Genova s'a scurtat de vre-o douĕsprezece strade, ori picioarele mele s'au lungit pe atât. Te'ngălbenești? Așa, au să joace cărțile pe capete și al dumitale e coz. Ei, cum iți place?

FIESCO (aruncă scrisoarea pe masă, impresionat).

Dihanie cu pĕrul creț, spune-mi, in numele tuturor dracilor, de unde și pănă unde ți-a picat scrisoarea asta in mâni?

MORUL

Cam tot așa cum a picat in mânile Măriei tale republica. Un curier trebuia s'o ducă la Levante. Eu miros friptura și-mi pândesc flĕcăul intr'o jûdovină. Baf! cade dihorul și eu apuc găina.

FIESCO

Sângele lui asupra ta! Scrisoarea asta nu se poate plăti cu aur.

MORUL

Mĕ mulțumesc și cu argint. (serios și grav) Conte de Lavagna, mai dĕunăzi am avut gust să te desbar de viață, acum ți-o scap și gândesc că signorul și tâlharul sunt chit! Pentru ceea ce am să-ți mai dau, mulțămește amiciei mele (dându-i a doua scrisoare). Numĕrul 2.

FIESCO (luând hârtia cu mirare).

Nebunit-ai?

MORUL

Numĕrul 2. (Stă cu fudulie lângă dînsul puindu-și

www.dacoromanica.ro

mânile in șolduri). Leul n'a fost așa de prost când a ertat pe șoarece. Așa-i, prea șiret a fost, altfel cine ar fi ros sfoara? Ei bine, cum îți place asta?

FIESCO

Câți draci ai in serviciul tĕu?

MORUL

Numai unul și acela e servitorul unui conte.

FIESCO

Insași subscrierea lui Doria! — De unde ai căpătat hârtia asta?

MORUL

Proaspĕtă din mânile Bononei mele. Eu m'am dus la dînsa noaptea trecută și am făcut să sune vorbele voastre cele frumoase și zechinii voștri cei și mai frumoși încă. Aceștia făcurĕ efect. Imi zise să vin a doua zi la șase dimineața și in adevĕr contele fusese la dînsa, cum ai spus și plătise in loc de bani cu puțin negru pe alb acest paradis de contrabandă.

FIESCO

O, sclavi venali ai muierilor! Ei vor să rĕstoarne republice și nu pot să taca inaintea unei femei prostituite! Vĕd din hârtiile aceste că Doria și partida lui au făcut complot să mĕ ucidă împreună cu unsprezece senatori și să proclame pe Gianettino ducă-suveran.

MORUL

Nici mai mult nici mai puțin, și asta in zioa alegerii dogelui, la a treia a lunei.

www.dacoromanica.ro

FIESCO (iute).

Harnica noastră noapte va sugruma zioa in sênul maicei sale. Iute, Hassan! Trebile mele sunt coapte, chiamă pe ceilalţi, îi vom prevenì cu sânge, grăbeşte-te, Hassan!

MORUL

Mai 'nainte trebue să-mi deşert traista de veşti. Două mii de oameni au intrat bine in oraş. I-am vîrît in mônăstirea Capucinilor, de unde nici raza soarelui nu-i poate descoperì. Ard de nerăbdare de-a cunoaşte pe stĕpânul lor, sunt flecăi zdraveni.

FIESCO

De tot capul luceşte un scud pentru tine. Ce mai zice Genova despre galere?

MORUL

Mare haz mi-a făcut! Mai bine de patru sute de aventurieri, care mor de foame de când pacea intre Franţa şi Spania s'au legat de oamenii mei şi i-au rugat să-ţi vorbească de dînşii pentru ca să-i trimiţi contra necredincioşilor. Le-am spus să vie in astă seară la curtea palatului!

FIESCO

Mai că-mi vine să te sărut, diavole! Bravo! bravo! patru sute, zici? Deacum inainte Genova nu mai poate scăpa. Alţi patru sute de scuzi pentru tine.

MORUL (cu incredere).

Lasă pe noi, Fiesco! Noi amêndoi vom pune Genova la cale, incât să se poată mătura legile ca gunoiul, cu mătura. Nu ţi-am spus incă, că am pă-

www.dacoromanica.ro

serile mele prin garnizonă, de care sunt tot aşa de sigur ca de iad, in care voiu intra odată. Am pus deci treaba aşa la cale: la fiecare poartă vom avè cel puţin vre-o şase creaturi, destui pentru a purta de grijă de ceilalţi adecă de-a le ineca toate simţurile in vin. Aşa dar, de ai gust să incerci ceva in astă noapte, vei găsì gardele bete.

FIESCO

Nu mai spune nimica. Pănă acum am urcat stînca din loc fără ajutor omenesc; acuma aproape de ţel să mĕ ruşineze ştrengarul cel maï mare din toată ţara? Dă-mi mâna, aceea ce-ţi rĕmâne dator *contele*, iţi va plătì *duca*.

MORUL

Mai am incă un bilet de la contesa Imperiali. Imi făcù un semn când treceam, s'arătâ foarte bună şi mĕ intrebâ zimbind dacă contesa de Lavagna nu s'a imbolnăvit de gălbenare? Inălţimea Voastră, am zis eu, mĕ 'ntreabă numai cum se află *o* persoană.

FIESCO (a cetit biletul şi-l aruncă).

Prea bine! şi ce-a rĕspuns?

MORUL

A rĕspuns că-i e milă de biata contesă şi că e gata a-i da satisfacere şi că nu-ţi va mai da voie să-i faci galanterii.

FIESCO

Vor inceta ele pănă la sfirşitul lumii. — Atâta tot, Hassan?

www.dacoromanica.ro

MORUL (maliţios).

Măria ta, după trebile politice vin cele femeeşti.

FIESCO

Negreşit şi *aceasta* mai cu seamă. Dar ce hărtiuţă ţii in mână?

MORUL

O drăcie care şi-a găsì locul. Praful ista mi-l dădù Signora ca să-l amestec toate dimineţele in şocolata femeei d-tale.

FIESCO (ingălbenindu-se şi făcênd un pas inapoi).

Ţi l'a dat...?

MORUL

Donna Iulia contesa Imperiali.

FIESCO (îl smuceşte de mână).

De minţi, canalie, pun să te spânzure de vîrful catedralei de Lorenzo unde intr'o clipeală vêntul te va invêrtì de nouè ori. Praful acesta...

MORUL (nerăbdător).

Mi-a ordonat donna Iulia Imperiali să-l dau câte unul femeei d-tale in şocolată.

FIESCO (perzêndu-se).

Grozav! grozav! Astă creatură gingaşă? Atât iad poate găsì loc in sufletul unei femei? Uit insă a-ţi mulţămì, divină Providenţă, care ai impedicat-o printr'un diavol şi mai rău incă. Căile tale sunt neinţelese! (Morului). Să promiţi că vei asculta-o şi să taci.

www.dacoromanica.ro

MORUL

Foarte bine. Aceasta o pot, m'a plătit cu bani gata.

FIESCO

Cu biletul acesta mĕ chiamă la dînsa, Voiu venì, doamnă. Te voiu indupleca să mĕ urmezi! Bine. Tu fugi cât vei putea şi chiamă pe toţi conjuraţii.

MORUL

Am presimţit acest ordin, şi le-am spus la toţi din capul meu să se afle aice la zece precis.

FIESCO

Aud paşi. Ei sunt. Ai merita, berbantule, o spânzurătoare anume făcută pentru tine, la care incă n'a bălălăit nici un fiu al lui Adam. Treci in antecameră pănă ce voiu suna.

MORUL

Morul şi-a făcut treaba. Morul se poate duce (ese).

SCENA V.

Toţi conjuraţii.

FIESCO (mergêndu-le inainte).

Furtuna se pregăteşte. Nourii s'adună. Păşiţi incet. Inchideţi toate zăvoarele.

VERRINA

Am trecut prin opt camere şi pe toate le-am incuiat; prepusul nu se poate apropia de noi la o sută de paşi.

www.dacoromanica.ro

BURGOGNINO

Intre noi nu e nici un trădător; singurul trădător poate fi frica noastră.

FIESCO

Frica nu trece pragul uşei mele. Bine a venit acel care e încă cel de ieri. Şedeţi! (şed).

BURGOGNINO (primblându-se).

Mie nu-mi place să şed când gândesc la resturnări.

FIESCO

Genoveji, acesta e un moment insemnat.

VERRINA

Ne-ai zis să ne pregătim un plan pentru uciderea tiranilor. Intreabă-ne. Suntem gata a-ţi rĕspunde.

FIESCO

Intăi o intrebare care vine destul de târziu pentru a părea curioasă. Cine trebue să cadă? (Toţi tac).

BURGOGNINO

(sprijinindu-se de scaunul lui Fiesco, grav).

Tiranii!

FIESCO

Bine zis, tiranii. Vĕ rog să luaţi bine seama la toată greutatea cuvêntului. Cine e mai tiran, acel ce voeşte să asupreasca libertatea ori acel ce are *destulă putere* pentru a o asupri?

VERRINA

Uresc pe cel intăiu, de al doilea mĕ tem. Andrea Doria cadă!

www.dacoromanica.ro

CALCAGNO (mişcat).

Andrea, bĕtrânul Andrea care mâne poate s'a răfuì cu natura?

SACCO

Andrea, blândul bĕtrân?

FIESCO

Grozavá e blândeţa acestui bĕtrân, iubite Sacco, obrăznicia lui Geanettino e numai ridiculă! Andrea Doria cadă, asta a rostit-o inţelepciunea ta, Verrina!

BURGOGNINO

Lanţurile fie de oţel ori de mătasă, sunt tot lanţuri şi Andrea Doria cadă!

FIESCO

Condemnaţi sunt deci şi unchiul şi nepotul! Subscrieţi! (toţi subscriu) *Cinele?* e pus la cale (se pun jos) să trecem la *Cum?* Vorbeşte intăi, amice Calcagno.

CALCAGNO

Ne purtăm ori ca soldaţi, ori ca conspiratori. Calea intăia e *periculoasă* fiindcă ne trebuesc mulţi confidenţi, *riscată* fiindcă inimile naţiunii nu's incă toate ale noastre; pentru a doua ajung cinci buni pumnari. Poimâne e leturgie in catedrala San Lorenzo. Amêndoi Doria vor fi faţă. In sanctuarul Celui Prea Inalt, doarme şi frica tiranilor.

FIESCO (intorcêndu-şi capul).

Calcagno, oribilă e buna ta părere. Rafael Sacco?

www.dacoromanica.ro

SACCO

Motivele lui Calcagno imi plac, modul său revoltă. Mai bine, Fiesco, invită pe unchiu şi pe nepot la o masă şi acolo incunjuraţi de urele republicei aleagă-şi ei moartea intre pumnari şi vin de Cipru. Mijlocul acesta cel puţin e indemânatic.

FIESCO (revoltat).

Sacco, dar dacă picătura de vin. gustată de limba lor murindă se va preface in pĕcura clocotită — o pregustare a iadului? Ce facem atunci, Sacco? Departe de noi acest proiect! Vorbeşte tu, Verrina.

VERRINA

O inimă deschisă arată o frunte deschisă. Uciderea pe din dos ne infrăţeşte cu hoţii. Cu spada in mână s'arată eroul. Părerea mea e să dăm tare semnalul resculării, chemând pe toţi patrioţii Genovei la resbunare.

BURGOGNINO

Şi cu mâna armată silim norocul să se declare pentru noi! Acesta e glasul onoarii şi al meu.

FIESCO

Şi al meu. (Cătră Calcagno şi Sacco) Ruşine, Genoveji! Norocul a făcut deajuns pentru noi, mai rămâie-ne şi nouĕ ceva de lucru. Aşa dar, resculare şi chiar in astă noapte, Genoveji! (Verrina, Burgognino se miră, ceilalţi se sperie).

CALCAGNO

Ce? Chiar in astă noapte? Tiranii incă sunt prea tari, partidul nostru prea slab.

www.dacoromanica.ro

SACCO

In astă noapte? Şi incă n'am făcut nimica şi soarele apune?

FIESCO

Ingrijirile voastre sunt drepte, dar cetiţi aceste hârtii. (Dă hârtiile lui Gianettino, şi in vreme ce ei cetesc cu curiositate, el se plimbă prin casă). Acum, rămas bun, Doria, luceafăr frumos! Erai falnic şi dispreţuitor ca şi când ai fi stăpân pe orizontul Genovei, deşi vedeai că insuş Soarele părăseşte cerul şi imparte sceptrul universului cu Luna. Adio Doria, luceafăr frumos!

Şi Patroclu a murit
Şi era mai mult decât tine.

BURGOGNINO (după ce a cetit).

Oribil!

CALCAGNO

Doisprezece de odată!

VERRINA

Mâne in Signoria.

BURGOGNINO

Daţi-mi mie hârtiile. Alerg in galop prin Genova ţiindu-le aşa, şi petrele vor sări după mine şi cânii vor urla: resbunare!

TOŢI

Resbunare, resbunare! şi chiar in astă noapte.

FIESCO

Eată-vă cum vă doriam! Cum va insera voiu invita pe toţi nemulţumiţii cei principali la o pe-

www.dacoromanica.ro

trecere, mai intăi pe toți care sunt inseninați in lista sângeroasă a lui Gianetttino și afară de dînșii încă pe Sauli, Gentili, Vivaldi, Vesodimari, toți dușmani de moarte ai casei Doria, de care a uitat să se teamă ucigașul. Au să imbrățoșeze ideea mea din toată inima, nu mĕ indoesc.

BURGOGNINO

Nu mĕ indoesc!

FIESCO

Inainte de toate trebue să ne asigurăm de mare. Galere și mărinari am. Cele douĕzeci de corăbii ale lui Doria sunt fără funii, fără oameni, ușor de surprins. Gura Darsenei o astupăm, incât le incuem speranța de scăpare. Stĕpâni pe port, Genova e in lanțuri.

VERRINA

Fără indoială.

FIESCO

Pe urmă luăm și ocupăm toate tăriile orașului. Cea mai insemnată e poarta San Toma, care ducênd la port, leagă puterile noastre de pe uscat și de pe mare. Amêndoi Doria se vor surprinde și ucide in palatele lor. Batem alarma pe toate stradele, tragem clopotele, provocăm cetățenii să se dea in partea noastră și să se lupte pentru libertatea Genovei. De ne va favoriza nerocul, in Signoria veți auzì ce va mai fi de făcut.

VERRINA

Planul e bun. Să vedem cum impărțim rolurile.

www.dacoromanica.ro

FIESCO (grav).

Genoveji! Voi mĕ puneţi de bună voie in capul complotului, veţi asculta ordinele mele şi deacum inainte?

VERRINA

Cât timp vor fi cele mai bune.

FIESCO

Verrina, ştii cuvêntul cel de sub standart? Genoveji, spuneţi-i că e *Subordinaţie!* De nu pot povăţuì capetele aceste cum vreau eu — inţelegeţi-mĕ bine — de nu sunt capul conjuraţiei, atunci perde conjuraţia şi un membru.

VERRINA

Pentru o viaţă liberă putem sacrifica vre-o câteva ore de sclăvie! Te vom asculta.

FIESCO

Bine. Acuma mergeţi. Unul din voi va visita oraşul şi mi-a raporta de tăria şi de slăbiciunea diferitelor posturi. Altul să afle parola. Al treilea inarmeze galerele. Al patrulea conducă cei patru mii de oameni in curtea palatului meu. Eu voiu pune la cale ce mai rĕmâne pănă va insera şi dacă vrea norocul voiu sparge banca. La noue ore precise să s'adune toţi in palat ca s'audă cele de pe urmă ale mele ordine (sună).

VERRINA

Eu iau portul asupră-mi (ese).

BURGOGNINO

Eu, soldaţii.

CALCAGNO

Parola voiu afla-o eu (ese).

www.dacoromanica.ro

SACCO

Eu voiu face ronda prin Genova (ese).

SCENA VI.

Fiesco, pe urmă *Morul*.

FIESCO (s'a așăzat la un scriitor și scrie).

Nu s'au burzuluit de cuvêntul „subordinație" ca fluturul in vîrful acului? Insă e prea târziu, republicanilor!

MORUL (vine).

Măria ta...

FIESCO

Pe toți, al căror nume se găsește pe hârtia asta, îi vei invita la o comedie pe astă seară.

MORUL

Pesemne ca să-și ia și ei câte un rol. Intrarea va fi plătită cu capete.

FIESCO (rece și despreţuitor).

După asta nu te mai opresc in Genova (se duce și lasă să cadă in dosul lui o pungă cu bani). Asta e treaba ta de pe urmă.

SCENA VII.

Morul (ridică punga incet de la pămênt, uitându-se după dînsul cu gura căscată).

Așa ți-e povestea? „Nu te mai opresc in Genova!" Care vra să zică tradus din creștinește in păgânește: „Când oiu fi ducă pun să spânzure pe

www.dacoromanica.ro

prietenul meu de-o spânzurătoare genoveză". Bun! se teme că n'oiu putea să tac când a fi ducă pentru că-i cunosc intrigele. Ia mai ştăi, domnule conte! Incă n'am isprăvit! Acuma, bătrâne Doria, pelea ta e in mânile mele. Eşti dus, dacă nu ţi-oiu da de ştire. De merg acum la dînsul şi-l înştiinţez de complot, scap ducăi de Genova nimic mai puţin decât viaţa şi ducatul, şi resplata nu poate fi mai mică decât o pălărie plină de aur. (Vrea să iasă insă se opreşte). Dar ce vrei să faci, prietene Hassan? Pare-mi-se că vrei să faci o gogomănie. Daca nu s'ar alege nimic din toată măcelăria şi s'ar intoarce lucrul spre bine? fi! fi! Ce festă vrea să-mi joace lăcomia? Ce poate face mai multă neorânduealâ, de înşăl pe Fiesco, sau de las să peară Doria? Ia, asta să-mi discurcaţi, drăcuşorii mei! Dacă Fiesco îşi implineşte scopul, Genova poate să se ridice şi să infloriască: asta nu-mi vine. De scap pe Doria, toate remân cum au fost şi Genova are pace; asta e şi mai slut! Dar spectaculul când vor sbura capetele rebelilor in panerul călăului? (de cealaltă parte) dar măcelărirea din astă noapte, când Inălţimile lor se vor gătuì intre ele la şuerătura unui Mor? Nu! Din chaosul acesta easă un creştin, pentru un păgân enigma e prea grea. Mĕ duc să intreb pe un invăţat (ese).

SCENA VIII.

Salon la Contesa Imperiali.

Iulia (in négligé), *Gianettino* (intră tulburat).

GIANETTINO

Bună seara, soră.

www.dacoromanica.ro

IULIA (sculându-se).

Ce lucru extraordinar aduce pe prinţul moştenitor al Genovei la sora sa?

GIANETTINO

Soro, tu eşti pururea inconjurată de fluturi, eu de vespi. Ce să facem? — Să şedem!

IULIA

Mĕ faci nerăbdătoare.

GIANETTINO

Soro, când ţi-a făcut Fiesco cea de pe urmă visită?

IULIA

Curios! Ca şi când creierii mei se ocupă cu asemenea nimicuri.

GIANETTINO

Trebue s'o ştiu negreşit.

IULIA

Ei bine, a fost eri la mine.

GIANETTINO

Şi s'a arătat deschis?

IULIA

Ca totdeauna.

GIANETTINO

Tot vechiul fantast?

IULIA (atinsă).

Frate!

www.dacoromanica.ro

GIANETTINO (ridicându-şi vocea).

Ascultă! Tot vechiul fantast?

IULIA (se scoală mânioasă).

Drept cine mĕ iei, frate?

GIANETTINO (rĕmâne pe scaun cu ironie).

O bucăţică de carne femeească invĕlită intr'un mare pergament de nobleţă. Fie zis intre noi, soră, fiindcă nu ne ascultă nimeni.

IULIA (aprinsă).

Intre noi fie zis — eşti o momiţă obraznică care călăreşte pe creditul unchiului sĕu — fiindcă nu ne ascultă nimeni.

GIANETTINO

Sorioară, sorioară. Nu te supĕra, sunt vesel pentru că Fiesco e tot vechiul fantast. Asta am vrut să ştiu. Cu plecăciune. (Vrea să iasă).

SCENA IX.

Lomellino (intră).

LOMELLINO (sărutând mâna Iuliei).

Ertare pentru indrăsneala mea, Signora (intorcêndu-se către Gianettino). Afaceri ce nu sufer intârziere.

GIANETTINO

(îl ia la o parte. Iulia se duce mânioasă la un clavir şi cântă un allegro).

Ei, totul e pus la cale pe mâne?

www.dacoromanica.ro

LOMELLINO

Tot, prințule, insă curierul care a plecat azi dimineață la Levante incă nu s'a intors. Nici Spinola n'a venit. De nu cumva l'or fi prins. Mĕ găsesc intr'o mare ingrijire.

GIANETTINO

Nu te teme. Lista o ai cu tine?

LOMELLINO (in invălmășală),

Măria ta... lista... nu știu... oiu fi uitat-o in buzunarul hainei de eri.

GIANETTINO

Bine ș'așa. Numai de s'ar fi intors Spinola. Pe Fiesco l'or găsì mâne dimineața mort in așternut. Așa am pus la cale.

LOMELLINO

Insă are să pricinuiască un vuet grozav.

GIANETTINO

Tocmai asta e siguranța noastră. Crime de rând fac să clocotiască sângele vătămaților și-i fac capabili de orice, crime extraordinare inchiagă sângele de groază și nimicește pe om. Știi povestea cea cu capul Medusei? Aspectul transformă pe oameni in petre. Ce nu se poate face până ce se insuflețesc petrele?

LOMELLINO

Ai dat a ințelege Signorei?

GIANETTINO

O! nu! Ea trebue tratată mai cu delicateță din

www.dacoromanica.ro

causa lui Fiesco. Insă dacă va gusta fructele, va uita ce costă. Vino, aştept incă in astă seară trupe de la Milano şi trebue să dau ordinele necesare pe la porţi. (Iuliei). Ei sorioară, trecutu-ţi-a necazul cu musica?

IULIA

Du-te, eşti un oaspe selbatic.

(Gianettino vrea să easă şi intîlneşte pe Fiesco la uşă).

SCENA X.

Fiesco (intră).

GIANETTINO (dând un pas inapoi).

Ha!

FIESCO (prevenitor).

Prinţule, mă scuteşti de o visită ce-mi propusesem a-ţi face.

GIANETTINO

Şi mie conte, nimic nu-mi putea face o mai mare plăcere decât a te intîlnì.

FIESCO

(merge la Iulia şi-i sărută mâna cu respect).

Lumea e deprinsă, signora, de a-şi găsì la voi aşteptările intrecute.

IULIA

Fi donc! De-ai spune asta la o alta, ar putea să aibă un inţeles indoit. Insă mă spariu de négligé al meu. Iartă-mă, conte (vrea să fugă in cabinetul ei).

www.dacoromanica.ro

FIESCO

O, rĕmâi, frumoasă doamnă. Femeea nu e niciodată aşa de frumoasă ca in négligé, (surizênd) asta e imbrăcămintea ce-o prinde mai bine. Pĕrul acesta in nerândueaiă, dă-mi voe să-l mai incurc.

IULIA

O! vouĕ bărbaţilor, vĕ place să incurcaţi!

FIESCO (lui Gianettino cu nevinovăţie).

Pĕr şi republice! Nu e tot una, aşa-i? nici cordeaoa asta nu-i bine aşăzată. Şezi, frumoasă contesă, Laura d-tale se pricepe a amăgì ochi, insă nu inimi. Dă-mi voe să-ţi servesc eu de camerieră.

GIANETTINO (impingênd pe Lomellino).

Sermanul nesocotit!

FIESCO (ocupat la sênul Iuliei).

Vezi, asta o ascund. Simţurile trebue să fie factori orbi, şi să nu ştie raportul intre fantasie şi natură.

IULIA

Eşti foarte uşor.

FIESCO

Nicidecum, căci, vezi, cea mai bună noutate işi perde valoarea, dacă o află toată lumea. Simţurile noastre sunt numai vulgul republicei noastre. Nobleţa trăeşte din ele dar se ridică peste gustul vulgar. (A gătit-o şi o duce inaintea unei oglinzi). Pe onoarea mea! Imbrăcămintea asta trebue să devie mâne modă in Genova! (cu fineţă) Imi e permis, contesă, să te conduc aşa prin oraş?

www.dacoromanica.ro

IULIA

Şiretule! Câtă dibăcie a intrebuinţat ca să mĕ aducă la voinţa lui! Insă mĕ doare capul şi voiu rĕmânea acasă.

FIESCO

Iartă contesă, poţi să faci cum vrei, insă nu vrei. Au sosit astăzi o societate de actori florenţini şi au să joace in astă seară in palatul meu. N'am putut oprì ca cele mai intăi doamne ale nobleţei să vie să priviască, lucru ce mĕ virà intr'o mare nedumerire, neştiind cu cine să ocup loja de onoare fără a jicni susceptibilitatea oaspeţilor mei. Este numai o singură scăpare (făcênd un compliment adânc). Vrei să-mi faci onoare, signora?

IULIA (se inroşeşte şi fuge in cabinet).

Laura!

GIAETTINO (apropiindu se de Fiesco)

Conte, ţi-i fi aducênd aminte de o istorie neplăcută ce s'a intîmplat intre noi doi mai dĕunăzi.

FIESCO

Aş dorì, prinţule s'o uităm amêndoi; noi oamenii lucrăm incontra noastră după cum ne cunoaştem, şi a cui e vina decât a mea, dacă amicul meu Doria nu m'a cunoscut bine?

GIANETTINO

Cel puţin niciodată nu voiu gândì la ceea ce s'a petrecut fără a-ţi cere ertăciune din toată inima.

FIESCO

Şi eu niciodată fără a te erta din toată inima.
(Iulia se intoarce schimbată in imbrăcăminte).

www.dacoromanica.ro

GIANETTINO

Tocmai imi aduc aminte, conte, ca inarmezi contra Turcilor.

FIESCO

In astă sară se vor ridica ancorele — sunt cam ingrijit—sper că amicia iubitului meu amic Doria imi va veni in ajutor de cumva mi s'ar face impedicări.

GIANETTINO (cu cea mai mare politeță).

Cu cea mai mare plăcere, dispune de intreaga mea inriurire.

FIESCO

Această intimplare ar putea să pricinuiască spre seară o afluență spre port și spre palatul meu, și poate duca, unchiul vostru, ar crede că...

GIANETTINO

Lasă, asta să fie treaba mea, fă ce ți-a plăcea și-ți doresc noroc și succes in intreprindere.

FIESCO (surizênd).

Iți mulțămesc din toata inima.

SCENA XI.

Cei dinainte. Un German din gardă.

GIANETTINO

Ce vrei?

GERMANUL

Trecênd pe lângă poarta San Toma, am vĕzut o

www.dacoromanica.ro

mulţime de soldaţi inarmaţi alergând spre Darsena şi pregătind galerele contelui de Lavagna.

GIANETTINO

Alt nimic? Nu e nevoe de a raporta mai departe.

GERMANUL

Foarte bine. Din mŏnăstirea Capucinilor es o mulţime de oameni suspecţi şi se furişază pe piaţă, după mersul şi figura lor se poate presupune că sunt soldaţi.

GIANETTINO (mânios).

La dracu cu sirguinţa unui prost! (lui Lomellino cu siguranţă). Sunt Milanejii mei.

GERMANUL

Ordonă Inălţimea voastră să se aresteze?

GIANETTINNO (tare lui Lomellino).

Du-te de vezi, Lomellino. (Germanului) Bine, du-te. (Lui Lomellino) Spune boului ist de German să tacă. (Lomellino ese cu Germanul).

FIESCO

(care până acuma a şezut cu Iulia şi a aruncat din când in când o ochire ascunsă spre ceilalţi).

Vĕd pe amicul nostru cam supĕrat; imi e permis a-l intreba din ce causă?

GIANETTINO

Nu e de mirare, toată zioa mĕ necăjesc cu intrebări şi cu raporturi (ese iute).

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Pe noi ne aşteaptă teatrul, imi e permis a-ţi oferì braţul, doamna mea?

IULIA

Puţină răbdare, imi mai trebue o manteluţă. Sper că nu e vre-o tragedie, conte. Ele mĕ fac de am visuri urite.

FIESCO

O! e de murit de ris, contesă. (O conduce).

(Cortina cade).

www.dacoromanica.ro

ACTUL IV.

SCENA I.

Noapte. Curtea palatului lui Fiesco. S'aprind fănarele şi s'aduc arme. O aripă a palatului luminată.

Burgognino (conducênd soldaţi).

BURGOGNINO

Staţi! La poarta cea mare patru sentinele. La fiecare uşă câte două. (Sentinelele işi ocupă postul). Oricine poate intra. Nimĕrui nu-i e dat voie să easă. Cine s'a impotrivì — ucis! (Intră cu ceilalţi in palat. Sentinele se primblă incoace şi'ncolo. Pausă).

SCENA II.

SENTINELA DE LA POARTA CEA MARE (strigă).

Cine e? (Centurione vine).

CENTURIONE

Amic cu Lavagna (trece prin curte spre uşa din dreapta).

SENTINELA (de acolo).

Inapoi!

www.dacoromanica.ro

CENTURIONE (se miră şi merge la uşa din stinga).

SENTINELA (de acolo).

Inapoi!

CENTURIONE

(stă impetrit. Pausă, către sentinela din stinga).

Amice, pe unde se merge la comedie?

SENTINELA

Nu ştiu!

CENTURIONE

(se primblă cu mirare pe scenă, vĕzênd armele se sparie).

Amice, ce vrea să zică...?

SENTINELA

Nu ştiu.

CENTURIONE (spăriat, se invĕleşte în manta).

Curios!

SENTINELA DE LA POARTA CEA MARE

Cine e?

SCENA III.

Cei dinainte. Cibo.

CIBO (intrând).

Amic cu Lavagna.

CENTURIONE

Cibo, unde suntem?

CIBO.

Ce?

www.dacoromanica.ro

CENTURIONE

Uită-te imprejurul tău, Cibo!

CIBO

Unde? Ce?

CENTURIONE

La toate porţile sentinele.

CIBO

Colo sunt arme.

CENTURIONE

Nimeni nu rĕspunde.

CIBO

Asta e foarte curios.

CENTURIONE

Câte ciasuri sunt?

CIBO

Opt trecute.

CENTURIONE

Br! tare e frig!

CIBO

Opt este ora hotărită.

CENTURIONE (clătinând din cap).

Nu e lucru curat.

CIBO

Va fi vre-o glumă de-a lui Fiesco.

www.dacoromanica.ro

CENTURIONE

Mâne e alegerea dogelui. Cibo, aici nu e lucru curat.

CIBO

Tăcere, tăcere!

CENTURIONE

Aripa dreaptă a palatului e luminată.

CIBO

N'auzi, n'auzi?

CENTURIONE

Aud un murmur surd şi din când în când...

CIBO

Un zăngănit ca de zale care se lovesc.

CENTURIONE

Ingrozitor! Ingrozitor!

CIBO

O trăsură se opreşte la poartă.

SENTINELA LA POARTĂ

Cine?

SCENA IV.

Cei dinainte. Cei patru Asserato.

ASSERATO (intrând).

Amic cu Fiesco.

CIBO

Sunt cei patru Asserato.

www.dacoromanica.ro

CENTURIONE

Bună sara, amice.

ASSERATO

Ne ducem la comedie.

CIBO

Drum bun.

ASSERATO

Nu veniţi şi voi la comedie?

CENTURIONE

Luaţi-o inainte. Noi vrem să mai luăm aer.

ASSERATO

Incurênd are să 'nceapă. Aideţi! (se duc).

SENTINELA

Inapoi!

ASSERATO

Ce va să zică asta?

CENTURIONE

Asta va sá zică că nu se ese.

ASSERATO

Trebue să fie vre-o neinţelegere.

CIBO

Neapărat (musică in aripa dreaptă).

ASSERATO

N'auziţi simfonia? Comedia are să'nceapă.

www.dacoromanica.ro

CENTURIONE

Mi se pare c'a şi inceput şi că noi jucăm rolul de bufoni.

CIBO

Nu-mi e prea cald. Eu unul mĕ duc.

ASSERATO

Colo arme?

CIBO

Da, pentru comedie.

CENTURIONE

Să stăm aici ca nebunii la marginea Acheronului? Hai la o cafe! (Toţi se indreaptă spre poartă).

SENTINELA (strigă tare).

Inapoi!

CENTURIONE

La dracu! Suntem prinşi.

CIBO

Spada imi zice nu pe multă vreme.

ASSERATO

Las'o in teacă! Las'o in teacă! Contele e om de onoare.

CIBO

Vênduţi! Trădaţi! Comedia era slănina cu care s'a prins şoarecii in capcană!

www.dacoromanica.ro

ASSERATO

Să nu dea Dumnezeu! Mĕ ingrozesc când gândesc cum are să easă la capĕt.

SCENA V.

Cei dinainte, Verrina, Sacco. Şapte alţi nobili îi urmează.

SENTINELA

Cine e?

VERRINA

Amici ai casei.

CIBO

Intimii lui! Acum are să se descopere totul.

SACCO (in convorbire cu Verrina).

Cum iţi spuneam. Lescaro comandează garda la poarta San Toma. Cel mai bun ofiţer al lui Doria, şi-i e devotat orbeşte.

VERRINA

Imi pare bine

CIBO (lui Verrina).

Bine c'ai venit, Verrina, ca să ne deştepţi din visul nostru.

VERRINA

Cum aşa?

CENTURIONE

Suntem invitaţi la o comedie.

www.dacoromanica.ro

VERRINA

Avem tot un drum.

CENTURIONE (nerăbdător).

Drumul a tot ce e muritor. Pe acela il ştiu. — Nu vezi, că la porţi sunt sentinele. Dece sunt sentinele pe la porţi?

CIBO

Dece arme?

CENTURIONE

Stăm ca sub spânzurătoare.

VERRINA

Contele va venì in persoană.

CENTURIONE

Ar putea să se grăbiască. Răbdarea mea incepe a rupe gardul. (Toţi nobilii se primblă in fund).

BURGOGNINO

Cum merg trebile la port, Verrina?

VERRINA

Totul e gata pe bord.

BURGOGNINO

Şi palatul e plin de soldaţi.

VERRINA

Incurênd vor fi nouĕ ciasuri.

BURGOGNINO

Contele intârzie mult.

www.dacoromanica.ro

VERRINA

Tot se grăbeşte prea tare pentru speranţele lui. Burgognino, mĕ înfior când gândesc la ceva.

BURGOGNINO

Tată, nu te grăbì!

VERRINA

Unde nu se incape intârziere, nu e pripire. Dacă nu comit a doua ucidere, niciodată nu pot să justific pe cea intâi.

BURGOGNINO

Insă când să moară Fiesco?

VERRINA

Când Genova va fi liberă, va murì Fiesco.

SENTINELA

Cine e?

SCENA VI.

Cei dinainte, Fiesco.

FIESCO (intrând).

Amic. (Toţi se 'nchină. Sentinela presentă armele). Bine aţi venit, domnii mei! Veţi fi supĕraţi că stĕpânul casei a intârziat atâta. Iertaţi! (Incet lui Verrina) Gata?

VERRINA (la ureche).

După plac.

FIESCO (incet lui Burgognino)

Şi?

www.dacoromanica.ro

BURGOGNINO

Toate gata.

FIESCO (lui Sacco).

Şi?

SACCO

Toate merg bine.

FIESCO

Dar Calcagno?

BURGOGNINO

Lipseşte încă.

FIESCO (tare sentinelelor).

Să se 'ncuie porţile. (Îşi scoate pălăria şi face un pas spre adunare cu o nobilă politeţă). Domnilor! Mi-am luat libertatea de-a vĕ invita la un spectacul, — nu însă ca să fiţi spectatori, ci pentru a vĕ împărţi rolurile. Destul timp, amicii mei, am suferit trufia lui Gianettino Doria şi nedreptele usurpări ale lui Andrea. De voim să scăpăm Genova n'avem timp de perdut. Pentru care scop gândiţi că sunt cele douĕzeci de galere care asediază portul patriei noastre? Pentru care scop alianţele incheiete de Doria? Pentru care scop armatele străine chemate in inima Genovei?... Timpul murmurelor şi a blăstemelor a trecut; pentru a scăpa *totul*, trebue să cutezăm *totul*. La boalele desperate trebue o medicină violentă. E-te vre-unul din noi care are atâta flegmă pentru a recunoaşte de stĕpân pe cel ce nu e decât egalul sĕu? (murmure). Aici nu este nici unul ai cărui strĕbuni să nu fi fost imprejurul leagănului Genovei. Ce? Vĕ 'ntreb pe tot ce e mai

www.dacoromanica.ro

sacru, prin ce se deosebesc aceşti doi cetăţeni ca să se ridice cu atâta insolenţă deasupra capetelor noastre? (murmure selbatice) Provoc pe fiecare din voi ca să apere causa Genovei incontra asupritorilor ei... Nici unul din voi nu poate ceda un fir de pĕr din drepturile *sale*, fără a trăda totodată sufletul statului intreg.

(Mişcări sgomotoase intre ascultători il intrerup, apoi urmează).

- Simţiţi—acum totul e câştigat! Eu v'am deschis drumul la glorie. Voiţi a mĕ urma? Sunt gata a vĕ conduce. Pregătirile aceste pe cari dinioarea le priviaţi cu groază, trebue să vĕ insufle acum un nou curaj eroic. Aceşti flori de groază trebue să se prefacă intr'un dor ferbinte de a ve unì cu aceşti patrioţi şi cu mine ca să desrădăcinăm tiranii. Succesul va favoriza indrăsneaţa noastră faptă, căci pregătirile mele sunt bune. Intreprinderea e dreaptă, căci Genova sufere. Ideea ne face nemuritori, căci e periculoasă şi sublimă.

CENTURIONE (infierbêntat).

Destul! Genova va fi liberă! Cu acest strigăt resboinic plecăm şi spre infern.

CIBO

Şi acel pe care acest cuvênt nu-l deşteaptă din somn, să geamă etern incovoiat pe vislă, până ce trimbiţa judecăţei de pe urmă il va elibera.

FIESCO

Aceste sunt cuvinte de bărbat. Acum numai, meritaţi a afla primejdia care plutea şi asupra voastră şi asupra Genovei. (Le dă hârtiile Morului). Lumină

www.dacoromanica.ro

soldaţi! (Nobilii se grămădesc imprejurul unei făclii şi cetesc). Amice, trebile merg după cum doriam.

VERRINA

Nu vorbì incă aşa de tare. Colo in stinga am vĕzut feţe ingălbenindu-se şi genunchi tremurând.

CENTURIONE

Doisprezece senatori! Diabolic! Apucaţi toţi arme!

(Toţi afară de doi apucă arme).

CIBO

Şi numele tĕu stă aici, Burgognino.

BURGOGNINO

Şi dacă a da Dumnezeu va fi scris astăzi incă pe gâtul lui Doria.

CENTURIONE

Două spade au mai rĕmas.

CIBO

Ce? Ce?

CENTURIONE

Doi n'au luat arme.

ASSERATO

Fraţii mei nu pot vedea sânge. Cruţaţi-i!

CENTURIONE (furios).

Ce? Ce? Nu pot vedè sânge de tiran? Faceţi-i bucăţi! Goniţi din republică pe aceşti bastarzi! (Câţiva din societate s'aruncă infuriaţi pe cei doi).

www.dacoromanica.ro

FIESCO (despărțindu i).

Stați! Stați! Să datoriască Genova libertatea sa unor sclavi? Să peardă aurul nostru sunetul cel bun, amestecat cu acest rău metal? (Ii eliberează). D-voastre, domnilor, mulțămiți-vĕ de o cam dată cu o cameră a palatului meu, până ce trebile noastre vor fi hotărite. (La sentinelă). Doi arestați! Voi respundeți de ei. Două sentinele la ușa lor! (Se duc).

SENTINELA (de la poartă).

Cine e? (Se bate la ușă).

CALCAGNO (afară, strigă inspăimântat).

Deschideți! Amic! Deschideți, pentru Dumnezeu!

BURGOGNINO

E Calcagno. Ce vrea să zică acest „pentru Dumnezeu?“

FIESCO

Deschideți, soldați!

SCENA VII.

Cei dinainte, Calcagno (gâfâind și spăriat).

CALCAGNO

S'a mântuit! S'a mântuit! Fugă cine poate! Totul e perdut!

BURGOGNINO

Ce e perdut? Ce? E carnea lor de aramă, sunt spadele noastre de trestie?

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Gândește-te inainte de a vorbì, Calcagno! O neînțelegere n'ar fì de iertat!

CALCAGNO

Suntem trădați! Un adevĕr infernal! Morul tĕu, Lavagna, ticălosul! Vin de la palatul Signoriei. A avut audiență la duca.

(Toți nobilii incremenesc, Fiesco insuș schimbă coloarea).

VERRINA (la sentinelă, hotărit).

Soldați! Străpungeți-mĕ cu elebardele! Nu voiu să mor de mâna călăului!

(Toți nobilii fug incoace și incolo inspăimântați).

FIESCO (liniștindu-se).

Incotro? Ce faceți! Du-te in iad, Calcagno .. V'ați inspăimântat in deșert, domnilor... Muieri! Să spui acestea inaintea unor copii... Și tu Verrina?... Burgognino și tu?... Incotro?

BURGOGNINO (iute).

A casă să-mi omor pe Bertha și să mĕ intorc.

FIESCO (rizênd cu hohot).

Stați! Stați! Acesta e curajul sfărmătorilor de tirani? Ți-ai jucat rolul de minune, Calcagno... N'ați băgat de samă că vestea aceasta era pusă la cale de mine? Vorbește, Calcagno, nu ți-am ordonat eu să cerci pe acești Romani?

VERRINA

Ei bine! De poți ride, te cred, ori nu te mai țin de om.

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Ruşine! Bărbaţi ca voi să cadă intr'o ispită copilărească!... Reluaţi-vĕ armele... Trebue să vĕ bateţi ca nişte urşi de voiţi să ştergeţi această pată. (Incet lui Calcagno) Ai fost acolo in persoană?

CALCAGNO

Mi-am făcut loc printre trabanţi pentru a putea afla la duca, după ordinul ce mi-ai fost dat, parola; tocmai când eşiam, aduceau pe Mor.

FIESCO (tare).

Vă să zică s'a culcat moşneagul? L'om scula noi din puf. (Incet) Vorbit-a mult cu duca?

CALCAGNO

Spaima mea şi periculul ce vĕ ameninţă nu-mi dadù voe să remân mai mult de două minute.

FIESCO (tare şi vesel).

Ia priveşte cum tremură incă amicii noştri.

CALCAGNO

Nu trebuia să mĕ faci să le spun aşa de odată. (Incet) Pentru numele lui Dumnezeu, conte, ce folos poate da minciuna aceasta?

FIESCO

Timp, amice; cea intăi spaimă s'a trecut acuma, (tare) Hai, să se aducă vin! (incet) Şi a ingălbenit duca? (tare) Hai fraţilor să ne pregătim cu veselie la jocul din noaptea aceasta. (Incet) Şi ai vĕzut pe duca ingălbenind?

www.dacoromanica.ro

CALCAGNO

Cel intăi cuvênt al Morului trebue să fi fost: *Conspirație.* Bătrânul dădù un pas inapoi, galben ca ceara.

FIESCO (confus).

Hum! Hum! Dracul e viclean, Calcagno... n'a trădat nimic până ce nu l'a ajuns cuțitul la os. Acuma s'a făcut ângerul lor. E viclean Morul. (I se aduce o cupă de vin, o ridică către Adunare și bea). La succesul nostru, camarazi! (se bate la poartă).

SENTINELA

Cine e?

O VOCE

Ordonanța de la duca! (Nobilii se primblă desperați prin curte).

FIESCO (sare intre dînșii).

Nu vĕ spăriați, nu vĕ spăriați, copii, sunt aici! Iute, inlăturați armele! Fiți bărbați, pentru Dumnezeu! Vĕ jur! Visita aceasta imi dă speranță că Andrea se indoește. Intrați inăuntru! Veniți-vĕ in fire! Deschideți, soldați! (Toți intră, poarta se deschide).

SCENA VIII.

Fiesco (făcêndu-se că ese din palat). *Trei Germani* (aducênd pe Mor legat).

FIESCO

Cine m'a chemat in curte?

GERMANUL

Du-ne la conte.

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Eu sunt in persoană. Ce voiţi de la mine?

GERMANUL (salutându-l).

Complimente din partea ducăi. Trimite Măriei tale pe Morul acesta ferecat. A spus mii de infamii. Acest bilet vorbeşte mai lămurit.

FIESCO (il ia cu indiferenţă).

Nu ţi-am proorocit chiar astăzi galerele? (Germanului). Bine! Respectele mele ducăi!

MORUL (strigând in urma lor).

Şi din partea mea, şi spune ducăi că... de n'ar fi trimis un măgar, ar fi putut afla că sunt ascunşi in palat două mii de oameni! (Germanii es, nobilii se intorc).

SCENA IX.

Fiesco, Conjuraţii, Morul (in mijlocul lor cu o mină obraznică. Conjuraţii dau un pas inapoi vězênd pe Mor).

CONJURAŢII

Ha! Ce-i asta?

FIESCO (după cetirea biletului, inecându-şi mânia).

Genoveji! S'a trecut periculul... S'a trecut insă şi conspiraţia!

VERRINA (strigând cu mirare).

Ce! Murit-a Doria?

FIESCO (cu mare mişcare).

Pe viaţa mea! La toată puterea inarmată a re-

www.dacoromanica.ro

publicei... la *aceasta* nu mĕ aşteptam! Bĕtrânul gârbovit imi invinge cu patru linii douĕ mii cinci sute de oameni! (lasă mânile in jos desperat). Doria invinge pe Fiesco!

BURGOGNINO

Esplică-te! Suntem impetriţi!

FIESCO (cetind).

„Lavagna, avem amêndoi tot o soartă, binefacerile ni se resplătesc cu nerecunoştinţă. Morul acesta imi zice să mĕ feresc de un complot. Ţi-l trimit ferecat şi voiu dormì in astă noapte fără gardă". (Ii cade hârtia din mâni, toţi se uită unul la altul).

VERRINA

Ei bine, Fiesco?

FIESCO (cu nobleţă).

Un Doria să mĕ fi invins in mărinimie? Pe viaţa mea!... Despărţiţi-vĕ! Mĕ duc la dînsul şi descoper totul! (Vrea să easă).

VERRINA (ţinându-l).

Nebunit-ai, omule? Intreprinderea noastră era un joc copilăresc? Stăi! ori nu era pentru patrie? Stăi! ori aveai tu numai cu *Andrea* a face, nu cu *tiranul?* Stăi, iţi zic, te arestez ca pe un trădător al patriei!

CONJURAŢII

Legaţi-l! Ferecaţi-l!

www.dacoromanica.ro

FIESCO

(smucind spada din mâna unui conjurat și făcêndu-și loc printre dînșii).

Incet! Cine e cel intâiu care ar indrăsnì să pue căpêstru tigrului?... Vedeți, domnilor, sunt liber... Aș putea trece pe unde mi-ar plăcè. Voiu insă să rèmân căci mi-am schimbat ideea.

BURGOGNINO

Ți ai adus aminte de datoria ta?

FIESCO (mânios, cu mândrie).

Ha, copilule! Invați-ți intâi datoriile cătră mine, și nu indrăsnì niciodată!... Liniștiți-vè, domnilor, totul rèmâne cum a fost... (Morului, tăindu-i frânghiile). Tu ai meritul de a pricinuì o *mare faptă*... Fugi!

CALCAGNO (mânios).

Ce? Ce? Să trăiască păgânul? După ce ne-a trădat pe toți?

FIESCO

Să trăiască!... După ce v'a spăriat pe toți. Fugi! Caută să părăsești Genova cât de curênd, ar putea să-și incerce unii curajul asupra persoanei tale.

MORUL

Aceasta va să zică că dracul nu-și părăsește berbanții! Mè 'nchin cu plecăciune, domnilor! Vèd că in Italia nu-mi crește funia! Trebue s'o caut aiurea (ese rizênd).

www.dacoromanica.ro

SCENA X.

Un servitor (intră). *Cei dinainte*, afară de *Mor.*

SERVITORUL

Contesa Imperiali a intrebat de trei ori după Măria Ta.

FIESCO

Mări ce spui? E vreme să'nceapă comedia! Spune-i că vin indată... Stăi! Roagă pe femeea mea să se ducă in sala de concert şi să m'aştepte in dosul cortinei (servitorul ese). V'am scris la toţi rolurile. Dacă fiecare îşi va implini rolul său, n'am ce mai zice. Verrina va merge inainte la port şi va da semnalul cu un tun după ce va fi pus mâna pe corăbii. Eu me duc, mai am incă o mare datorie de implinit. Când veţi auzi un clopoţel să intraţi cu toţii in sala de concert, până atunci intraţi in palat şi gustaţi vinul meu de Cipru. (Es cu toţii).

SCENA XI.

Sala de concert.

Leonora, *Arabella*, *Rosa.* (Toate ingrijite).

LEONORA

Fiesco a promis c'a venì in sala de concert şi nu vine. Palatul resună grozav de oameni şi de arme, şi Fiesco nu mai vine?

ROSA

A spus să te ascunzi in dosul cortinei — oare pentru ce?

www.dacoromanica.ro

LEONORA

Aşa vrea el, Rosa, şi e deajuns ca să ne supunem, deajuns, Rosa, ca să nu avem frică. — Şi cu toate acestea tremur, Bella, şi inima imi bate cumplit. Pentru Dumnezeu! dragele mele, nu vă duceţi de lângă mine!

ARABELLA

Nu te teme. Frica ne taie curiositatea.

LEONORA

Ori incotro imi arunc ochii, dau peste feţe străine, sinistre, hidoase ca fantome. Pe oricine intreb se infioară şi s'ascunde in noaptea cea mai adâncă, grozavul locaş al relei conştiinţe. De-mi răspund, imi răspund c'un glas surd şi tremurător, ce pare incă a se teme să nu fi zis prea mult. Fiesco... Nu ştiu ce lucruri grozave se pregătesc aici... numai pe Fiesco meu (impreunându-şi mânile cu graţie) păziţi-l, Puteri divine!

ROSA (inspăimântată).

Dumnezeule, ce s'aude in galerie?

ARABELLA

A fi sentinela? (Sentinela strigă: *Cine e?* şi i se respunde).

LEONORA

Vine cineva. Aidem in dosul cortinei! Iute! (Se ascund).

www.dacoromanica.ro

SCENA XII.

Iulia, Fiesco (in convorbire).

IULIA (foarte agitată).

Sfîrşeşte. conte! Galanteriile tale nu mai cad in urechi nebăgătoare in samă, ci intr'un sânge clocotitor. Unde sunt? Aci nu e nimeni decât ispititoarea noapte. Unde ai condus gingaşa mea inimă?

FIESCO

Unde patima timidă se face mai indrăzneaţă şi inima vorbeşte mai liber cu inima.

IULIA

Opreşte-te, Fiesco! In numele a tot ce e sfânt, opreşte-te! Dacă noaptea n'ar fi atât de intunecoasă ai vedea faţa mea roşă ca para focului şi te-ai indura.

FIESCO

Te'nşeli, Iulia. Tocmai atunci simţirea mea ar recunoaşte focul simţirii tale şi s'ar face mai indrăzneaţă. (Ii sărută mâna cu pasiune).

IULIA

Omule, faţa-ţi arde ca şi vorbele! Vai! Şi din a mea, o simţesc, ese un foc vinovat. Aidem la lumină, te rog! Simţurile deşteptate ar putea asculta periculoasa indemnare a acestui intuneric. Aceşti rebeli impetuoşi ar putea implinì scopul lor profan, in lipsa sfintei lumine. Aidem intre oameni, te conjur!

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Pentru ce-ţi e teamă fără cuvênt, iubita mea? Poate stĕpâna să se teamă de sclavul sĕu?

IULIA

O, voi bărbaţilor şi eterna voastră contrazicere! Ca şi când n'aţi fi voi invingĕtorii cei mai periculoşi, atunci când vĕ declaraţi prinşi de propriul nostru amor. Să-ţi mărturisesc totul, Fiesco? că numai viţiul meu imi păstra virtutea, că numai mândria mea ridea de incercările tale, că principiile mele au ţinut păn' aci? Nu te mai increzi in viclenie şi te adresezi la sângele Iuliei, aci mĕ părăsesc.

FIESCO (cu confienţă).

Ei? Şi dacă ele te părăsesc, ce ai perdut?

IULIA (escitată şi cu foc).

Cum? Dacă uit pentru tine cele mai sacre datorii ale onoarei femeeşti, nu eşti stĕpân a mĕ face să mor de ruşine? Pot perde mai puţin decât totul? Mai vrei să afli ceva? Voeşti incă să-ţi spun că toată iscusinţa sexului nostru nu e nimica alta decât o mască pentru a apăra partea noastră cea slabă, partea acea pe care o asediază mai cu seamă jurămintele voastre şi care s'ar lăsa bucuros invinsă de câte ori o perde virtutea din vedere — că tot talentul nostru apără numai aceea ce nu se poate insuşi apăra, precum apără toate figurile numai pe rege ce singur nu se poate apăra. De-l inchizi — mat! şi svirle toate celelalte. Iată tabloul trufaşei noastre sărăcii — fii generos!

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Cu toate acestea, Iulia, cui ai putea încredința comoara aceasta mai bine decât nesfîrșitului meu amor?

IULIA

Sigur. Niměrui mai bine și niměrui mai rău. — Ascultă Fiesco, câtă vreme va ține nesfîrșitul acesta? Ah! Am fost prea nefericită la joc ca să nu risc și ce-mi mai rămâne. Că te-oiu captiva, Fiesco, asta o așteptam de la frumusețea mea, însă mě îndoesc că ea va avea puterea să te și reție. Fi! Ce vorbe sunt acestea? (Dă înapoi și-și ascunde fața în mâni).

FIESCO

Două hule într'un cuvênt. Neîncredere în gustul meu, ori crimă de înaltă trădare contra frumuseței tale, care din două e mai de iertat?

IULIA (obosită, supuindu-se).

Minciuni sunt numai armele iadului; de acele nu mai are Fiesco nevoe pentru a învinge pe Iulia sa. (Cade obosită pe un sofa; după o mică pausă, solemn). Ascultă! încă o vorbă, Fiesco: suntem *eroine* când știm virtutea noastră în siguranță, când o apărăm *copii* (uitându-se în ochii lui selbatic), *furii*, când o răsbunăm. Ascultă! De m'ai vinde cu sânge rece, Fiesco!

FIESCO (făcêndu-se mânios).

Sânge rece? Sânge rece? Ce mai vrea nesățioasa deșertăciune a unei femei când vede pe un om umilindu-se la picioarele ei, și încă tot se îndoește? Cele mai mari favoruri ale unei femei nu plătesc

www.dacoromanica.ro

osteneala ca să se injosiască un bărbat nici un minut, (făcêndu-i un compliment adânc şi rece). Linişteşte-te, signora, acuma eşti in siguranţă.

IULIA (inspăimântată).

Conte, ce schimbare!

FIESCO (cu mare indiferenţă)

Nu, signora, ai dreptate, amêndoi nu ne putem pune in risc onoarea decât o singură dată (îi sărută mâna cu politeţă). Voiu avea plăcerea a vĕ anunţa societăţii (vrea să easă iute).

IULIA (urmându-l şi oprindu-l).

Stăi! Perdut-ai mintea? Stăi! Trebue să mărturisesc, aceea ce tot sexul tĕu n'ar trebui s'o smulgă de la mândria mea in genunchi, cu lacrimi, in tortură? Vai! şi intunericul acesta e prea luminos pentru a ascunde focul ce faţa-mi acopere prin astă mărturisire — tot sexul meu are să mĕ urască etern—te ador, Fiesco! (cade in genunchi inaintea lui).

FIESCO

(dă trei paşi inapoi, o lasă jos şi rîde cu un rîs triumfător).

Imi pare rĕu, signora! (trage clopotul, ridică cortina, şi conduce pe Leonora). Eată soţia mea, o femee divină! (cade in braţele Leonorei).

IULIA (sărind cu un ţipăt de la pământ).

Ha! vênzare neauzită!

www.dacoromanica.ro

SCENA XIII.

Conjuraţii (intră toţi impreună). *Doamne* (pe cealaltă parte). *Fiesco, Leonora, Iulia.*

LEONORA

Soţul meu, ai fost prea aspru.

FIESCO

O inimă rea nu merită mai puţin. Lacrimilor *tale* eram dator o asemenea satisfacere. (Către societate). Nu, domnilor şi doamnelor, eu nu sunt deprins de a mĕ inflăcăra copilăreşte la fiecare ocasie. Nebuniile oamenilor mĕ desfătează mult până ce mĕ irită. Aceasta a meritat toată mânia mea, căci a vrut să otrăviască pe acest înger (arată otrava către adunare care se ingrozeşte).

IULIA (muşcându-şi buzele cu furie).

Bine, bine! Foarte bine, domnul meu! (vrea să easă).

FIESCO (o duce inapoi de braţ).

Vei trebui să ai răbdare, signora, incă n'am sfirşit amĕndoi. Societatea aceasta ar dorì să ştie pentru ce mi-am tăgăduit intr'atâta bunul simţ incât să joc un romanţ nebun cu cea mai mare nebună a Genovei.

IULIA (tresărind).

A, nesuferit! Tremură tu! (amenințându-l). Doria dispune in Genova de toate trăsnetele şi eu... sunt sora lui.

FIESCO

Imi pare rĕu că nu-ţi rĕmâne decât această fiere. Imi pare rĕu că am să-ţi vestesc că Fiesco de La-

www.dacoromanica.ro

vagna a făcut din diademul furat al înaltului d-tale frate o frânghie cu care are să spânzure pe furul republicei în astă noapte încă. (O vede îngălbenindu-se și urmează cu ironie). Așa e? La asta nu te aşteptai şi vezi (urmând şi mai mușcător) deaceea am găsit de cuviință să amăgesc ochii familiei d-tale; de aceea m'am învêlit în astă pasiune de arlechin (arată spre ea); deaceea m'am depărtat de juvaerul acesta, şi vênatul meu s'a prins în cursă. Îți foarte mulțămesc pentru ajutorul ce mi-ai dat, signora, şi mă lepăd de acest ornament de comedie. (Îi întoarce portretul ei cu un compliment adânc).

LEONORA

Ludovico, plânge. Leonora ta te roagă tremurând...

IULIA (cu furie Leonorei)

Taci tu, uricioasă!

FIESCO (unui servitor).

Fii galant, amice, dă brațul acestei doamne — ea are gust să visiteze închisoarea mea. Te fac răspunzător că signora să nu fie supărată de nimeni. Afară bate un vênt aspru, furtuna care va desrădăcina trunchiul Dorîă ar putea să-i strice coafura.

IULIA (plângênd).

Ciuma asupra ta, ipocrit negru şi afurisit! (către Leonora cu ciudă). Nu te bucura de triumful tău, şi pe tine are să te piardă şi pe sine însuş şi are să despereze! (ese).

FIESCO (către oaspeți).

D-voastră, ați fost martori, scăpați-mi onoarea

www.dacoromanica.ro

in Genova! (către conjuraţi). Voi veţi veni să mĕ luaţi când se va auzi tunul (toţi se depărtează).

SCENA XIV.

Leonora, Fiesco.

LEONORA (s'apropie de dînsul cu timiditate).

Fiesco! Fiesco! Te'nţeleg numai pe jumĕtate şi incep a tremura.

FIESCO (grav).

Leonora, te-am vĕzut odată la stînga unei doamne genoveze. Am vĕzut in adunările nobilimii cum cavalerii îţi sărutau mâna după ce sărutase intâi o alta. Leonora, asta mi-a jicnit ochii şi am hotărit ca să nu mai fie, şi nu va mai fi! Auzi zgomotul resboinic in palatul meu? Lucrul de care te temi e adevĕrat. Mergi de te odihneşte *contesă*, mâne te vei deştepta *ducesă*.

LEONORA

Dumnezeule! Presimţirea mea! Sunt perdută!

FIESCO

Lasă-mĕ să sfirşesc, iubito! Doi din strămunii mei au purtat intreita coroană; sângele Fiescilor curge liber numai sub purpură. Soţul tĕu să strălucească numai de splendoarea moştenită? Ce? Pentru toată mărimea să mulţămiască numai schimbăciosului noroc, care intr'un moment de bună dispoziţie a cârpit din merite putrezite pe un Ioan Ludovic Fiesco? Nu, Leonora, sunt prea mândru pentru a primì in dar aceea ce pot dobândì singur. In astă noapte arunc in mormêntul strămunilor

www.dacoromanica.ro

mei strălucirile imprumutate. *Conții* de Lavagna s'au stins, *prinții* incep.

LEONORA (clătinând din cap in fantasii).

Vĕd pe soțul meu căzênd, rănit greu, de moarte. Vĕd un cortej aducênd in tăcere cadavrul soțului meu (sculându-se spăriată). Cel intăiu, singurul plumb, lovește sufletul lui Fiesco.

FIESCO (o ia de mână cu amor).

Fii liniștită, copila mea, acest singur plumb nu-l va lovì.

LEONORA (se uită la dînsul serios).

Cu așa siguranță provoacă Fiesco cerul? Și dacă in o mie de mii de casuri ar fi unul numai incontra ta, acel o mie de mielea s'ar putea intîmpla și soțul meu ar fi pĕrdut. Inchipuește-ți că-ți pui in joc viața eternă, Fiesco! Dacă pe un bilion de câștiguri ar venì o singură perdere, fi-vei atât de cutezător de a pune indrăsnețul rĕmășag cu Dumnezeu? Nu, soțul meu! Când e totul in joc, fiecare incredere in hazard e hulă.

FIESCO (zimbind).

Fii neingrijită, norocul și eu trăim bine impreună.

LEONORA

Tu o spui asta — și erai de față la jocul cel grozav — voi il numiți petrecere — ai vĕzut cum inșălătorul amăgia pe favoritul sĕu cu cărți bune, până ce se infocă, se sculă, zise: „va banque!“ și atunci il părăsì. O, soțul meu, tu nu te duci pentru a te arăta Genovejilor și a fi adorat! A deștepta republicani din somnul lor, a aduce aminte harmăsa-

www.dacoromanica.ro

rului de copitele sale, asta nu e o simplă primblare, Fiesco. Nu te increde rebelilor acestora! Cei şireţi care te-au aţiţat se tem de tine, cei proşti care te indumnezeesc nu-ţi folosesc intru nimic, şi incotro mĕ uit, Fiesco e perdut!

FIESCO (primblându-se prin casă).

Lipsa curajului e periculul cel mai mare, şi *mărirea* cere şi ea un sacrificiu.

LEONORA

Mărire, Fiesco? O, dece geniul tĕu nu inţelege inima mea! Bine! Am incredere in norocul tĕu, admit că ai să-i invingi. Atunci vai mie! sunt cea mai nefericită din tot sexul meu! Neferice de nu isbuteşti, de isbuteşti mai neferice incă! Aici nu se incape mijloc, iubitul meu! De nu se face ducă, Fiesco e perdut; de-l imbrăţoşez ducă, mi-am perdut soţul.

FIESCO

Asta nu o inţeleg.

LEONORA

Aşa e, Fiesco. In zona furtunoasă a tronului se usucă gingaşa plantă a amorului. Inima unui om, fie şi Fiesco acel om, e prea strimtă pentru a cuprinde două dumnezeiri a tot puternice — dumnezeiri atât de opuse una alteia; *Amorul* are lacrimi şi inţelege lacrimi! *Ambiţia* are ochi de aramă pe care niciodată nu-i umezeşte simţirea. *Amorul* are numai un singur obiect şi renunţă la toate celelalte creaţii; *ambiţia* moare de foame inghiţind intreaga natură, *ambiţia* preface lumea intr'o inchisoare ce resună de lanţuri, *amorul* viseză in fie-

www.dacoromanica.ro

care pustiu paradisul. De vrei să te legeni la peptul meu, un vasal rebel năvăleşte in ţara ta — de voesc eu să mĕ arunc in braţele tale, frica ta de despot ar auzì pasul unui ucigaş eşind din dosul unei tapete şi te-ar gonì fugar din cameră in cameră. Dar, neadormitul prepus ar intra şi in concordia casnică. Când Leonora ta iţi va intinde cupa recoroasă, tu ai respinge-o cu groază şi ai crede dragostea insăşi otrăvitoare.

FIESCO (se opreşte cu groază).

Leonora, taci! Aceasta e o urită inchipuire!

LEONORA

Şi tabloul incă nu e deplin. Aş zice, sacrifică amorul măririi, sacrifică linişt.a, numai să rĕmâi Fiesco. Dumnezeule! Dar aceasta e lovirea cea mai cumplită! Foarte rar se urcă ângeri pe tron şi mai rar se cobor tot ângeri. Cine n'are nevoie să se teamă de un om, va avea el milă de vre-un om? Cel ce poate insoţì orice dorinţă cu un trăsnet, va găsì el de cuviinţă s'o insoţiască cu o vorbă blândă? Domnitorilor, Fiesco, acestor proiecte greşite ale naturei, care voieşte insă nu poate, le place a şedea intre oameni şi dumnezeire, *creaturi* fără credinţă, mai rĕi *creatori!*

FIESCO (primblându-se din ce in ce mai neliniştit).

Leonora, deajuns! Puntea in urma mea e ruptă.

LEONORA (uitându-se la dînsul cu dragoste).

Şi dece, soţul meu? Numai faptele nu se pot şterge! Te-am auzit odată jurând că frumuseţea mea ar fi rĕsturnat toate planurile tale — n'ai jurat drept, fătarnicule — ori s'a trecut ea foarte iute. Intreabă inima ta cine e vinovat? (cu mai mare foc.

www.dacoromanica.ro

imbrăţoşându-l cu amêndouĕ mânele). Intoarce-te! Deşteaptă-te! Renunţă! Amorul te va despăgubì. Dacă inima mea n'a putea sătura foamea ta, o Fiesco! diademul va fi şi mai neputincios incă! (cu măgulire) Vino! Vreau să'nvăţ toate dorinţele tale pe de rost, vreau să contopesc toate farmecele naturei intr'o sărutare amoroasă pentru a ţinè pe înaltul fugar etern in aceste sfere divine. — Inima ţi-e nesfîrşită — şi amorul e nesfîrşit, Fiesco. A fericì pe o sermană creatură — pe o creatură care gustă raiul la peptul tĕu — putea-va lăsa un deşert in inima ta?

FIESCO (in cel mai mare grad al mişcării).

Leonora! Ce ai făcut? (cade in braţele ei, perzêndu-şi puterile). Nu voiu mai putea privì pe un Genovez in faţă.

LEONORA (bucuroasă, iute).

Să fugim, Fiesco, s'aruncăm in pulbere aceste nimicuri pompoase, să trăim in câmpii romantice numai pentru amor. (îl strânge la inimă cu incântare). De sufletele noastre limpezi, ca veselul azur al cerului asupra noastră, nu se va mai lipì atunci suflarea neagră a tristeţei — viaţa noastră va curge melodioasă ca isvorul spre Creator — (s'aude tunul; Fiesco tresare; toţi conjuraţii intră in sală).

SCENA XV.

CONJURAŢII

Timpul a sosit!

FIESCO (către Leonora, energic).

Adio! Pentru totdeauna — ori Genova va fi mâne la picioarele tale. (Se răpede să easă).

www.dacoromanica.ro

BURGOGNINO (strigând).

Contesa leşină! (Leonora a leşinat. Toţi sar spre a o ţinè, Fiesco la picioarele ei).

FIESCO (cu un ton pătrunzător).

Leonora, ajutaţi-o, pentru Dumnezeu, ajutaţi-o! (Rosa, Bella vin s'o ajute). Ea deschide ochii! (se ridică hotărit). Acum veniţi — să'nchidem ochii lui Doria!

(Conjuraţii es).

(Cortina cade).

www.dacoromanica.ro

ACTUL V.

SCENA I.

Mezul nopții. Stradă in Genova. Pe ici pe colea se mai vĕd luminări prin case, care se sting una după alta. In fund se vede poarta San Toma încă inchisă. In depărtare mare câțiva oameni trec cu fănare in mână, pe urmă patrule. Totul e in liniște. Numai marea e neliniștită.

Fiesco vine inarmat și se oprește inaintea palatului lui Andrea Doria, pe urmă *Andrea*.

FIESCO

Bĕtrânul s'a ținut de cuvênt — toate luminările stinse in palat, garde nu sunt. Am să sun (sună). He! hola! Deșteaptă-te Doria! Doria ești trădat, ești vêndut! Hola! hola! Deșteaptă-te!

ANDREA (se arată in balcon).

Cine a tras clopoțelul?

FIESCO (prefăcêndu-și glasul).

Nu mĕ 'ntreba! Ascultă-mĕ! Steaoa ta s'a intunecat, ducă. Genova se rescoală incontra ta! Calăii tĕi s'apropie și tu poți dormì, Andrea?

www.dacoromanica.ro

ANDREA (măreț).

Imi aduc aminte cum marea infuriată se certa cu Bellona mea, cum corăbiile pîrîiau și catargul cel mare s'a rupt... și Andrea Doria dormia liniștit. Cine trimite calăii?

FIESCO

Un bărbat mai teribil decât marea ta infuriată: Ioan Ludovic Fiesco.

ANDREA

Vrei să rizi, amice! Ești vesel! Dacă-ți plac glumele, glumește zioa. Mezul nopții nu e ora potrivită.

FIESCO

Tu iei in ris pe acel ce-ți dorește binele?

ANDREA

Ii mulțumesc și mĕ duc să mĕ cule. Fiesco s'a ostenit in petreceri și n'are timp de gândit la Doria.

FIESCO

Bĕtrâne nefericit! Nu te increde șarpelui! Șapte culori lucesc pe solzii sĕi... te apropii... și te invălătucește cu cercurile sale. Ai ris de inștiința rea unui trădător, nu-ți bate joc de sfatul unui prieten. Un cal e inșăoat gata in curtea ta. Fugi până e timp. Nu desprețuì pe un amic!

ANDREA

Fiesco are cugetări nobile; nu-l am insultat niciodată, și Fiesco nu mĕ trădează.

FIESCO

Are cugetări nobile; te trădează și-ți dă dovezi și de una și de alta.

www.dacoromanica.ro

ANDREA

Atunci mai este incă o *gardă* pe care un Fiesco n'o poate invinge, dacă n'are ângeri in oastea sa.

FIESCO (cu ironie).

Aş dorì să-i vĕd ca să le dau o scrisoare pentru ceea lume.

ANDREA (cu mărire).

Sermane luător in ris! N'ai auzit niciodată că *Andrea e de optzeci de ani şi Genova fericită?* (se duce din balcon).

FIESCO (se uită lung şi mult după dînsul).

Trebuia intăi să *restorn* pe omul acesta şi pe urmă să 'nvĕţ că e greu de a-i sĕmĕna? (face câţiva paşi adâncit in gânduri). Am rĕspuns măririi cu mă rire... Andrea, intre noi s'a sfirşit! Şi acuma, peire, porneşte!

(Aleargă spre strada din fund; s'aud tobe din toate părţile. Luptă la poarta San Toma. Poarta se sfarmă şi se vede portul, in care se zăresc corăbii luminate cu făclii).

SCENA II.

Gianettino Doria (cu manta de purpură). *Lomellino. Servitori* (cu făclii inainte). Toţi vin iute

GIANETTINO (oprindu-se).

Cine-a dat ordin să bată alarma?

LOMELLINO

De pe galere s'a slobozit un tun.

www.dacoromanica.ro

GIANETTINO

Sclavii şi-or fi sfărmat ferele. (S'aud impuşcături la poarta San Toma).

LOMELLINO

Colo foc!

GIANETTINO

Poarta deschisă! Gardele rĕsculate! (spre servitori) Aide iute, ticăloşilor! Mergeţi cu făcliile spre port! (Toţi se 'ndreaptă spre port).

SCENA III.

Cei dinăinte. Burgognino. Conjuraţii viind de la poarta San Toma.

BURGOGNINO

Sebastiano Lescaro e un soldat viteaz!

CENTURIONE

S'a apărat ca un urs până ce a căzut.

GIANETTINO (dând un pas inapoi).

Ce s'aude?... Staţi!

BURGOGNINO

Cine e acolo cu făcliĭ?

LOMELLINO

Sunt duşmani, prinţule! Fugi in stînga!

BURGOGNINO (cu energie).

Cine e acolo cu făcliĭ?

www.dacoromanica.ro

CENTURIONE

Staţi! Parola!

GIANETTINO (scoţênd spada cu mândrie).

Supunere şi Doria!

BURGOGNINO (furios).

Răpitorul republicei şi al miresei mele (către conjuraţi aruncându-se asupra lui). Ne scuteşte de a-l mai căuta! Demonii lui inşii il trădează (îl străpunge).

GIANETTINO (cade urlând).

Ucigaşi! Ucigaşi! Resbună-mĕ, Lomellino!

LOMELLINO şi SERVITORII (fugind).

Ajutor! Ucigaşi! Ucigaşi!

CENTURIONE (strigă tare).

E străpuns! Ţineţi pe conte! (puind mâna pe Lomellino).

LOMELLINO (in genunchi).

Lăsaţi-mi viaţa, mĕ dau in partea voastră.

BURGOGNINO

Mai trăeşte incă acest miserabil? Lăsaţi să fugă mişelul! (Lomellino fuge).

CENTURIONE

Poarta San Toma a noastră! Gianettino mort! Fugiţi cât veţi putea, daţi de ştire lui Fiesco.

GIANETTINO (ridicându se spasmodic).

Blăstĕm, Fiesco! (moare).

www.dacoromanica.ro

BURGOGNINO (scoţênd spada din cadavru).

Genova liberă şi cu ea Berta mea!... Dă-mi spada ta, Centurione. Şi asta plină de sânge du-o mirese mele. Porţile inchisorii ei sunt sdrobite. Te-oiu urma incurênd să-i dau sărutarea de mire. (Es prin diferite părţi).

SCENA IV.

Andrea Doria, Germani.

UN GERMAN

Furtuna s'a indreptat spre partea ceea. Incalecă, duca.

ANDREA

Lăsaţi-mĕ să mai privesc odată turnurile Genovei şi cerul! Nu, nu e un vis, Andrea e trădat!

GERMANUL

Imprejurul nostru numai duşmani! Aidem! Aidem dincolo de marginile ţării!

ANDREA (aruncându se pe cadavrul nepotului sĕu).

Aici vreau să mor. Nu-mi vorbească nimeni de fugit! Aici zace puterea bĕtrâneţei mele. Calea mea s'a sfirşit!

GERMANUL

Colo vĕd ucigaşi! Ucigaşi! Fugi, bĕtrâne prinţ!

ANDREA (după ce s'a auzit earăş tobele).

Ascultaţi, străinilor, ascultaţi! Aceştia sunt Genovejii a cărora jug eu l'am sfărmat. Aşa se resplăteşte şi in ţara voastră?

www.dacoromanica.ro

GERMANUL

Fugi! fugi! fugi! Păn'atuncea oasele noastre se vor têmpì de spăzile lor. (Calcagno s'apropie).

ANDREA

Fugiţi voi! Lăsaţi-mĕ pe mine! Mergeţi de infricoşaţi naţiunile cu vestea: Genovejii şi-au ucis părintele!

GERMANUL

Fugi! păn' la ucis mai avem treabă. Camarazi, staţi! Luaţi contele in mijloc! (scot spăzile). Învĕţaţi pe cânii işti de Italieni să aibă respect de pĕrul cel alb.

CALCAGNO (strigă).

Cine e? Ce-i acolo?

GERMANUL (lovind).

Loviri germane! (Es bătêndu-se. Se ridică cadavrul lui Gianettino).

SCENA V.

Leonora (in haine bărbăteşti). *Arabella.* (Amêndoue vin tremurând).

ARABELLA

Vino, Signora, vino!

LEONORA

Intr'acolo s'aude cel mai mare sgomot, ascultă, n'auzi gemetul inaduşit al unui om ce moare! — Vai! îl incunjură — spre inima lui Fiesco sunt indreptate ţevile carabinelor lor, spre a mea, Bella

www.dacoromanica.ro

— acum dau foc — staţi! staţi! e soţul meu! (aruncă braţele in aer in delir)

ARABELLA

Pentru numele lui Dumnezeu!

LEONORA (ca şi sus, strigând in dreapta şi'n stînga).

Fiesco! Fiesco! Fiesco! Il părăsesc amicii, credinţa rebelilor e nestatornică. Soţul meu conduce rebeli? Bella! Cerule! Fiesco e rebel?

ARABELLA

Nu, signora, el e grozavul arbitru al soartei Genovei.

LEONORA (cu atenţie).

Aşa! Şi Leonora ar fi tremurat! Cel mai mare republican să aibă soţ pe cea mai fricoasă republicană? Arabella, când bărbaţii se luptă pentru ţări, e ertat ca şi femeile să simţească? (se aud tobe). Mă arunc intre luptători.

ARABELLA (incleştându-şi mânile).

Cerule indurător!

LEONORA

Stăi! De ce se 'mpedică piciorul meu? Eată o pălărie şi o manta, eată şi o spadă (o ia in mână); grea spadă, Bella mea, insă oiu avea putere a o purta şi mânile mele nu-i vor face ruşine. (Se sună alarma)

ARABELLA

Auzi? Auzi? Clopotul din turnul Dominicanilor. Indură-te Dumnezeule! Cât de grozav!

www.dacoromanica.ro

LEONORA

Zi mai bine cât de încântător! prin sunetul lui, Fiesco vorbește cu Genova (tobele sună mai tare). Ura! Ura! Niciodată n'am auzit o musică mai dulce. Și acestor tobe le dă viață Fiesco! Cum imi bate inima! toată Genova se deșteaptă, bande de mercenari urmează numele lui și șoția lui să aibă teamă? (Se aude sunând in trei alte turnuri). Nu! Eroul meu să imbrățoșeze o eroină! Brutus al meu să imbrățoșeze o Romană! (Pune pălăria in cap și mantaoa pe umere). Eu sunt Porcia!

ARABELLA

Signora, nu știi cât de cumplit aiurezi! Nu, nu-ți poți inchipuì! (Sunete de alarmă și tobe).

LEONORA

Ticăloaso, care poți auzì toate acestea fără a te exalta — petrele plâng pentru că nu au picioare să alerge după Fiesco — palaturile acestea sunt indignate contra celui ce le-a infipt atât de adânc in pământ incât nu pot alerga la Fiesco — țermurile de-ar putea și-ar uita datoria — ar trăda Genova mării și ar sălta după tobele sale. Aceea ce deșteaptă moartea din cuticele sale nu poate deștepta curajul tău? Du-te tu! Eu singură mi-oiu găsì drumul.

ARABELLA

Mare dumnezeule! Nu cumva ai voì să implinești aceea ce vorbești?

LEONORA (mândru și eroic).

Am s'o implinesc, ticăito! (cu foc) Acolo unde lupta va fi mai furioasă, acolo unde Fiesco se luptă

www.dacoromanica.ro

insuş — acesta-i Lavagna? Genovejilor el e, le voiu zice; şi acest om e soţul meu, şi eu am o rană. (Sacco strigă: Cine e? Doria sau Fiesco?)

LEONORA (inspirată).

Fiesco şi libertate! (se aruncă intr'o stradă, mulţimea de oameni o desparte de Bella).

SCENA VI.

Sacco (cu o trupă). *Calcagno* (îl intîlneşte cu o alta).

CALCAGNO

Andrea Doria a scăpat.

SACCO

Foarte rea recomandare pentru tine la Fiesco.

CALCAGNO

Nişte urşi, germanii ceia, s'au infipt dinaintea bătrânului ca nişte stînci. Nici măcar l'am putut zări. Nouĕ dintr'ai noştri s'au dus şi pe mine m'au atins la urechia stîngă. Dacă se bat ei aşa pentru tirani străini, cum trebue să păziască pe domnitorii lor!

SACCO

Partea noastră creşte din ce in ce mai mult, porţile oraşului le avem toate.

CALCAGNO

Aud că la castel se bat cumplit.

SACCO

Burgognino e intre ei. Ce face Verrina?

www.dacoromanica.ro

CALCAGNO

Stă intre Genova şi marea ca cânele infernului, incât un peştişor nu poate trece.

SACCO

Eu pun să sune alarma in suburbiu.

CALCAGNO

Eu mĕ duc la piaţa Sarzana. Mişcă, toboşer!

(Se duc cu sunetul tobelor)

SCENA VII.

Morul. O bandă de tâlhari (cu torcii).

MORUL

Sé ştiţi, blăstemaţilor! Eu sunt cel ce v'a fert supa, şi mie nu-mi dau nici măcar o lingură. Bine! Şi vĕnătoarea imi vine la socoteală. Hai să dăm foc şi să prădăm! Ceilalţi se bat pentru un ducat, noi vom face foc in biserici ca să se mai incălzească apostolii ingheţaţi. (Se aruncă in casele de prin prejur).

SCENA VIII.

Burgognino, Berta (in haine bărbăteşti).

BURGOGNINO

Odihneşte-te aici, iubite copile. Eşti in siguranţă. Eşti rănit?

BERTA (prefăcêndu-şi glasul).

Nu.

www.dacoromanica.ro

BURGOGNINO (voios).

Atunci, scoală-te. Am să te duc unde se dobândesc răni pentru Genova — frumoase, vezi, ca aceasta (arată braţul).

BERTA (spăriindu-se).

Cerule!

BURGOGNINO

Te sparii? dragă copile, prea de timpuriu vrei să te arăţi bărbat — de câţi ani eşti?

BERTA

De cincisprezece ani.

BURGOGNINO

Pentru noaptea asta cu cinci ani prea tênĕr — tatăl tĕu?

BERTA

Cel mai bun cetăţean al Genovei.

BURGOGNINO

Te înşăli, copile! Acel ce merită acest titlu e tatăl miresei mele. Cunoşti casa lui Verrina?

BERTA

Foarte bine.

BURGOGNINO (iute).

Cunoşti şi pe divina lui fiică?

BERTA

Se numeşte Berta.

www.dacoromanica.ro

BURGOGNINO (cu foc).

Du-te fuga şi-i dă acest inel. Zi-i că e veriga cununiei şi că panaşul albastru se ţine vitejeşte. Mergi sănătos! Eu mă duc intr'acolo. Pericului n'a trecut incă. (Vre-o câte-va case ard).

BERTA (chemându-l cu glas slab).

Scipion!

BURGOGNINO (se opreşte uimit).

Pe spada mea, cunosc acest glas!

BERTA

Pe inima mea! (imbrăţoşându-l) Sunt foarte cunoscută aici.

BURGOGNINO (strigă tare).

Berta! (Sunete de alarmă in suburbiu. Mulţime. Amêndoi se perd intr'o imbrăţoşare).

In locul scenei acesteia Schiller a scris, in timpul opririi sale la Lipsca in anul 1785, următoarele:

O boltă subpământeană, luminată de o singură lampă. Fundul rămâne de tot intuneric. *Berta* singură cu vĕl negru pe faţă şade pe o peatră in faţa scenei. După o pausă se scoală şi merge incoace şi incolo.

Nimic nu s'aude incă! Nici o urmă de om nu se arată. Nici un pas al mântuitorilor mei! Aşteptare grozavă! Grozavă şi deşartă, ca chinul celui ingropat de viu in mormânt. Şi ce aştepţi, inşălato? Un jurământ ce nu se poate sfărma te ţine inchisă in bolta aceasta. Gianettino Doria trebue să cadă, Genova să fie liberă, ori Berta să se usuce in acest turn — aşa e juramêntul tatălui meu. Inchisoare blăstemată, ce n'are altă cheie decât hircăi-

www.dacoromanica.ro

tura de pe urmă a unui tiran bine păzit. (Se uită imprejurul ei în boltă). Cât de lugubră e tăcerea asta! spăimântătoare ca tăcerea mormêntului. Din unghiurile deşerte se imprăştie o noapte infricoşată. Şi lampa incurênd se va stinge. (Mergênd cu mai mare vioiciune). O! vino, vino, preaiubitul meu, e grozav de a murì aici. (Pausă; pe urmă tresare şi se primblă frângêndu-şi mânile prin boltă cu toate semnele durerii). M'a părăsit! Şi-a sfărmat jurământul! A uitat pe Berta lui! Cei ce trăesc uită pe cei ce au murit, şi bolta aceasta e un mormênt. Nu mai spera nimic, nefericito! Speranţa există numai unde Dumnezeu se uită. In inchisoarea asta Dumnezeu nu se uită. (Earăş pausă, se infricoşază mai mult).

Ori au căzut mântuitorii mei! Sumeaţa conspiraţie n'a isbutit şi periculul a invins pe inimosul tênêr. O, nefericită Bertă! Poate in momentul acesta fantomele lor se primblă prin boltă şi plâng de speranţa ta (tresare).

Dumnezeule! Dumnezeule! Aşa dar sunt perdută fără scăpare de au căzut, fără scăpare trădată crudei morţi! (Se razimă de zid. După o pausă urmează cu durere). Şi de trăeşte incă iubitul meu, când va venì să-şi impliniască cuvêntul şi să-şi iee mireasa in triumf, şi va găsì aici totul deşert şi mut, şi cadavrul lipsit de suflet nu va putea rĕspunde la fericirea lui, când sărutările lui ferbinţi vor căuta in zadar pe buzele mele viaţa fugită, când lacrimele in zadar vor curge peste mine, când tatăl va cădea suspinând peste fiica lui şi numai ţipetul suferinţelor vor resuna in zidurile goale ale acestei inchisori. O, atunci, atunci nu le spune plângerile mele, boltă! Spune-le că am suferit ca o eroină şi că cel de pe urmă resuflu a fost iertare. (Cade obosită pe peatră, pausă. Se aude un vuet amestecat de

www.dacoromanica.ro

tobe şi clopote in dosul scenei. Berta sare in sus). Ce e asta? Aud eu bine, ori visez? Clopotele sună grozav! Acesta nu e sunetul clopotelor care chiamă pe credincioşi la rugăciune. (Sunetul se apropie şi devine mai tare; ea fuge incoace şi incolo spăriată). Mai tare şi tot mai tare! Asta e alarmă! Intrat-a duşmanul in oraş? Se perde Genova in flacări? — Un vuet selbatic, cumplit ca fuga unor mii de oameni! Ce e asta? (se bate la uşă) Vine aici, se trage zăvorul. (Mergênd cu voiciune spre fund). Oameni! Oameni! Libertate! Scăpare! Mântuire!

Burgognino (intră cu spada goală). *Câţiva servitori* (il urmează cu torcii).

BURGOGNINO (strigând).

Eşti liberă, Berta! Tiranul a murit, această spadă l'a străpuns!

BERTA (alergând in braţele lui).

Mântuitorul meu! Ângerul meu!

BURGOGNINO

Auzi sunetul clopotelor, vuetul tobelor? Fiesco a invins, Genova e liberă, blăstĕmul tatălui tĕu e sfărmat.

BERTA

Dumnezeule! Dumnezeule! Aşa dar pentru mine a fost vuetul acest grozav, sunetul clopotelor!

BURGOGNINO

Pentru tine, Berta; ne chiamă la cununie. Părăseşte astă inchisoare uricioasă şi urmează-mĕ la altar.

www.dacoromanica.ro

BERTA

La altar, Burgognino? Acuma la mezul nopţii in sgomotul acest cumplit, ca şi când lumea a eşit din osia sa?

(Verrina intră nevĕzut şi rĕmâne fără a vorbi pe pragul uşei).

BURGOGNINO

In astă noapte sublimă in care serbează Genova intreagă libertatea sa şi legătura amorului nostru. Astă spadă, roşie incă de sânge de tiran, va fi podoaba mea de nuntă. Astă mână caldă incă de fapta eroică, va pune-o preotul intr'a ta. Nu te teme, iubita mea, şi vino cu mine la altar.

VERRINA (s'apropie de dînşii şi-i binecuvintează).

Dumnezeu să vĕ binecuvinteze, copii mei!

BERTA şi BURGOGNINO (cad in genunchi la picioarele lui).

O, părinte!

VERRINA

(puind mânile pe capul lor; pausă, pe urmă se adresează solemn la Burgognino).

Nu uita niciodată cât de greu ai dobândit-o! Nu uita niciodată că cununia ta e de o virstă cu libertatea Genovei. (serios şi măreţ adresându-se la Berta) Tu eşti fiica lui Verrina şi bărbatul tĕu a ucis pe tiran. (După o mică tăcere le face semn să se ridice şi le zice cu un glas inăduşit) Preotul vĕ aşteaptă.

BERTA şi BURGOGNINO

Cum, tată? Nu vii cu noi?

www.dacoromanica.ro

VERRINA (foarte serios).

Intr'un alt loc mĕ chiamă o datorie grozavă; rugăciunile mele vĕ vor intovĕrăşî. (Se aud trimbiţe şi tobe, in depărtare strigări de bucurie). Auzi strigările de bucurie?

BURGOGNINO

Negreşit, proclamă pe Fiesco ducă. Plebea îl indumnezeeşte şi i-a adus purpura cu strigări de bucurie; nobilimea privia cu groază şi nu putea zice nu!

VERRINA (rizênd cu amărăciune).

Aşa dar vezi, fĕtul meu, că trebue să fac jurămêntul de supunere noului monarc.

BURGOGNINO (ţiindu-l spăriat).

Ce vrei să faci? Te intovărăşesc!

BERTA (ţiindu-se infricoşată de Burgognino).

Dumnezeule! Ce e asta, Burgognino? Ce vrea să facă tatăl meu?

VERRINA

Fiule, mi-am prefăcut toată averea in aur şi am trimes-o pe corabia ta. Ia-ţi mireasa şi te imbarcă. Poate voiu urma, poate nu! Voi vĕ duceţi la Marsilia şi (imbrăţoşându-i cu mişcare) Dumnezeu fie cu voi!...

BURGOGNINO (hotărit).

Verrina, eu rĕmân. Periculul incă nu s'a sfirşit.

VERRINA (ducêndu-i pe Berta de mână).

Mândrule, nesăţiosule! Priveşte la mireasa ta!

www.dacoromanica.ro

Cu tiranul *tĕu* te-ai răfuit, lasă-mi mie pe al meu! (Se duc).

SCENA IX.

Fiesco (intră furios). *Cibo.*

FIESCO

Cine-a dat foc?

CIBO

Castelul l'am luat.

FIESCO

Cine-a dat foc?

CIBO

Patrulii să prindă făptuitorul (câţiva se duc).

FIESCO (mânios).

Vreau să mĕ facă hoţ şi incendiar? Să se ducă pe loc cu pompe şi cu cofe. (Urma ese). Insă Gianettino e ucis?

CIBO

Aşa se zice.

FIESCO (selbatic).

Se zice numai? Cine-o zice numai? Cibo, pe onoarea ta, a scăpat?

CIBO (grav).

Dacă mi-e dat voie a crede ochilor mei mai de grabă de cât cuvêntului unui gentilom, Gianettino trăeşte.

www.dacoromanica.ro

FIESCO (tresărind).

Cu vorbele acestea iți pui viața in joc, Cibo!

CIBO

O spun incă odată — l'am vĕzut de vre-o opt minute viu, cu purpura şi cu pănaşul galben.

FIESCO (eşindu-şi din fire).

Cer şi infern! Cibo, pun să răteze capul lui Burgognino. Sboară, Cibo, să se 'nchidă porțile orașului, să se inece toate felucile ca să nu poată scăpa pe apă — diamantul acesta, Cibo, cel mai scump in Genova, Lucca, Veneția şi Pisa, cel ce a venì să-mi vestească: Gianettino e mort — îl are. (Cibo aleargă). Sboară, Cibo!

SCENA X.

Fiesco, Sacco, Morul, Soldați.

SACCO

Am prins pe Mor cum arunca un fitil aprins in catedrala Iesuiților.

FIESCO

Trădarea ți-am iertat-o, fiindcă mĕ privia numai pe mine. Insa incendiarea se pedepseşte cu spânzurătoare. Duceți-l indată şi-l spânzurați la poarta bisericei.

MORUL

Fi! fi! fi! Nu-mi vine la socoteală. Nu se mai poate scădea ceva cu vorbe bune?

FIESCO

Nimic.

www.dacoromanica.ro

MORUL (intim).

Faceţi o cercare şi trimiteţi-mĕ la galere.

FIESCO (făcênd celorlalţi semn).

La spânzurătoare!

MORUL (obraznic).

Atunci mĕ fac creştin.

FIESCO

Biserica nu doreşte putorile păgânilor.

MORUL (linguşitor).

Trimete-mĕ cel puţin beat pe ceea lume.

SACCO

Treaz!

MORUL

Cel puţin nu mĕ spânzuraţi de-o biserică creştinească.

FIESCO

Un cavaler se ţine de cuvênt. Ţi-am promis o spânzurătoare anume pentru tine.

SACCO

Destule vorbe, păgâne! Mai avem şi alte trebi.

MORUL

Dar dacă s'ar intîmpla să se rupă frânghia?

FIESCO (lui Sacco).

S'o pui in două.

www.dacoromanica.ro

MORUL (resignat).

Bine, fie! şi pregătească-se dracul pentru ceva extra! (Ese cu soldaţii care-l spânzură in depărtare).

SCENA XI.

Fiesco, Leonora (se iveşte in fund cu purpura lui Gianettino).

FIESCO

(o remarcă, tresare, dă inapoi şi şopteşte infuriat).

Par'că cunosc pănaşul şi mantaoa! (Sărind furios pe dînsa şi străpungênd-o). Dacă ai trei vieţe, invie ear şi mergi!

(Leonora cade cu un ţipĕt înăduşit. S'aude un marş victorios, tobe, trimbiţe şi hoboe).

SCENA XII.

Fiesco, Calcagno, Sacco, Centurione, Cibo. Soldaţii (intră cu musica şi cu drapeluri).

FIESCO (mergêndu-le inainte cu triumf).

Genoveji, soarta voastră e hotărîtă, eată-l, vermele care rodea sufletul meu, hidosul obiect al urei mele. Ridicăţi armele in sus, Gianettino!

CALCAGNO

Şi eu vin să-ţi vestesc că două treimi a Genovei imbrăţoşează partea ta şi jură sub bandiera lui Fiesco.

CIBO

Şi prin mine iţi trimite Verrina salutări din corabia amirală şi stĕpânirea pe port şi pe mare.

www.dacoromanica.ro

CENTURIONE

Şi prin mine guvernorul oraşului bastonul de comandament şi cheile.

SACCO

Şi în persoana mea se aruncă (ingenunchiând) consiliul cel mare şi cel mic al Republicei în genunchi înaintea stăpânului său şi cer milă şi cruţare.

CALCAGNO

Eu sunt cel întâiu care salut pe marele învingător în zidurile lui. Onoare ţie — plecaţi stindardele adânc — *ducă de Genova!*

TOŢI (scoţându-şi pălăriile).

Să trăiască! Să trăiască! duca de Genova! (Marş de drapele).

(Fiesco a remas tot timpul cu capul plecat pe pept, adâncit în cugetări).

CALCAGNO

Poporul şi Senatul aşteaptă pe înaltul lor stăpân să-l poată saluta în ornatul domnesc — dă-ne voe preainalte ducă, să te conducem în triumf la Signoria!

FIESCO

Daţi-mi voe întâi să pun la cale o treabă între mine şi inima mea. Am trebuit să las o persoană foarte scumpă în presimţiri de moarte o persoană care va împărtăşi gloria acestei nopţi cu mine. (Cu mişcare către adunare). Fiţi buni de mă însoţiţi la amabila voastră ducesă (vrea să easă).

www.dacoromanica.ro

CALCAGNO

Dar ucigaşul ist ticălos şi mişel să remâe aci şi să-şi ascundă ruşinea in acest unghiu?

CENTURIONE

Înţepaţi-i capul intr'o elebarda!

CIBO

Trunchiul său mutilat să ne mâture stradele.
(Se duc câţiva cu făclii spre cadavru).

CALCAGNO (spăriat şi cam incet).

Priviţi, Genoveji! Aceasta nu e o faţă de Gianettino. (Toţi remân cu ochii ţintiţi spre cadavru).

FIESCO

(se opreşte şi aruncă o căutare pe care o retrage incet şi strimbându-se).

Nu, la dracu, nu! Aceasta nu e o faţă de Gianettino. Afurisenie! (rotindu-şi ochii) Genova a *mea*, ziceţi a *mea?* (cu un ţipăt furios). Nălucire infernală! E femeea mea! (cade pătruns la pământ. Conjuraţii stau imprejur foarte impresionaţi).

FIESCO (ridicându-se obosit cu un glas înăduşit).

Ucisu-mi-am femeea, Genoveji? Vă conjur, nu vă uitaţi galbeni ca fantome la acest joc al naturei. Mărire ţie doamne! Sunt lucruri de care omul nu are teamă pentru că e numai om. Acel ce nu poate simţi plăcere dumnezeească, nici poate suferi torturile iadului. Eroarea aceasta ar fi şi mai cumplită. (Cu o linişte grozavă). Genoveji! Mărire domnului, nu e cu putinţă.

www.dacoromanica.ro

SCENA XIII.

Cei dinainte. Arabella (vine plângênd).

ARABELLA

Ucidă-mĕ deacum! Ce mai am de perdut? Fie-vĕ milă de mine, bărbaţi, aici am lăsat pe stĕpâna mea şi n'o găsesc nicăiri.

FIESCO (apropiindu-se de dînsa tremurător).

Leonora o chiamă pe stĕpâna ta?

ARABELLA (cu bucurie).

O! bine că te-am găsit, iubite şi bunule stĕpân! Nu fii supĕrat pe noi, n'am putut-o ţinè.

FIESCO (furios).

Urito, de la ce?

ARABELLA

Să se ducă...

FIESCO (şi mai furios).

Taci!... Unde să se ducă?

ARABELLA

Să se amestece in mulţime.

FIESCO (de tot furios).

Prefacă-se limba-ţi in crocodil — hainele sale?

ARABELLA

O manta de purpură.

FIESCO (turbat).

Du-te in al noulea fund al Iadului! Mantaoa...

www.dacoromanica.ro

ARABELLA

Era aici la pământ.

CÂŢIVA CONJURAŢI (şoptind).

Gianettino a fost ucis aici.

FIESCO (obosit şi ameţit Arabellei).

Stĕpâna ta s'a găsit. (Arabella ese infricoşată; Fiesco se uită rotindu-şi ochii la cei din imprejurul lui, pe urmă cu o voce slabă ce treptat creşte până la strigăt). Adevĕrat e, adevĕrat, şi eu sunt acel ce am comis neauzitul pĕcat (bătênd imprejurul sĕu) daţi-vĕ inapoi voi toţi ce aveţi chip omenesc! — A! (crăşnind din dinţi spre cer). De-aş avea lumea sa intre dinţii mei! A! aş sfăşia natura intreagă şi aş preface-o intr'un monstru care să samene cu durerea mea. (Spre ceilalţi care stau tremurând imprejur). Oameni! Cum stă soiul acest ticălos, bucurându-se şi fericindu-se că nu's ca mine — nu's ca mine... (recăzênd in tremur). Eu singur am implinit fapta... (mai iute şi mai selbatic). Eu? pentru ce eu? pentru ce nu cu mine şi aceştia? dece să nu se têmpească durerea mea de durerea unei alte creaturi?

CALCAGNO

Iubitul meu ducă...

FIESCO (apropiindu-se de dînsul cu bucurie selbatică).

A! Bine ai venit! Mărire Domnului, mai eată unul pe care-l striveşte aceasta. (stringênd pe Calcagno in braţe, furios). Frate al desperării mele! Să-ţi priească blăstĕmul! E moartă! Şi tu ai iubit-o. (Il duce la cadavru şi-i pleacă capul spre el). Disnădĕjdueşte! E moartă (cu ochiul infipt spre un unghiu). A! de-aş

www.dacoromanica.ro

sta la porţile osîndei, şi ochiul meu să poată vedea diferitele torture ale iscoditorului iad şi urechile mele să sugă gemetele păcătoşilor perduţi, de l'aş putea vedea pe chinul meu, cine ştie, poate l'aş putea suferi (mergênd cu groază spre cadavru). Femeea mea zace aici ucisă! O! şi asta încă n'a mulţămit iadul, întâi mè ridică pe cea mai înaltă, mai lunecoasă culme a plăcerii, mè înalţă păn' la pragul cerului, şi atunci... jos... atunci... O! de-ar putea sufletul meu să împrăştie ciumă in suflete... atunci... atunci... imi ucid femeea! Nu! viclenia sa merge şi mai departe — atunci se painjinesc doi ochi — şi-mi ucid... femeea! (Surizênd cu amărăciune). Aceasta e un cap d'operă! (Toţi conjuraţii se razimă mişcaţi pe armele lor, câţiva şterg lacrimile din ochi — pausă).

FIESCO (obosit şi mai incet, uitându-se imprejur).

Da, da! Cei ce au sugrumat un domnitor, plâng, (cu cea mai mare durere). Vorbiţi! plângeţi voi de inalta trădare a morţii ori plângeţi de rătăcirea minţii mele? (stând inaintea cadavrului foarte mişcat). Unde ucigaşi tari ca peatra se topesc in lacrimi ferbinţi, desperarea lui Fiesco blastĕmă numai (cade plângênd inaintea cadavrului). Leonora, iartă-mĕ, cu furie nu se sileşte cerul a se pocăi (mişcat, cu induioşare). Cu mult inainte, Leonora, gândiam cu voluptate la serbarea oarei aceleia când voiu presenta Genovejilor pe ducesa lor, imi părea că vĕd faţa ta rumenindu-se, sênul tĕu săltând cu demnitate sub vĕlul argintiu, blânda ta voce tremurând şi neputênd exprima fericirea (mai voios). Ha! cât de divin sunau la urechile mele sgomotoasele aclamaţii ale poporului, cum se oglindea triumful iubitei mele in invidia căzută! Leonora, momentul

www.dacoromanica.ro

a sosit, Fiesco al tĕu e ducă de Genova şi cel mai miserabil cerşător al Genovei s'ar gândi să schimbe ticăloasa sa soartă cu durerea şi purpura mea. (mai mişcat) Ticăloşia lui el o impărtăşeşte cu o soţie, eu cu cine să impărtăşesc strălucirea mea? (plânge şi-şi ascunde faţa in cadavru; mişcare pe toate feţele).

CALCAGNO

Era o femee superioară!

CIBO

Să nu se afle această nenorocire in popor. Ai noştri ar perde curajul şi duşmanii ar prinde la inimă.

FIESCO (ridicându-se hotărit).

Ascultaţi, Genoveji! Providenţa, de pricep semnul sĕu, mi-a dat această lovire spre a-mi incerca inima la apropierea măririi la care mĕ inalţă. aceasta era cea mai grea ispită; deacum inainte nu mĕ mai tem nici de durere, nici de plăcere. Veniţi! Genova mĕ aşteaptă, ziceţi voi? Am să dau Genovei un domnitor cum nu s'a mai vĕzut in Europa. Veniţi! Am să fac o inmormêntare acestei princese incât viaţa işi va perde adoratorii şi moartea va străluci ca o mireasă. Acum urmaţi pe domnitorul vostru! (ese, marş).

SCENA XIV.

Andrea Doria, Lomellino.

ANDREA

Eată-i, se duc in veselie.

www.dacoromanica.ro

LOMELLINO

Norocul i-a imbătat. La porţi nu mai e nimeni. Toţi aleargă la Signoria.

ANDREA

Pe nepotul meu nu-l ingăduia calul. Nepotul meu a murit. Ascultă, Lomellino!

LOMELLINO

Ce, tot sperezi incă, ducă?

ANDREA

Tremură de a mĕ numì ducă, dacă nu-mi e dat voie de a spera.

LOMELLINO

Prea inalte, o naţiune intreagă e pentru Fiesco, cine e pentru Măria ta?

ANDREA (măreţ şi cu foc).

Cerul!

LOMELLINO (cu ironie increţindu-şi sprincenile).

De când s'a inventat praful, nu se mai luptă ângerii.

ANDREA

Momiţă ticăloasă, care răpeşti unui bĕtrân in desperare, pănă şi pe Dumnezeul sĕu. (Serios şi imperios). Mergi! Vesteşte că Andrea trăeşte incă, — spune-le că Andrea roagă pe copiii sĕi să nu-l goniască in al optzecelea an la străini, care nici odată nu-i vor ierta inflorirea patriei sale. Spune-le aceasta, şi că Andrea cere de la copii sĕi atâta pămĕnt, cât să-i acopere oasele.

www.dacoromanica.ro

LOMELLINO

Ascult, insă n'am speranță.

ANDREA

Mai stăi! Ia astă buclă de pĕr, spune-le c'a fost cea de pe urmă, in capul meu, și s'a rupt in noaptea de trei Ianuarie, când s'a rupt Genova de la inima mea, și c'a ținut optzeci de ani și c'a căzut de pe capul meu in al optzecelea an — firele ei slabe insă sunt tot destul de tari pentru ca tênĕrul cela să prindă cu dînsele purpura de umere. (Ese ascunzêndu-și fața. Lomellino aleargă intr'o altă parte. S'aude mare sgomot de veselie cu sunetul de trimbițe și tobe).

SCENA XV.

Verrina (viind de la port). *Berta* și *Burgognino*.

VERRINA

Ce strigăte de bucurie! Pentru cine să fie?

BURGOGNINO

Proclamă ducă pe Fiesco.

BERTA (țindu-se de Burgognino).

Tatăl meu e ingrozitor, Scipion.

VERRINA

Lăsați-mĕ singur, copii. O, Genova! Genova!

BURGOGNINO

Vulgul il adoară și cerù purpura in strigăte. Nobilimea privia cu groază și nu indrăsnea să zică: nu.

www.dacoromanica.ro

VERRINA

Fiul meu, mi-am prefăcut toată averea in aur şi am pus-o in corabia ta. Ia-ţi femeea şi pleacă. Poate voiu urma, poate nu. Voi vĕ duceţi la Marsilia şi (imbrăţoşându-i cu durere) Dumnezeu să vĕ păzească! (ese iute).

BERTA

Pentru numele lui Dumnezeu! Ce gândiri are tatăl meu?

BURGOGNINO

Ai inţeles ce-a spus?

BERTA

Să fugim! Dumnezeule! Să fugim in noaptea cununiei!

BURGOGNINO

Aşa a ordonat — şi noi il ascultăm.

(Amêndoi se 'ndreaptă spre port).

SCENA XVI.

Verrina, *Fiesco* (in ornatul ducal. Amêndoi se'ntîlnesc).

FIESCO

Verrina! Minunat! Tocmai te căutam.

VERRINA

Şi eu te căutam.

FIESCO

Nu vede Verrina nici o schimbare in amicul sĕu?

www.dacoromanica.ro

VERRINA (cu reservă).

Nu doresc nici una.

FIESCO

Insă nu vezi nici una?

VERRINA (după o ochire scurtă).

Nu găsesc nici una.

FIESCO

Ei bine, vezi, tot e adevărat că puterea nu face tiranii. De când ne-am despărţit, m'am făcut ducă de Genova şi Verrina (stringêndu-l la pept) găseşte imbrăţoşarea mea caldă ca odinioară.

VERRINA

Cu atât mai rău că trebue să respund rece la dînsa! Privirea maiestăţii cade ca un cuţit ascuţit intre mine şi intre ducă. Ioan Ludovic Fiesco poseda ţări intregi în inima mea, acuma posede Genova şi eu îmi retrag proprietatea.

FIESCO (cu mirare).

Să ferească Dumnezeu! Pentru un ducat preţul acesta ar fi prea jidovesc.

VERRINA (şopteşte c'un glas surd).

Hum! a eşit oare libertatea din modă, pentru ca să se arunce republici în capul fiecăruia?

FIESCO (muşcându-şi buzele).

Astă nu o spune nimărui decât lui Fiesco.

VERRINA

O, firește! Trebue să fie un cap foarte ales de

www.dacoromanica.ro

la care scapă adevĕrul nepălmuit, însă pĕcat! şiretul jucător s'a greşit numai intr'o singură carte. A calculat tot jocul invidiei, însă din nenorocire minteosul şiret a uitat să gândiască şi la patrioţi. (Foarte grav). Asupritorul libertăţii n'a mai reservat vre-o viclenie pentru *virtutea romană?* Jur pe viul Dumnezeu! decât mi-a desgropa posteritatea oasele din cimitirul unui ducat, mai degrabă le-a culege de pe roată.

FIESCO (il ia de mână cu blândeţă).

Nici dacă duca e fratele tĕu, dacă preface principatul sĕu intr'un tesaur de binefaceri, ce până acuma a trebuit să cerşătoriască din causa neputinţei sale? Verrina, nici atunci?

VERRINA

Nici atunci. Tâlharul nu scapă de spânzurătoare dacă dăruieşte lucrul furat. Şi apoi prodigalitatea aceasta nu are nici un preţ in ochii lui Verrina. Unui concetăţean îi puteam permite să-mi facă bine, unui concetăţean puteam să-i resplătesc. Darurile unui domnitor sunt mile, şi numai lui Dumnezeu îi e dat să facă milă.

FIESCO (supĕrat).

Mai degrabă aş rupe Italia din oceanul Atlantic decât pe nătângul acesta din ideile sale.

VERRINA

Şi la răpit te cam pricepi, ia intreabă pe mielul republica, pe care l'ai smuls din gura lupului Doria, pentru ca să-l inghiţi tu. Dar destul! Ia spune-mi, ducă, ce-a comis bietul om care e spânzurat de catedrala Jesuiţilor?

www.dacoromanica.ro

FIESCO

Canalia a dat foc Genovei.

VERRINA

Insă legile le-a lăsat canalia intregi?

FIESCO

Verrina imi pune amicia la tortură.

VERRINA

Dă-o incolo amicie! Iți spun că nu te mai iubesc, iți jur că te uresc, te uresc ca pe șarpele paradisului care a adus cel intăiu rău in lume, pentru care sufere de cinci mii de ani creațiunea. Ascultă Fiesco, nu ca supus către domnitor, nu ca amic către amic, vorbesc cu tine ca om către om. (Pătrunzător și iute). Ai păcătuit contra maiestății adevăratului Dumnezeu pentru că ai intrebuințat mânile virtuții la ticăloasa ta faptă și că ai pus pe patrioții Genovei să-și bată joc de Genova. Fiesco, dacă aș fi fost și eu atât de onest și prost totodată ca să nu pătrund vicleșugul, Fiesco! pe toate grozăviile eternității, aș impletì o frânghie din insuși mațele mele și m'aș sugruma, incât sburând, sufletul meu să te stropiască cu bale convulsive. Acest vicleșug domnesc sdrobește cumpăna păcatelor omenești, insă ai insultat cerul și procesul tău se va judeca de către judecata cea de pe urmă.

FIESCO (se miră și il măsoară cu ochii in tăcere).

VERRINA

Nu mai gândì la nici un răspuns. Acum am sfirșit. (După ce se primblă incoa și'ncolo). Ducă de Genova, pe corăbiile tiranilor de ieri am văzut creature ti-

www.dacoromanica.ro

căloase ce rumegă cu fiecare lovitură de vîslă o vină învechită şi plâng lacrimile lor în ocean, care precum un om avut se simte prea măreţ pentru a le numĕra. Un domnitor bun începe domnia lui cu îndurare.

FIESCO

Fie ei cei întâi care vor simţi tirania mea! — Du-te de le vesteşte la toţi iertare.

VERRINA

Faci treaba numai pe jumĕtate de nu vei fi faţă la bucuria lor. Cearcă de te du singur. Oamenii cei mari sunt aşa de rar marturi la rĕul ce fac, dece să nu fie marturi nici la binele ce ordonă? Cred că duca nu e prea mare, încât să nu simtă şi bucuria unui cerşător.

FIESCO

Omule, esti grozav, însă nu ştiu ce mĕ face să te urmez. (Amêndoi se 'ndreaptă spre mare).

VERRINA (se opreşte cu durere).

Însă îmbrăţoşază-mĕ încă odată, Fiesco! Aci nu e nimeni care să vada pe Verrina plângênd şi pe un domnitor simţind. (Il stringe la pept). Sigur! Niciodată n'au batut împreună două inime mai mari; ne iubiam ferbinte ca doui fraţi (plângênd tare în braţele lui Fiesco). Fiesco! Fiesco! Tu deşertezi un loc în peptul meu, pe care omenirea întreagă de trei ori pe cât este nu-l mai poate umple.

FIESCO (foarte mişcat).

Fii... amicul... meu.

www.dacoromanica.ro

VERRINA

Aruncă această purpură odioasă și sunt al tău amic! Cel intâiu domnitor a fost ucigaș și a introdus purpura pentru ca s'ascundă in coloarea asta de sânge petele faptei sale — ascultă-mă, Fiesco — eu sunt un oștean, nu prea știu ce vreau să zică fețe ude de lacrime! Leapădă astă purpură!

FIESCO

Taci!

VERRINA (mai cu foc).

Fiesco, arată-mi ici toate coroanele acestei planete, colo toate torturele ei, ca să plec genunchiul inaintea unui muritor, și nu-l voiu pleca. Fiesco, (in genunchi) aceasta e intâia mea ingenuchiare, leapădă-ți purpura!

FIESCO

Scoală și nu mă supĕra mai mult.

VERRINA (hotărit).

Mă scol, nu te supĕr mai mult. (Stau inaintea unei scândure care duce la galere). Domnitorul trece innainte (trece peste scândură).

FIESCO

De ce mă tragi așa de manta—cade!

VERRINA (cu ironie grozavă).

Ei, dacă purpura cade, trebue să cadă și duca. (il imbrâncește in mare).

FIESCO (strigă din unde).

Ajutor! Genova, ajutor domnitorului tĕu! (se cufundă).

www.dacoromanica.ro

SCENA XVII.

Calcagno, Sacco, Cibo, Centurione, Conjuraţii. Popor (toţi ingrabă şi infricoşaţi).

CALCAGNO (strigând).

Fiesco! Fiesco! Andrea s'a intors, jumĕtate din Genova se dă in partea lui. Unde e Fiesco?

VERRINA (cu un ton hotărit).

S'a inecat!

CALCAGNO

Respunde Iadul ori casa de nebuni?

VERRINA

L'am inecat, dacă vĕ place mai bine. Eu merg la Andrea!

(Toţi grupaţi in grupe nemişcate).

(Cortina cade).

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro